

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

VIKTORIJA BYLAITĖ
II kurso studentė

**KODĖL LIETUVA DIKTUOJA TEMPĄ KINIJOS KLAUSIMU,
KAI KITOS BALTIJOS VALSTYBĖS LIEKA NEUTRALIOS:
SVARBU NE KINIJA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: Jean Monnet Chair prof. dr. R. Vilpišauskas

Vilnius, 2022

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Bylaitė V. Kodėl Lietuva diktuoja tempą Kinijos klausimu, kai kitos Baltijos valstybės lieka neutralios: svarbu ne Kinija: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas R. Vilpišauskas. – V., 2022. – 64 p.

Reikšminiai žodžiai: mažosios valstybės, hegemonas, valstybių prioritetai, užsienio politikos strategijos, derybinės strategijos, JAV, Kinija, strateginė konkurencija, ES, Baltijos valstybės, Lietuva, Latvija, Estija.

Šiame darbe nagrinėjami Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijas JAV ir ES atžvilgiu lėmę veiksniai, paaiškinantys Baltijos valstybių strategijų išsiskyrimą 2019–2022 m. laikotarpiu. Atlikus tyrimą pasitelkiant darbe sudarytą mažųjų valstybių užsienio politikos strategijų hegmono atžvilgiu analitinį tyrimo modelį, atsakoma į klausimą, kodėl Lietuva pasirinko tempą diktuojančią politikos Kinijos klausimu strategiją, o Latvija ir Estija laikėsi neutraliai.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Kodėl Lietuva diktuoja tempą Kinijos klausimu, kai kitos Baltijos valstybės lieka neutralios: svarbu ne Kinija“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Viktorija Bylaitė

/Parašas/

TURINYS

IVADAS.....	7
1. DARBO TEORINĖ DALIS: KAIP TIRTI MAŽŪJŲ VALSTYBIŲ POLITIKOS STRATEGIJAS HEGEMONO ATŽVILGIU.....	12
1.1. Baltijos valstybių tyrimų apžvalga.....	12
1.2. Mažųjų valstybių tyrimų teorinės literatūros apžvalga.....	13
1.3. Tyrimo struktūra: analitinis modelis, hipotezės ir metodologija.....	23
1.3.1. Analitinis tyrimo modelis: mažosios valstybės užsienio politikos strategiją hegemono atžvilgiu lemiantys veiksniai, susiformuojantis statusas ir rezultatai.....	23
1.3.2. Hipotezės: kodėl išsiskyrė Baltijos valstybių strategijos?.....	28
1.3.3. Metodologija ir duomenų rinkimas.....	29
2. BALTIJOS VALSTYBIŲ POLITIKOS STRATEGIJŲ KINIJOS ATŽVILGIU TYRIMAS.....	30
2.1. Įvadas apie JAV ir ES santykius su Kinija: stiprėjanti sisteminė konkurencija..... (2019–2022).....	30
2.2. Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV ir ES atžvilgiu: skirtumus lemiantys veiksniai.....	34
2.2.1. Lietuva: saugumo interesai, statusas JAV atžvilgiu.....	34
2.2.1.1. Lietuva: klausimo svarba, heterogeniškumas vidaus politikoje, ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES.....	43
2.2.2. Latvija: saugumo ar ekonominiai interesai, statusas JAV atžvilgiu.....	46
2.2.3. Estija: saugumo ar ekonominiai interesai, statusas JAV atžvilgiu.....	53
2.2.3.1. Latvija ir Estija: klausimo svarba, heterogeniškumas vidaus politikoje, ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES.....	58
IŠVADOS: KODĖL IŠSISKYRĖ LIETUVOS STRATEGIJA NUO LATVIJOS IR ESTIJOS STRATEGIJŲ.....	62
SUMMARY.....	66
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	68
PRIEDAI.....	91
1 priedas. Paveikslai.....	91
2 priedas. Lentelės.....	111
3 priedas. Apklausų klausimai.....	125
NUORODOS.....	143

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Pastaraisiais metais išaugus Kinijos ekonominei galiai bei pasireiškiant jos agresyvioms praktikoms tarptautiniu mastu nepaisant tarptautinės teisės normų ir žmogaus teisių, pasikeitė Jungtinių Amerikos valstijų (JAV) bei Europos Sąjungos (ES) požiūris į Kiniją. JAV prezidento D. Trumpo administracija 2018 m. pradėjo tarifų karą su Kinija¹, o ES 2019 m. paskelbė politinę deklaraciją, pavadindama Kiniją „derybų partnere, ekonomine konkurente ir sisteminė varžove“². JAV prezidento J. Bideno administracija paskelbė Kiniją „priešininke ir varžove“, galinčia mesti rimtą iššūkį stabiliai ir atvirai tarptautinei sistemai³, o 2022 m. JAV nacionalinėje gynybos strategijoje ji pavadinta „svarbiausia strategine konkurente“ ir „tempą diktuojančiu iššūkiu“⁴.

Stebint JAV ir ES santykių su Kinija raidą bei pačių galių strateginius siekius ir praktinius žingsnius akivaizdu, kad pasireiškia lūžinis laikotarpis, kylant įtampai tarp demokratiškos ir autoritarinių didžiųjų galių⁵. Ši įtampa veikia ir kitas šalis, įskaitant Baltijos valstybes, kurios yra ir ES, ir NATO narės. Ekonominė prasme būdamos priklausomos nuo ES⁶, saugumo srityje, būdamos mažos valstybės pavojingos Rusijos kaimynystėje, jos priklauso nuo JAV paramos. Todėl tai negali neatsiliepti Baltijos valstybių politikai Kinijos klausimu, tenkant laviruoti JAV ir ES atžvilgiu. Atrodytų, jog ES ir JAV turėtų panašiai veikti visas tris Baltijos valstybes, nes jų saugumo padėtis ir aljansų politika yra tokia pati. Tačiau jų pozicijos Kinijos klausimu išsiskyrė: Lietuva ėmėsi lyderės vaidmens, o kitos Baltijos valstybės laikėsi neutraliai. Tad kyla klausimas, kas galėtų paaiškinti šį išsiskyrimą: išoriniai (pvz., ekonominiai santykiai su Kinija) ar vidiniai šių valstybių skirtumai (pvz., vidaus politika), nors paprastai manoma, kad mažųjų valstybių vidaus politika saugumo srityje nėra svarbi, nes jos visos siekia aljansais stiprinti savo saugumą. Ligšioliniai pavienių Baltijos valstybių ar Rytų ir Vidurio Europos regiono politikos bei jos atskirų sričių Kinijos atžvilgiu tyrimai nepateikė mažųjų valstybių politikos strategijų Kinijos atžvilgiu palyginamosios analizės vertinant, kokį poveikį joms daro ES ir JAV, bei paaiškinant valstybių politikos strategijų išsiskyrimą, tad skirtingos Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijos nusipelnė atskiro tyrimo.

Tyrimo problema. Augant Kinijos galiai ir agresyvumui tarptautiniu mastu, nepaisant ekonominės tarpusavio priklausomybės⁷ su Kinija, JAV ir ES pozicijos Kinijos atžvilgiu išsiskiria, JAV nusprendus atsieti bendradarbiavimą su Kinija, o ES nesant aiškaus sutarimo šiuo klausimu tarp valstybių narių. Baltijos valstybės, būdamos ES narės bei JAV sąjungininkės, susiduria su įtampomis politikos Kinijos atžvilgiu, nes JAV (kartu su NATO) užtikrina fizinį saugumą, o ES išlieka pagrindine ekonomine naudą teikiančia organizacija. Vis dėlto, nepaisant Baltijos valstybių

panašios geografinės ir saugumo padėties, jų dydžio, ekonominio išsivystymo bei priklausymo toms pačioms organizacijoms, jų pozicijos Kinijos atžvilgiu išsiskyrė, Lietuvai demonstravus lyderystę, o Latvijai ir Estijai laikiusis neutraliai.

Tad pagrindinė darbe nagrinėjama problema yra klausimas, kas lėmė Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų skirtumus.

Tyrimo objektas. Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijas JAV ir ES atžvilgiu lėmę veiksniai ir jų tarpusavio palyginimas 2019–2022 m. laikotarpiu.

Tyrimo tikslas. Nustatyti, kokie veiksniai lėmė Lietuvos tempo diktavimo politikos Kinijos klausimu strategiją JAV ir ES atžvilgiu lyginant su Latvijos ir Estijos neutralumu 2019–2022 m. laikotarpiu, siekiant atsakyti į klausimą, kodėl išsiskyrė Lietuvos, Latvijos ir Estijos strategijos.

Tyrimo uždaviniai:

1. išanalizuoti mažųjų valstybių tyrimų literatūrą ir suformuoti teorinį pagrindą, leidžiantį nagrinėti atskirų Baltijos valstybių, JAV ir ES santykių sąveiką Kinijos atžvilgiu;
2. nustatyti pagrindinius JAV, ES ir atskirų Baltijos valstybių santykių su Kinija etapus;
3. atlikti kokybinį empirinį tyrimą, nustatant Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijas JAV ir ES atžvilgiu;
4. išanalizuoti, kokie veiksniai lėmė Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų JAV ir ES atžvilgiu išsiskyrimą:
 - 4.1. ar saugumo interesai;
 - 4.2. ar ekonominiai interesai;
 - 4.3. ar Kinijos klausimo svarba ir suvokimo heterogeniškumas vidaus politikoje;
 - 4.4. ar instituciniai ir ekonominiai santykiai su ES;
5. įvertinti, kodėl išsiskyrė Lietuvos strategija nuo Latvijos ir Estijos strategijų.

Ginamieji teiginiai

Pagrindinis ginamasis teiginys. Lietuvos, Latvijos ir Estijos skirtingas politikos strategijas Kinijos klausimu lėmė ne jų santykiai su Kinija, bet jų santykiai su JAV ir ES: užsienio politikos strategija Kinijos klausimu buvo vykdoma JAV atžvilgiu, ją lėmė santykis su JAV saugumo srityje ir ji priklausė nuo saugumo interesų suvokimo šalyje; nuo pasirinktos užsienio politikos strategijos JAV atžvilgiu priklausė ir ES lygiu vykdyta derybinė strategija, kuriai įtakos turėjo ekonominių interesų suvokimas šalyje bei vidaus politikos veiksniai – klausimo svarba ir heterogeniškumas bei instituciniai ir ekonominiai santykiai su ES.

Antriniai ginamieji teiginiai

1. Politikos strategijos JAV atžvilgiu

1.1. Lietuva *diktavo tempą pasaulyje* Kinijos klausimu JAV prioritetinėje srityje, įgydama JAV supersąjungininkės statusą, nes teikė prioritetą saugumui siekdama JAV apsaugos nuo Rusijos;

1.2. Latvija laikėsi *neutraliai* Kinijos klausimu, nes teikė prioritetą ekonominiams interesams ir siekė vystyti ekonominius santykius su Kinija, o tai neatitiko JAV prioritetų; tikėdamasi JAV apsaugos nuo Rusijos, ji *bendradarbiavo* su JAV kitoje JAV prioritetinėje srityje (NATO misijos), išlaikydama JAV sąjungininkės statusą;

1.3. Estija laikėsi *neutraliai* Kinijos klausimu, nes teikdama prioritetą saugumui ir siekdama JAV apsaugos nuo Rusijos *diktavo tempą pasaulyje* kitoje JAV prioritetinėje srityje (kibernetinio saugumo), įgydama JAV supersąjungininkės statusą.

2. Derybinės strategijos ES lygiu

2.1. Lietuva *diktavo tempą ES lygiu* Kinijos klausimu (*siekė reputacijos, įtikinėjo, moraliai argumentavo, demonstravo moralinę lyderystę, siekė didžiausios naudos, pristatė savo poziciją kaip naudingą bendram labui, vykdė vienašališkus veiksmus, nustatė darbotvarkę*) perkeldama savo fizinio saugumo prioritetus į ES lygį, nes siekė ekonominės ir institucinės ES paramos tempo diktavimo strategijai JAV atžvilgiu siekiant JAV apsaugos;

2.2. Latvija laikėsi *neutraliai ES lygiu* Kinijos klausimu ir *slėpėsi* (angl. „*hiding*“) tarp konkuruojančių didžiųjų galių ir kitų valstybių, nes tikėjosi fizinės apsaugos iš JAV, ekonominės – iš ES ir ekonominės naudos iš bendradarbiavimo su Kinija, bei *jungėsi prie koalicijų* laikydamasi vilkinimo (angl. „*foot-dragging*“) strategijos.

2.3. Estija laikėsi *neutraliai ES lygiu* Kinijos klausimu ir *apsidraudė* (angl. „*hedging*“) veikdama vieningai, nes siekė didžiausio fizinio ir ekonominio saugumo suderinant JAV ir ES interesus, bei *telkė koalicijas* ES ir atidėliojo savo vienašališkus veiksmus laikydamasi delsimo (angl. „*fence-sitting*“) strategijos.

Tyrimo hipotezės. Formuluojamos šios hipotezės:

1 hipotezė (H.1): Jei Lietuvos svarbiausias prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, ir jei šį saugumą Lietuvai galėjo užtikrinti tik JAV, tai Lietuva vykdė *pasaulyje tempą diktuojančią* politikos strategiją Kinijos atžvilgiu atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą siekdama nusipelnyti JAV palankumo (tapdama *JAV supersąjungininke*) ir taip užsitikrinti JAV apsaugą nuo Rusijos.

Jei atsakymas į ankstesnę prielaidą teigiamas, tai Lietuva tuo pat metu *diktavo tempą Kinijos klausimu ES lygiu*, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį, tikėdamasi sulaukti ES ekonominės ir institucinės paramos Kinijos atžvilgiu, o jos taikytos derybinės strategijos ES

lygiu nepriklausė nuo jos vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių ir ekonominių santykių su ES), nes vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu.

2 hipotezė (H.2): Jei Latvijos svarbiausias prioritetas buvo siekti ekonominės gerovės, tai ji nesiekė būti JAV supersąjungininke vykdydama svarbiausią JAV prioritetą atitinkančią užsienio politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau vykdė JAV prioritetus atitinkančią *bendradarbiavimo* politikos strategiją kitoje srityje (išliko *JAV sąjungininkė*), tikėdamasi, kad taip užsitikrins JAV apsaugą, ir laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu, nes jai buvo naudingi ekonominiai ryšiai su Kinija (arba ji tikėjosi ekonominės naudos) ir buvo nenaudinga veikti diktuojant tempą laikantis JAV prioritetų nepaisant ekonomine prasme jai svarbios Kinijos prioritetų.

Jei atsakymas į ankstesnę prielaidą teigiamas, tai Latvija laikėsi neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu, o jos taikytos derybinės strategijos priklausė ir nuo jos vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių ir ekonominių santykių su ES).

3 hipotezė (H.3): Jei Estijos svarbiausias prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, bet ji nediktavo tempo Kinijos atžvilgiu kaip Lietuva, tai Estija *diktavo tempą pasaulyje* kitoje JAV prioritetus atitinkančioje srityje (buvo *JAV supersąjungininkė*), kad užsitikrintų JAV apsaugą, todėl jai nebereikėjo diktuoti tempą Kinijos klausimu ir ji laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu.

Jei atsakymas į ankstesnę prielaidą teigiamas, tai Estija laikėsi neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu, o jos taikytos derybinės strategijos priklausė ir nuo jos vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių ir ekonominių santykių su ES).

Priklausomi kintamieji:

Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategija JAV atžvilgiu: tempą diktuojanti;

Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV atžvilgiu: *neutralios*;

Lietuvos statusas JAV atžvilgiu: JAV supersąjungininkė;

Latvijos ir Estijos statusas JAV atžvilgiu: JAV sąjungininkė, JAV supersąjungininkė;

Lietuvos politikos Kinijos klausimu derybinės strategijos ES atžvilgiu: tempą diktuojanti;

Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu derybinės strategijos ES atžvilgiu: *neutralios*.

Nepriklausomi kintamieji:

1. prioritetas – saugumo interesai;

2. prioritetas – ekonominiai interesai;

3. Kinijos klausimo svarba, heterogeniškumas vidaus politikoje;

4. ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES.

Teorinis pagrindas. Remiamasi Andrew Moravcsiko suformuluota liberalizmo teorija, pabrėžiančia valstybių prioritetų pasirinkimo svarbą, taip pat derinamos kitos mažųjų valstybių tyrimuose taikomos pagrindinių tarptautinių santykių teorijų idėjos aiškinant mažųjų valstybių užsienio politikos strategijas.

Tyrimo metodai. Darbe naudojamas loginis-analitinis tyrimo metodas, grindžiamas priežastinių ryšių tarp socialinių reiškinių identifikavimu ir analize⁸ atliekant kokybinį empirinį tyrimą. Siekiant nustatyti priežastinius ryšius tarp tiriamų reiškinių, taikomas proceso sekimo metodas, keliamos ir tikrinamos hipotezės. Naudojamos pirminiais ir antriniais kokybiniais ir kiekybiniais duomenų šaltiniais, atliekant kritinę duomenų analizę (tiriamų valstybių oficialūs politikos, strateginiai dokumentai, užsienio politikos formuotojų pasisakymai, statistiniai duomenys bei akademinė literatūra, mokslinių institutų publikacijos, žiniasklaida) bei taikant darbe suformuotą analitinį tyrimo modelį, leidžiantį tirti mažųjų valstybių užsienio politikos strategijas hegemono atžvilgiu ir atskleidžiantį mažųjų valstybių statusą bei strategijų rezultatus jų prioritetų atžvilgiu. Siekiant pagrįsti tyrimo analizės rezultatus, naudojama tiesioginių proceso dalyvių internetinė apklausa.

Tyrimo apsiribojimai. Darbe pasirinkta nagrinėti laikotarpį nuo 2019 iki 2022 metų imtinai, nes tuo laikotarpiu, ypač dėl COVID-19 pandemijos Kinijai vykdžius dezinformacinę „kaukių diplomatiją“⁹ bei pradėjus toliau didinti agresyvumą tarptautiniu mastu, dar labiau išryškėjo Kinijos sisteminė konkurencija su JAV ir ES, visos tiriamos valstybės savo nacionalinėse saugumo ataskaitose ir kituose strateginiuose dokumentuose pradėjo skelbti apie Kinijos keliamas grėsmes bei atsiskleidė tiriamų Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijų išsiskyrimas.

Darbo mokslinis naujumas. Užsienio politikos analizės požiūriu šis darbas pasiūlo kokybiškai naują Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų JAV ir ES atžvilgiu tyrimą aktualios didžiųjų galių sisteminės konkurencijos kontekste. Teoriniu požiūriu šis darbas pateikia naują mažųjų valstybių užsienio politikos strategijas hegemono atžvilgiu lemiančių veiksnių tyrimo analitinį modelį, leidžiantį atskleisti mažųjų valstybių statusą ir strategijų rezultatus jų prioritetų atžvilgiu.

Darbo struktūra. Darbą sudaro teorinė dalis ir tiriamoji dalis. Teorinę dalį sudaro trys skyriai: pirmame apžvelgiamas darbo objekto ištirtumas, antrame nagrinėjami mažųjų valstybių teoriniai tyrimai, įskaitant mažųjų valstybių taikomas užsienio politikos ir derybines strategijas, trečiame pateikiamos naudotinos teorinės priegigos, pristatomas atsižvelgiant į svarbiausias aptartas teorines įžvalgas sudarytas mažųjų valstybių užsienio politikos strategijų hegemono atžvilgiu tyrimo analitinis modelis, suformuluojamos hipotezės ir nurodoma tyrimo metodologija bei duomenų šaltiniai.

Tiriamąją dalį sudaro du skyriai: pirmame pristatomi JAV ir ES prastėjantys santykiai su Kinija stiprėjant sisteminei konkurencijai, antrame nagrinėjamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV atžvilgiu bei derybinės strategijos ES lygiu analizuojant tyrime iškeltose hipotezėse pateiktus nepriklausomus kintamuosius. Išvadose pateikiamas tyrimo rezultatų apibendrinimas atsakant į tyrime iškeltą klausimą bei pasiūlomos idėjos ateities tyrimams.

1. DARBO TEORINĖ DALIS: KAIP TIRTI MAŽŪJŲ VALSTYBIŲ POLITIKOS STRATEGIJAS HEGEMONO ATŽVILGIU

1.1. Baltijos valstybių tyrimų apžvalga

Šiame skyriuje apžvelgiama Baltijos valstybių santykių su Kinija ištirtumo būklė ir išskiriama niša šiam darbui.

Siekiant susipažinti su nagrinėjamos temos kontekstu, šaltiniai nagrinėjama tema grupuoti pagal šias potemes: moksliniai teoriniai straipsniai, smegenų centrų analitinės studijos, tarptautinės žiniasklaidos straipsniai bei Baltijos valstybių žiniasklaidos straipsniai. Apžvelgus Baltijos valstybių santykių su Kinija tyrimus nustatyta, jog paprastai atliekami tik pavienių Baltijos valstybių ar Rytų ir Vidurio Europos regiono politikos bei jos atskirų sričių Kinijos atžvilgiu ir Kinijos daromo poveikio šiam regionui tyrimai, dažniausiai akcentuojant Kinijos keliamas grėsmes. Pavyzdžiui, Kinijos keliamus iššūkius Baltijos valstybių saugumui nagrinėja David Scott, teigdamas, jog kyla ekonominio saugumo problemų, nes pasireiškia prekybos disbalansas Kinijos eksportui į Baltijos valstybes viršijant Baltijos valstybių eksportą į Kiniją, o dėl pigių Kinių prekių importo, kurio transportavimo kaštus mažina Kinijos investicijos į infrastruktūrą, kyla rizika vietos pramonei. Be to, teigiama, jog Kinijos „Kelio ir juostos“ iniciatyva skaldo ES valstybes nares, taip pat ir Baltijos valstybes, joms varžantis dėl Kinijos investicijų, o didėjanti Kinijos ekonominė galia kelia politinį spaudimą Baltijos šalims pripažinti Kinijos „esminius interesus“¹⁰. Kita Baltijos valstybėms nerimą kelianti grėsmė – Kinijos bendradarbiavimas su Lietuvai nedraugiška Rusija, ypač vykdant bendras karines pratybas Baltijos jūroje¹¹. Ekonominio saugumo sampratos susipynimą su kitais aspektais Lietuvos politikoje nagrinėja ir R. Vilpišauskas bei R. Šimašius, tirdami ekonominio saugumo sampratą apskritai bei, be kita ko, teigdami, jog žvelgiant iš neorealizmo perspektyvos, galima pripažinti, jog valstybė kaip vienetas gali daryti esminę įtaką ekonominiam saugumui, prinesdama savo įtaką ekonomikos veikėjams¹².

Kinijos interesus Lietuvoje, Kinijos ir Lietuvos politinius ir ekonominius santykius bei Kinijos hibridinę įtaką Lietuvoje daugiausia nagrinėja Konstantinas Andrijauskas. Pvz., jo studija „The Dragon and the Knight: China's Growing Presence in Lithuania“ analizuoja didėjančią Kinijos

įtaką Lietuvoje 2019 m.¹³ Šio autoriaus tyrimas „Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: nusimetant kaukes?“ analizuoja besitęsiantį Kinijos sugrėsminimą bei suintensyvėjusį žmogaus teisių Kinijos atžvilgiu naratyvą Lietuvoje ir aptaria abiejų valstybių ekonominius santykius bei pandemijos poveikį Lietuvos ir Kinijos santykiams¹⁴. Dar kitame tyrime¹⁵ K. Andrijauskas nagrinėja Kinijos investicijų keliamą grėsmę ES valstybėms narėms, įskaitant Lietuvą. Vėlesnėse studijose K. Andrijauskas atskleidžia Lietuvos atsisiejimą nuo Kinijos politiniu-diplomatiniu ir ekonominiu-technologiniu požiūriais¹⁶ bei analizuoja prastėjančius Lietuvos ir Kinijos santykius iki ir po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje¹⁷.

Kiti tyrimai pateikia Baltijos ar Rytų ir Vidurio Europos regiono valstybių santykių su Kinija ypatumus įvairiose veiklos srityse. Pavyzdžiui, Maya Guzdar ir Tomas Jermalavičius straipsnyje „Between the Chinese Dragon and American Eagle“ aiškina 5G ryšio diegimo Baltijos valstybėse geopolitiką bei nacionalinio saugumo sumetimus šiuo atžvilgiu¹⁸, o Ivanos Karáskovos sudaryta studija „Huawei in Central and Eastern Europe: Trends and Forecast“ pristato Rytų ir Vidurio Europos valstybių, įskaitant ir K. Andrijausko tyrimą apie padėtį Lietuvoje, veiksmus, susijusius su Kinijos telekomunikacijų kompanijos „Huawei“ diegiamu 5G ryšiu šiame regione¹⁹. Kiti tyrimai nagrinėja Kinijos investicijas Europoje (įskaitant Latvijoje²⁰ ir Lietuvoje²¹), jos augančią įtaką Kinijos ir Vidurio bei Rytų Europos bendradarbiavimo (17+1) formate²², Europos ir Kinijos (įskaitant Latviją) santykius COVID-19 pandemijos kontekste²³ bei Kinijos švelniosios galios mažėjimą ES valstybėse narėse (įskaitant Latvijoje)²⁴. Naujausia studija analizuoja ES valstybių narių (įskaitant Lietuvos ir Latvijos) priklausomybių nuo Kinijos suvokimą atskirose šalyse²⁵.

Apibendrinant šiame skyriuje apžvelgtą literatūrą galima teigti, jog dauguma Vidurio ir Rytų Europos regiono valstybių tyrimų, apimantys ir kai kurias iš Baltijos valstybių, bei pavienių Baltijos valstybių tyrimai siekia nagrinėti Kinijos grėsmes atskiroms valstybėms ar atskiroms politinės ar ekonominės veiklos sritims. Tačiau nėra Baltijos valstybių politikos Kinijos atžvilgiu strategijų palyginamojo tyrimo, juo labiau vertinant, kaip Baltijos valstybių politikos strategijas Kinijos atžvilgiu sąlygoja jų narystė ES ir partnerystė su JAV, ar nagrinėjant, kodėl pastaruoju metu išsiskyrė Lietuvos ir kitų dviejų Baltijos valstybių politikos strategijos Kinijos klausimu. Taip pat iki šiol nebuvo tirtos Baltijos valstybių kaip mažųjų valstybių strategijos Kinijos, ES ir JAV atžvilgiu, ypač esant galimai skirtingai JAV ir ES pozicijai Kinijos klausimu, nors, pavyzdžiui, yra nagrinėtos šių valstybių strategijos NATO ir ES atžvilgiu²⁶. Atkreiptinas dėmesys, jog pati JAV ir ES pozicijų pasikeitimo Kinijos atžvilgiu problematika yra palyginti naujas reiškinys. Todėl šis darbas nagrinėja naujausius Baltijos valstybių politikos poslinkius iki šiol netirtu aspektu.

1.2. Mažųjų valstybių tyrimų teorinės literatūros apžvalga

Šiame skyriuje pristatoma mažųjų valstybių tyrimų teorinė literatūra.

Stebint pastarojo meto Lietuvos užsienio politiką Kinijos atžvilgiu santykiyje su JAV ir ES, akivaizdu, jog Lietuvos ir užsienio politikai, ekspertai, visuomenės bei verslo atstovai nuolat pabrėžia kontrastą tarp valstybės mažumo ir jos užsienio politikos drąsumo, nesvarbu, ar ji būtų vertinama su pasigėrėjimu, ar kritikuojant²⁷. Šis kontrastas kelia nuostabą dėl Lietuvos užsienio politikos pasirinkimų, nes paprastai laikoma, jog teritorija bei gyventojų skaičiumi maža valstybė neturi teisės mesti iššūkį didžiosioms pasaulio galioms, ir kad galiausiai, būdama maža, ji dėl to nukentės.

Tuo metu Latvijos ir Estijos tarptautinėje erdvėje šiuo klausimu nesigirdi, nors atrodytų, kad formaliai Baltijos valstybės yra panašios tiek dydžiu, tiek geografinė padėtimi, lemiančia jų saugumo prioritetus, tiek dalyvavimu tose pačiose tarptautinėse organizacijose (NATO ir ES), todėl tai turėtų lemti ir panašią jų užsienio politiką bei pasirenkamas veikimo strategijas. Kyla klausimas, kodėl Baltijos valstybių veikimas Kinijos atžvilgiu išsiskiria, nors anksčiau kitose politikos srityse jos būdavo analizuojamos visos trys kartu kaip panašaus dydžio bei panašius tikslus turinčios valstybės²⁸.

Tad siekiant tirti Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijas santykiyje su JAV ir ES, tiktų mažųjų valstybių tyrimų teorinė prieiga, nes ji padeda nagrinėti, ar maža valstybė gali turėti savarankišką vaidmenį tarptautinėje politikoje. Kaip teigia Wouteris P. Veenendaalis ir Jackas Corbetas, mažųjų valstybių tyrimų intelektualinė nauda toli gražu nėra menka ar nereikšminga, bet atvirkščiai, turi milžinišką potencialą²⁹.

Mažosios valstybės apibrėžimas. Nors Baltijos valstybės viešajame diskurse paprastai priskiriamos prie mažųjų valstybių, vis dėlto pirmiausia reikėtų aptarti teorinę mažųjų valstybių sampratą.

Mažųjų valstybių tyrimų autoriai mažas valstybes apibrėžia įvairiai – nėra visuotinai pripažinto mažosios valstybės apibrėžimo. Teigiama, jog paprasčiausias apibrėžimas būtų teigti, jog mažosios valstybės yra tokios, kurios nėra didžiosios galios, tačiau tai ne visuomet akivaizdu, vertinant remiantis įvairiais kriterijais³⁰. Šių tyrimų apžvalgą pateikę Balduras Thorhallssonas ir Sverriras Steinssonas nurodo, jog pradedant nuo XX a. 7-ojo dešimtmečio, pagrindiniais kintamaisiais, apsprendžiančiais valstybės mažumą, buvo laikomi jos gyventojų skaičius, teritorija, ekonomika ir kariniai pajėgumai, iš kurių dažniausiai būdavo pasitelkiamas gyventojų skaičius³¹.

Vis dėlto pabrėžiama, jog šiuolaikinėje tarptautinėje sistemoje šie veiksniai nebegali išmatuoti valstybės galios, todėl dydžiui nustatyti pasitelkiama daugiau veiksnių. Vienas iš galimų sprendimų

būtų derinti šiuos objektyviusius veiksnius su subjektyviaisiais, tokiais kaip valstybės daroma įtaka. Įtaką savo mažosios valstybės apibrėžime mini Robertas Keohane'as: mažoji valstybė yra „valstybė, kurios vadovai mano, kad ji niekada negali, veikdama viena ar nedidelėje grupėje, reikšmingai paveikti sistemą“³².

Derindamas objektyviusius ir subjektyviusius veiksnius, Thorhallssonas pasiūlo sudėtinį modelį, apimantį fiksuotą dydį (gyventojų skaičių ir teritoriją), suvereniteto dydį (laipsnį, kuriuo valstybė kontroliuoja savo vidaus reikalus, sienas ir yra pripažįstama), politinį dydį (karinius ir administracinius pajėgumus bei sutarimą dėl vidaus ir užsienio politikos), ekonominį dydį (BVP, rinkos dydį ir plėtrą), dydžio suvokimą (kaip valstybės dydį suvokia vidiniai ir išorės veikėjai) bei pageidavimų dydį (šalies elito idėjas, ambicijas ir prioritetus dėl jų vaidmens tarptautinėje sistemoje)³³.

Taip pat siūlyta taikyti ir santykinį mažosios valstybės apibrėžimą. Thorhallssonas ir Steinssonas nurodo, jog XX a. 7–9 dešimtmečio tyrėjai valstybės dydį laikė santykinę sąvoka, priklausančia nuo valstybę supančių didžiųjų ar vidutinių galių bei jų įtakos³⁴.

Vėlesniuose tyrimuose santykinumas pradedamas sieti su konkrečia erdve ir laiku, o ne bendra valstybės charakteristika: valstybė gali būti silpna viename santykyje, bet kartu stipri kitame. Vis dėlto, pagal šį apibrėžimą maža valstybė yra tokia, kuri negali pakeisti pagrindinių tarptautinės politikos formavimo kryptių³⁵. Diana Panke sutinka, jog dydis yra nuo konteksto priklausanti santykinė sąvoka, o kontekstas šiai autorei – konkreti derybinė aplinka. Panke apibrėžia valstybę kaip mažą, jei ji turi mažesnius nei vidutinius konkrečius pajėgumus tam tikroje derybų aplinkoje. Tačiau, kadangi valstybių pajėgumus dažniausiai lemia finansiniai ištekliai, maža valstybė yra tokia, kuri turi mažesnius nei vidutinius finansinius išteklius tam tikroje derybų aplinkoje³⁶.

Išsamią mažųjų valstybių sąvokos tyrimų apžvalgą pateikia ir Justinas Lingevičius³⁷, siūlydamas išvadą, jog geriausiai valstybės dydį atskleistų tai, kaip pačios valstybės suvokia save vykdydamos saugumo ir užsienio politiką. Pasitelkdamas poststruktūralistinę analizę autorius teigia, jog mažumas yra diskursyvi konstrukcija, formuojanti valstybės tapatybę.

Visgi atrodo, jog ši Lingevičiaus idėja atitiktų vieną iš Thorhallssono sudėtinio valstybės dydį vertinančio modelio dėmenų – dydžio suvokimą, t. y., tai, kaip šalies dydį bei jos vidaus ir išorės pajėgumus vertina šalies bei užsienio politinis elitas, rinkėjai, vidaus ir užsienio nevyriausybiniai veikėjai bei tarptautinės organizacijos, nes politinis diskursas gali lemti tai, kaip suvokiamas šalies dydis ir pajėgumai³⁸.

Apibendrinant, šiame darbe laikomasi nuostatos, jog Baltijos valstybės yra mažosios valstybės, nes tai yra įsitvirtinusi kategorija tiek pačių šių valstybių, tiek išorės veikėjų diskurse³⁹.

Mažųjų valstybių trūkumai ir poreikiai. Akademinėje literatūroje aptariant mažosios valstybės dydžio sąvoką teigiama, jog mažosios valstybės susiduria su struktūriniais *trūkumais*, tokiais kaip mažesnė bendra struktūrinė galia (ištekliai ir pajėgumai, kuriuos galima panaudoti), karinis silpnumas, ekonomikos silpnumas, mažesnis ir silpnesnis administracinis aparatas bei diplomatinis korpusas, todėl mažoji valstybė turi mažiau darbuotojų ministerijose, atstovybėse ir tarptautinėse organizacijose, siunčia mažiau atstovų, galinčių dalyvauti derybose. Tokia valstybė neaprupia įvairių politikos kryptių, nes negali įgyti specifinių žinių daugelyje sričių, o tik keliose, jos derybinės pozicijos ir politikos kryptys yra rengiamos ilgiau bei pasižymi prastesne kokybe, ji demonstruoja menkesnius ekspertinius gebėjimus bei mokslinius tyrimus. Šie trūkumai taip pat lemia tai, kad tokios šalys nėra vertingos koalicijų ir bendradarbiavimo partnerės. Be to, mažosios valstybės turi skirtingus interesus, todėl lengvai netampa vienos kitų koalicijų partnerėmis prieš didžiąsias. Vis dėlto, mažosioms valstybės būdingi panašūs iššūkiai⁴⁰.

Mažųjų valstybių trūkumai lemia jų *poreikius*, kurie atsispindi jų užsienio politikoje, o šios politikos sėkme laikomas valstybės poreikių patenkinimas⁴¹. Thorhallssonas ir Steinssonas teigia, jog svarbiausiais mažųjų valstybių poreikiais laikoma taiki tarptautinė sistema ir didžiųjų valstybių bei organizacijų teikiamos saugumo garantijos. Kad mažos valstybės klestėtų, reikia atviros tarptautinės ekonomikos, kurioje valstybės galėtų prekiauti laisvai. Mažųjų valstybių klestėjimas daug daugiau priklauso nuo prekybos nei didžiųjų. Dalyvavimas tarptautinėse rinkose taip pat ženkliai padidina efektyvumą ir inovacijas, o tai nebūtų įmanoma, apsiribojant maža vidaus rinka⁴².

Mažųjų valstybių strategijos: pagrindinių tarptautinių santykių teorijų perspektyvos. Mažųjų valstybių trūkumai ir iš jų kylantys poreikiai reikalauja turėti strategijas, kaip kompensuoti trūkumus ir patenkinti poreikius.

Anot Thorhallssono ir Steinssono, pirmąją išsamią mažųjų valstybių saugumo strategijų analizę 1959 m. atliko Bakeris Foxas. Pasak jo, mažosios valstybės gali taikyti įvairias saugumo strategijas: būti *neutralios* arba *jungtis prie aljansų, šliedamosi* prie didžiųjų galių (*angl. „bandwagoning“*) arba kartu su silpnesniosiomis *balansuodamos* prieš galingąsias (*angl. „ballancing“*)⁴³. Teigiama, jog kylant įtampai tarp didžiųjų galių, mažesnėsiosios valstybės išmintingiau likti neutralioms arba šlietis prie didesniųjų. Tačiau puikiai gelbsti ir gynybiniai aljansai, nes atgraso agresorių, esant reikalui užtikrina kolektyvinę gynybą, mažina gynybos išlaidas, suteikia papildomų išteklių bei skatina ekonominį bendradarbiavimą tarp sąjungininkų, o strategiškai svarbios mažosios valstybės sulaukia ypatingos naudos iš didesniųjų sąjungininkų – tai suteikia mažoms valstybėms reikalingų svertų, siekiant daryti įtaką⁴⁴.

Pagrindinės tarptautinių santykių teorijos skirtingai aiškina tai, kaip mažosios valstybės siekia nugalėti savo mažumo nulemtus trūkumus bei iš to kylantį silpnumą ir nesaugumą pasaulinėje

sistemoje. Žvelgiant iš realistinės tarptautinių santykių perspektyvos, fizinio saugumo užsitikrinimas ir suverenumo išsaugojimas yra pagrindinis mažųjų valstybių prioritetas, kurio jos siekia, be kita ko, dalyvaudamos tarptautiniuose gynybos aljansuose. Jei mažosios valstybės yra strategiškai svarbios, jos remiasi didžiosiomis, kad šios užtikrintų saugumą bei ekonomiką, bet jei mažosios strateginės svarbos neturi, jos turės mažesnę manevro laisvę ir daugiau priklausys nuo didžiųjų malonės. Tomas Janeliūnas, aptardamas iš tarptautinių santykių teorijų kylančias strategijas, kuriomis mažosios valstybės galėtų sustiprinti savo saugumą, apibendrina šias realizmo paradigmoje dominuojančias strategijas: 1) dvišalis aljansas su didžiąja galia, 2) dviejų ar daugiau mažų valstybių aljansas, 3) narystė daugiašaliame aljanse šliejantis prie vienos ar daugiau didžiųjų galių, 4) neprisijungimas siekiant neutraliteto bet kokiame kare, 5) neprisijungimas be jokio įsipareigojimo neutralumui⁴⁵. Taip pat pateikiamos posovietinėje erdvėje taikomos mažųjų valstybių saugumo ir užsienio politikos strategijos: jungimasis į aljansus balansuojant prieš Rusiją (Baltijos valstybės), prisišliėjimas prie Rusijos, ir slėpimasis, deklaruojant neutralitetą arba autonomijos saugojimą⁴⁶.

Kita teorija, liberalizmas, teigia, kad bendradarbiavimas tarp valstybių įmanomas nepaisant dydžio, nes neapibrėžtumą ir baimę mažina demokratija, prekyba, institucijos ir tarpusavio priklausomybė. Todėl mažosios valstybės yra partnerės, galinčios daryti įtaką tarptautiniu lygiu. Ypač tarptautinėse institucijose mažosios valstybės gali pasiekti palankių rezultatų, todėl mažosios Europos valstybės siekė įstoti į ES. Vis dėl to, liberalai pažymi, kad valstybių bendradarbiavimas remiasi praktine nauda ar ideologiniu valstybių artimumu. Thorhallssonas ir Steinssonas teigia, jog mažųjų valstybių veiksmai, siekiant didžiųjų valstybių ar tarptautinių organizacijų paramos, galėtų būti vadinami *prieglobsčio* (angl. „*shelter*“) ieškojimu, mažosioms valstybėms siekiant mažinti savo politinį, ekonominį bei visuomeninį pažeidžiamumą sudarant aljansus su didžiosiomis valstybėmis ar prisijungiant prie tarptautinių ar regioninių organizacijų⁴⁷. Kartu su Anders Wivel parašytame straipsnyje Thorhallssonas aptaria ir *slėpimosi* (angl. „*hiding*“) bei *apsidraudimo* (angl. „*hedging*“) strategijas. Slėpdamosi, valstybės mėgina demonstruoti neutralumą tarp konkuruojančių didžiųjų galių, o apsidrausdamos ieško prieglobsčio (pavyzdžiui iš ES ir jos didžiųjų narių), bet tuo pačiu formuoja aljansus su kitomis bendramintėmis valstybėmis⁴⁸.

Neoliberalizmo ir neoinstitucionalistinės teorijos pabrėžia tarptautinių institucijų svarbą, mažosioms valstybėms siekiant sustiprinti savo vaidmenį ir saugumą⁴⁹. Pavyzdžiui, mažųjų valstybių įtaką Europos Sąjungoje tyrę Thorhallssonas ir Steinssonas teigia, jog vienas pagrindinių mažųjų valstybių trūkumų – menkos diplomatinės pajėgos ir išteklių. Todėl, siekdamas daryti tarptautinę įtaką (ypač Europos Sąjungos institucijose), mažosios valstybės turi paversti savo trūkumus pranašumais ir pasinaudoti mažo viešojo administravimo aparato lankstumu,

neformalumu bei pareigūnų autonomiškumu ir taikyti tokias strategijas kaip *prioritetų pasirinkimas* ar *koalicijų būrimas*⁵⁰. Rinkdamosi prioritetus, mažosios valstybės turėtų sutelkti dėmesį į joms didžiausios svarbos politikos sektorius bei tuos, kuriuose gali tikėtis tiesioginės naudos⁵¹, o tai gali padėti pasiekti net efektyvesnių rezultatų lyginant su didesnėmis valstybėmis, nes dėmesys sutelkiamas tik į kelias svarbiausias sritis. Tiesa, čia būtina turėti prioritetų, kurie atneš geriausius rezultatus, nustatymo mechanizmą, bei sulaukti visuomenės daugumos pritarimo. Antraip kyla pavojus susidurti su politinėmis nesėkmėmis, kurios gresia politinio kurso kaitaliojimu, o tai savo ruožtu griauja šalies politikos nuoseklumą ir pasitikėjimą ja tarptautinėje arenoje⁵². Siekdamas kompensuoti mažo administracinio aparato trūkumus, mažosios valstybės pasikliauja didesniųjų valstybių patirtimi bendro sutarimo klausimuose, buria koalicijas su kitomis mažosiomis valstybėmis arba vysto ryšius su tarptautinių organizacijų specializuotais padaliniais⁵³.

Trečiosios pagrindinės tarptautinių santykių teorijos, konstruktyvizmo, atstovai, nagrinėja, kaip mažosios valstybės siekia užsitikrinti saugumą, konstruodamos savo tapatybę bei taikydamos įvairius švelniosios galios instrumentus, tokius kaip, pavyzdžiui, įtikinėjimas. Valstybių elgesys gali kisti, besikeičiant jų tapatybei, interesams ir įsitikinimams⁵⁴. Nagrinėjama, kaip formuojasi mažųjų valstybių tapatybės, jų vaidmenys tarptautinėje sistemoje ir normos, kurias bando kurti jos pačios arba joms primeta kiti tarptautiniai veikėjai⁵⁵. Pavyzdžiui, pastebima, jog mažosioms valstybėms paprastai patikimas tarpininkavimo vaidmuo ar tiriamasis darbas, nes dėl silpnos struktūrinės galios, mažesnio kiekio tiesioginių interesų ir švelnių derybinių taktikų naudojimo jos yra suvokiamos kaip neutralios, taikios, patikimos ir sukaltamos vertės kūrėjos. Jos taip pat kuria savo tarptautinį įvaizdį remdamosi ekspertinėmis žiniomis tam tikrose politikos srityse, stabilia politine sistema ir gera nacionaline valdysena – tai tampa jų švelniosios galios įrankiais. Mažosios valstybės net gali „viršyti savo svorio kategoriją“, jei pasinaudoja žiniomis kaip galios įrankiu⁵⁶, o švelnioji galia joms suteikia tiek ekonominę naudą, tiek diplomatinę įtaką⁵⁷. Tad mažosioms valstybėms svarbu tiek praktinės materialinės naudos, tiek *statuso* siekimas (*angl. „status seeking“*)⁵⁸.

Thorhallssonas ir Steinssonas daro išvadą, jog mažųjų valstybių tarptautinė įtaka priklauso nuo to, kiek laiko, pastangų ir išteklių jos skiria diplomatijai, vysto administracines kompetencijas bei kuria gerą įvaizdį⁵⁹; taip pat labai svarbu politinė valia bei asmeniniai lyderystės įgūdžiai ir iniciatyvumas⁶⁰.

Apibendrinant, pastaraisiais metais mažųjų valstybių strategijas nagrinėjantys mokslininkai pripažįsta, jog vis dažniau yra linkstama derinti įvairių tarptautinių santykių teorijų prieigas, nes kelios perspektyvos viena kitą papildo ir padeda geriau paaiškinti mažųjų valstybių veikimą⁶¹.

Mažųjų valstybių derybinės strategijos. Atskira akademinės literatūros grupė aptaria diplomatinės, derybinės ir taktinės mažųjų valstybių strategijas.

Gana išsamią tokios literatūros apžvalgą (aptardami ir kitas mažųjų valstybių strategijas) yra pateikę Ulfas Lindellas ir Stefanus Perssonas⁶². Aptariamos tokios strategijos kaip klausimo eskalavimas (*angl. issue escalation*), klausimų susiejimas (*angl. issue linkage*), išskirtinis lojalumas (*angl. super-loyalty*), inicijavimas, tarpininkavimas, vetavimas ir kt. Anot autorių, mažosios valstybės ypač sėkmingai naudoja derybines ir diplomatines strategijas, nes joms trūksta kitų galios formų⁶³.

Pastaraisiais metais derybines mažųjų valstybių strategijas tarptautinių institucijų kontekste nagrinėja ir Diana Panke. Ji teigia, jog siekdamos įgyti didesnę svorį tarptautinėse derybose, mažosios valstybės gali taikyti dviejų rūšių strategijas: pajėgumų didinimo (*angl. „capacity building“*) ir nuomonės formavimo (*angl. „shaping“*). Pirmąją strategijų grupę siekiama pagerinti sąlygas dalyvauti derybose, o antrąją – daryti įtaką derybų rezultatams⁶⁴.

Pirmiausia, siekdamos padidinti savo derybinius pajėgumus, mažosios valstybės gali susisiekti su instituciniais veikėjais (pvz., tarptautinių organizacijų sekretoriatais⁶⁵), NVO, pramonės atstovais ir gauti papildomos informacijos apie derybinį klausimą, taip atsverdamos savo menkus administracinius pajėgumus. Jos taip pat gali mokytis iš praeities patirčių bei kurti institucinę atmintį.

Antroji strategijų grupė apima įvairias taktikas, siekiant palankaus derybų rezultato. Čia mažosios valstybės gali taikyti tokias pat strategijas, kaip ir didžiosios, tačiau mažosios valstybės sulauks didžiausios sėkmės, jei naudos įtikinėjimo (*angl. „persuasion“*), o ne derėjimosi (*angl. „bargaining“*) strategijas, demonstruos įtikinamas ekspertines žinias bei pristatys savo poziciją kaip teikiančią naudą bendram labui⁶⁶. Panke aptaria tokias įtikinėjimu paremtas nuomonės formavimo strategijas kaip (*per*)formulavimas (*angl. „(re)framing“*⁶⁷ – klausimo pristatymas, pabrėžiant tik tam tikrus pasirinktus jo aspektus; mažosioms valstybėms gali sektis taikyti šią strategiją, jei jos turės nešališką valstybių reputaciją), *priežastinis/techninis argumentavimas* (*angl. „causal arguing/technical arguing“* – mažosios valstybės čia sulauks sėkmės, jei turės ekspertinių žinių tam tikroje srityje), *moralinis argumentavimas/gėdinimas* (*angl. „moral arguing/shaming“* – siekiama deligitimizuoti pozicijas, prieštaraujančias įtvirtintoms normoms ir vertybėms bei sustiprinti priimtinius įsitikinimus atitinkančias pozicijas; čia mažosios vertybės gali sėkmingai veikti, nes jos laikomos mažiau šališkomis); *teisinis argumentavimas* (*angl. „legal arguing“* – pranašumo įgijimas įgaunant teisinių žinių; mažosios valstybės gali to pasiekti prioritetizuodamos šią sritį arba kreipdamosi pagalbos į institucinius veikėjus).

Dar viena mažųjų valstybių strategija, *būrimasis į koalicijas* (*angl. „coalition-building“*) – tai tokia strategija, kai siekiama nulemti derybų rezultatus suformuojant laiminčias koalicijas arba blokuojančios mažumos koalicijas, kurių lyderiai, savo ruožtu, naudoja įvairias įtikinėjimo arba

derėjimosi strategijas. *Derėjimasis* (angl. „*bargaining*“) – reikalavimų kėlimas ar nuolaidų darymas remiantis grasinimais, skatinamųjų mokėjimų ar kompromisinių paketų siūlymas. Mažosios valstybės šios strategijos beveik netaiko, tačiau gali tarpininkauti tarp kitų besiderančių šalių, užimdamos neutralaus ir sąžiningo tarpininko vaidmenį (angl. „*honest broker*“), tuo pačiu įgydamos galimybę siekti savo pozicijos. Paskutinė Panke aprašoma strategija – *didžiausios naudos siekimas* (angl. „*value-claiming*“), kai siekiama gauti kuo didesnę dalį esant ribotam paskirstymui. Pirmieji pateikę siūlymą dėl paskirstymo konflikto sprendimo, apibrėžia situaciją ir kreipia galimus rezultatus savo pozicijos link, visi kiti, siekdami kompromiso, turi prisiderinti prie pirmojo pasiūlymo, jį legitimizuodami. Mažosios valstybės gali įgyti nemažą įtaką, jei savo poziciją pareiškia ankstyvame tokių derybų etape⁶⁸.

Panke teigia, jog turėdamos moralinę lyderystę, mažosios valstybės gali kreipti debatus, teikti argumentus bei gėdinti normų nepaisytojus, darydamos įtaką derybų rezultatams, tačiau tai pavyksta ne visada – ypač itin politizuotų klausimų atvejais bei tuomet, kai remiamasi konsensusu, nes tai lemia žemiausio bendro vardiklio paiešką⁶⁹.

Įtikinėjimu paremtos strategijos, tokios kaip formulavimas ir argumentavimas, remiasi konstruktyvizmu, o derėjimosi strategijos, tokios kaip grėsmių kėlimas ar didžiausios naudos siekimas, remiasi racionalizmo teorinėmis prielaidomis, tačiau vienas ir tas pats veikėjas gali derinti ir kaitalioji įvairias strategijas, todėl ir tyrimų teorines prieigas, anot Panke, reikėtų derinti⁷⁰.

Kita autorė, Tanja Börzel, remdamasi tyrimais ES aplinkosaugos politikos formavimo srityje, analizuoja valstybių narių, įskaitant mažųjų, diplomatinės strategijas reaguojant į europeizavimo procesą⁷¹. Börzel teigia, jog ES valstybių narių vyriausybės tuo pat metu ir formuoja Europos politikos rezultatus, ir prie jų prisitaiko. Nacionalinė valdžia siekia kuo labiau sumažinti išlaidas, kurias ES normų ir taisyklių įgyvendinimas gali sukelti vietos rinkėjams. Todėl valstybė siekia įtvirtinti savo vidaus politiką Europos lygiu. Kuo geriau suderinama Europos ir vidaus politika, tuo mažesnės įgyvendinimo išlaidos tenka nacionaliniu lygiu. Kadangi valstybės narės turi skirtingas institucijas, Europos lygiu jos konkuruoja dėl politikos, kuri atitiktų jų interesus.

Atsižvelgiant į prioritetų ir pajėgumų nevienalytiškumą, valstybių narių strategijos reaguojant į ES politikos formavimą gali labai skirtis. Börzel išskiria tris strategijas: *tempo diktavimas* (angl. „*pace-setting*“) – aktyvus Europos lygmens politikos skatinimas, atspindintis valstybės narės politikos prioritetus ir mažinantis įgyvendinimo šalyje išlaidas; *vilkinimas* (angl. „*foot-dragging*“) – brangiai kainuojančių europinės politikos kryptių blokavimas arba vilkinimas, siekiant visiškai joms užkirsti kelią arba bent šiek tiek kompensuoti įgyvendinimo išlaidas; ir *delsimas* (angl. „*fence-sitting*“) – nei nuoseklus europinės politikos kryptių propagavimas, nei bandymas ją blokuoti Europos lygiu, o pasyvus taktinių koalicijų kūrimas ir su tempo diktuotojais, ir su vilkintojais.

Pasak Börzel, kokią strategiją valstybė narė pasirinks, daugiausia priklauso nuo jos ekonominio išsivystymo lygio, kuris daugiausia lemia vidaus reguliavimo laipsnį ir valstybės narės veiksmų pajėgumus, ypač reguliavimo politikos srityje⁷².

Börzel manymu, ekonomiškai išsivysčiusios šalys yra labiau linkusios diktuoti tempą ir formuoti politiką ES lygiu, nes jos taiko griežtą reguliavimą ir turi stiprių paskatų bei būtinų išteklių jį įdiegti ES lygiu. Priešingai, ekonomiškai mažiau išsivysčiusioms šalims trūksta politinių ir veikimo gebėjimų, būtinų norint įdiegti nacionalines politikos kryptis ES lygiu, todėl jos yra labiau linkusios vilkinti procesus. Galiausiai, vidutinio ekonominio išsivystymo lygio valstybės paprastai turi vidutinį reguliavimo lygį ir vidutinius pajėgumus veikti, todėl dažnai pasirenka neutralią poziciją ir nei sistemingai kelia politines iniciatyvas, nei nuosekliai oponuoja kitiems⁷³.

Naujausią mažųjų valstybių strategijų klasifikaciją pateikia Magnusas G. Schoelleris ir Gerda Falkner, išplėtoję Börzel mažųjų valstybių strategijų klasifikaciją, įtraukdami į ją ir kitus ligšiolinius mažųjų valstybių tyrimus bei panaudodami ją mažųjų valstybių tyrimams Ekonominės ir pinigų sąjungos kontekste⁷⁴. Vystydami mažųjų valstybių strategijų pasirinkimo hegemono atžvilgiu motyvus, Schoelleris ir Falkner teigia, jog mažosios valstybės strategijos pasirinkimą lemia jos *požiūris į status quo, galios asimetrija santykiuose su hegemonu ir institucinė santykių struktūra* (reguliarūs tarpvyriausybiniai ryšiai, simboliniai veiksmai bei praktikos ir kt.), tačiau galimi ir kiti, pavyzdžiui, vidaus politikos, veiksniai⁷⁵.

Schoelleris ir Falkner naudoja Börzel išskirtas tris mažųjų valstybių strategijas (tempo diktavimo, delsimo ir neutralumo), papildydami jas *bendradarbiavimo* (angl. „*co-shaping*“) strategijomis, kuriomis siekiama tam tikrais būdais daryti įtaką. Tai įvairios strategijos – nuo derybinių, tokių kaip klausimų susiejimas (angl. „*issue-linkage*“) arba išankstinės derybos (angl. „*pre-negotiations*“), iki įtikinėjimu pagrįstų veiksmų, tokių kaip formulavimas (angl. „*framing*“) ir gėdinimas (angl. „*shaming*“)⁷⁶.

Pirmiausia, anot Schoellerio ir Falkner, tam tikros strategijos pasirinkimas priklauso nuo *santykio tarp valstybės prioritetų ir status quo*. Jei valstybės teikia pirmenybę status quo, o ne politikos ar instituciniams pokyčiams, jos pasinaudos veto teise arba grasins tai padaryti, kurs kontrakoalicijas ir blokuojančias mažumas arba kitaip mėgins *vilkinti* sprendimų priėmimo procesą. Jei mažosios valstybės baiminasi, kad bet kokie veiksmai gali kainuoti daugiau nei tikėtinas rezultatas (ar tai būtų status quo, ar pokyčiai), tikėtina, kad jos pasirinks *neutralią* poziciją. Tokiu atveju jos laikysis pasyviai ir net gali pakeisti koaliciją. Jei, priešingai, valstybės mano, kad aktyvus dalyvavimas sprendimų priėmimo procese apsimoka, jos naudos *bendradarbiavimo* strategijas, kad paveiktų rezultatus pageidaujamais būdais. O kai valstybių grupė nusprendžia aktyviai išitraukti į sprendimų priėmimo procesą, kyla klausimas, kas pajudės pirmas ir *nustatys tempą* kitiems.

Schoelleris ir Falkner tvirtina, kad tos valstybės, kurios patiria didžiausias išlaidas dėl status quo, pajuda pirmos, nes iš pokyčių tikisi daugiausia naudos⁷⁷.

Antra, Schoelleris ir Falkner teigia, kad konkrečių priemonių tam tikroje strategijoje pasirinkimas priklauso nuo *galios asimetrijos tarp mažųjų valstybių ir hegemono*. Kuo didesnė galios asimetrija tarp mažesniosios valstybės ir hegemono, tuo labiau tikėtina, kad mažesnioji valstybė pasikliaus *įtikinėjimo*, o ne kietų derybų strategijomis⁷⁸.

Trečias Schoellerio ir Falkner išskirtas veiksnys, lemiantis mažųjų valstybių strategijas hegemono atžvilgiu – ar valstybė tiesiogiai sąveikauja su hegemonu, ar siekia jį apeiti per daugiašalius veiksmus (pvz., per tarptautines organizacijas arba kuriant kontrakoalicijas). Šis veiksnys priklauso nuo *institucinės santykių struktūros* – tikėtina, kad valstybės, turinčios tvirtą institucinę santykių su hegemonu struktūrą nukreips savo pageidavimus tiesiogiai hegemonui, o jei institucinė santykių su hegemonu struktūra silpna, valstybės nuspręs apeiti hegemoninę galią. Čia taip pat svarbu, kiek smarkiai išsiskiria mažosios valstybės ir hegemono prioritetai – esant silpnai institucinių santykių sąrangai, valstybės priešinsis hegemonui tik tuo atveju, jei jų prioritetai labai skiriasi. Ir priešingai, jei jų pageidavimai skirsis tik šiek tiek, šios valstybės nedės pastangų apeiti hegemoną, o užims pasyvią poziciją, priimdamos numatomus rezultatus ir sutaupydamos derėjimosi išlaidas⁷⁹. Aptarta mažųjų valstybių strategijų pasirinkimo hegemono atžvilgiu tipologija apibendrinama 1 ir 2 paveiksle (1 priedas).

Remdamasis Börzel bei Schoellerio ir Falkner išplėta mažųjų valstybių strategijų pasirinkimo tipologija, Ramūnas Vilpišauskas analizuoja Baltijos valstybių strategijas Vokietijos atžvilgiu Ekonominėje ir pinigų sąjungoje (EPS)⁸⁰. Savo tyrimu autorius taip pat patvirtina Börzel teiginį, jog strategijos pasirinkimas gali skirtis priklausomai nuo politikos srities ar net politinio klausimo toje pačioje politikos srityje, o valstybės taikomos dominuojančios strategijos gali kisti bėgant laikui⁸¹. Be to, Vilpišauskas pabrėžia, kad Baltijos šalių tyrimas būtų neišsamus neatsižvelgiant į geopolitiką, t. y. saugumo motyvų svarbą šioms trimis valstybėms, siekiant didinti saugumą atsveriant Rusijos keliamą riziką⁸². Tyrimu atskleidžiama, jog Baltijos valstybių strategijų pasirinkimui EPS buvo svarbūs tiek jų ekonominiai, tiek saugumo interesai. Tačiau nors pradžioje, siekdamos tapti eurozonos narėmis, šios valstybės stengėsi diktuoti tempą EPS, vėliau, keičiantis eurozonos integracijos kryptims, siekdamos išsaugoti savo autonomiją fiskalinės politikos srityje, jos ėmėsi vilkinimo strategijos. Tuo metu finansinės valdysenos srityje Baltijos valstybės norėtų aktyviai bendradarbiauti, tačiau neturėdamos tam pakankamų resursų, lieka neutralios, prisijungdamos prie įvairių skirtingais klausimais kintančių koalicijų⁸³. Vilpišauskas daro išvadą, jog mažosios valstybės, kurios yra atvirosios besivejančios ekonomikos šalys geopolitiškai rizikingoje aplinkoje, susiduria su dilemomis, o jų pasirinkimas tarp geopolitinių ir ekonominių

interesų kai kuriais atvejais reiškia kompromisus, kurie nusipelno tolesnio tyrimo. Taip pat, autoriaus manymu, didesnio dėmesio nusipelno mažųjų valstybių derybinis elgesys⁸⁴.

Apibendrinant mažųjų valstybių strategijų tyrimų literatūrą galima teigti, jog mažųjų valstybių užsienio politikos strategijų pasirinkimas priklauso nuo valstybių prioritetų, saugumo ir ekonominių interesų suvokimo, pajėgumus lemiančio ekonominio išsivystymo lygio, santykio tarp valstybės prioritetų ir status quo, o šių valstybių derybines strategijas lemia kiti aptarti veiksniai santykyje su hegemonu.

Nesant atskirų Baltijos valstybių užsienio politikos ir derybinių strategijų palyginamojo tyrimo bei kylant klausimui, kodėl pastaruoju metu išsiskyrė Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategija lyginant su kitų dviejų Baltijos valstybių atitinkamomis strategijomis, šis darbas siekia užpildyti mažųjų valstybių tyrimų spragą, pasiūlydamas sudėtinį analitinį tyrimo modelį, leidžiantį analizuoti mažųjų valstybių užsienio politikos strategiją hegemono atžvilgiu lemiančius veiksnius, susiformuojantį mažųjų valstybių statusą hegemono atžvilgiu ir strategijos rezultatus, bei susieja jį su derybinėmis strategijomis, kurias lemia pasirinkta užsienio politikos strategija.

1.3. Tyrimo struktūra: analitinis modelis, hipotezės ir metodologija

1.3.1. Analitinis tyrimo modelis: mažosios valstybės užsienio politikos strategiją hegemono atžvilgiu lemiantys veiksniai, susiformuojantis statusas ir rezultatai

Šiame poskyryje pristatomas darbe siūlomas analitinis tyrimo modelis, leidžiantis analizuoti mažųjų valstybių užsienio politikos strategiją hegemono atžvilgiu lemiančius veiksnius, susiformuojantį mažosios valstybės statusą ir rezultatus, kuris šiame darbe taikomas tiriant Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategiją JAV atžvilgiu bei derybinę strategiją ES lygiu lemiančius veiksnius.

Vadovaujantis apžvelgtais mažųjų valstybių tyrimais, šis darbas siūlo tirti Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijas JAV ir ES atžvilgiu, taikant sudėtinį analitinį modelį, papildydamas Schoellerio ir Falkner išplėtotą mažųjų valstybių strategijas hegemono atžvilgiu lemiančių veiksnių tipologiją Jessicos Chen Weiss ir Jeremy L. Wallace'o sukurtu tarptautinio klausimo vidaus politikoje svarbos ir heterogeniškumo komponentu, padedančiu analizuoti vidaus politikos veiksnių poveikį tarptautinėje erdvėje⁸⁵. Siekiant išsiaiškinti, kodėl išsiskyrė trijų Baltijos valstybių strategijos Kinijos klausimu, analitinis valstybių strategijas lemiančių veiksnių tyrimo modelis taip pat papildomas valstybių prioritetų komponentu, remiantis Andrew Moravcsiko išplėtotą liberalizmo teorijos valstybės prioritetų sąvoka⁸⁶. Be to, remiantis

Anderso Wivelio bei Matthew Crandallo⁸⁷ suformuluota atlantinių (*angl. atlanticists*) ir superatlantinių (*angl. super atlanticists*) valstybių skirtimi, tyrimo modelis papildomas mažųjų valstybių pasirinktos strategijos dėka susiformuojančio mažosios valstybės statuso JAV atžvilgiu komponentu. Šiame darbe šiuo atžvilgiu atitinkamai taikomos sąvokos „JAV sąjungininkė“ ir „JAV supersąjungininkė“. Taip pat pridedami mažosios valstybės pasirinktos strategijos įgyvendinimo rezultatai.

Toliau šiame skirsnyje plačiau apžvelgiami anksčiau aptartų mažųjų valstybių strategijų hegemono atžvilgiu pagrindu sudarytą tyrimo modelį papildantys nauji komponentai, leidžiantys pagrįsti mažųjų valstybių užsienio politikos strategijų pasirinkimą: tarptautinio klausimo svarba ir heterogeniškumas vidaus politikoje, valstybės prioritetai ir mažosios valstybės statusas hegemono atžvilgiu.

Anot Chen Weiss ir Wallace'o, valstybės prioritetus, t. y., rezultatus, kurių valstybė siekia tarptautinėje sistemoje, visų pirma formuoja vidaus politikos interesai⁸⁸. O tam tikro tarptautinio klausimo vidaus politikos aspektus, savo ruožtu, lemia dvi charakteristikos: svarba (*angl. „centrality“*) ir heterogeniškumas (*angl. „heterogeneity“*). Svarba rodo, kiek stipriai probleminis klausimas yra susijęs su vyriausybės išlikimo perspektyvomis. Vyriausybė labiau linkusi skirti išteklių ir dėmesio tarptautinėms problemoms spręsti, kai jos yra svarbios ir šalies viduje, nei toms, kurios tokios nėra. Kuo svarbesnė tarptautinė problema šalies viduje, tuo didesnė tikimybė, kad vyriausybė vykdys vienašališką politiką tarptautiniu mastu. Kuo svarbesnė vidaus politika tarptautiniu klausimu, tuo sunkiau vyriausybei tarptautiniu mastu nusileisti nepatiriant potencialiai destabilizuojančios reakcijos šalies viduje⁸⁹. Kitas vidaus politikos aspektas, *heterogeniškumas*, apibūdina vidaus susiskaldymo ir ginčų dėl vyriausybės politikos, susijusios su tam tikru tarptautiniu klausimu, laipsnį. Heterogeniškumas atsispindi visuomenės nuomonės apklausose, politikos elito bei ekspertų privačiuose ir viešuose komentaruose bei valstybinių ir privačių įmonių atstovų pareiškimuose bei veiksmuose. Mažas heterogeniškumas reiškia, kad kyla nedaug ginčų dėl to, ką vyriausybė turėtų daryti tarptautiniu lygiu. Taip yra esant visuomenės ir elito sutarimui dėl konkretaus rezultato arba jei nedidelis suinteresuotųjų skaičius sutaria, o dauguma lieka abejinga. Dėl klausimų, kuriems būdingas didelis heterogeniškumas, tiek masės, tiek elitas nesutaria, kokio tarptautinio rezultato turėtų siekti vyriausybė. Kuo didesnis heterogeniškumas, tuo labiau tikėtina, kad politika bus naudinga vieniems kitų sąskaita⁹⁰. Heterogeniškumas neturi tiesioginio ryšio su valstybės tarptautiniu bendradarbiavimu ar konfrontacija, tačiau padeda paaiškinti vidaus suvaržymų ir paskatų pobūdį užsienio politikoje. Pavyzdžiui, didesnis heterogeniškumas gali lemti sunkesnes ir užsitęsusias tarptautines derybas bei sudėtingesnį rezultatų įgyvendinimą šalyje⁹¹.

Svarba ir heterogeniškumas nesisieja vienas su kitu. Vieni labai svarbūs klausimai pasižymi dideliu, kiti – santykinai mažu heterogeniškumu. Kai kuriems klausimams būdinga nedidelė svarba ir mažas heterogeniškumas. Dar kitiems nedidelės svarbos klausimams būdingas didelis heterogeniškumas⁹². Tarptautinio klausimo svarbos ir heterogeniškumo vidaus politikoje pasiskirstymas pavaizduotas 1 lentelėje (2 priedas).

Tad tiriant Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijų pasirinkimą, šiame darbe siūloma atsižvelgti į šio klausimo suvokimą vidaus politikoje, kuris pasireiškia per Kinijos klausimo svarbą ir nuomonių heterogeniškumą šalies viduje.

Valstybės prioritetų (*angl.*, „*preferences*“) koncepciją aiškina Andrew Moravcsikas. Anot jo, liberalioji tarptautinių santykių teorija teigia, jog valstybės ir visuomenės santykiai turi esminės įtakos valstybės elgesiui pasaulio politikoje. Visuomenės idėjos, interesai ir institucijos daro įtaką valstybės elgesiui formuodami valstybės prioritetus – esminius socialinius tikslus, kuriais grindžiami strateginiai vyriausybės skaičiavimai. Šioje teorijoje pasaulio politikoje svarbiausia – valstybės prioritetų konfiguracija⁹³, o politikos analizę reikia pradėti nuo individų ir visuomenės grupių interesų apibrėžimo⁹⁴. Valstybės (ar kitos politinės institucijos) atstovauja tam tikrai vidaus visuomenės grupei, kurios interesais remdamiesi valstybės pareigūnai apibrėžia valstybės prioritetus ir kryptingai veikia pasaulio politikoje. Liberalioje vidaus politikos sampratoje valstybė yra ne veikėja, o atstovaujamoji institucija, kurią nuolat perima įvairios socialinių veikėjų koalicijos⁹⁵.

Liberalioji teorija sutelkia dėmesį į esminių prioritetų pasikeitimo pasekmes valstybės elgsenai, o ne į strateginių aplinkybių, kuriomis valstybės jų siekia, pokyčius. Valstybės elgesys atspindi skirtingus valstybės prioritetų modelius. Kiekviena valstybė siekia realizuoti *savo* išskirtinius prioritetus, atsižvelgdama į įvairius suvaržymus, kuriuos kelia *kitų* valstybių prioritetai. Politinės tarpusavio priklausomybės samprata apibrėžia ryšį tarp valstybės prioritetų ir vienos ar kelių valstybių elgesio. Anot Moravcsiko, politinės tarpusavio priklausomybės modelius galima suskirstyti į tris dideles kategorijas. Pirma, kai prioritetai yra suderinami arba harmoningi, yra stiprių paskatų sambūviui ir mažai konfliktų. Antra, kai pagrindiniai valstybės prioritetai yra nulinės sumos žaidimo arba atsidūrę aklavietėje, vyriausybėms tenka derėtis, tačiau abipusės naudos nedaug ir kyla didelė tarpvalstybinės įtampos bei konfliktų tikimybė. Revizionistiniai prioritetai – esminiai, visuomenėje įtvirtinti interesai siekti peržiūrėti *status quo* – skiriasi nuo revizionistinių strategijų, t. y., poreikio pakeisti *status quo*, siekiant apsaugoti ilgalaikius interesus esant naujoms strateginėms aplinkybėms. Liberalai daugiausia dėmesio skiria pirmiesiems, o realistai (ir institucionalistai) – antriesiems. Tad, nors abi teorijos numato saugumo konfliktą, jos tai daro skirtingomis aplinkybėmis. Liberalams bendradarbiavimo forma, esmė ir gylis tiesiogiai priklauso nuo prioritetų pobūdžio. Liberalai pirmiausia žiūri į prieštarigus visuomenės prioritetus ir

neišspręstus vidaus bei tarptautinius paskirstymo konfliktus, o institucionalistai ir realistai atitinkamai analizuoja netikrumą ir konkrečias tarpvalstybinės galios konfigūracijas. Trečia, kai motyvai yra mišrūs ir keitimasis politinėmis nuolaidomis koordinuojant ar prisiimant įsipareigojimus gali pagerinti abiejų šalių gerovę, lyginant su vienašališku politikos koregavimu, valstybės turi paskatą derėtis dėl politikos koordinavimo⁹⁶.

Moravcsikas siūlo, kad kolektyvinis valstybės elgesys turėtų būti analizuojamas kaip dviejų etapų suvaržyto socialinio pasirinkimo procesas. Valstybės pirmiausia apibrėžia prioritetus, o tada diskutuoja, derasi arba kovoja dėl konkrečių susitarimų⁹⁷. Kaip teigia nacionalinių prioritetų pasirinkimą aptariančius autorius analizavęs Vilpišauskas, valstybės paprastai teikia prioritetą toms sritims, kurios gali kompensuoti tai, kur jos jaučiasi pažeidžiamiausios⁹⁸.

Tad nagrinėjant Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategiją JAV ir ES atžvilgiu remiantis Moravcsiko išdėstyta liberalizmo teorija, reikėtų tirti atskirų Baltijos valstybių nacionalinius prioritetus kaip visuomeninių veikėjų interesų, kuriais jie interpretuoja šalies saugumą, gerovę ir suverenumą, išraišką bei analizuoti, kaip skirtingų Baltijos valstybių prioritetai koreliuoja su jų interesais JAV ir ES atžvilgiu veikiant Kinijos klausimu, taip lemiant šalies elgesį tarptautinėje erdvėje.

Paskutinis analitiniame tyrimo modelyje siūlomas naujas aspektas – Wivelio ir Crandallo⁹⁹ aptartos skirties tarp atlantinės (*angl. atlanticist*) ir superatlantinės (*angl. super atlanticist*) valstybės pagrindu pasiūlytas mažosios valstybės statuso komponentas. Anot Wivelio ir Crandallo, dauguma mažesniųjų NATO narių apibūdinamos kaip atlantinės, nes jų užsienio politika koncentruojasi į transatlantinį aljansą. Tačiau kai kurios mažosios aljanso narės yra labiau atlantinės nei kitos ir prisiėmė superatlantinių valstybių vaidmenį. Priešingai nei atlantinės, superatlantinės valstybės vykdo užsienio politiką, kuriai būdinga nepajudinama parama JAV pasaulio tvarkai bei konkrečiai JAV politikai, ir kuri peržengia panašią į jas valstybių politiką, siekiant puoselėti ypatingus santykius tarp mažosios sąjungininkės ir JAV supervalstybės. Toks išskirtinis veikimas gali būti suprantamas kaip nišinė strategija, kuri yra atsakas į tam tikrus supervalstybės reikalavimus ir atlieka specifinį vaidmenį tarptautinėje bendruomenėje, siekiant maksimaliai padidinti mažosios valstybės nacionalinį interesą. Priešingai nei karinės nišinės strategijos (pvz., specialiųjų operacijų pajėgos), ši politinė nišinė strategija yra daugiakryptė strategija, apimanti pluoštą smulkesnių strategijų ir leidžianti mažajai valstybei vykdyti išskirtinai proamerikietišką politiką.

Pirma, superatlantinė valstybė pabrėžia *idėjinę bendrystę* su JAV, kuri peržengia pragmatišką bendrų interesų siekimą. Tokia valstybė pabrėžia bendromis vertybėmis ir bendrais interesais besiremiančius ypatingus santykius su JAV. Antra, dėl šios bendrystės su JAV tokia valstybė yra pasirengusi vykdyti *brangiai kainuojančią ir rizikingą politiką, kad paremtų supervalstybę*. Anot

Wivelio ir Crandallo, atlantinės valstybės strategija pabrėžia praktinę sąjungos su supervalstybe politinėje ir karinėje srityje naudą, o superatlantinės valstybės strategija šalia pragmatinės naudos pabrėžia, kad sutampa ne tik jos ir supervalstybės interesai, bet ir vertybės¹⁰⁰. Trečia, superatlantinės valstybės strategija priklauso ne tik nuo mažosios valstybės veiksmų, bet ir nuo to, ar *JAV priima ir skatina tokius veiksmus*¹⁰¹. Ketvirta, superatlantinės valstybės strategija yra labai *paradoksali*: ji siekia saugumo per kraštutinę priklausomybę ir sutelkia dėmesį į neesmines saugumo grėsmes, kad užsitikrintų apsaugą nuo esminių grėsmių saugumui¹⁰².

Apie šią Wivelio ir Crandallo aptartą superatlantinių valstybių strategiją yra rašęs ir Robertas O. Keohane'as, tokias valstybes vadinęs išskirtinai lojaliomis (*angl. „super loyal“*)¹⁰³. Jis teigė, jog valstybė, kuri nori politinės, karinės ar ekonominės paramos, turi atkreipti JAV pareigūnų dėmesį, o viena iš strategijų tokiam matomumui išlaikyti yra buvimas išskirtinai lojaliai: „Maža valstybė demonstruoja, kad ji palaikys visas supervalstybės vertybes, pageidavimus ir veiksmus, o dažnai eis dar toliau. Toks požiūris sukurs supervalstybės įsitikinimą, kad mažoji valstybė yra lojali, ir galbūt padidins didesnės valstybės polinkį įsiklausyti į mažosios valstybės norus“¹⁰⁴. Šiame darbe mažosios valstybės statusui JAV atžvilgiu įvardinti toliau taikomi terminai „JAV sąjungininkė“ ir „JAV supersąjungininkė“.

Tad vadovaujantis aptarta teorija, šis darbas siūlo *analitinį tyrimo modelį „Mažosios valstybės užsienio politikos strategiją hegemono atžvilgiu lemiantys veiksniai, susiformuojantis statusas ir rezultatai“* (1 priedas, 3 paveikslas), kuriuo sekant atliekama tolesnė Lietuvos, Latvijos ir Estijos užsienio politikos Kinijos atžvilgiu strategijų JAV ir ES atžvilgiu analizė. Sekant tyrimo modeliu, mažosios valstybės užsienio politikos strategijos hegemono ir kitų mažųjų valstybių atžvilgiu (tempo diktavimo, bendradarbiavimo ar neutralumo) pasirinkimas priklauso nuo mažosios valstybės prioritetų (saugumo ar ekonominių interesų), tarptautinės politikos klausimo svarbos ir jo suvokimo heterogeniškumo vidaus politikoje bei ekonominių ir institucinių santykių su hegemonu. Šiame tyrimo modelyje laikoma, jog saugumo srityje hegemonas yra JAV, o ekonominėje srityje – ES. Todėl mažoji valstybė pirmiausia pasirenka savo užsienio politikos strategiją saugumo srityje JAV atžvilgiu, kuri apsprendžia jos statusą JAV atžvilgiu. Mažosios valstybės statusas JAV atžvilgiu lemia mažosios valstybės nusistatytų prioritetų saugumo srityje įgyvendinimo (siektinus) rezultatus. Nuo mažosios valstybės pasirinktos užsienio politikos strategijos JAV atžvilgiu priklauso jos pasirenkama derybinė strategija konkrečiu klausimu ES lygiu. Atitinkamai, derybinė strategija veda į tam tikrus rezultatus mažosios valstybės (siektinų) prioritetų atžvilgiu. Tyrimo modelį apibendrina 3 paveikslas (1 priedas).

Kitaip tariant, Lietuvos, Latvijos ir Estijos užsienio politikos strategiją Kinijos klausimu siūloma tirti kaip vykdomą JAV atžvilgiu; šią strategiją lemia santykis su JAV saugumo srityje ir ji

priklauso nuo saugumo interesų suvokimo šalyje; nuo pasirinktos užsienio politikos strategijos priklauso Lietuvos, Latvijos ir Estijos derybinė strategija Kinijos klausimu ir ES lygiu, kuriai įtakos turi ekonominių interesų suvokimas šalyje bei vidaus politikos veiksniai – klausimo svarba ir heterogeniškumas bei instituciniai ir ekonominiai santykiai su ES.

1.3.2. Hipotezės: kodėl išsiskyrė Baltijos valstybių strategijos?

Šiame poskyryje formuluojamos darbe keliamos hipotezės siekiant tirti, kokias politikos bei derybines strategijas Kinijos klausimu taikė atskiros Baltijos valstybės JAV atžvilgiu ir ES lygiu, bei parodyti, kodėl išsiskyrė šios strategijos.

Siekiant atsakyti į klausimą, kodėl išsiskyrė Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategija nuo Latvijos ir Estijos strategijų, remiantis analizuota literatūra, ypač Moravcsiko suformuluota valstybės prioritetų pasirinkimo koncepcija, bei laikant, jog valstybė didžiausią prioritetą teikia tai sričiai, kurioje yra pažeidžiamiausia, keliami **H.1**, suponuojanti, jog svarbiausias Lietuvos prioritetas buvo saugumo interesai: jei Lietuvos svarbiausias prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, ir jei šį saugumą Lietuvai galėjo užtikrinti tik JAV, tai Lietuva vykdė *pasaulyje tempą diktuojančią* politikos strategiją Kinijos atžvilgiu atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą siekdama nusipelnėti JAV palankumo (tapdama *JAV supersąjungininke*) ir taip užsitikrinti apsaugą nuo Rusijos.

Be to, kadangi Lietuva yra ES narė ir yra priklausoma nuo ES ekonominės ir institucinės paramos, **H.1** keliami *2 prielaida*, jog jei atsakymas į *1 prielaidą* yra teigiamas, tai Lietuva tuo pat metu *diktavo tempą ES politikoje* Kinijos klausimu, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį tikėdamasi gauti ES ekonominę ir institucinę paramą, o jos derybinės strategijos ES lygiu nepriklausė nuo Lietuvos vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių bei ekonominių santykių su ES), nes vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu.

Atitinkamai, siekiant tirti, kodėl Estijos ir Latvijos politikos strategijos išsiskyrė nuo Lietuvos strategijos, daroma prielaida, jog svarbiausias Estijos ir Latvijos prioritetas buvo ekonominiai interesai, todėl keliami **H.2**: jei Latvijos ir Estijos svarbiausias prioritetas buvo siekti ekonominės naudos, tai jos laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu, nes joms buvo naudingi ekonominiai ryšiai su Kinija (arba jos tikėjosi ekonominės naudos) ir buvo nenaudinga veikti diktuojant tempą laikantis JAV prioritetų nepaisant ekonomine prasme joms svarbios Kinijos prioritetų, todėl jos nesiekė būti JAV supersąjungininke vykdydamos svarbiausią JAV prioritetą atitinkančią užsienio politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau *bendradarbiavo* kitoje JAV prioritetus

atitinkančioje srityje (buvo JAV sąjungininkės), kad taip apsitrausdamos užsitikrintų JAV apsaugą saugumo srityje.

Be to, kadangi Estija ir Latvija yra ES narės ir yra priklausomos nuo ES ekonominės ir institucinės paramos, *H.2* keliama *2 prielaida*, jog jei atsakymas į ankstesnę prielaidą yra teigiamas, tai Latvija ir Estija veikė Kinijos klausimu neutraliai ir ES lygiu, o jų konkrečios derybinės strategijos ES priklausė nuo jų vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių ir ekonominių santykių su ES).

Tuo atveju, jei *H.2.* nepasitvirtintų, ir Estijai bei Latvijai svarbiausias prioritetas taip pat būtų saugumas, keliama *H.3:* jei Latvijos ir Estijos svarbiausias prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, bet jos nediktavo tempo Kinijos atžvilgiu kaip Lietuva, tai Latvija ir Estija *diktavo tempą pasaulyje* kitoje JAV prioritetus atitinkančioje srityje (buvo *JAV supersąjungininkės*), kad užsitikrintų JAV apsaugą, todėl joms nebereikėjo diktuoti tempo Kinijos klausimu ir jos laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu.

Atitinkamai, kadangi Estija ir Latvija yra ES narės ir yra priklausomos nuo ES ekonominės ir institucinės paramos, *H.3.* toliau keliama *2 prielaida*, jog jei atsakymas į ankstesnę prielaidą yra teigiamas, tai Estija ir Latvija veikė neutraliai ir ES, o jų konkrečios derybinės strategijos ES priklausė nuo jų vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių bei ekonominių santykių su ES).

Tyrimas atliekamas analizuojant šiuos hipotezėse išskeltus *nepriklausomus kintamuosius*: prioritetas – saugumo interesai, prioritetas – ekonominiai interesai, Kinijos klausimo svarba bei heterogeniškumas vidaus politikoje, ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES. Šių nepriklausomų kintamųjų palyginamoji analizė leidžia paaiškinti ir tarpusavyje palyginti šiuos *priklausomus kintamuosius*: Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategija JAV ir ES atžvilgiu yra tempą diktuojanti, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV ir ES atžvilgiu yra neutralios, bei leidžia rasti atsakymą, kodėl išsiskyrė Lietuvos, Latvijos ir Estijos strategijos.

1.3.3. Metodologija ir duomenų rinkimas

Šiame poskyryje pristatoma tiriamosios dalies tyrime naudojama metodologija.

Darbe naudojamas loginis-analitinis tyrimo metodas, grindžiamas priežastinių ryšių tarp socialinių reiškinių identifikavimu ir analize¹⁰⁵ atliekant kokybinį empirinį tyrimą. Siekiant nustatyti priežastinius ryšius tarp tiriamų reiškinių, naudojamas proceso sekimo metodas. Proceso sekimo metodas suprantamas kaip pasirinkto fenomeno tyrimas suskaidant jį į svarbiausių sudėtinių įvykių seką ir parodant, kaip šie įvykiai siejasi tarpusavyje¹⁰⁶. Taikomas pasekmės aiškinimo proceso sekimo variantas, kai priežastiniai ryšiai konstruojami atsispiriant nuo empirinės tikrovės siekiant

suvokti būtinus nagrinėjamo proceso priežastinio mechanizmo elementus¹⁰⁷, jį derinant su teorijos tikrinimo variantu. Pritaikant proceso sekimo metodą, sudaryta pagrindinių tyrimą dominančių JAV, ES, Lietuvos, Estijos ir Latvijos santykius su Kinija žyminčių įvykių palyginamoji chronologinė lentelė (2019–2022 m.) (žr. 2 priedas, 2 lentelė). Naudojantis proceso sekimo metodo bei šaltinių analizės metu nustatytais priežastiniais ryšiais tarp dominančių įvykių, sudarytas analitinis tyrimo modelis. Derinant indukcinis ir dedukcinis analizės metodus keliamos ir tikrinamos hipotezės, leidžiančios analizuoti jose nustatytus nepriklausomus kintamuosius siekiant atsakyti į pagrindinį darbo klausimą.

Naudotasi pirminiais (tiriamų valstybių oficialūs politikos, strateginiai dokumentai, užsienio politikos formuotojų pasisakymai, statistiniai duomenys) ir antriniais (akademine literatūra, mokslinių institutų publikacijos, tarptautinė bei Lietuvos žiniasklaida) kokybiniais ir kiekybiniais duomenų šaltiniais. Siekiant pagrįsti tyrimo analizės rezultatus, atlikta tiesioginių proceso dalyvių internetinė apklausa (3 priedas). Sudarytos atskiros apklausos kiekvienai Baltijos valstybei, atsižvelgiant į šalies užsienio politikos strategijas bei aktualijas. Apklausa išsiųsta 26-iems Lietuvos, 7-iems Latvijos ir 7-iems Estijos užsienio reikalų ministerijų, Vyriausybės kanceliarijos, Prezidentūros pareigūnams ir Parlamento užsienio reikalų bei nacionalinio augumo komiteto nariams; gauti atsakymai iš 3-jų atstovų iš Lietuvos ir Estijos. Todėl apklausa nėra visiškai reprezentatyvi, tačiau ji prisideda prie tyrimo duomenų pagrindimo, nes tikėtina, jog minėtų institucijų atstovai pateikė bendrą šalies poziciją.

2. BALTIJOS VALSTYBIŲ POLITIKOS STRATEGIJŲ KINIJS ATŽVILGIU TYRIMAS

2.1. Įvadas apie JAV ir ES santykius su Kinija: stiprėjanti sisteminė konkurencija (2019–2022)

Šiame skyriuje pristatomi JAV ir ES prastėjantys santykiai su Kinija didėjant sisteminei konkurencijai su šia šalimi.

Didėjanti tarpusavio priklausomybė globalizacijos laikais lėmė pasaulinės ekonominės ir saugumo sistemos transformaciją, o Kinijos iškilimas baigė JAV dominavimą. Kaip parodė prekybos karas tarp JAV ir Kinijos bei aukštųjų technologijų atsiejimas abiejose šalyse, tarpusavio priklausomybės pradėtos naudoti valstybių tarpusavio „karuose“, taikant ekonominę prievartą ir sankcijas¹⁰⁸. Auganti dvišalė konkurencija neapsiriboja saugumo ir ekonomikos klausimais, bet apima technologijas, vertybes bei ideologiją. Konkurencija tapo struktūriniu JAV ir Kinijos

santykių bruožu¹⁰⁹ bei pagrindine pasaulinio reikalų varomąja jėga¹¹⁰, nes darosi vis globalesnė. Tad baiminamasi, kad į konfliktą tarp dviejų didžiųjų valstybių pateks ir mažesnės valstybės.

Kinija siūlo alternatyvą Vakarų pasaulio modeliui, paskelbusi kiniškąjį socializmą naujajai erai bei įgyvendindama agresyvią politinę ir karinę viziją. Ji siekia savo ekonominę galią paversti geopolitine įtaka: taiko prekybos apribojimus šalims, kurias nori nubausti, taiko sankcijas eksportui ir jį blokuoja bei naudojami savo dydžiu skatindama prekių boikotą. Taip pat, pasinaudodama savo kaip didžiausios užsienio investuotojos ir technologijų gamintojos padėtimi, Kinija skatino kiniškos įrangos, ypač naujų technologijų, turinčių įtakos nacionaliniam saugumui (5G, dirbtinis intelektas), eksportą¹¹¹. Europoje Kinija sugebėjo sukelti visuomenės susiskaldymą klausimais, kuriais Europos šalys anksčiau buvo vieningos¹¹². Ėmė stiprėti susirūpinimas dėl priverstinio technologijų perkėlimo, Kinijos valstybės subsidijų vaidmens ir valstybės subsidijuojamų įmonių, iškreipiančių prekybą bei sąžiningą konkurenciją¹¹³.

Tačiau kai kurios valstybės vis dar yra linkusios likti neutralios ir prekiauti tiek su JAV, tiek su Kinija. Be to, nepaisant augančios sisteminės konkurencijos, JAV, ES ir Kinija yra pagrindinės viena kitos prekybos partnerės (2 priedas, 3, 4 ir 5 lentelės). Kai kurios ES valstybės narės taip pat nori prekiauti su Kinija, nes nepaisant neigiamų veiksnių, ši prekyba atnešė daug naudos, suteikdama augančią eksporto rinką ir galimybes gauti pigesnių žaliavų. 2020 m. Kinija tapo didžiausia ES prekybos partnere prekėmis ir aplenkė JAV. Tačiau JAV yra didžiausia ES prekybos partnerė paslaugų atžvilgiu. Tiek ES eksportas į Kiniją, tiek importas iš jos padidėjo 2011–2021 m. (1 priedas, 4 ir 5 paveikslai).

Vis dėlto, nors ES valstybių narių požiūris į Kiniją išsiskiria¹¹⁴ (1 priedas, 6 paveikslas), pastaruoju metu jis pradėjo konverguoti tarpusavyje bei su JAV pozicija, vertinant grėsmes (1 priedas, 7 paveikslas) bei priklausomybes strateginiuose sektoriuose¹¹⁵ (1 priedas, 8 ir 9 paveikslai). 2019 m. Europos Komisija pripažino Kiniją „sistemine varžove, skatinančia alternatyvius valdymo modelius“, ir „ekonomine konkurente, siekiančia technologinės lyderystės“. Kaip ir JAV, ES ėmėsi įvairių priemonių, skirtų riboti neigiamas Kinijos ekonomines praktikas ES vieningoje rinkoje (2 priedas, 6 lentelė).

Šalia ekonominių priemonių, skirtų atremti augančią Kinijos neteisėtų praktikų įtaką, pabrėžiama ir ideologinė kova. JAV prezidento Joe Bideno laikinosios Nacionalinio saugumo strateginėse gairėse demokratija įvardijama kaip „pagrindinis JAV pranašumas“ ir tvirtinama, jog Vakarų modelis yra „vienintelis geriausias būdas įgyvendinti ateities pažadą“¹¹⁶ bei telkiami JAV sąjungininkai, tikintys demokratinėmis vertybėmis grįsta tarptautine tvarka. Prie didžiųjų galių susipriešinimo prisideda ir tarptautinės visuomenės nuomonės apie Kiniją prastėjimas, kuris yra ne

tik reakcija į COVID-19 krizę, kuri atskleidė pavojingiausias Kinijos autoritarizmo tendencijas, bet ir į Kinijos vykdomą genocidą Sindziange bei represijas Honkonge¹¹⁷.

Tad pasikeitus JAV administracijai, JAV prezidentas J. Bidenas išlaiko Trumpo administracijos griežtą poziciją Kinijos atžvilgiu. JAV valstybės sekretorius A. Blinkenas JAV užsienio politiką pristatančioje kalboje pavadino Kiniją „priešininke ir varžove“, kuri turi galios mesti rimtą iššūkį stabiliai ir atvirai tarptautinei sistemai, todėl JAV santykiai su Kinija „bus konkurencingi, kur to reikėtų, bendradarbiaujantys, kur įmanoma, ir priešiški, kur tai privalu“¹¹⁸.

Vis dėlto 2020 m. pabaigoje ES po 7 metus trukusių derybų paskelbė politinį susitarimą su Kinija dėl išsamios investicijų sutarties (CAI) pasirašymo¹¹⁹. Susitarimas susilaukė kritikos tarptautiniu mastu, nes šis žingsnis nebuvo derintas su JAV, nors naujasis JAV prezidentas buvo išreiškęs nusiteikimą telkti valstybių koaliciją žmogaus teisių bei tarptautinės teisės normų nepaisančios Kinijos atžvilgiu, todėl taip ES pablogino savo santykius su JAV¹²⁰. ES tvirtino, jog ji turi teisę turėti tokį patį susitarimą su Kinija, kokį jau turi JAV (Pirmojo etapo susitarimą), ir kad jis subalansuos jos santykius su Kinija¹²¹. Kai kurie analitikai teigė, jog susitarimas atneš naudą ES įmonėms, užsiimančioms verslu Kinijoje¹²², o susitarimo kritikai manė, kad susitarimas naudingiausias ES pirmininkavusiai Vokietijai, turinčiai daugiausia verslo ryšių su Kinija¹²³. Taip pat teigta, jog susitarimas apčiuopiamesnės naudos ES neatneš, nes ekonomine prasme yra naudingesnis Kinijai, tačiau ir geopolitine prasme Kinija buvo vertinama kaip laimėtoja¹²⁴.

Nepaisant ES ir Kinijos santykius turėjusio pagerinti CAI susitarimo, jau po kelių mėnesių abipusiai santykiai smarkiai atšalo, ES įvedus sankcijas Kinijai dėl žmogaus teisių pažeidimų, o Kinijai atsiliepus plataus masto atsakomosiomis sankcijomis prieš ES¹²⁵. Europos Parlamentas (EP) 2021 m. gegužės 20 d. priėmė rezoliuciją dėl Kinijos atsakomųjų sankcijų, taikomų ES subjektams ir EP nariams bei nacionalinių parlamentų nariams¹²⁶, atsisakydamas ratifikuoti CAI, kol galios Kinijos sankcijos ES, bei dėl besitęsiančių žmogaus teisių pažeidimų Kinijoje. Rezoliucijoje EP konstatavo, jog ES ir Kinijos santykiai tampa vis labiau įtempti ir ragino skubiai iš naujo nustatyti ES ir Kinijos santykių pusiausvyrą, be kita ko, stiprinant koordinavimą ir bendradarbiavimą su JAV vykdamant transatlantinį dialogą dėl Kinijos.

Šiame kontekste ES ir JAV santykius komplikavo ES svarstymai apie jos strateginę autonomiją. Pastebima, jog ES strateginė autonomija yra rizikinga idėja¹²⁷, nes ES valstybės narės, turinčios glaudžius transatlantinius saugumo ryšius, bus linkusios būti atsargios strateginės autonomijos nuo JAV klausimu, o valstybės narės, galinčios daug prarasti dėl prekybos ir investicinių ryšių su Kinija, bus atsargios griežtos šios šalies žmogaus teisių kritikos atžvilgiu¹²⁸.

Didėjanti įtampa tarp didžiųjų galių veikė ir kitas šalis, įskaitant Baltijos valstybes, kurios yra ir ES, ir NATO narės. Gaudamos ekonominę naudą iš ES, saugumo srityje, būdamos mažos

valstybės pavojingos Rusijos kaimynystėje, jos priklauso nuo JAV paramos. Todėl tai negali neatsiliepti Baltijos valstybių politikai Kinijos klausimu, tenkant laviruoti JAV ir ES atžvilgiu. Vis dėlto Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategija smarkiai išsiskyrė nuo kitų dviejų Baltijos valstybių, Lietuvai ėmusis drąsių veiksmų diktuojant tempą, o kitoms dviem Baltijos valstybėms laikiusis neutraliai. Atsižvelgdama į augantį Kinijos agresyvumą tarptautiniu mastu, Lietuva 2021 m. vasarį pirmą kartą per dešimtmetį nesiuntė savo aukščiausių šalies vadovų į Kinijos ir Vidurio bei Rytų Europos valstybių (17+1) vadovų kasmetinį susitikimą, pasitenkindama susisiekimo ministro lygio atstovavimu ir paskui save patraukdama dar šešias regiono valstybes¹²⁹. 2021 m. gegužės 21 d. Lietuvos užsienio reikalų ministras G. Landsbergis paskelbė apie Lietuvos pasitraukimą iš šio formato ir paragino kitas ES šalis padaryti tą patį¹³⁰, teigdamas, jog toks formatas skaldo ES vienybę, o peržiūrėjus dešimties metų Lietuvos ir Kinijos ekonominius santykius, didelio proveržio nebuvo¹³¹. Lietuva taip pat paskelbė apie Kinijos gamintojo „Huawei“ mobiliųjų telefonų keliamas grėsmes saugumui¹³², priimti teisės aktai, apribojantys nesaugių trečiųjų šalių investicijas į strateginius šalies sektorius, o 2021 m. lapkričio 18 d., nepaisant Kinijos nepritarimo, Lietuvoje atidaryta Taivaniečių atstovybė¹³³ – vienintelė oficiali Taivano atstovybė Europoje, neskaitant atstovybės Vatikane. Visi minėti Lietuvos žingsniai sulaukė Kinijos nepasitenkinimo, grasinimų ir kai kurių veiksmų, pavyzdžiui, atšaukiant Kinijos ambasadorių Lietuvoje¹³⁴, apribojant diplomatinį atstovavimą su Lietuva¹³⁵, bei imantis ekonominio spaudimo priemonių, neįsileidžiant lietuviškos kilmės prekių¹³⁶.

Visų trijų Baltijos valstybių metinėse grėsmių saugumui ataskaitose buvo įspėjama dėl augančios nedraugiškos Kinijos įtakos šalyse¹³⁷, tačiau Latvija ir Estija nepasekė Lietuvos pavyzdžiu Kinijos atžvilgiu ir tarptautinėje erdvėje laikėsi neutraliai. 2021 m. gegužės 20 d. LR Seimas paskelbė rezoliuciją dėl masinių, sistemingų ir sunkių Kinijos vykdomų žmogaus teisių pažeidimų ir uigūrų genocido, kviesdamas Europos Parlamentą ir Europos Komisiją peržiūrėti ES bendradarbiavimo su Kinija politiką¹³⁸, tačiau Latvijoje ir Estijoje tokių rezoliucijų paskelbta nebuvo, nors jos priėmė reikalingus teisės aktus, apribojančius „Huawei“ veiklą šalyje bei nustatančius trečiųjų šalių investicijų patikrą strategiškai svarbiuose sektoriuose. Vis dėlto, Latvija ir Estija nepasitraukė iš 16+1 bendradarbiavimo su Kinija formato ir jose nebuvo atidarytos Taivano atstovybės.

Drąsi Lietuvos vykdyta tempo diktavimo Kinijos klausimu strategija sulaukė tarptautinės žiniasklaidos ir JAV pritarimo bei ES paramos, inicijuojant kovos su ekonominės prievartos priemonės ES lygiu priėmimą bei kreipiantis į PPO dėl Kinijos atsakomųjų ekonominio spaudimo veiksmų prieš Lietuvą, tačiau šiuos veiksmus lydėjo ir daugiau veiksmų užsienio ir vidaus

politikoje, kuriuos verta panagrinėti atidžiau, siekiant atskleisti šios Lietuvos strategijos pasirinkimo priežastis ir atsakyti į klausimą, kodėl ji skyrėsi nuo Latvijos ir Estijos neutralumo.

2.2. Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV ir ES atžvilgiu: skirtumus lemiantys veiksniai

2.2.1. Lietuva: saugumo interesai, statusas JAV atžvilgiu

Šiame skyriuje nagrinėjamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijos JAV atžvilgiu bei derybinės strategijos ES lygiu analizuojant tyrime iškeltose hipotezėse pateiktus nepriklausomus kintamuosius. Šio skyriaus pirmame poskyryje analizuojama, ar Lietuvos valdantieji vykdė tempo diktavimo strategiją Kinijos klausimu todėl, kad teikė prioritetą saugumo interesams.

Siekiant atsakyti į pagrindinį darbo klausimą, kodėl išsiskyrė Lietuvos ir kitų dviejų Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijos, daroma prielaida, jog strategijos išsiskyrė todėl, kad šios trys valstybės skirtingai traktavo saugumo interesus. Todėl tikrinama *H.1. 1 prielaida*: jei Lietuvos svarbiausias prioritetas buvo užsitikinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, ir jei šį saugumą Lietuvai galėjo užtikrinti tik JAV, tai Lietuva vykdė *pasaulyje tempą diktuojančią* politikos strategiją Kinijos atžvilgiu atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą siekdama nusipelnyti JAV palankumo tapdama *JAV supersąjungininke* ir taip užsitikindama apsaugą nuo Rusijos.

Lietuvos ir JAV prioritetai. Ministrės Pirmininkės Ingridos Šimonytės vadovaujamą Vyriausybę, patvirtintą 2020 m. gruodžio 11 d., sudaro trijų partijų centro-dešinės koalicija: Tėvynės Sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD, centro dešinės liberalkonservatoriai, priklauso Europos Liaudies Partijai (EPP)), Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (LRLS, dešinieji liberalai, priklauso Europos liberalų ir demokratų aljansui (ALDE)) ir Laisvės partija (LP, liberalai, libertarai, feministai, proeuropiečiai, LGBT, priklauso ALDE). Šios Vyriausybės programoje yra deklaruota Lietuvos politika Kinijos atžvilgiu¹³⁹, viešojoje erdvėje ji vadinama diskusijų susilaukiančia vertybine užsienio politika¹⁴⁰.

Dar iki rinkimų šios Vyriausybės užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis ir užsienio reikalų viceministras Mantas Adomėnas paskelbė prieš Kiniją nukreiptą straipsnį, raginantį demokratines valstybes kovoti su tarptautinės teisės normų nepaisančiu ir didelę grėsmę pasauliui keliančiu komunistinės Kinijos režimu, išdėstydami žingsnius, kuriuos šioje srityje turėtų žengti Lietuva: pasitraukti iš Europos Sąjungą skaldančio, Kinijos įtaką plečiančio 17+1 formato, tvirtinti ryšius su Taivanu ir remti jo kaip de facto nepriklausomos demokratinės teisinės valstybės politinį

pripažinimą tarptautinėje bendruomenėje, siekti vieningos principingos pozicijos Kinijos atžvilgiu Europos Sąjungos ir NATO formatuose, siūlyti sankcijas prieš komunistinės kinų valdžios pareigūnus, dalyvaujančius pažeidinėjant žmogaus teises Honkonge, persekiojant uigūrus, tibetiečius, religines bendruomenes ir disidentus, atsisakyti bendradarbiavimo su Huawei vystant 5G interneto ryšį bei su kitomis Kinijos kompanijomis, susijusiomis su totalinio sekimo, špionažo ir žmogaus teisių pažeidinėjimo veiksmais Kinijoje bei pasiūlyti prieglobstį nuo totalitarinio režimo prievartos grėsmės bėgantiems Honkongo žmonėms, nes, pabrėžia straipsnio autoriai, Lietuva, nors ir nedidelė šalis, nėra bejėgė, o istoriškai visuomet suteikdavo prieglobstį persekiojamiems ir yra laisvės bastionas¹⁴¹.

Šie Landsbergio ir Adomėno siūlyti žingsniai Kinijos atžvilgiu išdėstyti išrinktosios Vyriausybės programos užsienio politikos nuostatose ir atitinka toliau sekusius realius Lietuvos veiksmus: 2021 m. pavasarį Lietuva pasitraukė iš Vidurio ir Rytų Europos valstybių bendradarbiavimo su Kinija formato 17+1¹⁴², įstatymu uždraudė Kinijos įmonėms, tokioms kaip „Huawei“, dalyvauti vystant 5G ryšį Lietuvoje¹⁴³, 2021 m. lapkritį Lietuvoje buvo atidaryta Taivaniečių atstovybė¹⁴⁴, o 2022 m. kovą sugriežtinta investuotojų į svarbias šalies įmones ir sandorių su jais bei potencialiais rangovais ar tiekėjais patikra¹⁴⁵. Lietuvos ir Kinijos santykių dinamika 2019–2022 m. pateikta 2 lentelėje (2 priedas). Išsamią faktinę Lietuvos ir Kinijos santykių raidos apžvalgą taip pat pateikia Konstantino Andrijausko analitinės publikacijos¹⁴⁶.

Analizuodami Vyriausybės programą kaip valdančiosios koalicijos daugumos interesų išraišką matome, jog joje pabrėžiama, kad Vakarų pasaulio politikos įsipareigojimas laisvės, demokratijos, žmogaus teisių ir tarptautinės teisės principams yra būtina Lietuvos saugumo ir klestėjimo sąlyga, ir nors Lietuva visada deklaravo ir vykdė savo įsipareigojimą šioms vertybėms, dabar atėjo laikas „laisvės ir demokratijos darbotvarkę paversti vienu pagrindinių konstitutyvinių Lietuvos užsienio politikos principų“¹⁴⁷. Programoje teigiama, jog užsienio politika: 1) turi stovėti ant laisvės, demokratijos, žmogaus teisių, tarptautinės teisės viršenybės ir daugiašalio sprendimų priėmimo pamato; 2) ji neįsivaizduojama be dalyvavimo globaliose ar regioninėse struktūrose; 3) ji turi būti ne tik gynybinė, bet ir proaktyvi; 4) ji turi būti formuojama ne tik tiesioginio intereso, bet ir Lietuvos vaidmens stiprinimo tarptautiniu lygiu principu¹⁴⁸. Be kita ko, programoje pripažįstamas didėjantis Kinijos globalus ekonominis bei politinis vaidmuo ir raginama neignoruoti jos augančio karinio ir politinio agresyvumo demonstravimo bei didėjančio sistemingo žmogaus teisių pažeidinėjimo bei aktyviai prisidėti prie valstybės saugumo užtikrinimo plečiant transatlantinius santykius ir vykdant strateginę diversifikaciją su Rytų Azijos šalimis.

Nepaisant iš pirmo žvilgsnio novatoriškos dabartinės Vyriausybės programos struktūros bei siekių, panagrinėjus atsiskleidžia, jog ši programa tęsia susiklosčiusią Lietuvos užsienio politikos

tradiciją, kuri, anot Dovelės Jakniūnaitės, kyla iš trijų ryškiausių Lietuvos užsienio politiką apibrėžiančių Lietuvos reprezentacijų: mažoji valstybė; valstybė, esanti prie Rusijos; ir vakarietiška valstybė, bandanti pasirinkti tarp ES (Europos) ir JAV¹⁴⁹.

Pirma, savęs kaip mažosios valstybės suvokimas lemia siekį ieškoti sąjungininkų, siekiant savo problemas perkelti į tarptautinį lygį bei rodant aktyvumą ir priklausymą demokratinės tarptautinės bendruomenės klubui.¹⁵⁰ Antra, Rusijos kaimynystė kelia nuolatinį egzistencinį nerimą dėl šalies ateities¹⁵¹ ir iš to kyla Lietuvos siekis plėsti demokratiją savo regione. Vyriausybės programoje šis siekis papildomas demokratijos plėtra visame pasaulyje, suvokiant, jog kova su autoritariniais režimais negali apsiriboti vien artimais regionais, nes galiausiai dėl tarpusavio priklausomybių¹⁵² autoritarinių režimų stiprėjimas bet kur pasaulyje kelia grėsmes visoms demokratinėms valstybėms. Novatoriškas Kinijos paminėjimas Vyriausybės programoje taip pat atsiranda dėl istoriškai pirmą kartą įvykusio Kinijos keliamų grėsmių įtraukimo į 2019 m. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaitą¹⁵³, tačiau tuo pat metu tęsiamas ankstesniuose Lietuvos užsienio politikos tyrimuose išskirtas siekis apsaugoti nuo Rusijos keliamos egzistencinės grėsmės, ieškant JAV apsaugos. Pavyzdžiui, Raimundas Lopata ir Nortautas Statkus teigia, jog didžiosios valstybės daro poveikį mažųjų valstybių vidaus bei užsienio politikai¹⁵⁴, Gediminas Vitkus nurodo, kad Lietuvos užsienio politikos pasirinkimai priklauso nuo tarptautinės konsteliacijos, kurią formuoja didžiosios Europos valstybės, JAV ir Rusija¹⁵⁵, Ramūnas Vilpišauskas atkreipia dėmesį, jog transatlantinių ryšių svarba Lietuvai sietina su šalies nacionalinio saugumo poreikiais ir esminiu JAV kaip strateginės partnerės vaidmeniu¹⁵⁶, o Karolis Aleksa pažymi, kad Lietuvos proamerikietiška saugumo politika yra pagrįsta Lietuvos gynybos politikos strategija, nes kitos galimos alternatyvos keltų didelę grėsmę¹⁵⁷. Tomas Janeliūnas, aptardamas Lietuvos užsienio politiką Dalios Grybauskaitės 2009–2019 m. prezidentavimo laikotarpiu, taip pat daro išvadą, jog nepaisant kai kurių Prezidentės lyderystės ir sisteminės aplinkos nulemtų užsienio politikos stiliaus pokyčių¹⁵⁸ JAV išliko esminiu saugumo garantu ir pagrindine Lietuvos strategine sąjungininke¹⁵⁹. Anot Janeliūno, tokią tradicinę Lietuvos užsienio politiką lėmė asimetriniai galios santykiai su Rusija ir mažos valstybės poreikis glaudžiai bendradarbiauti su saugumo garantu¹⁶⁰.

Trečiasis Lietuvos užsienio politikos dėmuo – Lietuva besirenkanti tarp ES ir JAV, arba Lietuva kaip transatlantinė Europos valstybė – kelia įtampas, renkantis tarp saugumo ir gerovės, atskleidžia nuolatinį ES siekį tapti savarankiška veikėja bei parodo jos priklausomybę nuo JAV. Anot Jakniūnaitės, pirmosios dvi apibrėžtys yra stabilios, ant jų laikosi Lietuvos užsienio politikos pamatai, o trečiojoje – vakarietiškoje – atsiranda Lietuvos užsienio politikos variacijos ir diskusijos¹⁶¹.

Viena iš tokių Lietuvos užsienio politikos variacijų – novatoriška Lietuvos strategija Kinijos atžvilgiu. Šiame darbe keliamos *H.1 1 prielaida* suponuoja, jog pagrindinis Lietuvos drašios politikos Kinijos atžvilgiu tikslas buvo sulaukti JAV dėmesio vykdant svarbiausią JAV užsienio politikos kryptį padedant atremti, pasak JAV valstybės sekretoriaus, „didžiausią XXI a. geopolitinį iššūkį – Kiniją“¹⁶², taip užsitikrinant JAV paramą Lietuvos saugumui Rusijos atžvilgiu.

Kinijos keliamas iššūkis yra susijęs su augančia strategine konkurencija tarp dviejų didžiausių pasaulio galių, JAV ir Kinijos, bei šių valstybių įkūnijamų skirtingų pasaulio tvarkos sistemų. Demokratinio pasaulio tvarka remiasi liberaliąja tvarka, grindžiama laisvės, demokratijos vertybėmis, atviromis visuomenėmis, atvira politika, atvira ekonomika, Jungtinių Tautų sistema, taisyklėmis grįsta tvarka bei pasaulinėmis institucijomis, tokiomis kaip G20, kurios užpildo pasaulinės valdysenos spragas. Liberaliąją tvarką palaiko JAV galia, jos doleris ir strateginis vadovavimas sistemai¹⁶³. Kyla grėsmė, jog Kinijai tapus supervalstybe ji pakeistų pasaulinę valdysenos sistemą, todėl įvyktų esminiai pasikeitimai visose srityse, transformuojant tarptautinės sistemos normas ir vertybes taip, kad jos atitiktų Kiniją valdančios komunistų partijos vertybes: būtų sugriežtinta valstybės kontrolė visose srityse, apribotos asmens laisvės, suvaržyta rinka, kontroliuojami informacijos ir kapitalo srautai, kontroliuojamos tarptautinės institucijos. Be to, Kinija gali nenorėti vykdyti pareigų, priklausančių svarbiausiai pasaulio valstybei, kaip pademonstravo COVID-19 pandemija, kai Kinija slėpė informaciją apie viruso kilmę, vykdė „vilko karių“ diplomatiją, grasindama Kiniją už žmogaus teisių pažeidimus Sindziange kritikuojančioms valstybėms nutraukti asmens apsaugos priemonių tiekimą bei imdamasi ekonominio spaudimo priemonių¹⁶⁴. Išsamiai Kinijos keliamas grėsmes yra išdėstęs FBI direktorius Christopher Wray¹⁶⁵.

Lietuvos Vyriausybės užsienio politikos strategija rodo, jog Lietuvos užsienio politikos formuotojai suvokė kintančias geopolitines grėsmes ir jų svarbą JAV. Tuo pačiu, siekiant atrasti nišą Lietuvai nusipelninti JAV dėmesio ir taip užsitikrinti jos apsaugą nuo Rusijos keliamos grėsmės, buvo stengiamasi skirti ypatingą dėmesį JAV užsienio politikos prioritetams. Analizuojant Vyriausybės programą ir kitus strateginius dokumentus atsiskleidžia, jog juose pabrėžiamos bendros vertybės su JAV. Bendrų vertybių svarba akcentuojama ir valdančiųjų pasisakymuose. Pavyzdžiui, TS-LKD partijos atstovai užsienio reikalų ministras Landsbergis, užsienio reikalų viceministras Mantas Adomėnas, Seimo nariai Matas Maldeikis, Emanuelis Zingeris ir kiti pabrėžia demokratinę vertybę bei transatlantinio bendradarbiavimo svarbą kovojant su autoritarizmu¹⁶⁶. Naujoje Lietuvos nacionalinė saugumo strategijoje¹⁶⁷ kova su nedemokratiniais režimais pabrėžiama dar aktyviau – jau pačioje strategijos pradžioje akcentuojama autoritarinių ir demokratinę valstybių priešprieša. Strategijoje pažymima, jog Rusija kelia egzistencinę grėsmę Lietuvos ir visos euroatlantinės bendrijos saugumui, o Kinijos galios augimas, ambicijos perkurti tarptautinę tvarką ir

vis agresyvesnis to siekimas tampa svarbiausia geopolitinės konkurencijos ir augančios įtampos tarp demokratiškos ir autoritarinių valstybių ašimi. Strategijoje pripažįstama, kad JAV yra esminis Lietuvos saugumo garantas, todėl keliamas uždavinys plėtoti strateginį bendradarbiavimą su JAV, ypač saugumo ir gynybos srityje.

Lygindami Lietuvos strateginius dokumentus bei pasisakymus su atitinkamais JAV dokumentais ir pasisakymais matome, jog Lietuvos deklaruojamos vertybės ir idėjos sutampa su JAV prioritetais. Pavyzdžiui, naujausioje JAV saugumo strategijoje nurodoma, jog Kinija išlieka svarbiausia JAV strateginė konkurentė ir diktuoja tempą, keldama iššūkius JAV¹⁶⁸, o 2022 m. kovą lankydamasis Varšuvoje, stiprindamas Europos sąjungininkus Rusijos pradėto karo Ukrainoje metu, JAV prezidentas Bidenas savo kalboje teigė, jog „ir vėl esame didžiojoje kovoje už laisvę: mūsų tarp demokratijos ir autokratijos, tarp laisvės ir represijų, tarp taisyklėmis grįstos tvarkos ir tvarkos, valdomos brutalių jėgų“¹⁶⁹. Cituodamas Abraomą Linkolną, Bidenas pabrėžė, jog teisus yra ne tas, kuris stiprus, kaip tiki autokratai, bet jėgą nugalė teisingumas. Kaip pažymi ekspertai, ši Bideno kalba gali būti laikoma svarbiausia jo užsienio politikos kalba, nustatančia JAV vaidmenį pasaulyje bei santykius su sąjungininkais¹⁷⁰: tai buvo „istorinis raginimas demokratinėms šalims susivienyti prieš autokratiją į daugelį metų trunkantį užsienio politikos projektą“¹⁷¹.

Tad Kinijos posūkį Lietuvos užsienio politikoje lėmė tai, jog Lietuvos politikos formuotojai suvokė, kad dabartinei JAV administracijai svarbiausias jos užsienio politikos prioritetas yra Kinija¹⁷² ir tai, jog JAV rodė pasiryžimą telkti demokratinis partnerius visame pasaulyje kovoje su Kinija¹⁷³. Todėl Lietuvos Vyriausybė demonstravo, jog Lietuva siekia ne vien būti tradicine JAV sąjungininke, bet yra pasiryžusi tapti JAV supersąjungininke, prisidėdama prie prioritetinės JAV užsienio politikos srities, kovos su nedemokratiniais režimais ir ypač Kinija, taip užsitikrindama apsaugą nuo Rusijos keliamos egzistencinės grėsmės, kurią Lietuvai gali suteikti tik JAV.

Lietuva JAV supersąjungininke. Lietuvos projektuojamos svarbos JAV atžvilgiu hipotezę patvirtina JAV užsienio politikos tyrimų instituto eksperto Nikolaso K. Gvosdevo studija „Reconceptualizing Lithuania’s Importance For U.S. Foreign Policy“¹⁷⁴ („Lietuvos svarbos JAV užsienio politikai permąstymas“). Joje teigiama, jog Lietuva turi iš naujo atrasti savo svarbą JAV globalioje strategijoje po to, kai JAV dėmesio centras pasislinko nuo demokratijos skleidimo darbotvarkės Eurazijoje į Indijos ir Ramiojo vandenyno regioną, siekiant sulaukyti kylančią autoritarinę Kinijos supervalstybę¹⁷⁵. Gvosdevas teigia, jog Rusijos grėsmė yra nebepakankamas pagrindas JAV ir Lietuvos partnerystei. Europa lieka gyvybiškai svarbus JAV interesas, o NATO yra vertingas aljansas, tačiau pagrindinis JAV prioritetas yra veiksmingai ginti savo sąjungininkus ir partnerius Azijos ir Ramiojo vandenyno regione, įskaitant Taivaną, nuo Kinijos puolimo. O Europą nuo Rusijos turėtų apsaugoti NATO sąjungininkai Europoje¹⁷⁶. Svarbiausi Bideno administracijos

užsienio politikos prioritetai – Kinija¹⁷⁷ ir klimato kaita. Todėl Gvosdevas siūlo, kad Lietuva ir kitos Baltijos valstybės turėtų pozicionuotis kaip gyvybiškai svarbus regionas, galintis paremti JAV Kinijos ir klimato prioritetus. Lietuva turėtų tapti regioninius partnerius telkiančia lydere, gebančia išlikti svarbia didžiojoje JAV strategijoje, o tai, savo ruožtu, sustiprins JAV paramą Lietuvos interesams.

Pirmiausia, anot Gvosdevo, Lietuva turėtų gebėti perimti NATO misijas ne tik rytų sparne, stiprinti santykius su JAV sąjungininkais bei partneriais Indijos ir Ramiojo vandenyno regione bei užmegzti institucinius ryšius su JAV partneriais Azijoje.

Antra, panaudodama ketvirtosios pramonės revoliucijos technologijas, Lietuva gali pirmauti kuriant „dygliakiaulės“ gynybinius pajėgumus, pereidama prie XXI-ojo amžiaus informacija grįstos sistemos, galinčios nugalėti Rusijos konvencinius pajėgumus, taip atgrasant Rusiją.

Trečia, Lietuva pati viena nebus pagrindinė JAV partnerė, tačiau ji gali įgyti didesnę įtaką formuodama bendrą ES darbotvarkę¹⁷⁸. JAV yra susirūpinusi, kad Europos strateginės autonomijos siekis pakenks pastangoms stiprinti demokratinės bendruomenės vienybę. JAV reikia rėmėjų ES, kurie įtvirtintų transatlantinę bendruomenę kaip Ramiojo vandenyno valstybę. Tai taip pat apima bendros pozicijos Kinijos atžvilgiu koordinavimą, ypač prekybos srityje. Svarbi JAV ir Lietuvos santykių dalis būtų padėti užtikrinti, kad ES laikosi vieningos pozicijos su JAV siekiant, kad Kinija laikytųsi tarptautinių taisyklių ir standartų.

Ketvirta, Lietuva turi nustatyti, kur ji galėtų veikti kaip visos demokratinės bendruomenės naujų tiekimo grandinių centras sveikatos, technologijų ar energetinio saugumo srityje. Pandemija atskleidė per didelės priklausomybės nuo Kinijos svarbiausių prekių ir paslaugų riziką. Glaudus bendradarbiavimas kuriant atsparias tiekimo grandines su bendraminčiais sąjungininkais ir partneriais paskatins kolektyvinį ekonominį ir nacionalinį saugumą.

Penkta, dar viena nauja bendradarbiavimo sritis būtų rasti būdų, kaip prisidėti prie tikslo pereiti prie žaliosios energijos. Vandenišis, jūrinis vėjas ir baterijos gali atnešti tikrų pokyčių Lietuvai pereinant prie švarios energijos. Jei Lietuva galėtų paskatinti energetinę pertvarką regione, šalis galėtų tapti pagrindine klimato partnere JAV ir padėti skatinti pastangas kitose ES šalyse.

Tad, Gvosdevo nuomone, Vilniaus svarba JAV vis mažiau priklausys nuo orientacijos į Rytus, bet vis daugiau nuo santykių su Vakarais, kur Lietuva galėtų padėti plėtoti ir išlaikyti besiformuojančią XXI amžiaus demokratinę bendruomenę¹⁷⁹.

Aptariant kiekvieną iš Gvosdevo išskirtų sričių, kuriose Lietuva galėtų būti svarbi JAV, pirmojo pasiūlymo atžvilgiu paminėtina, jog Lietuva, kaip ir kitos Baltijos valstybės, jau senokai dalyvauja NATO misijose, tad ši strategija nebėra nauja ir išskirtinė, nors savo laiku ji padėjo mažesniosioms valstybėms užsitikrinti JAV supersąjungininkių vaidmenį¹⁸⁰. Antrąjį Gvosdevo

pasiūlymą, pirmauti kuriant „dygliakiaulės“ gynybinius pajėgumus regione, Lietuva taip pat įgyvendina¹⁸¹, kaip ir kitos Baltijos valstybės, tad čia taip pat būtų sunku išsiskirti. Lietuvai taip pat būtų sunkoka išsiskirti prisidedant prie penktojo pasiūlymo įgyvendinimo – pereiti prie žaliosios energijos, nes čia aktyviai veikia ir kitos ES valstybės narės, įgyvendindamos Žaliojo kurso darbotvarkę.

Vis dėlto, tyrimas rodo, kad Lietuvai pavyko rasti nišą, įgyvendinant likusius Gvosdevo pasiūlymus, pradėdant nuo svarbiausio JAV prioriteto, kovos su nedemokratine Kinija. Nors pasiūlymuose Lietuvai Kinija tiesiogiai neminima, tačiau raginama „stiprinti santykius su JAV sąjungininkais bei partneriais Indijos ir Ramiojo vandenyno regione bei užmegzti institucinius ryšius su JAV partneriais Azijoje“. Šis siekis įtvirtintas Lietuvos Vyriausybės programoje ir taip pat įgyvendinamas praktiškai, stiprinant institucinius santykius su Taivanu, atidarius atstovybę Vilniuje. Šis žingsnis sukėlė domino efektą, kilus Kinijos pasipiktinimui, jai pradėjus taikyti ekonominį spaudimą Lietuvai per tiekimo grandines, ES pradėjus sparčiau kurti kovos su ekonomine prievarta instrumentą, kreipusis į Pasaulio prekybos organizaciją siekiant apginti Lietuvą nuo neteisėtų Kinijos praktikų, blogėdant pačios ES santykiams su Kinija pastarajai nepaisant ES vieningos rinkos taisyklių, o JAV remiant Lietuvos veiksmus ir skiriant jai finansinę paramą. Čia Lietuva įgijo galimybę prisidėti prie ES darbotvarkės formavimo Kinijos atžvilgiu, įgyvendindama trečiąjį iš Gvosdevo pasiūlymų Lietuvai. Lietuvos veikimas tapo svarbus Europos Sąjungoje, valstybėms narėms nerandant konsensuso dėl griežtesnės pozicijos Kinijos atžvilgiu. Nors ES suspendavo ES ir Kinijos visapusišką investicijų susitarimo ratifikavimą ir skyrė sankcijas Kinijai, paskelbė apie kovos su ekonomine prievarta instrumento kūrimą, o 2022 m. balandžio pirmosios ES-Kinijos susitikimas¹⁸² pademonstravo, jog ES požiūris po truputį artėja prie griežtos JAV pozicijos¹⁸³, vis dėlto naujasis „ES strateginis kompasas“ (2022)¹⁸⁴ rodo, jog ES pakankamai nesuvokia Kinijos keliamų grėsmių demokratinei pasaulio tvarkai, nes kartoja savo 2019 metais paskelbtą formuluotą Kinijos atžvilgiu¹⁸⁵, bet neskiria didesnio dėmesio priemonėms kovai su ja. Pasak JAV analitikų, „ES strateginis kompasas“ neatitinka laiko dvasios, suvokia aljansą su JAV kaip savaime suprantamą ir rodo, kad ES saugumo ir gynybos ambicijos yra kaip regioninės, o ne pasaulinės galios¹⁸⁶. Tačiau kovoje su nedemokratine Kinija yra reikalinga ne tik JAV, bet ir stipri Europa, ir tai supranta Lietuva¹⁸⁷, galinti telkti ES valstybes nares. Taivanui skyrus finansinę bei kitą paramą Lietuvai, perduodant jai technologines žinias puslaidininkų gamybos srityje, Lietuvai atsivėrė galimybė įgyvendinti ir penktąjį Gvosdevo pasiūlymą – „veikti kaip visos demokratinės bendruomenės naujų tiekimo grandinių centras [...] technologijų srityje“.

Apibendrinant, Lietuvos Vyriausybės užsienio politikos formuotojai nebūtinai įgyvendino būtent Gvosdevo pasiūlymus Lietuvai, tačiau žinodami svarbiausią JAV prioritetą – kovą su Kinija

– jie sugebėjo atrasti nišą Lietuvai prisidėti prie JAV prioritetų įgyvendinimo, transformuodami Lietuvą iš tradicinės JAV sąjungininkės į *tempo diktuotoją* JAV svarbioje srityje regione, Europoje ir pasaulyje, taip Lietuvai tampant *JAV supersąjungininke* ir užsitikrinant JAV paramą Lietuvai.

Atsakyti į klausimą, kodėl Lietuva ėmė diktuoti tempą, siekdama tapti JAV supersąjungininke JAV prioritetinėje srityje, kad taip užsitikrintų JAV apsaugą nuo egzistencinę grėsmę jai keliančios Rusijos, padeda nacionalinių prioritetų pasirinkimą aptariančius autorius analizavęs Vilpišauskas, teigęs, jog valstybė didžiausią prioritetą teikia tai sričiai, kurioje yra pažeidžiamiausia, taip pat Schoeller ir Falkner, kurie, analizuodami valstybių užsienio politikos hegemono atžvilgiu strategijas nurodo, jog valstybės, kurios patiria didžiausias išlaidas dėl status quo, pajuda pirmos, nes iš pokyčių tikisi daugiausia naudos¹⁸⁸. Šalia kitų aptartų saugumo suvokimo aspektų reikėtų paminėti, jog Lietuvai ypač svarbus jos pažeidžiamumas saugumo srityje ir dėl kaimyninio Kaliningrado, kuris atskiria ją nuo likusios Vakarų Europos, ir kartu su kaimyninės Baltarusijos ir Rusijos karine integracija kelia Lietuvai ypatingą Rusijos grėsmę. Nors finansine prasme ES yra įsipareigojusi atlyginti Lietuvos išlaidas, susijusias su supaprastintu Rusijos piliečių ir prekių tranzitu į Kaliningrado sritį¹⁸⁹, vis dėlto, kaip nurodo 2020 m. Nacionalinė grėsmių ataskaita, Lietuvos nacionalinio saugumo padėtį ypač neigiamai veikia Rusijos karinio potencialo ir aktyvumo didėjimas Kaliningrado srityje¹⁹⁰ (1 priedas, 10 paveikslas), o, anot šį klausimą tyrusio dabartinių valdančiųjų atstovo Lauryno Kasčiūno, karinis Kaliningrado srities aspektas tampa kertinis, vertinant regiono saugumo ir galimos raidos perspektyvas¹⁹¹. Todėl galime daryti išvadą, jog ši Lietuvos padėtis kartu su valdančiųjų teikiamu prioritetu Lietuvos saugumo užtikrinimui lėmė, kad Lietuva ėmėsi diktuoti tempą JAV svarbiausio klausimo srityje, tapdama JAV supersąjungininke, kad taip užsitikrintų JAV paramą savo aukščiausiam prioritetui savo didžiausio pažeidžiamumo srityje.

Analizuodami Lietuvos politikos Kinijos klausimu strategiją matome, kad Lietuvos užsienio politikos formuotojai vykdė JAV supersąjungininkės strategiją Wivelio ir Crandallo¹⁹² bei Keohane'o¹⁹³ aptarta prasme. Nagrinėjant Wivelio ir Crandallo nurodytas JAV supersąjungininkės savybes atsiskleidžia, jog Lietuvos Vyriausybės programoje deklaruojamos demokratijos *vertybės sutampa* su JAV demokratijos gynimo vertybėmis¹⁹⁴. Tačiau, kadangi vien vertybių laikymasis nėra pakankama sąlyga nusipelnyti JAV dėmesio, iš šios idėjinės bendrystės su JAV kyla akstinas Lietuvai *vykdyti rizikingą ir galimai nuostolių atnešančią politiką* Kinijos ir Taivano atžvilgiu, nors tai, paradoksaliai, *nėra prioritetinė* pačios Lietuvos užsienio politikos sritis, taip siekiant tapti išskirtinai lojalia JAV sąjungininke ir užsitikrinti paramą saugumui nuo Lietuvai svarbiausios grėsmės, Rusijos.

Nagrinėdami politinės strategijos Kinijos atžvilgiu, kuria Lietuva siekė užsitikrinti JAV apsaugą nuo egzistencinės grėsmės Rusijos, sukeltus nuostolius Lietuvai, matome, jog, pirma, pasitraukimas iš 17+1 formato ir leidimas atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje sukėlė *reputacinių nuostolių* valdantiejiems šalies viduje kilus diskusijoms, kai paaiškėjo, jog atstovybės pavadinimas sukėlė Kinijos pyktį ir galimai nebuvo derintas su šalies Prezidentu bei užsienio partneriais¹⁹⁵. Užsienio reikalų ministras teigė, kad tai buvo derinta, tuo metu šio darbo autorės apklausoje sudalyvavęs Lietuvos URM atstovas teigė, jog nebuvo derinta¹⁹⁶. Be to, nesutarimai šalies viduje pasiuntė prieštarigus signalus užsienio partneriams apie Lietuvos gebėjimą vykdyti vieningą užsienio politiką¹⁹⁷, tad Lietuva trumpuoju laikotarpiu patyrė ir tarptautinių reputacijos nuostolių. Antra, prie valdančiųjų reputacinių nuostolių šalies viduje prisidėjo opozicijos, kai kurių verslo ir visuomenės atstovų kritika dėl būsimų Lietuvos *verslo praradimų* pasireiškiant neigiamai Kinijos reakcijai¹⁹⁸. Trečia, Lietuva patyrė finansinius nuostolius ir *logistinius trikdžius*, Kinijai pradėjus boikotuoti lietuviškos kilmės prekes ir jų dalis per pasaulines tiekimo grandines¹⁹⁹. Sekant svarbiausio Lietuvai prioriteto pažeidžiamiausioje srityje logika – įgyti JAV apsaugą nuo egzistencinės grėsmės Rusijos vykdant prioritetinę JAV politikos strategiją Kinijos klausimu – Lietuvos valdantieji buvo nusiteikę nepaisyti visų šių nuostolių vardan svarbiausio užsibrėžto prioriteto, siekti JAV apsaugos nuo Rusijos.

Dėl vykdytos strategijos svarbiausioje JAV prioritetinėje srityje Lietuva taip pat sulaukė išskirtinės JAV paramos, tiek žodinės²⁰⁰, tiek finansinės²⁰¹, tuo taip pat pagrindžiant hipotezę, jog JAV supersąjungininkė tokia tampa ne vien dėl savo pačios vykdomų veiksmų, bet dėl to, jog hegemonė pritaria ir skatina tokią strategiją. Nors tarptautinėje žiniasklaidoje pasirodė pranešimų, jog Taivaniečių atstovybės pavadinimas nebuvo derintas su JAV administracija²⁰², vis dėlto esant bendram JAV palaikymui visai Lietuvos strategijai Kinijos klausimu, šis Lietuvos žingsnis patvirtina Keohane'o teiginį apie išskirtinai lojalias valstybes, pasiruošusias daryti net daugiau nei iš jų tikimasi: „Maža valstybė demonstruoja, kad ji palaikys visas supervalstybės vertybes [...], o dažnai eis dar toliau“²⁰³. Be to, Taivanas paskelbė apie ženklią paramą Lietuvai²⁰⁴ (1 priedas, 11 paveikslas), dėl kurios Lietuva gali tikėtis tapti svarbių kritinės svarbos prekių tiekimo mazgu²⁰⁵, taip dar labiau sustiprindama Lietuvos kaip JAV supersąjungininkės statusą ir pakildama į svarbaus veikėjo tarptautiniu mastu lygį bei įgyvendindama dar vieną iš Gvosdevo siūlytų idėjų Lietuvai.

2022 m. vasarį pradėta Rusijos karinė agresija Ukrainoje privertė JAV stiprinti rytinio NATO sparno gynybinius pajėgumus²⁰⁶, tačiau prie to taip pat galėjo prisidėti ir per ankstesnius dvejus metus Lietuvos vykdyta proaktyvi JAV supersąjungininkės strategija Kinijos atžvilgiu, įgyjant galimybę dažniau bendrauti su svarbiais JAV politikos sprendimų priėmėjais²⁰⁷ bei taip stiprinant Lietuvos ir JAV institucinį bendradarbiavimą. Kaip teigia šio darbo autorės apklausoje sudalyvavęs

Lietuvos URM atstovas, Lietuvos ir JAV institucinis bendradarbiavimas šiuo metu yra pakankamas²⁰⁸.

Apibendrinant šį poskyrį, Lietuvos saugumo interesų suvokimo analizė parodė, jog *H.1. 1 prielaida* yra patvirtinta, nes svarbiausias Lietuvos valdančiųjų prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, o šį saugumą Lietuvai galėjo užtikrinti tik JAV. Kadangi Lietuvos valdantieji itin jautriai suvokė Lietuvos fizinio saugumo pažeidžiamumą, Lietuva ėmėsi *diktuoti tempą* Kinijos klausimu atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą, siekdama nusipelnyti JAV palankumo tapdama *JAV supersąjungininke* ir taip užsitikrindama apsaugą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos. Lietuvos vykdyta tempo diktavimo strategija suteikė Lietuvai JAV supersąjungininkės statusą pasireiškusi tuo, jog ne tik sutapo Lietuvos ir JAV *vertybės*, bet ir Lietuva *vykdė rizikingą ir nuostolių* (reputacinių, ekonominių) atnešusių politikos strategiją JAV, bet *ne jai pačiai svarbiausio prioriteto srityje, sulaukė JAV paramos*, ir buvo *pasiryžusi eiti dar toliau nei iš jos tikimasi*, kad užsitikrintų JAV apsaugą savo didžiausio pažeidžiamumo ir svarbiausio prioriteto srityje.

2.2.1.1. Lietuva: klausimo svarba, heterogeniškumas vidaus politikoje, ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES

Šiame skirsnyje tikrinama *H.1 2 prielaida*.

Patvirtinus *H.1.1* prielaidą ir tiriant jos *2 prielaidą*, jog Lietuva tuo pat metu *diktavo tempą Kinijos klausimu ir ES lygiu*, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį tikėdamasi sulaukti ES ekonominės ir institucinės paramos, o jos taikomos derybinės strategijos ES nepriklausė nuo jos vidaus politikos veiksmų, nes vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu, matome, jog JAV atžvilgiu vykdyta tempo diktavimo politikos Kinijos klausimu strategija lėmė tai, kaip Lietuvos valdantieji vertino šio klausimo svarbos ir heterogeniškumo aspektus bei institucinius santykius su hegemonu, rinkdamiesi derybines strategijas ES bei tarptautiniu lygiu. Diskusijos dėl Lietuvos politikos Kinijos ir Taivano klausimu strategijos parodė šio klausimo *svarbą* ir nuomonių *heterogeniškumą* Lietuvoje, o šie vidaus politikos veiksniai atskleidė Lietuvos derybines strategijas ES lygiu.

Svarba. Lietuvos vykdytos politikos kritikai teigė, jog Taivanas Lietuvai yra *nesvarbus*²⁰⁹ („kam rūpintis Taivano demokratija kitoje pasaulio pusėje“), nereikia pyktis su galingiausia (*svarbia*) pasaulio šalimi Kinija²¹⁰, nes Lietuvos verslas patirs ir patiria didelių nuostolių²¹¹, todėl Lietuvai nereikėjo išsišokti su šalyje, su kitomis valstybėmis bei su ES nederinta politika²¹². Šio darbo autorės pateiktoje apklausoje sudalyvavęs Lietuvos URM atstovas taip pat teigė, jog Lietuvos

veiksmai Kinijos ir Taivano atstovybės atidarymo atžvilgiu nebuvo derinti šalies viduje, su verslo atstovais bei su ES valstybėmis²¹³. Atsiskleidė, jog Kinijos statuso ir ekonominės svarbos suvokimas Lietuvoje buvo itin nevienodas.

Heterogeniškumas. Lietuvos politikos Kinijos ir Taivano klausimu strategija taip pat atskleidė didelį įvairių visuomenės grupių nuomonių heterogeniškumą. Visuomenės apklausa apie Lietuvos užsienio politikos vertinimą parodė, kad palaikančiųjų užsienio politiką dalis nusirito į istorines žemumas²¹⁴, nors apklausa kritikuota dėl jos metodologinių ydų²¹⁵, o neigiami Lietuvos užsienio politikos vertinimai aiškinti Vyriausybės komunikacijos trūkumu²¹⁶. Tačiau, pavyzdžiui, Lietuvos banko pateikti duomenys parodė, jog Lietuvos prekybos apimtys su Kinija buvo nedidelės²¹⁷ (1 priedas, 12 paveikslas), todėl tikėtasi, jog neigiama Kinijos reakcija Lietuvos ekonomikos nepaveiks. Vis dėlto, Kinijai pradėjus taikyti ekonominį spaudimą Lietuvos prekėms ir jų komponentams per tiekimo grandines, kilo nauja verslo atstovų kritikos banga, piktinantis trumparegiška Lietuvos užsienio politika²¹⁸. Tuo metu ekspertai teigė, jog toks Kinijos pasirinktas būdas panaudotas pirmą kartą ir niekas nebūtų galėjęs to numatyti²¹⁹. JAV, Kinijos ir Taivano svarbą Lietuvos politikai bei nuomonių heterogeniškumą šiais klausimais apibendrina 7 lentelė (2 priedas).

Kinijos ir Taivano klausimo vertinimo heterogeniškumas šalies viduje turėjo įtakos tolesnei Lietuvos užsienio politikai šiais klausimais, Lietuvos kaip *tempo diktotojos* vaidmeniui susidūrus su tam tikrais trikdžiais. Pavyzdžiui, nors iki Taivaniečių atstovybės atidarymo Lietuvos prezidentas Gitanas Nausėda buvo išreiškęs pritarimą šiam žingsniui²²⁰, vėliau, kilus kritikos bangai, ypač iš verslo pusės, jis savo poziciją pakeitė – teigė, kad Taivano atstovybės pavadinimas buvo klaida ir jį reikėtų keisti²²¹. Tokiam Prezidento pasisakymui pritarė Kinija²²², o tai pasiuntė neaiškius signalus užsienio partneriams dėl Lietuvos užsienio politikos vykdymo nuoseklumo²²³. Vis dėlto, užsienio reikalų ministras Landsbergis tvirtino, jog Lietuva savo pozicijos nekeis²²⁴. Tuo metu JAV administracija ir tarptautinė žiniasklaida palaikė drąsius Lietuvos žingsnius²²⁵.

Tad nevienodas klausimo svarbos suvokimas ir didelis nuomonių heterogeniškumas tarp įvairių visuomenės grupių, įskaitant Lietuvos Prezidentą, nepaveikė valdančiųjų politikos strategijos Kinijos klausimu, nes ši politikos Kinijos klausimu strategija vykdyta ne Kinijos, bet JAV atžvilgiu jos prioritetinėje srityje, siekiant tapti JAV supersąjungininke ir įgyvendinti pagrindinį prioritetą saugumo srityje – užsitikrinti JAV apsaugą nuo Rusijos.

Ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES. Nepaisant pagrindinio prioriteto užsitikrinti saugumą su JAV pagalba, Lietuvai, kaip ES narei, buvo ne mažiau svarbi ES ekonominė parama. Todėl vykdydama politikos Kinijos klausimu strategiją JAV atžvilgiu, Lietuva proaktyviai veikė ir ES lygiu, ir nežiūrint šios strategijos sukeltų anksčiau aptartų neigiamų pasekmių bei trikdžių,

Lietuva atsiskleidė kaip *tempo diktuotoja* ir ES lygiu: anot tarptautinės žiniasklaidos, „Lietuva į ES darbotvarkę įtraukė Taivano ir santykių su Kinija klausimą taip, kaip daugelio Europos sostinių lyderiai vengė daryti daugelį metų“²²⁶. Lietuvai kreipusis pagalbos į ES institucijas, ji sulaukė paramos, ES kreipusis į Pasaulio Prekybos Organizaciją dėl Lietuvai Kinijos taikytų ekonominių sankcijų²²⁷ bei patvirtinus EUR 130 mln. schemą, skirtą paremti nuo Kinijos diskriminacinių prekybos apribojimų nukentėjusias Lietuvos įmones²²⁸, be to, Lietuvos atvejis atkreipė dėmesį į esamas teisinės spragas ES ir paskatino kovos su ekonomine prievarta instrumento kūrimą, siekiant apsaugoti ES bendrąją rinką nuo trečiųjų šalių taikomos ekonominės prievartos²²⁹. Taip pat Lietuva ne tik stengėsi aktyviai raginti ES valstybes nares laikytis vertybinės politikos²³⁰, ypač Kinijos atžvilgiu, bet ir skleidė vertybinę politiką pasaulio mastu²³¹. Dėl šios JAV atžvilgiu vykdytos politikos Kinijos klausimu strategijos, ES lygiu atsiskleidė tokios Lietuvos derybinės strategijos kaip *vidinės politikos prioritetų perkėlimas į ES lygį* siekiant sumažinti JAV atžvilgiu vykdytos politikos strategijos išlaidas šaliai, *savos pozicijos pateikimas kaip teikiančios bendrą naudą, veikimas vienašališkai, didžiausios naudos siekimas, darbotvarkės nustatymas, statuso siekimas, įtikinėjimas, moralinis argumentavimas ir moralinės lyderystės demonstravimas*. Lietuvos politikos ir derybinės strategijos Kinijos klausimu veikiant JAV ir ES atžvilgiu pateikiamos 8 lentelėje (2 priedas).

Apibendrinant šį skirsnį, *H.1. 2 prielaida* taip pat yra patvirtinta: vykdydama tempo diktavimo Kinijos klausimu strategiją JAV atžvilgiu siekdama užsitikrinti JAV apsaugą, Lietuva tuo pat metu šiuo klausimu *diktavo tempą ir ES lygiu*, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį tikėdamasi sulaukti ES ekonominės ir institucinės paramos, todėl jos taikytos derybinės strategijos ES nepriklausė nuo jos vidaus politikos veiksmų, nes vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu.

Apibendrinant antro skyriaus pirmą poskyrį, Lietuvos saugumo interesų suvokimo analizė leido patvirtinti *H.1*, nes svarbiausias Lietuvos valdančiųjų prioritetas buvo užsitikrinti fizinį saugumą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, o šį saugumą Lietuvai galėjo užtikrinti tik JAV. Kadangi Lietuvos valdantieji prioritetą teikė Lietuvos fizinio saugumo pažeidžiamumo pašalinimui, Lietuva ėmėsi *diktuoti tempą* Kinijos klausimu atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą, siekdama nusipelnyti JAV palankumo tapdama *JAV supersąjungininke* ir taip užsitikrindama apsaugą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos. Lietuvos vykdyta tempo diktavimo Kinijos klausimu strategija JAV atžvilgiu suteikė Lietuvai JAV supersąjungininkės statusą, pasireiškusi tuo, jog ne tik sutapo Lietuvos bei JAV *vertybės*, bet Lietuva *vykdė rizikingą ir nuostolių* (reputacinių, ekonominių) atnešusią politikos strategiją jai *ne svarbiausio prioriteto srityje*, *sulaukė JAV paramos* ir buvo *pasiryžusi eiti dar toliau nei iš jos tikėtasi*. Šios strategijos

vykdymas atnešė Lietuvai tokius rezultatus kaip saugumas, išskirtinė finansinė parama, tarptautinis prestižas ir išskirtiniai ryšiai su JAV.

Atitinkamai, vykdydama šią politikos strategiją JAV atžvilgiu, Lietuva tuo pat metu šiuo klausimu *diktavo tempą ir ES lygiu*, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį tikėdamasi sulaukti ES ekonominės ir institucinės paramos, todėl jos taikytos derybinės strategijos ES lygiu nepriklausė nuo jos vidaus politikos veiksmų, nes vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu. Lietuvos derybines strategijas ES atžvilgiu lėmė svarbiausias Lietuvos valdančiųjų prioritetas ir pagrindinė strategija – užsitikinti saugumą siekiant JAV apsaugos nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, todėl nepaisyta tokių vidinės politikos veiksmų kaip Kinijos svarbos suvokimas ir nuomonių heterogeniškumas šalies viduje (nebuvo svarbūs ir Kinijos prioritetai bei esminiai interesai dėl Taivano), pakęstas neapibrėžtumas dėl politikos tęstinumo bei trumpojo laikotarpio ekonominiai nuostoliai dėl Kinijos sankcijų, gavus ES institucinį palaikymą ir tikintis ekonominės paramos ilguoju laikotarpiu. Diktuojant tempą Kinijos klausimu ES lygiu, atsiskleidė tokios Lietuvos derybinės strategijos kaip *vidinės politikos prioritetų perkėlimas į ES lygį* siekiant sumažinti JAV atžvilgiu vykdytos politikos strategijos išlaidas šaliai, *savos pozicijos pateikimas kaip teikiančios bendrą naudą, veikimas vienašališkai, didžiausios naudos siekimas, darbotvarkės nustatymas, reputacijos siekimas, įtikinėjimas, moralinis argumentavimas ir moralinės lyderystės demonstravimas* (2 priedas, 8 lentelė).

Pagrindinė šio poskyrio išvada – Lietuvos tempo diktavimo politikos strategija vykdyta ne Kinijos, bet JAV ir ES atžvilgiu siekiant įgyvendinti pagrindinį Lietuvos saugumo interesą užsitikinti JAV apsaugą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos ir sulaukti ES ekonominės bei institucinės paramos šiai strategijai.

2.2.2. Latvija: saugumo ar ekonominiai interesai, statusas JAV atžvilgiu

Šiame poskyryje nagrinėjama, kodėl Latvijos ir Estijos užsienio politikos strategijos išsiskyrė nuo Lietuvos strategijos darant prielaidą, jog taip įvyko todėl, kad, skirtingai nuo Lietuvos, Latvija ir Estija teikė pirmenybę ne saugumo, bet ekonominiams interesams.

Analizė pradedama nuo Latvijos, tikrinant šią *H.2. 1 prielaidą*: jei Latvijos svarbiausias prioritetas buvo siekti ekonominės gerovės, tai ji laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu, nes jai buvo naudingi ekonominiai ryšiai su Kinija (arba ji tikėjosi ekonominės naudos) ir buvo nenaudinga veikti diktuojant tempą laikantis JAV prioritetų nepaisant ekonomine prasme jai svarbios Kinijos prioritetų, todėl ji nesiekė būti JAV supersąjungininkė vykdydama svarbiausią JAV prioritetą atitinkančią užsienio politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau *bendradarbiavo* kitoje JAV

prioritetus atitinkančioje srityje (buvo JAV sąjungininkė), kad taip apsisaugant užsitikrintų JAV apsaugą.

Latvijos prioritetai. Ministro Pirmininko Krišjānio Karinīo 2019 m. sausio 23 d. suformuotą Vyriausybę sudaro penkių partijų koalicija: Konservatoriai (centro dešinės liberalkonservatoriai), „Vystymasis/Už!“ (proeuropietiškas centristinis trijų liberalų partijų aljansas, Europos liberalų ir demokratų aljanso (ALDE) narys), Nacionalinis aljansas (euroskeptiškas provakarietiškas dešiniųjų populistų ir nacionalkonservatorių aljansas, Europos konservatorių ir reformistų (ECR) narys), „Vienybė“ (Premjeras Karinis yra jos narys, centro dešinės liberalkonservatorių aljansas su penkiomis regioninėmis partijomis, priklauso Europos liaudies partijai (EPP)) ir „Už humanišką Latviją“ (dešiniųjų populistų euroskeptikų partija).

Siekiant nustatyti svarbiausią Latvijos valdančiųjų prioritetą, pirmiausia atlikta Latvijos Vyriausybės programos analizė. Ji rodo, jog šios Vyriausybės vertybės – tvirta nacionalinė tapatybė, latvių kalba ir kultūra, šeima; pagrindiniai prioritetai – vidaus politikos srityje, kartu stiprinant euroatlantinės politikos kryptį, nacionalinį saugumą ir teisės viršenybę²³². Deklaruojama, jog ir toliau bus skiriami 2% BVP krašto gynybai laikantis NATO tikslų, bus sukurta visapusiška nacionalinės gynybos sistema, prisidedama prie NATO kolektyvinės gynybos sistemos, stiprinamas ilgalaikis nuolatinį NATO pajėgų buvimas šalyje. Nurodoma, jog Latvija pasisako už esamos tarptautinės sistemos išsaugojimą ir plėtrą bei vieningą ES užsienio ir saugumo politiką, bus stiprinami NATO besiremiantys transatlantiniai ryšiai, nes NATO yra Europos saugumo garantas. Latvijos tarptautinė reputacija bus stiprinama gerinant tikslinę viešųjų institucijų veiklą²³³.

Analizuodami dabartinę Latvijos saugumo strategiją (2019)²³⁴ matome nuosaikų toną saugumo grėsmių atžvilgiu: NATO svarba priimama kaip savaime suprantama („important basic element of national security of Latvia“), Rusija nelaikoma egzistencine grėsme, kaip Lietuvoje, bet teigiama, jog ji „tęsia užsienio politiką, neatsižvelgdama į tarptautinę teisę“; bendradarbiavimas su JAV užtikrinant saugumą apibrėžiamas daugiau kaip Europos sąjungininkų ir Baltijos regiono klausimas neišskiriant Latvijos vaidmens, nors pabrėžiama, kad reikėtų siekti teisingiau paskirstyti karines išlaidas tarp NATO narių. Tai parodo, jog Latvija nemėgina rasti išskirtinį santykį su JAV siekdama jos apsaugos, o stengiasi slėptis už kitų sąjungininkų Europoje ir netgi siekia naudoti, reikalaujama mažesnės jai tenkančios NATO išlaidų dalies. Kinijos keliamos grėsmės šioje strategijoje, skirtingai nei Lietuvos, nėra paminėtos (nors 2019 m. Latvijos saugumo departamento ataskaita ją jau paminėjo kaip keliančią grėsmes). Ekonominėje saugumo strategijos dalyje nurodoma, jog teikiamas prioritetas pritraukti užsienio investicijas bei skatinti eksportą paminint, jog svarbu nustatyti kontrolės mechanizmą strateginės svarbos sektoriuose, taip pat siekiama užtikrinti tranzito sektoriaus konkurencingumą ir įtraukti Latviją į globalias tiekimo grandines.

Tačiau autokratiškosios režimų keliamos grėsmės šioje strategijoje neminimos. Visgi pažymėtina, jog kalbant apie Kinijos investicijas į Latvijos strateginius sektorius, Latvija poziciją išreiškė 2020 m. pasirašydama bendrą deklaraciją su JAV dėl 5G saugumo²³⁵ siekiant vengti Kinijos įmonių, ypač „Huawei“, dalyvavimo vystant kritinės svarbos 5G tinklus.

Tad Latvijos Vyriausybės programa leidžia teigti, jog jos valdantieji didesnę prioritetą teikia vidaus politikai, taip suponuojant didesnę dėmesį ekonominiams nei saugumo interesams, o saugumo srityje numatoma tęsti ankstesnę susiklosčiusi užsienio politika. Skirtingai nei Lietuvoje, Latvijos strateginiuose dokumentuose nėra su JAV prioritetais sutampančių kovos su nedemokratiniais režimais ar Kinija motyvų. Atitinkamai, Latvijos saugumo strategijoje Rusija nėra laikoma egzistencine grėsme kaip Lietuvoje, nėra ieškoma išskirtinio Latvijos statuso JAV atžvilgiu, NATO atžvilgiu slepiamasi už kitų sąjungininkų siekiant naudos, o pagrindinis prioritetas teikiamas ekonomikos vystymuisi. Todėl taip pat galima teigti, jog Latvija nėra JAV supersąjungininkė ir nesiekia diktuoti tempo Kinijos klausimu, atsižvelgdama į JAV prioritetus. Tačiau Latvija pripažįsta NATO ir JAV svarbą jos saugumo užtikrinimui, joje nuo 2014 m. veikia NATO strateginės komunikacijos kompetencijos centras²³⁶ (tačiau NATO kompetencijos centrai yra ir Lietuvoje bei Estijoje), ji, kaip ir kitos Baltijos valstybės, yra NATO priešakinių pajėgų priimančioji šalis²³⁷ bei dalyvauja NATO operacijose²³⁸. Todėl darytina išvada, jog Latvija taiko *bendradarbiavimo strategiją* JAV atžvilgiu ir jos *statusas* yra *JAV sąjungininkė*, tačiau tai jai nesuteikia išskirtinės naudos, kurią gautų tapusi JAV supersąjungininke.

Latvijos užsienio politiką 2021 metais apžvelgiantys ekspertai taip pat patvirtina teiginį, jog Latvija nevykdo aktyvios užsienio politikos Kinijos atžvilgiu bei neturi sprendimų, kaip ji galėtų proaktyviai prisidėti prie JAV ar NATO prioritetų įgyvendinimo kitose srityse. Pavyzdžiui, Latvijos Kinijos studijų centro direktorė Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova 2022 m. straipsnyje „NATO’s Spotlight on China: Implications for Latvia“ (*angl., NATO dėmesys Kinijai: pasekmės Latvijai*) nurodo, jog Latvija pradeda suvokti Kiniją ne kaip teikiančią ekonomines galimybes, o kaip keliančią saugumo grėsmes²³⁹. Ji teigia, jog dėl augančių Kinijos keliamų grėsmių Kinija užima vis svarbesnę vietą NATO darbotvarkėje, nors NATO išlaikys dėmesį ir Rusijai. Todėl ji ragina Latviją prisitaikyti prie naujos NATO planavimo realybės ir rasti būdų, kaip prisidėti prie bendros NATO politinės darbotvarkės Kinijos atžvilgiu²⁴⁰. Tačiau tokie raginimai rodo, kad Latvija vis dar laiko Kiniją ekonomiškai svarbia ir yra neprisitaikiusi prie naujos realybės.

Martiņš Vargulis teigia, jog diskusijos dėl ES strateginės autonomijos vystymo kertasi su Latvijos istoriniu suvokimu, kad tik JAV gali jai užtikrinti saugumą, tačiau jis nerimauja, kad kartu su ES transformacija Latvija taip pat bus priversta keistis šia linkme: „Europos strateginė autonomija yra nesustabdomas procesas, skatinamas daugelio pagrindinių Europos veikėjų“²⁴¹.

Todėl Vargulis ragina Latviją remti politiką, kuri mažintų transatlantinių santykių atotrūkio galimybę bei kurti ir stiprinti sąveikos sritis transatlantiniuose santykiuose²⁴².

Latvijos Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Rihards Kols taip pat mato Latviją kaip neišsiskiriančią ES valstybę narę. Jis pabrėžia, kad ES reikia naujo požiūrio į saugumą ir gynybą, atsižvelgiant į kylančias naujas grėsmes. Anot jo, keičiantis geopolitinių jėgų pusiausvyrai, atsiranda konfrontacijos, todėl ES turi sukurti bendrą strateginį požiūrį, siekiant atremti ateities iššūkius²⁴³. Kalbėdamas apie ES politiką Kinijos atžvilgiu Kols prognozuoja, jog ES užims neutralią poziciją, siekdama palaikyti prekybos ryšius su Kinija bei JAV, tuo pat metu siekdama savo strateginės autonomijos, nors jis siūlo, kad ES turėtų lėtai judėti tolyn nuo Kinijos²⁴⁴. Tuo pačiu jis pripažįsta Baltijos valstybių poveikį sprendimų priėmimui, joms išvien dedant pastangas ir taip tampant svarbiu regioniniu veikėju, tačiau atkreipia dėmesį, jog „svarbu apdairumas, nes pramuštgalviškumas priimant sprendimus yra pavojingas, nors tai neturi mūsų paralyžiuoti, vedamas į neryžtingumą“²⁴⁵.

Tokie svarstymai rodo, kad Latvija suvokia save kaip gana pasyvią, nuo kitų ES ir NATO valstybių narių sprendimų priklausomą šalį, kurios saugumą visgi užtikrina JAV. Tačiau Latvija nėra radusi savo išskirtinės vietos JAV didžiojoje strategijoje, nesuvokia JAV užsienio politikos prioritetų, nežino, kaip galėtų prisidėti prie jų įgyvendinimo ir laiko save maža valstybe, kuri negali turėti didesnės įtakos ES ar už jos ribų, ir kurios svarbiausias prioritetas – ekonominiai interesai. Latvijos sunkumus rasti savo unikalią vietą pasaulyje rodo ir tai, kad Latvija iki šiol nėra iškristalizavusi savo šalies įvaizdžio suvokimo²⁴⁶ (tuo metu, kai Estija sukūrė stiprios valstybės skaitmeninėje srityje įvaizdį²⁴⁷, o Lietuva, nors ir pavėluotai, galiausiai tarptautiniu mastu pateisino savo kaip drąsios šalies įvaizdį, susilaukusį nemažai kritikos šalies viduje tuo metu, kai jis buvo kurtas 2008 m.²⁴⁸).

Apibendrinant galime daryti išvadą, jog nesuvokdama savo unikalumo, nevystydama nišinių kompetencijų bei laikydama save maža, įtakos negalinčia daryti valstybe ES ir NATO, Latvija buvo linkusi laikytis *neutraliai* taip pat ir Kinijos atžvilgiu, nes pirmiausia siekė ekonominės naudos, taip pat ir iš bendradarbiavimo su Kinija. Todėl jos pozicija smarkiai skyrėsi nuo Lietuvos tempą diktuojančios strategijos, kuriai svarbiausia buvo užsitikrinti saugumą iš JAV. Tuo pat metu Latvija nesiėmė proaktyvaus veikimo jokioje JAV svarbioje srityje, todėl negalėjo įgyti ir JAV supersąjungininkės statuso. Vis dėlto, Latvija *bendradarbiavo* su JAV dalyvaudama NATO misijose, joje veikia NATO strateginės komunikacijos kompetencijos (STRATCOM) centras²⁴⁹, todėl ji yra *JAV sąjungininkė*, nors tai jai negarantuoja išskirtinės naudos, kurią gautų tapusi JAV supersąjungininke. Todėl patvirtinama *H.I. 1 prielaida*, jog Latvijos valdantieji teikė prioritetą ekonominiams interesams siekiant ekonominės naudos iš bendradarbiavimo su Kinija, todėl Latvija

laikėsi *neutraliai* ir nesiekė diktuoti tempą atsižvelgdama į JAV prioritetus nepaisydama ekonomine prasme jai svarbios Kinijos prioritetų.

Vis dėlto toliau apžvelgiamas Latvijos ekonominių santykių su Kinija tyrimas parodė, jog šie Latvijos santykiai su Kinija nebuvo intensyvesni lyginant su Lietuva (bei Estija). Todėl galime daryti išvadą, jog Latvijos ekonominius interesus lėmė *ne faktinė padėtis*, bet jos valdančiųjų šiai sričiai *teikiamas prioritetas*.

Pasak Latvijos ekonomikos instituto, 2021 m. Latvijos prekių eksportas į Kiniją sudarė EUR 110,74 mln. (2020 m. 155,32 mln.), o importas iš Kinijos į Latviją siekė EUR 618,77 mln. (2020 m. EUR 634,8 mln.) (1 priedas, 13 ir 14 paveikslai). Eurostato duomenimis, 2021 m. Latvijos eksportas ir importas su Kinija sudarė atitinkamai EUR 162 ir EUR 861 mln. (1 priedas, 15 ir 16 paveikslai). Pagrindinės Latvijos eksporto šalys 2021 m. buvo Lietuva (17,2%), Vokietija (10,5%), Lenkija (9,6%), Rusija (9,1%) ir Estija (8,8%). Kinija užėmė 6-ąją vietą (4,4%). Pagrindinės Latvijos importo šalys buvo Lietuva (17,9%), Estija (10,7%), Jungtinė Karalystė (7,6%), Vokietija (7,3%) ir Rusija (7,3%). Kinijos nebuvo tarp 10 svarbiausių importo partnerių²⁵⁰ (1 priedas, 17 ir 18 paveikslai). 2021 m. Latvijos ir Kinijos prekybos balansas buvo neigiamas ir sudarė EUR -508 mln. Pagrindinės Latvijos prekių eksporto į Kiniją grupės buvo mediena ir medienos gaminiai (52%), mineraliniai produktai (13%), mašinos ir elektros įrenginiai (10%). Pagrindinės importo iš Kinijos grupės – mašinos ir elektros įrenginiai (52 proc.), įvairios pramonės prekės (10%), plastiko gaminiai (8%)²⁵¹.

Tuo metu 2021 m. Lietuvos prekių eksportas į Kiniją sudarė EUR 228 mln., o prekių importas iš Kinijos į Lietuvą siekė EUR 1595 mln. 2021 m. gruodį, Kinijai pritaikius sankcijas, Lietuvos prekių eksportas į Kiniją sudarė EUR 3 mln. (0,7 % viso šalies eksporto; 2020 m. EUR 35 mln.), o prekių importas iš Kinijos – EUR 192 mln. (3,7% viso importo; 2020 m. EUR 140 mln.)²⁵² (1 priedas, 19, 14 ir 15 paveikslai). Vis dėlto kai kurių lietuviškų prekių grupių prekybos ryšiai buvo reikšmingesni. Pavyzdžiui, 30% lietuviškos kilmės lazerių buvo parduodama į Kiniją, o 69% viso amino junginių importo gaunama iš Kinijos. Skaičiuojant ir produktus, kurie į Kiniją eksportuojami per kitas šalis, Lietuvos eksporto į Kiniją dalis visame eksporte padidėja iki 3,2% viso eksporto, o importo dalis – iki 3,5% viso importo.²⁵³ 2021 m. lapkritį pagrindinės iš Lietuvos į Kiniją eksportuojamos prekės buvo optikos ir medicinos prietaisai (EUR 3,1 mln.), baldai (EUR 2,6 mln.)²⁵⁴. Paslaugų sektoriuje 2020 m. tiek eksportuota į Kiniją, tiek importuota iš jos daugiausia transporto paslaugų, prekybos paslaugomis balansas sudarė EUR -21,4 mln.²⁵⁵.

2021 m. pagrindinės Lietuvos eksporto šalys buvo Rusija (10,8% viso eksporto), Latvija (9,4%), Vokietija (8,3%), Lenkija (7,7%), JAV (6,2%). 2021 m. pagrindinės Lietuvos importo šalys buvo Vokietija (12,7% viso eksporto), Lenkija (12,1%), Rusija (11,9%), Latvija (7,6%) ir

Nyderlandai (5,2%) (1 priedas, 20 ir 21 paveikslai). 2020 m. duomenimis Kinija buvo 22-oje vietoje Lietuvos eksporto partnerių sąrašė. 2021 m. Kinija buvo 6-oje vietoje pagrindinių Lietuvos importo partnerių sąrašė, importas iš jos sudarė 4,2%²⁵⁶, 2020 m. Kinija buvo 7-oji pagrindinių Lietuvos importo šalių sąrašė, importas iš Kinijos sudarė 4,0% viso importo²⁵⁷. 2022 m. lietuviškos kilmės prekių eksportas į pagrindines Lietuvos eksporto šalis Vokietiją, JAV, Lenkiją, Nyderlandus ir Latviją atitinkamai sudarė EUR 399,0 mln. (10,2% viso eksporto), EUR 369,5 mln. (9,4%), EUR 348,5 mln. (8,9%), EUR 248,8 mln. (6,4%) ir EUR 236,0 mln. (6,0%).²⁵⁸

Atitinkamai, Estijos prekių eksportas į Kiniją 2020 m. sudarė tik 1,7% jos viso eksporto²⁵⁹. 2021 m. Estijos prekių eksportas į Kiniją sudarė EUR 195 mln. (1,07% viso eksporto); Kinija užėmė 17 vietą Estijos prekybos partnerių sąrašė²⁶⁰ Palyginimui, eksportas į pagrindines Estijos eksporto partneres Suomiją, Latviją, JAV, Švediją ir Vokietiją atitinkamai sudarė EUR 2,62 mlrd. (14,4%), EUR 1,82 mlrd. (9,98%), EUR 1,68 mlrd. (9,2%), EUR 1,65 mlrd. (9,0%) ir EUR 1,13 mlrd. (6,19%)²⁶¹ (1 priedas, 22 paveikslas). Eksporte į Kiniją pirmavo ryšio įranga (18% viso eksporto į Kiniją) ir durpės (8,9%)²⁶². 2021 m. Estijos prekių importas iš Kinijos siekė EUR 712 mln. eurų (3,56% viso importo), Kinija buvo 9-oji pagal dydį Estijos importo partnerė. Palyginimui, 2021 m. didžiausios importo šalys buvo Suomija (EUR 2,8 mlrd., 14% viso importo), Rusijos Federacija (EUR 2,1 mlrd., 10,5%), Vokietija (EUR 2,03 mlrd., 10,2%), Lietuva (EUR 1,82 mlrd., 9,08%) ir Latvija (EUR 1,79 mlrd., 8,93%) (1 priedas, 23 paveikslas). Importe pirmavo ryšio įranga (14,2% viso importo iš Kinijos), antroje vietoje – rankiniai elektriniai įrankiai (14,2%)²⁶³. 2022 m. vasario mėn. Estijos prekybos su Kinija balansas buvo neigiamas – EUR -61,9 mln. Palyginimui, 2021 m. vasario mėn. šis prekybos balansas buvo neigiamas EUR 30 mln.²⁶⁴ (1 priedas, 24 paveikslas).

Visų ES valstybių, įskaitant Baltijos valstybes, prekybos balanso su Kinija palyginimas pateikiamas 25 paveiksle (1 priedas). Baltijos valstybių prekybos su Kinija apimčių palyginimas pateikiamas 9 lentelėje (2 priedas). Matyti, jog vertinant pagal apimtis, 2021 m. su Kinija daugiausia prekiaavo Lietuva, po jos sekė Estija ir Latvija. Tačiau vertinant pagal procentinę išraišką (nors procentiniai duomenys ne visuomet pateikiami) atrodo, kad daugiausia į Kiniją eksportavo Latvija (2 priedas, 10 lentelė). Visgi po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje 2021 m. lapkritį Kinijai pradėjus neįsileisti lietuviškos kilmės produktų, eksporto apimtys su Kinija gruodžio mėnesį smuko ir Lietuva atsidūrė paskutinėje vietoje lyginant su kitų Baltijos valstybių prekybos santykiais su Kinija, nors importas iš Kinijos į Lietuvą toliau augo (2 priedas, 11 lentelė).

2000–2019 m. laikotarpiu visos trys Baltijos valstybės sulaukė mažiausiai tiesioginių Kinijos investicijų lyginant su kitomis ES narėmis – po EUR 0.1 mlrd. Atsižvelgus į valstybių BVP, Kinijos TUI Estijoje sudarė 3,6%, Latvijoje 3,3% ir 2,1% Lietuvoje²⁶⁵. Lyginant su padėtimi Europoje,

Kinijos TUI Europoje susijungimų ir įsigijimų srityje mažėjo nuo 2016 m. ir 2020 m. nukrito 45%, į rekordiškai žemiausią lygį²⁶⁶. 2020 m. duomenimis, Kinijos TUI Lietuvoje sudarė EUR 7,8 mln. (40 vieta pagal TUI dydį). Tuo metu Lietuvos TUI Kinijoje sudarė EUR 39,9 mln. (11 vieta)²⁶⁷; Lietuvos TUI į Kiniją 2021 m. 3 ketvirtyje sudarė EUR 27,38 mln.²⁶⁸ Nacionalinių bankų duomenimis, Kinijos investicijos Latvijoje ir Estijoje 2018 metais pasiekė panašų lygį, beveik EUR 40 mln. Vėliau Latvijoje investicijos mažėjo, Estijoje smuko 2019 m., o 2020 m. vėl sparčiai pakilo. Lyginant su kaimynėmis, Kinijos investicijos Lietuvoje išliko kuklios. Tuo metu Kinijos investicijų traukos priežastis Latvijoje – „Auksinės vizos“ programa, kuri buvo panaikinta po įstatymo pakeitimo 2017 m. Vis dėlto, bendras Kinijos TUI pokyčių Baltijos regione poveikis yra nežymus, nes jų dalis visose TUI yra itin maža. Net 2016 m., kai TUI lygis Latvijoje pasiekė piką, bendra TUI dalis nesiekė 0,2%²⁶⁹ (1 priedas, 26 paveikslas).

Apibendrinant, tyrimas rodo, jog Baltijos valstybių prekyba su Kinija sudarė tik nedidelę dalį jų bendros prekybos apimčių, Kinija nebuvo tarp jų svarbiausių prekybos partnerių, o Kinijos investicijos buvo nedidelės. Todėl vien prekybiniai santykiai su Kinija negali paaiškinti trijų Baltijos valstybių požiūrio į Kiniją išsiskyrimo ir jo reikia ieškoti analizuojant valdančiųjų prioritetus.

Vadovaujantis prioriteto teikimo didžiausiam šalies pažeidžiamumui logika galime teigti, jog Latvijos Vyriausybė pažeidžiamiausia šalies sritimi laikė jos ekonominį vystymąsi, todėl siekė vystyti ekonominius santykius su Kinija, kad pašalintų šį trūkumą. Šį teiginį pagrindžia tai, jog nepaisant nedidelių prekybos apimčių su Kinija, 2021 m. lapkritį Latvijos mokslų akademijos ekonomikos institutas (kurio internetinė svetainė prieinama tik latvių ir rusų kalbomis) Vengrijoje veikiančiam Kinijos pareigūnų vadovaujamam Kinijos ir Rytų bei Vidurio Europos valstybių institutui (*China-CEE Institute*) pateikė Latvijos ekonomikos apžvalgą, kurioje teigiama, jog Latvija palaiko „stabilų, aktyvų ir pragmatišką“ politinį dialogą su Kinija įvairiuose dvišaliuose ir daugiašaliuose formatuose, tokiuose kaip 17+1 bei „Kelio ir juostos iniciatyva“²⁷⁰. Latvijos prioritetai šiuose formatuose – bendradarbiavimas transporto ir logistikos sektoriuje, investicijų pritraukimas į aukštos pridėtinės vertės projektus, prekybos ir turizmo skatinimas, studentų ir dėstytojų mainai. Nurodyta, jog dėl savo geografinės padėties Latvija visada buvo vienas reikšmingiausių tranzito vartų šiaurės-pietų bei rytų-vakarų prekybos judėjimui, todėl 17+1 formate Latvija koordinuoja bendradarbiavimą logistikos sektoriuje – Rygoje veikia 17+1 logistikos koordinavimo sekretoriatas²⁷¹. Šio sekretoriato interneto svetainėje išsamiai pristatoma Latvijos logistikos sektoriaus sistema bei pateikiama naujausia statistika iki 2021 m. Nurodoma, jog Latvijos logistikos sektorius laukia užsienio investicijų, tarp svarbiausių prioritetų – kiniškų prekių pritraukimas ir distribucijos verslo plėtra Latvijoje. Taip pat teigiama, jog Latvijos uostuose galima

kurti naujus terminalus, plėtoti esamus, steigti naujus sandėlių blokus ir gamybos padalinius. Be to, nurodoma, jog Susisiekimo ministerija aktyviai bendradarbiauja su transporto ir logistikos sektoriaus verslininkais, bendromis jėgomis renkami privačių investicinių projektų pasiūlymai²⁷². Svetainėje pateikiama informacija ir apie Lietuvos logistikos infrastruktūrą, tačiau statistinė informacija pasibaigia 2016 metais, tuo metu dalyje apie Estiją nurodoma, jog puslapis yra kuriamas.

Pasak Latvijos ekonomikos instituto, 2016–2020 m. Latvijos ir Kinijos transporto ir logistikos paslaugų apimtis išaugo 98%, o 2020 m. transporto ir logistikos paslaugos sudarė 85% visos prekybos paslaugomis tarp Kinijos ir Latvijos²⁷³. Nurodoma, jog transportas ir logistika yra vienas iš Latvijos ir Kinijos ekonominio bendradarbiavimo prioritetų. Šis Latvijos institutas taip pat nurodo, jog Kinija yra viena iš prioritetinių Latvijos turizmo krypčių rinkų, o iki pat COVID-19 pandemijos kinų turistų skaičius Latvijoje nuo 2012 m. nuolat didėjo. Taip pat teigiama, jog vienas iš Latvijos tikslų yra pradėti tiesioginius skrydžius tarp Latvijos ir Kinijos, nes tai dar labiau paskatins krovinių ir keleivių srautus tarp abiejų šalių²⁷⁴. Latvijos ekonomikos institutas daro išvadą, jog sklandus ir pažangus Latvijos ir Kinijos prekybinis bei ekonominis bendradarbiavimas yra esminės svarbos Latvijos šalies vystymuisi ir funkcionavimui, o Kinija yra viena iš svarbiausių Latvijos importo prekybos partnerių, užimanti 6 vietą. Tačiau, kadangi Kinija užima tik 22 vietą kaip eksporto partnerė, raginama populiarinti Latvijos prekes Kinijos rinkoje. Tikimasi, jog dvišalė prekyba sustiprės, pradėjus reguliarių krovinių ir konteinerinių traukinių susisiekimą tarp abiejų šalių bei pasiekus tikslą pradėti tiesioginius skrydžius tarp Latvijos ir Kinijos²⁷⁵.

Apibendrinant šį poskyrį galime daryti išvadą, jog Latvija pažeidžiamiausia sritimi laikė savo transporto ir logistikos sektorių, todėl turėjo ekonominių interesų jį vystyti, įskaitant bendradarbiaudama su Kinija. Todėl Latvija teikė prioritetą ekonominiams interesams, kurie, savo ruožtu, lėmė jos užsienio politikos strategiją JAV atžvilgiu, laikantis neutraliai Kinijos klausimu ir bendradarbiaujant su JAV kitose srityse, siekiant užsitikrinti saugumą. Patvirtinama *H.2. 1 prielaida*, jog Latvijos valdantiejiems buvo svarbesni ekonominiai interesai siekiant ekonominės naudos iš bendradarbiavimo su Kinija, tad Latvijai buvo nenaudinga veikti diktuojant tempą laikantis JAV prioritetų nepaisant ekonomine prasme svarbios Kinijos prioritetų, todėl Latvija laikėsi *neutraliai*.

2.2.3. Estija: saugumo ar ekonominiai interesai, statusas JAV atžvilgiu

Šiame poskyryje nagrinėjama, kodėl išsiskyrė Estijos užsienio politikos strategija Kinijos klausimu nuo Lietuvos strategijos darant prielaidą, jog taip įvyko todėl, kad Estija, kaip ir Latvija, teikė pirmenybę ne saugumo, bet ekonominiams interesams.

Atliekant tyrimą, tikrinta *H.2. 1 prielaida*: jei Estijos svarbiausias prioritetas buvo siekti ekonominės gerovės, tai ji laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu, nes jai buvo naudingi ekonominiai ryšiai su Kinija (arba ji tikėjosi ekonominės naudos) ir buvo nenaudinga veikti diktuojant tempą laikantis JAV prioritetų nepaisant ekonomine prasme jai svarbios Kinijos prioritetų, todėl ji nesiekė būti JAV supersąjungininkė vykdydama svarbiausią JAV prioritetą atitinkančią užsienio politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau *bendradarbiavo* kitoje JAV prioritetus atitinkančioje srityje (buvo JAV sąjungininkė), kad taip apsisaugodama užsitikrintų JAV apsaugą.

Ankstesniame skirsnyje aprašytas palyginamasis atskirų Baltijos valstybių ekonominių santykių su Kinija tyrimas parodė, jog Estijos, kaip ir Lietuvos bei Latvijos, faktiniai ekonominiai santykiai su Kinija buvo menki. Tačiau, kaip ir Latvijos atveju, nagrinėtini Estijos valdančiųjų prioritetai, nes būtent jie lemia valstybės užsienio politikos strategiją analizuojamu klausimu.

Estijos prioritetai. Ministrės Pirmininkės Kajos Kallas vadovaujama koalicinė Vyriausybė darbą pradėjo 2021 m. sausio 26 d. Didžiąją koaliciją sudaro dvi didžiausios konkuruojančios, priešingą politinę ideologiją turinčios Latvijos partijos²⁷⁶: Estijos Reformų partija (vadovaujama Premjerės Kallas, centro dešinės klasikiniai liberalai, priklauso Europos liberalų ir demokratų aljansui (ALDE)) ir Estijos Centro partija (socialliberalūs centro kairės populistai, daugiausia remia Estijos rusakalbiai, priklauso ALDE ir „Renew Europe“).

Estijos Vyriausybės programoje apibrėžiama, jog Estija yra „didi maža tauta“, deklaruojama, jog Estijos išorės ir vidaus saugumo politikos esmė – jos narystė ES, NATO ir JT²⁷⁷. Analizuodami Vyriausybės koaliciniame susitarime išdėstytus užsienio politikos prioritetus²⁷⁸ politikos JAV atžvilgiu matome, jog siekiama stiprinti transatlantinius ryšius, ypatingą dėmesį skiriant santykiams su naująja JAV administracija, pripažįstama, jog Estijos nacionalinė gynyba remiasi, be kita ko, tvirtais NATO sąjungininkų ryšiais, ir teigiama, jog Estija toliau dalyvaus taikos palaikymo misijose²⁷⁹.

Lygindami Estijos prioritetus su į JAV prioritetinėmis sritis, ypač turint omenyje Wivelio ir Crandallo analizuotą Estijos kaip kibernetinio saugumo lyderės, JAV supersąjungininkės statusą, matome, jog savo programoje ši Estijos Vyriausybė pabrėžia šios srities svarbos tęstinumą teigdama, jog garantuos Estijos buvimą kibernetinio saugumo valstybe ir šiuo klausimu bus intensyviai bendradarbiaujama su sąjungininkais²⁸⁰. Vyriausybė deklaruoja, kad Estija bus ES lyderė kovodama su melagingos informacijos skleidimu ir manipuliavimu viešąja informacine erdve, bus gerinami Estijos jūrų gynybos pajėgumai ir Estijos jūrų sienų stebėjimas didinant įvairių ministerijų vykdomą vieningą stebėjimo sistemų valdymą, bus sukurti reikiami radarų pajėgumai Estijos gynybos pajėgoms vystant Estijos vėjo energetiką, bus remiami produktų kūrimo ir gynybos

bei technologinių tyrimų projektai gynybos pramonės įmonėse, didinamas vietos gynybos pramonės įsitraukimas²⁸¹.

Vyriausybės programa nerodo, jog Estija ketina įsitraukti vykdydama aktyvesnę vienašališką JAV supersąjungininkės veikimą apibrėžiančią politiką Kinijos atžvilgiu – programoje deklaruojama, jog Vyriausybė teiks prioritetą geopolitinei ES ir remis bendros ES užsienio ir saugumo politikos stiprinimą. Teigiama, jog Vyriausybė remis sparčią 5G tinklo statybą ir naujų technologijų diegimą, bet nors Kinija tiesiogiai neminama, programoje nurodoma, jog plėtojant saugumą šalyje, bus visapusiškai įtraukiamos Estijos IT ir gynybos pramonės įmonės ir bus neperleidžiamos įmonės, kai tai gali kelti grėsmę saugumui ar gyvybiškai svarbių paslaugų teikimui²⁸².

Kaip teigia apžvalgininkai, ši Estijos Vyriausybė neketina įnešti radikalių pokyčių²⁸³. Be to, nors ankstesnė Vyriausybė šalia vidaus politikos prioritetų skyrė dėmesio ir užsienio politikai, šios Vyriausybės prioritetai yra išspręsti COVID-19 krizę, uždrausti tolesnes viešąsias investicijas į iškastinį kurą ir tęsti šalies skaitmeninimo pastangas. Deklaruojama, jog dėmesys taip pat bus skiriamas verslo sąlygų gerinimui ir biurokratijos mažinimui, tuo pat metu išlaikant 2% BVP gynybai²⁸⁴.

Tad Vyriausybės programa atskleidžia nekonfrontacinę Estijos poziciją Kinijos atžvilgiu, stengiantis vykdyti bendrą ES užsienio politiką, tuo pačiu stengiantis apsaugoti nacionaliniam saugumui svarbius sektorius šalies viduje. Tai patvirtina ir į šio darbo autorės apklausą atsakiusi Estijos URM atstovė, teigusi, jog Estijos politikos tikslas Kinijos atžvilgiu – „turėti pagarbius ir abipusiai naudingus dvišalius santykius“²⁸⁵ (tuo metu Lietuvos URM atstovas apklausoje teigė, jog Lietuvos politikos tikslas Kinijos atžvilgiu – mažinti priklausomybę). Vyriausybės programoje deklaruojami valdančiosios koalicijos prioritetai patvirtina, jog Estija yra nusiteikusi išlaikyti *neutralią* poziciją Kinijos atžvilgiu, didžiausią dėmesį skirdama vidaus politikai. Todėl jos nebūtų galima pavadinti JAV supersąjungininke šioje srityje.

Panašią išvadą galima padaryti analizuojant „Estijos užsienio politikos strategiją 2030“²⁸⁶. Nors joje Estija pripažįsta augančią saugumo grėsmių, kurias kelia ir asimetrinės grėsmės, įvairovę vykstant galių persiskirstymui pasaulyje bei stiprėjant konkurencijai²⁸⁷, Kinija šioje Estijos strategijoje tiesiogiai paminėta tik tris kartus ir tik pasaulinės ekonomikos kontekste²⁸⁸. Strategijoje daugiau dėmesio skiriama Estijos kaip kibernetinio saugumo ir skaitmeninės valstybės galios stiprinimui, taip siekiant prisidėti prie tarptautinės taisyklėmis grįstos tvarkos ir saugumo išsaugojimo euroatlantiniame regione ir pasaulyje²⁸⁹.

Tuo metu analizuodami Estijos nacionalinio saugumo strategiją (2017)²⁹⁰ matome, jog ji, kaip ir Lietuvos strateginiai dokumentai, pabrėžia demokratinių vertybių svarbą ir didėjančią ideologinę

priešpriešą pasaulyje, keliant grėsmę visuotiniams principams (skirtingai nuo Latvijos, kuri, nors patvirtinta dvejais metais vėliau, šių svarbių su JAV prioritetais sutampančių klausimų nemini). Taip pat nurodoma, kad Rusija kelia sistemine grėsmę Vakarams. Deklaruojama, jog Estijos saugumą garantuoja narystė NATO ir ES bei glaudus bendradarbiavimas su sąjungininkais bei kitais tarptautiniais partneriais, o Estija prisideda prie saugumo užtikrinimo atremdama saugumo grėsmes (skirtingai nuo Latvijos, kuri NATO saugumo garantijas laiko savaime suprantamomis ir net reikalauja teisingesnio išlaidų paskirstymo). Taip pat konstatuojama, jog NATO gina, o ES stiprina ES saugumą (tuo metu Latvijos saugumo strategijoje nurodoma, jog NATO stiprina visą Europą, Latvijos neišskiriant). Taip pat akcentuojama, jog Estijos saugumą stiprina geri santykiai su JAV, o JAV dalyvavimas palaikant Europos saugumą yra esminis Estijai ir visai Europai. Pabrėžiama, kad būdama maža valstybė Estija yra labiau pažeidžiama dėl pasaulinės ekonomikos pokyčių, o kibernetinė sauga ir skaitmeninės paslaugos yra sritis, kurioje Estija gali daryti įtaką tarptautiniu mastu. Nurodoma, jog sprendžiant saugumo klausimus, Estija teikia pirmenybę dvišaliam, tarptautiniam ir daugiašaliam bendradarbiavimui, jai yra svarbu susivienijusios NATO ir ES. Taip pat siekiama, kad NATO ir ES valstybės narės veiktų vieningai užsienio politikos srityje.

Tad ši strategija rodo Estijos skiriamą prioritetą saugumui, kuris užtikrinamas per Estijos aktyvų bendradarbiavimą su NATO ir JAV, tačiau tuo pat metu Estijai yra svarbi vieninga NATO ir ES politika. Lyginant su Latvijos prioritetais matome, jog Latvijos užsienio politikos strategija JAV ir NATO atžvilgiu yra pasyvesnė, siekiant naudotis saugumo garantijomis nesiimant aktyvesnio vaidmens. Tuo metu Lietuvos saugumo politikos strategijoje teikiamas išskirtinis dėmesys augančiai sisteminei priešpriešai ir kovai su nedemokratijomis, taip aktyviai atliepiant JAV prioritetus siekiant jos apsaugos.

Nagrinėjant, kas buvo svarbiausias Estijos prioritetas, sekant didžiausio pažeidžiamumo sričiai teikiamo prioriteto logika galime teigti, jog Estijai tokia sritis – kibernetinis saugumas. Tai patvirtina Estijos kaip JAV supersąjungininkės statusą nagrinėję Crandalas ir Wivelis teigę, jog Estija apsisprendė tapti tempo diktuotoja ir JAV supersąjungininke kibernetinio saugumo srityje nuo 2007 m., kai patyrė kibernetinį išpuolį riaušių dėl bronzinio kario perkėlimo išvakarėse, o tai taip pat sutapo su JAV prioritetais kibernetinio saugumo srityje²⁹¹ (atitinkamai, Lietuvos atveju tokiu lūžio momentu apsisprendžiant tapti tempo diktuotoja Kinijos klausimu kovojant prieš nedemokratinis režimus būtų galima vadinti Lietuvoje vykusius protestus dėl Honkongo 2019 m. rugpjūtį, kai grupė Kinijos valdžios rėmėjų, įskaitant Kinijos ambasados Lietuvoje atstovus, įsivėlė į konfliktą su paramą Honkongui reiškusiais Lietuvos aktyvistais²⁹²).

Apibendrinant galime teigti, jog didžiausią prioritetą Estija teikė saugumui. Todėl Estijos atveju atmetama H.2 ir keliama H.3: jei Estijos svarbiausias prioritetas buvo užsitikrinti saugumą

nuo sisteminę grėsmę keliančios Rusijos, bet ji nediktavo tempo Kinijos klausimu kaip Lietuva, tai Estija *diktavo tempą pasaulyje* kitoje JAV prioritetus atitinkančioje srityje (kibernetinio saugumo) ir buvo *JAV supersąjungininkė*, kad užsitikrintų JAV apsaugą, todėl jai neberekėjo diktuoti tempo Kinijos klausimu ir ji laikėsi *neutralios* politikos strategijos Kinijos atžvilgiu. Jei atsakymas į ankstesnę prielaidą teigiamas, tai Estija veikė neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu, o jos taikytos derybinės strategijos priklausė nuo jos vidaus politikos veiksnių (klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo, institucinių ir ekonominių santykių su ES).

Kibernetinio saugumo svarbą Estijai ir jos tempo diktavimą šioje srityje patvirtina tai, jog Estijos iniciatyva Taline 2008 m. buvo įsteigtas NATO Bendros kibernetinės gynybos kompetencijos centras (*angl. CCDCOE*), kurio vienas iš labiausiai žinomų ir tarptautiniu mastu pripažintų tyrimų pasiekimų buvo 2009 m. pradėtas Talino vadovo rengimo procesas. 2017 m. paskelbtas „Talino vadovas 2.0 dėl tarptautinės teisės, taikytinos kibernetinėms operacijoms“ išplėtė pirmąjį 2013 m. išleistą leidimą, ir pateikia išsamiausia esamos tarptautinės teisės taikymo elektroninėje erdvėje analizę, o šiuo metu centras vienija 28 valstybes nares, tiek NATO sąjungininkes, tiek bendramintes partnerės už Aljanso ribų²⁹³. Centro misija – remti NATO šalis nares ir NATO kibernetinės gynybos tyrimų, mokymų ir pratybų, apimančių technologijų, strategijos, operacijų ir teisės sritis, srityje, skatinant bendraminčių valstybių bendradarbiavimą²⁹⁴. Būtent dėl aktyvaus Estijos vaidmens kibernetinio saugumo srityje Wivelis ir Crandallas yra pavadinę Estiją JAV supersąjungininke (kartu su kitu Estijos šios strategijos dėmeniu – besąlygišku pasirengimu kariškai prisidėti prie JAV pasaulio tvarkos palaikymo)²⁹⁵. Estijos kaip JAV supersąjungininkės statusą kibernetinio saugumo srityje patvirtina ir pastarojo meto vieši bendri JAV ir Estijos pareiškimai, rodantys, jog JAV pripažįsta Estiją savo svarbia partnere šioje srityje. Pavyzdžiui, nurodoma, jog Estija ir JAV glaudžiai bendradarbiauja, „kurdamos skaitmeninę ateitį, grįstą demokratinėmis vertybėmis, palaikančiomis žmogaus teises ir pagrindines laisves, bei taisyklėmis grįstą tarptautinę tvarką“²⁹⁶.

Apibendrinant šį poskyrį galime teigti, jog Estija laikėsi *neutraliai Kinijos atžvilgiu*, todėl nebuvo JAV supersąjungininkė šioje prioritetinėje JAV srityje. Tačiau svarbus Estijos vaidmuo stiprinant kibernetinį saugumą NATO leido jai *diktuoti tempą* šioje srityje, įgyjant *JAV supersąjungininkės* statusą *kibernetinio saugumo srityje*. Todėl darytina išvada, jog Estija rado nišą, kurioje galėjo išsiskirti iš kitų JAV dėmesio siekiančių mažųjų valstybių, todėl jai neberekėjo stengtis diktuoti tempą dar ir kitoje JAV prioritetinėje srityje – kovos su nedemokratiniais režimais ir pasaulinės taisyklėmis paremtos tvarkos gynybos srityje, kaip tai darė Lietuva diktuodama tempą Kinijos klausimu²⁹⁷. Todėl patvirtinama H.3 1 prielaida: Estija laikėsi *neutraliai* Kinijos klausimu, nes teikdama prioritetą saugumui *diktavo tempą pasaulyje* kitoje JAV prioritetinėje srityje

(kibernetinio saugumo) įgydama JAV supersajungininkės statusą ir siekdama JAV apsaugos nuo Rusijos.

2.2.3.1. Latvija ir Estija: klausimo svarba, heterogeniškumas vidaus politikoje, ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES

Šiame skirsnyje aprašomas *H.2. 2 prielaidos* ir *H.3 2 prielaidos* tikrinimas.

Toliau pateikiamas tyrimo aprašymas parodo, jog patvirtinus H.2. 1 prielaidą ir tiriant *H.2. 2 prielaidą* buvo patvirtinta, jog Latvijos JAV atžvilgiu vykdyta neutralumo Kinijos klausimu strategija pirmiausia siekiant ekonominės naudos lėmė ir Latvijos neutralumo Kinijos klausimu derybines strategijas ES lygiu, kurios, savo ruožtu, priklausė nuo Latvijos vidaus politikos veiksnių: klausimo svarbos suvokimo ir heterogeniškumo bei institucinių ir ekonominių santykių su ES. Atitinkamai, kaip bus parodyta toliau, patvirtinus H.3. 1 prielaidą ir tiriant *H.3. 2 prielaidą* taip pat buvo patvirtinta, jog Estijos JAV atžvilgiu vykdyta neutralumo Kinijos klausimu strategija siekiant užsitikrinti saugumą ir diktuojant tempą kitoje (kibernetinio saugumo) srityje taip įgyjant JAV supersajungininkės statusą lėmė, jog Estija veikė neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu. Tačiau tyrimas parodė, jog skirtingi Latvijos ir Estijos užsienio politikos prioritetai, skirtingos užsienio politikos strategijos JAV atžvilgiu bei skirtingi vidaus politikos veiksniai lėmė skirtingą jų neutralumo derybinių strategijų Kinijos klausimu pobūdį ES lygiu.

Proceso sekimo metodu nustatyta tirtų valstybių veiksmų palyginamoji seka (2 priedas, 2 lentelė) parodė, jog Latvija buvo linkusi laikytis neutraliai Kinijos atžvilgiu veikdama kolektyviai su ES arba kitomis Baltijos valstybėmis, tačiau vengė imtis galinčių atkreipti į ją dėmesį vienašališkų veiksmų ir netgi kritikavo Lietuvą už šios veiksmus. Pavyzdžiui, Latvija, kaip ir Estija bei skirtingai nei Lietuva, nepasitraukė iš 17+1 Kinijos ir Rytų bei Vidurio Europos valstybių bendradarbiavimo formato, nors 2020 m. pasekė Lietuvos pavyzdžiu į jį siųsti žemesnio nei valstybės vadovų lygio atstovus²⁹⁸. Latvijos Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas teigė, jog Latvijai nėra reikalo išeiti iš šio formato, nes jis nebėra aktualus ir numirs savaime²⁹⁹. Tuo metu Lietuvai atidarius Taivaniečių atstovybę Vilniuje, šis Latvijos Seimo narys Lietuvą kritikavo, jog nebuvo konsultuotasi su Latvija, tačiau palaikė Lietuvos prašymą ES kurti kovos su ekonominiu spaudimu instrumentą³⁰⁰. Čia pažymėtina, kad nuo 1994 m. Latvijoje veikia Taipėjaus atstovybė atsakinga už Taivano ir Latvijos bei Estijos, o iki Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje – ir Lietuvos santykių skatinimą prekybos ir investicijų srityse bei mainus kultūros, akademinės bendruomenės ir mokslo bei technologijų srityse, todėl Latvija galbūt gali manyti, jog tokios

atstovybės pakanka, ypač turint omenyje jos svarbiausią prioritetą – ekonominių interesų užtikrinimą.

Kaip ir kitos Baltijos valstybės, Latvija pasirašė deklaraciją su JAV dėl 5G ryšio saugumo³⁰¹, kuriuo vadovaudamasi patvirtino nacionalinio saugumo įstatymo nuostatas dėl kritinės IT infrastruktūros³⁰² bei pagal ES Reglamentą, nustatantį TUI į ES tikrinimo sistemą³⁰³, patvirtino Vyriausybės nutarimą dėl teikiamos informacijos apie TUI³⁰⁴. Taip pat Latvija kartu su kitomis Baltijos valstybėmis prisijungė prie ES ir JAV tarptautinių pareiškimų PSO dėl COVID-19 kilmės tyrimo³⁰⁵, o jos parlamentarai kartu su kitų Baltijos valstybių nariais vyko į bendradarbiavimą skatinantį vizitą Taivane³⁰⁶. Tačiau kitaip nei Lietuvos³⁰⁷, Latvijos parlamentas nėra paskelbęs rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties Kinijoje (skirtingai ir nuo Europos Parlamento³⁰⁸) bei, kaip minėta, Latvija nesvarsto pasitraukimo iš 17+1 formato³⁰⁹ ir Taivaniečių atstovybės atidarymo³¹⁰. Taip pat kitaip nei Lietuva ir JAV, Latvija neboikotavo Pekino olimpinių žaidynių³¹¹, ES nepavykus pasiekti bendros pozicijos šiuo klausimu³¹².

Lygindami Latvijos pasirinktą strategiją nacionaliniu ir ES lygiu Kinijos klausimu su Estijos strategija, kuri taip pat laikėsi neutraliai, matome, jog Estija daugeliu atvejų veikė taip pat kaip Latvija ten, kur ji veikė taip pat, kaip Lietuva (pavyzdžiui, laikydamosi su JAV paskelbto pareiškimu dėl saugios telekomunikacijų infrastruktūros³¹³ Estija patvirtino elektroninių ryšių įstatymą dėl saugių technologijų („Huawei įstatymą“)³¹⁴, prisijungė prie ES ir JAV tarptautinių pareiškimų PSO dėl COVID-19 kilmės tyrimo³¹⁵, kaip numato atitinkamas ES Reglamentas svarstė užsienio investicijų patikros įstatymo projektą³¹⁶, bei Estijos parlamentarai kartu su Baltijos valstybių parlamentarų delegacija vyko į Taivaną³¹⁷). Taip pat, kaip Latvijoje, bet kitaip nei Lietuvoje, Estijos parlamentas nėra paskelbęs rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties Kinijoje³¹⁸, Estija nepasitraukė iš 17+1 formato ir neatidarė Taivaniečių atstovybės šalyje. Vis dėlto, kitaip nei Latvija, Estija boikotavo Pekino olimpinės žaidynes³¹⁹ kartu su Lietuva ir JAV, svarstė apie pasitraukimą iš 17+1³²⁰ (kai Latvija ne) ir teigė, jog svarstyti Taivano ekonominės misijos atidarymą Taivano prašymu³²¹.

Tyrimas parodė, jog Latvija veikė neutraliai prisijungdama prie kitų valstybių koalicijų ar kritikuodama už vienašališkus veiksmus, tad jos neutralumas buvo pasyvus, o Estija veikė neutraliai telkdama koalicijas, todėl jos neutralumas buvo aktyvesnis; tačiau galiausiai abi veikė kolektyviai su JAV arba ES. Latvija daugiau sekė kolektyviniais ES, o Estija – JAV veiksmis. Šiuos skirtingo Estijos ir Latvijos neutralumo strategijos Kinijos klausimu skirtumus galima pagrįsti anksčiau aptartais jų užsienio politikos strategijos skirtumais JAV atžvilgiu. Lietuva ir iš dalies Estija vadovavosi JAV pozicija, nes joms buvo svarbesni saugumo aspektai, tuo metu Latvija rinkosi veikti kartu su ES, nes jai labiau rūpėjo ekonominiai interesai. Vis dėlto, nors ir JAV Senatas, ir

Europos Parlamentas (taip pat ir Lietuvos Seimas) yra paskelbę rezoliucijas dėl žmogaus teisių pažeidimų Kinijoje, Latvijos ir Estijos parlamentai to nepadarė, todėl tai būtų galima aiškinti jų didelio heterogeniškumo valdančiųjų partijų koalicijose veiksmu. Taigi, Latvijos ir Estijos skirtingą neutralumą Kinijos klausimu ir skirtingas derybines strategijas ES lygiu lėmė ne vien skirtingi šių šalių prioritetai, bet ir jų vidaus politikos veiksniai, tokie kaip klausimo svarbos suvokimas ir heterogeniškumas bei ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES.

Svarba. Kaip minėta anksčiau, Latvijos valdantieji teikė prioritetą ekonominiams interesams ir ekonominiam bendradarbiavimui su Kinija, todėl Kiniją laikė svarbia valstybe, o tai lėmė Latvijos pasirinktą neutralumo strategiją ir ES lygiu: nors Latvija prisijungė prie bendrų iniciatyvų, tačiau nesiėmė vienašališkų veiksmų, kurie galėtų neigiamai atsiliiepti jos bendradarbiavimui su Kinija. Pavyzdžiui, Lietuvai leidus atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje, Latvijos Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas piktinosi, jog nebuvo konsultuotasi su Latvija: „Ar atidarote ją siekdami puoselėti santykius su Taivanu, ar atidarote misiją tokiu pavadinimu tik norėdami supykdyti Kiniją?“ Jis taip pat teigė, jog jei Kinija turi vienos Kinijos politiką, tuomet ES taip pat turėtų vykdyti vieningą politiką Kinijos atžvilgiu³²². 2020 m. VRE gyventojų nuomonių Kinijos atžvilgiu tyrimas parodė, kad Latvija ir Serbija buvo vienintelės valstybės, kuriose vyravo teigiamas gyventojų požiūris į Kiniją³²³, kas taip pat pagrindžia, jog Latvija laikė Kiniją jai svarbia valstybe.

Tuo metu Estija didžiausią svarbą teikė JAV užtikrinamam saugumui, tačiau tuo pat metu tai derino su bendros ES užsienio ir saugumo politikos stiprinimu. Todėl Estijai buvo svarbu užtikrinti JAV ir ES vienybę ir Kinijos klausimu, o nepavykus to pasiekti, Estija laikėsi neutraliai, taip pat ir Kinijos klausimu. Todėl Estija veikė kolektyviai su kitomis valstybėmis, jas telkė, kad pasiektų vienybės, ir kritikavo Lietuvą už vienašališkus veiksmus. Pavyzdžiui, Estija nepasitraukė iš 17+1 formato, nes manė, jog valstybės tai turėtų padaryti visos kartu³²⁴, Estijos užsienio reikalų ministrei teigiant, jog Estija neturi sprendimo šiuo klausimu³²⁵. Be to, po Taivaniečių atstovybės atidarymo Lietuvoje Estijos parlamento užsienio reikalų komiteto pirmininkas kritikavo pernelyg drąsią Lietuvos politiką konfrontuojant su Kinija, teigdamas, jog Lietuva neturi ilgalaikio plano ir pabrėždamas, jog mažosios valstybės negali pradėti tokios kovos, kurios negali tikėtis laimėti³²⁶. Tuo metu, kaip teigė šio darbo autorės apklausoje sudalyvavusi Estijos URM atstovė, pačiai Estijai Kinija nebuvo itin svarbi³²⁷.

Heterogeniškumas. Latvijos ir Estijos neutralumas Kinijos klausimu veikiant ES lygiu taip pat aiškintinas remiantis heterogeniškumo vidaus politikoje veiksmu. Šių valstybių proaktyviai užsienio politikos strategijai galėjo trukdyti jų nevienalytės koalicinės Vyriausybės ir dėl to pasireiškiantis didelis valdančiųjų nuomonių heterogeniškumas, nesutariant dėl Kinijos klausimo svarbos. Tuo metu Lietuvos valdančiųjų koalicija buvo vienalytiškesnė: daugumą sudarančiai TS-

LKD partijai, valstybingumo siekusio Sąjūdžio pasekėjai, užsienio politikoje svarbiausias buvo Lietuvos saugumo klausimas, JAV prioritetus atitinkančią politiką Kinijos ir Taivano atžvilgiu Vyriausybė deklaravo savo programoje, todėl vykdydama tempo diktavimo JAV supersąjungininkės strategiją laikėsi tvirtai ir ES lygiu, o šiai strategijai nepritarė tik opozicinės kairiųjų partijos, kurioms svarbesni buvo ekonominiai interesai.

Be kitų aptartų veiksnių, prie Estijos neutralios pozicijos Kinijos klausimu ES lygiu galėjo prisidėti ir jos dviejų didžiųjų konkuruojančių valdančiųjų partijų koalicijos heterogeniškumas: centro dešinei Reformų partijai galėjo būti svarbesnis saugumas, o centro kairei, populistinei, tradiciškai rusakalbių remiamai Centro partijai, tikėtina, buvo svarbesni ekonominiai interesai iš Kinijos tikintis naudos³²⁸, tad ES lygiu galėjo būti sunku pasiekti vieningą šalies poziciją. Pavyzdžiui, kai kurie apžvalgininkai teigia, jog laikydamasi atsargaus požiūrio, Estija siekė suderinti savo ekonominius interesus: Iverson Ng ir Oliver Loode nurodo, jog tokia tendencija tęsiasi jau nuo 1991 m. spalio, kai Estijos politinė vadovybė atsisakė susitikti su Dalai Lama jo kelionės į Estiją metu³²⁹. Vis dėlto, kaip parodyta anksčiau, toks atsargumas nedavė Estijai apčiuopiamos ekonominės naudos.

Dar didesnis vidinis heterogeniškumas pasireiškė Latvijoje, kurios Vyriausybę sudarė marga net penkių partijų koalicija, todėl šis veiksnys taip pat galėjo prisidėti, pagrindžiant Latvijos pasyvų neutralumą ES lygiu.

Ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES. Remiantis Börzel, valstybės strategijos pasirinkimas priklauso ir nuo jos ekonominio išsivystymo lygio: ekonomiškai išsivysčiusios šalys yra labiau linkusios diktuoti tempą, o vidutinio ar mažesnio išsivystymo šalims trūksta politinių ir veikimo pajėgumų, būtinų norint įdiegti nacionalines politikos kryptis ES lygiu, todėl jos yra labiau linkusios būti neutralios ar vilkinti procesus³³⁰. Taigi, nors Baltijos valstybių ekonominis išsivystymas yra labai panašus, vis dėlto remdamiesi šia logika matome, kad net ir nežymūs skirtumai galėjo daryti poveikį šių valstybių strategijai ES lygiu. Žvelgdami į ES išlaidas ir pajamas matome, jog Latvija į ES biudžetą sumoka mažesnę procentą nuo BNP (1,10% BNP) nei Lietuva ir Estija (1,16% BNP)³³¹. Kadangi BNP dalis priklauso nuo šalies turtingumo, galime teigti, jog Latvija, būdama neturtingesnė nei Lietuva bei Estija ir neturėdama tinkamų pajėgumų veikti ES bei tarptautiniu lygiu, dar ir dėl šio aspekto, skirtingai nei Lietuva ir Estija, nevykdė tempo diktavimo strategijos jokioje srityje, įskaitant Kinijos klausimu, ir todėl veikė neutraliai.

Apibendrinant šį skirsnį galime teigti, jog buvo patvirtintos H.2 2 prielaida bei H.3 2 prielaida, nes Latvija ir Estija laikėsi *neutraliai* ES lygiu Kinijos klausimu. Tačiau valstybių prioritetų, užsienio politikos strategijos JAV atžvilgiu bei vidaus politikos veiksnių palyginamoji analizė parodė, jog skirtingi prioritetai ir skirtingos užsienio politikos strategijos JAV atžvilgiu lėmė

skirtingai neutralias derybines strategijas ES lygiu. Abi šalys veikė kolektyviai, tačiau Latvija vadovavosi ekonominiais interesais ir dažniau *jungėsi prie koalicijų* su ES bei kritikavo valstybių vienašališkumą, nes laikė Kiniją svarbia, tikėdamasi naudos iš ekonominio bendradarbiavimo, taip pat neturėjo galimybių suformuoti aktyvią poziciją dėl didelio valdančiosios koalicijos heterogeniškumo bei nedidelio ekonominio išsivystymo nulemtų nedidelių institucinių pajėgumų. Todėl Latvija laikėsi neutraliai *slėpdamasi* tarp konkuruojančių didžiųjų galių ir kitų valstybių, tikėdamasi fizinės apsaugos iš JAV, ekonominės – iš ES ir ekonominės naudos iš bendradarbiavimo su Kinija³³². Tuo metu Estija *telkė koalicijas* ES ir atidėliojo savo vienašališkus veiksmus, nes vadovavosi saugumo interesais bei siekė *apsidrausti* veikdama vieningai, siekdama didžiausio fizinio ir ekonominio saugumo suderinant JAV ir ES interesus. Todėl, remdamiesi Börzel bei Schoellerio ir Falkner valstybių derybinių strategijų tipologija galime teigti, jog atliktas tyrimas rodo, kad Latvijos neutralią derybinę strategiją ES atžvilgiu būtų galima priskirti prie vilkinimo (*angl. „foot-dragging“*), o Estijos – prie delsimo (*angl. „fence-sitting“*).

IŠVADOS: KODĖL IŠSISKYRĖ LIETUVOS STRATEGIJA NUO LATVIJOS IR ESTIJOS STRATEGIJŲ

Šiame skyriuje pateikiamos išvados, atsakoma į pagrindinį tyrimo klausimą, kas lėmė Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų skirtumus, bei pasiūlomos idėjos ateities tyrimams.

Šiame darbe liberalizmo teorijos ir mažųjų valstybių tyrimų pagrindu sudarytas sudėtinis analitinis tyrimo modelis buvo labai naudingas atliekant kelių etapų analizę tiriant Baltijos valstybių, kurios yra mažosios valstybės, politikos strategijas hegemonų JAV ir ES atžvilgiu bei pateikiant atsakymą į klausimą, kas lėmė Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų skirtumus. Proceso sekimo metodu bei empirinio tyrimo metu surinkti duomenys analizuoti tikrinant darbe iškeltas hipotezes. Šiame darbe gauti šie rezultatai:

1) vadovaujantis sudarytu analitiniu tyrimo modeliu išnagrinėjus atskirų Baltijos valstybių Vyriausybės prioritetus nustatyta, jog skirtingi Baltijos valstybių prioritetai ir skirtingas jų santykis su JAV prioritetais lėmė skirtingas Lietuvos, Latvijos ir Estijos *politikos strategijas Kinijos klausimu JAV atžvilgiu* bei skirtingą Baltijos valstybių statusą JAV atžvilgiu;

2) parodyta, jog skirtingos Baltijos valstybių politikos strategijos Kinijos klausimu JAV atžvilgiu turėjo įtakos tarpusavyje skirtingoms Baltijos valstybių *derybinėms strategijoms Kinijos klausimu ir ES lygiu*;

3) ištirta, jog skirtingos Baltijos valstybių derybinės strategijos ES lygiu priklausė ir nuo atskirų Baltijos valstybių skirtingų vidaus politikos veiksnių, tokių kaip Kinijos klausimo svarbos suvokimas bei nuomonių heterogeniškumas bei ekonominiai ir instituciniai santykiai su ES;

4) padaryta išvada, jog Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos Kinijos klausimu strategijų išsiskyrimą lėmė ne jų santykiai su Kinija, bet jų santykiai su JAV ir ES: užsienio politikos strategija Kinijos klausimu buvo vykdoma JAV atžvilgiu, ją lėmė santykis su JAV saugumo srityje ir ji priklausė nuo saugumo interesų suvokimo šalyje; nuo pasirinktos užsienio politikos strategijos priklausė ES lygiu vykdyta derybinė strategija, kuriai įtakos turėjo ekonominių interesų suvokimas šalyje bei vidaus politikos veiksniai – klausimo svarba ir heterogeniškumas vidaus politikoje bei instituciniai ir ekonominiai santykiai su ES.

Tyrimu patvirtinta H.1, jog Lietuva teikė prioritetą saugumo interesams, todėl vykdė politikos Kinijos klausimu *tempo diktavimo strategiją* JAV atžvilgiu siekdama užsitikrinti JAV apsaugą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, atsižvelgdama į JAV svarbiausią prioritetą (strateginę konkurenciją su Kinija) siekdama nusipelnyti JAV palankumo tapdama *JAV supersąjungininke*. Ši JAV atžvilgiu taikyta strategija Lietuvai suteikė tokius rezultatus kaip saugumas, išskirtinė finansinė parama, tarptautinis prestižas bei išskirtiniai ryšiai su JAV. Tuo pat metu Lietuva šiuo klausimu *diktavo tempą ir ES lygiu*, nes siekė savo fizinio saugumo prioritetus perkelti į ES lygį tikėdamasi sulaukti ES ekonominės ir institucinės paramos. Tyrimu patvirtinta, jog kadangi vadovautasi svarbiausiu užsienio politikos prioritetu (užsitikrinti saugumą), Lietuvos derybinės strategijos ES lygiu nepriklausė nuo vidaus politikos veiksnių, tokių kaip Kinijos svarbos suvokimas ir nuomonių heterogeniškumas (nebuvo svarbūs ir Kinijos prioritetai bei esminiai interesai dėl Taivano), pakęstas neapibrėžtumas dėl politikos tęstinumo bei trumpojo laikotarpio ekonominiai nuostoliai dėl Kinijos sankcijų, gavus ES institucinį palaikymą ir tikintis ekonominės paramos ilguoju laikotarpiu. Tyrimas parodė, jog ES lygiu atsiskleidė tokios Lietuvos derybinės taktikos kaip *vidinės politikos prioritetų perkėlimas į ES lygį* siekiant sumažinti JAV atžvilgiu vykdytos politikos strategijos išlaidas šaliai, *savos pozicijos pateikimas kaip teikiančios bendrą naudą, veikimas vienašališkai, didžiausios naudos siekimas, darbotvarkės nustatymas, reputacijos siekimas, įtikinėjimas, moralinis argumentavimas ir moralinės lyderystės demonstravimas*. Tempo diktavimo strategija ES lygiu suteikė tokius rezultatus kaip institucinė parama ir išaugusi reputacija, tačiau tuo pat metu teko patirti ekonominius nuostolius dėl Kinijos sankcijų bei neapibrėžtumą dėl politikos tęstinumo.

Tyrimu patvirtinta H.2, jog Latvija teikė prioritetą ekonominiams interesams, todėl vykdė politikos Kinijos klausimu *neutralumo* strategiją, nes jos prioritetai nesutapo su JAV prioritetais (strateginė konkurencija su Kinija). Vis dėlto tikėdamasi JAV apsaugos nuo Rusijos, Latvija

bendradarbiavo su JAV kitoje JAV svarbioje srityje (NATO misijos), išlaikydama JAV sąjungininkės statusą. Tyrimu patvirtinta, kad Latvija laikėsi neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu. Tyrimas parodė, jog veikti aktyviai siekiant perkelti savo prioritetus į ES darbotvarkę Latvijai trukdė vidaus politikos veiksniai – didelis valdančiosios koalicijos heterogeniškumas bei nedidelio ekonominio išsivystymo nulemti nedideli instituciniai pajėgumai. Todėl Latvija *slėpėsi* (angl. „*hiding*“) tarp konkuruojančių didžiųjų galių ir kitų valstybių, nes tikėjosi fizinės apsaugos iš JAV, ekonominės – iš ES bei ekonominės naudos iš bendradarbiavimo su Kinija, ir būdama neutrali *jungėsi prie koalicijų* laikydamosi vilkinimo (angl. „*foot-dragging*“) strategijos.

Tyrimu patvirtinta H.3, jog Estija teikė prioritetą saugumo interesams, todėl vykdė tempo diktavimo strategiją JAV atžvilgiu įgydama JAV supersąjungininkės statusą ir užsitikrindama JAV apsaugą nuo egzistencinę grėsmę keliančios Rusijos, tačiau kitoje srityje nei Kinijos klausimu (kibernetinio saugumo), todėl Kinijos klausimu galėjo laikytis *neutraliai*. Taip pat patvirtinta, jog Estija veikė neutraliai Kinijos klausimu ir ES lygiu. Vis dėlto, tyrimas parodė, kad Estija siekė didžiausio fizinio ir ekonominio saugumo suderinant JAV ir ES interesus, todėl *apsidraudė* (angl. „*hedging*“) veikdama vieningai, ir būdama neutrali *telkė koalicijas* ES bei atidėliojo savo vienašališkus veiksmus laikydamosi delsimo (angl. „*fence-sitting*“) strategijos, kurią iš dalies lėmė ir vidaus politikos veiksniai, tokie kaip valdančiosios koalicijos heterogeniškumas.

Latvijos ir Estijos taikytų strategijų rezultatai nebuvo tirti dėl šio tyrimo objekto apsiribojimų.

Apibendrinant, šis tyrimas leido pateikti inovatyvias išvadas atskleidžiant Lietuvos tempo diktavimo politikos strategijos Kinijos klausimu priežastis lyginant su kitų dviejų Baltijos valstybių neutralia laikysena, be to, buvo nustatyti Latvijos ir Estijos politikos strategijų skirtumai. Nors ankstesni tyrimai yra aptarę įvairias ES, Vidurio ir Rytų Europos regiono bei atskirų Baltijos valstybių santykių su Kinija sritis, nebuvo Baltijos valstybių politikos strategijų Kinijos klausimu palyginamojo tyrimo, siekiant nustatyti šias strategijas lėmusius veiksnius bei atsakyti į klausimą, kas lėmė Lietuvos lyderystę Kinijos klausimu, kuri išsiskyrė visos ES bei pasaulio kontekste, prisidėjo prie ES pozicijos artėjimo prie JAV pozicijos bei, be kita ko, padiktavo naujų reikalingų instrumentų ES lygiu sukūrimą. Pavyzdžiui, naujausias „CEPA“ paskelbtas tyrimas apie lyderiaujančią Lietuvos užsienio politiką³³³, įvertindamas ją kaip grindžiamą principais bei interesais, išskiria Lietuvos lyderystę įvairiose srityse bei pabrėžia jos naudą Lietuvai, tačiau nėra plačiau analizuojama, iš kur ji kyla, nors siektini tikslai yra numanomi. Naujausia „European Think-Tank Network on China“ studija³³⁴ apie priklausomybių nuo Kinijos suvokimą atskirose ES valstybėse narėse, paskelbta jau po šiame darbe atlikto tyrimo, patvirtintų šiame darbe aprašyto tyrimo esminius rezultatus Latvijos atžvilgiu, tačiau minėtoje studijoje pateiktame Latvijos tyrime³³⁵ nėra taikoma užsienio politikos strategijų tipologizacija, o Latvijos pozicijos Kinijos klausimu

pasirinkimo motyvai lieka iš dalies migloti. Tuo metu tame pačiame rinkinyje pateikiamas Andrijausko tyrimas apie Lietuvą³³⁶ teisingai pabrėžia Lietuvos veiksmus siekiant (prevenciškai) mažinti priklausomybę nuo Kinijos, tačiau jame, kaip ir visoje minėtoje studijoje, laikomasi kitos perspektyvos nei šiame darbe – daugiau pabrėžiamos Kinijos grėsmės nei siekiama atskleisti gilesnes Lietuvos tempo diktavimo Kinijos klausimu strategijos priežastis. Todėl šis darbas praturtina mokslinę diskusiją nagrinėdamas išsiskiriančių Baltijos valstybių politikos Kinijos klausimu strategijų priežastis iš liberalizmo ir mažųjų valstybių studijų teorinės perspektyvos, ne tik analizuodamas pačias strategijas, bet ir atskleisdamas jų pasirinkimo priežastis.

Pasiūlymai ateities tyrimams. Šiame darbe sudarytas sudėtinis mažųjų valstybių užsienio ir derybinių strategijų hegemono (JAV ir ES) atžvilgiu analitinis tyrimo modelis galėtų būti panaudotas tirti ir kitus mažųjų valstybių narių išsiskiriančių strategijų tyrimo atvejus. Pavyzdžiui, Lietuva ir vėl diktavo tempą ES pritraukdama ES paramą inovatyvioms priemonėms atremiant Baltarusijos ir Rusijos hibridines atakas pasitelkus migrantų srautus Lietuvos pasienyje, buvo viena pirmųjų NATO narių, suteikusių karinę paramą Ukrainai, viena pagrindinių valstybių, raginančių suteikti Ukrainai ES narystę bei pirmoji ES atsisakiusi Rusijos dujų importo reaguodama į Rusijos agresiją prieš Ukrainą. Ateities tyrimuose taip pat būtų galima praplėsti valstybių derybinių strategijų analizę, išsamiau pagrindžiant skirtingas neutralumo strategijas ir jų siekius bei jas lemiančius vidaus politikos veiksnius, tokius kaip valdančiųjų partijų ideologija, kuri šiame tyrime nebuvo plačiau nagrinėta. Taip pat vertėtų atlikti Vyriausybės prioritetų ir užsienio politikos bei derybinių strategijų rezultatų palyginamąją analizę, siekiant nustatyti, ar gauti strategijų vykdymo rezultatai atitiko pirminius siekius įvertinant, ar pasirinktos strategijos buvo sėkmingos. Be to, ypač tempo diktavimo strategijos atveju, vertėtų paanalizuoti, kokie veiksniai lemia didesnę derybinių strategijų sėkmę. Pavyzdžiui, tarptautinės įtikinėjimo derybinės strategijos sėkmei galėtų būti svarbūs ir tokie veiksniai kaip asmeninės lyderių savybės, kurias nagrinėjant reikėtų analizuoti ir kitus susijusius veiksnius. Ši valstybių užsienio politikos ir derybinių strategijų analizė prisideda prie atsakymo į klausimą, ar mažosios valstybės gali turėti įtaką tarptautinėje politikoje. Kaip nurodė ankstesni tyrimai, mažosios valstybės gali būti girdimos, kai savo prioritetus formuoja ir pateikia nuosekliai, argumentuotai bei įtikinamai, ir vykdo patikimą politiką³³⁷.

WHY LITHUANIA SETS THE PACE ON CHINA WHILE OTHER BALTIC STATES SIT ON THE FENCE: IT'S NOT ABOUT CHINA

Viktorija BYLAITĖ

Master's Thesis

International Relations and Diplomacy Programme

Vilnius University, Institute of International Relations and Political Sciences

Supervisor: Jean Monnet Chair Professor Dr. Ramūnas Vilpišauskas

Vilnius, 2022

SUMMARY

64 pages, 26 figures, 11 tables, 3 questionnaires, 265 references.

Research subject. The analysis of variables that determined different policy strategies on the issue of China pursued by Lithuania, Latvia, and Estonia vis-à-vis the US and the EU in 2019–2022. The thesis positions itself within the liberalism and small state studies international relations theory paradigm.

Research problem. With global assertiveness of China growing, the US has started to decouple, while the EU has not adopted a clear position, as some of its member states intend to continue economic cooperation with China. The Baltic states, as members of the EU and allies of the US, could face tensions on China policy, as the US and NATO guarantee them physical security vis-à-vis neighbouring Russia, while the EU provides economic benefit. Nevertheless, despite seemingly similar security and economic considerations, strategies pursued by the Baltic states in relation to China have recently diverged, with Lithuania setting the pace, while Latvia and Estonia sitting on the fence.

Research question. What can explain the different policy strategies on the issue of China pursued by Lithuania, Latvia, and Estonia in 2019–2022?

Research novelty. At foreign policy analysis level, the thesis offers a new study of diverse policy strategies on the issue of China pursued by Lithuania, Latvia, and Estonia vis-à-vis the US and the EU. At a theoretical level, the thesis presents a refined analytical research tool to study variables determining small state strategies vis-à-vis a hegemon.

Structure of the thesis. The thesis contains a theoretical part and a research part. The theoretical part reviews the previous research on the subject, presents theoretical research on small states including on their foreign policy and negotiation strategies, and introduces theoretical approaches used to create an analytical tool employed in the research. It also presents hypotheses, research methodology, and data sources. The research part introduces the context of the current US-China and EU-China relations, and analyses variables that determined diverse policy strategies on the issue of China pursued by Lithuania, Latvia, and Estonia vis-à-vis the US and the EU.

Research methods. A logical-analytical research method based on the identification and analysis of causal relationships between social phenomena was used in the qualitative empirical research. A process-tracing method was applied to determine causal relationships between the studied phenomena, and hypotheses were formulated and tested. Primary and secondary qualitative and quantitative data sources were used while performing critical data analysis. An analytical research tool was developed to study variables determining small state strategies vis-à-vis a hegemon.

Research results. The analytical research tool created on the basis of liberal theory of state preferences and literature on small state studies was highly useful in conducting a multi-step analysis of the policy strategies on the issue of China pursued by Lithuania, Latvia, and Estonia vis-à-vis the US and the EU and in providing an answer to the question as to why the strategies of the Baltic states diverged.

The research found that the Baltic states pursued their China strategies not in relation to China, but vis-à-vis the US and the EU. The policy strategy on the issue of China in relation to the US was driven by state preferences in the context of the perception of security interests, while the negotiation strategy pursued at the EU level depended on the security policy strategy pursued vis-à-vis the US as well as economic interests towards the EU. In addition, the negotiation strategy at the EU level was often impacted by domestic policy variables, such as centrality and heterogeneity, as well as the economic and institutional relations with the EU.

The research established that diverging state preferences of Lithuania, Latvia, and Estonia had determined the formation of different policy strategies on the issue of China vis-à-vis the US. Consequently, the policy strategies influenced different negotiation strategies on the issue of China while at the EU level. Furthermore, domestic variables had to be considered while analysing negotiation strategies.

The research concluded that Lithuania prioritised security interests and hence pursued a pace-setting policy strategy on the issue of China in line with the US top priority (strategic competition with China), thus gaining a super-ally status aiming to secure the US protection against Russia. Lithuania set the pace on China at the EU level as well, seeking to upload its preferences onto the EU level aiming to gain EU's economic and institutional support. The research established that since Lithuania's pace-setting strategy sought to secure its top priority (security), domestic policy variables did not have any impact on it.

The research found that Latvia prioritised economic interests and hence remained passive on China, as its preferences diverged from those of the US (strategic competition with China). Nevertheless, hoping to secure the US protection against Russia, it cooperated with the US in other areas, remaining an ally. Still, domestic policy variables, such as high heterogeneity in the ruling coalition and low institutional capacity prevented Latvia from uploading its preferences onto the EU level. As a result, Latvia was hiding while expecting physical protection from the US, economic benefits from the EU, and economic advantages from cooperation with China, and joined coalitions while using foot-dragging strategy.

The research established that Estonia prioritised security interests and hence set the pace globally in an area important to the US (cyber security), thus gaining a super-ally status to secure US protection against Russia, and hence being able to remain passive on China. On the EU level, Estonia sought maximum physical and economic security trying to reconcile the US and EU interests, thus hedging and forming coalitions while employing fence-sitting strategy, partly due to domestic variables such as heterogeneity of the ruling coalition.

Hence, the research provided an answer as to why the policy strategy on the issue of China pursued by Lithuania had diverged from those of the other two Baltic states and, in addition, established differences between the types of strategies employed by Latvia and Estonia.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- „A new China-Russia “alliance”? Featuring Stephen Hadley & Former Prime Minister Kevin Rudd“ nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, 0:00–55:40, paskelbta „AtlanticCouncil“, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.atlanticcouncil.org/event/a-new-china-russia-alliance/>.
- Abromaitis, Žygintas. „Lietuvos konfliktas su Kinija tapo sudėtinga dilema Europos Sąjungai: svarbiau Bendrijos vertybės ar ekonominė nauda?“ LRT.lt, 2021 m. gruodžio 27 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1571727/lietuvos-konfliktas-su-kinija-tapo-sudetinga-dilema-europos-sajungai-svarbiau-bendrijos-vertybes-ar-ekonomine-nauda>.
- Abromaitis, Žygintas. LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt. „Verslininkai apie Kinijos blokadą mūsų produktams: siūloma Taivano alternatyva yra nereali“ LRT.lt, 2022 m. vasario 15 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612830/verslininkai-apie-kinijos-blokada-musu-produktams-siuloma-taivano-alternatyva-yra-nereali>.
- Adomėnas, Mantas ir Gabriėlius Landsbergis. „Lietuvai ateina metas rinktis“, 15min.lt, 2020 m. birželio 2 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/mantas-adomenas-gabriėlius-landsbergis-lietuvai-ateina-metas-rinktis-18-1326900>.
- Agencies. „China condemns opening of Taiwan office in Lithuania as ‘egregious act’“ *The Guardian*, 2021 m. lapkričio 19 d., <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/19/china-condemns-opening-of-taiwan-office-in-lithuania-as-egregious-act>.
- Andrijauskas, Konstantinas. „Context Behind Lithuania’s Review Of Its Relationship With China“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 40 (2021–2022), 14–16.
- Andrijauskas, Konstantinas. „Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: nusimetant kaukes?“ *Rytų Europos studijų centras, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*, Vilnius, 2021 m. sausis, https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/01/SINO-LITHUANIAN-RELATIONS_leidinys_A4_LT.pdf.
- Andrijauskas, Konstantinas. „Lietuvos ir Kinijos atsisiejimas transatlantinio suartėjimo sąlygomis“ Rytų Europos studijų centras, 2021 m. rugpjūtis, <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC.-Lietuvos-ir-Kinijos-atsisiejimas-2021-rugpjutis.pdf>.
- Andrijauskas, Konstantinas. „The Dragon and the Knight: China’s Growing Presence in Lithuania“ *Eastern Europe Studies Centre, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University*, Vilnius, 2020 m. vasario 16 d., https://www.eesc.lt/uploads/news/id1137/v07_Dragon-and-Knight_leidinys_A4.pdf.
- Andrijauskas, Konstantinas. „The Impact of East Asia’s Rising Powers on European Security: The Chinese Factor“, kn. Irmina Matonytė et al. (sud.), *Lithuania in the Global Context: National Security and Defence Policy Dilemmas* (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, 2020), 100–116.
- Andrijauskas, Konstantinas. „The Sino-Lithuanian Crisis Going beyond the Taiwanese Representative Office Issue“ *Briefings de l’Ifri*, Ifri, 2022 m. kovo 8 d.,

https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/andrijauskas_sino_lithuanian_crisis_2022.pdf.

AP. „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>.

„Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa“, pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>

Balčiūnaitė, Sniegė, BNS, „Seimas sugriežtino strateginių įmonių sandorių patikrą“ 15min.lt, 2022 m. kovo 17 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/seimas-sugrieztino-strateginiu-imoniu-sandoriu-patikra-662-1654858>.

Balčiūnaitė, Sniegė, BNS. „Seimas užkirto kelią: ryšių rinkoje, ypač diegiant 5G, nepatikimų tiekėjų neturi būti“ LRT.lt, 2021 m. gegužės 25 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1417390/seimas-uzkirto-kelia-rysiu-rinkoje-ypac-diegiant-5g-nepatikimu-tiekeju-neturi-buti>.

Balčiūnas, Andrius, LRT.lt. „Latvian MP on Lithuania’s Taiwan mission: do you want to foster ties or just ‘piss off China’?“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1612407/latvian-mp-on-lithuania-s-taiwan-mission-do-you-want-to-foster-ties-or-just-piss-off-china>.

Bankauskaitė, Dalia ir Dominykas Milašius, „The Smart Power of Lithuanian Foreign Policy“ CEPA, 2022 m. balandžio 27 d., <https://cepa.org/the-smart-power-of-lithuanian-foreign-policy/>.

Barkin, Noah. „Watching China in Europe – April 2022“ *The German Marshal Fund of the United States*, 2022 m. balandis, <https://email.gmfus.org/rv/ff008e537b4346a710e8181864449a36204491bc>.

Barton, James. „Estonia aligning with Europe against Huawei“ *Developing Telecoms*, 2021 m. lapkričio 26 d., <https://developingtelecoms.com/telecom-business/telecom-regulation/12394-estonia-aligning-with-europe-against-huawei.html>.

BBC. „FBI director: China is ‘greatest threat’ to US“ BBC, 2020 m. liepos 8 d., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53329755>.

BBC. „Taiwan buys 20,000 bottles of Lithuania rum destined for China“ BBC, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.bbc.com/news/world-asia-59877917#:~:text=Taiwan%20is%20sharing%20tips%20with,be%20blocked%20from%20entering%20China>.

Beech, Eric ir David Shepardson. „U.S. imposes visa restrictions on Chinese officials over Muslim treatment“ Reuters, 2019 m. spalio 8 d., <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-muslims/u-s-imposes-visa-restrictions-on-chinese-officials-over-muslim-treatment-idUSKBN1WN29H>.

- Beniušis, Vaidotas, BNS. „Kinijos ambasada reiškia „griežtą nepasitenkinimą“ dėl Linkevičiaus paramos Taiwanui“ LRT.lt, 2020 m. gegužės 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1178186/kinijos-ambasada-reiskia-griezta-nepasitenkinima-del-linkeviciaus-paramos-taivanui>.
- Beniušis, Vaidotas. „Apklausa: dauguma Lietuvos gyventojų nepritaria politikai Kinijos atžvilgiu“ 2022 m. sausio 11 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-dauguma-lietuvos-gyventoju-nepitaria-politikai-kinijos-atzvilgiu-56-1626212>.
- Bērziņa-Čerenkova, Una Aleksandra. „„Go with the Devil You Don't Know"? Latvians Still Believe in Economic Cooperation with China“ *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. balandžio 7 d., <https://www.fpri.org/article/2021/04/go-with-the-devil-you-dont-know-latvians-still-believe-in-economic-cooperation-with-china/>.
- Biden, Joseph R. Jr., President. „Interim National Security Strategic Guidance“ *The White House*, 2021 m. kovas, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.
- Biden, Joseph R. Jr., President. „Remarks by President Biden at the 2021 Virtual Munich Security Conference“ *The White House*, Vašingtonas, 2021 m. vasario 19 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/19/remarks-by-president-biden-at-the-2021-virtual-munich-security-conference/>.
- Biden, Joseph R. Jr., President. „Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine“ *The White House*, Varšuva, 2022 m. kovo 26 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/>.
- Bylaitė, Viktorija (sud.), „Apklausa: Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir strategijos Kinijos bei JAV atžvilgiu“ 2022 m. kovo 24 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeSZ9cURVJyufveeGZVMx7ye93JuvqysnDwKNIHuZs_f0jmug/viewform?usp=sf_link.
- Bylaitė, Viktorija. „Regional Hegemony in Eurasia. Which model will prove more efficient: Putin's Eurasianism or Xi's Community of Common Destiny?“ (Kursinis darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020 m. birželio 7 d.), 1–15.
- Bylaitė, Viktorija (sud.). „Survey: Estonia's foreign policy priorities and strategies towards China and the United States“ 2022 m. kovo 25 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfgpjrRpskIBCBODQfh9yCGpIbzStMuupcFfVanTgh3yo2qXg/viewform?usp=sf_link.
- Blinken, Antony J. ir Annalena Baerbock. „Secretary Antony J. Blinken and German Foreign Minister Annalena Baerbock at a Joint Press Availability“ *U. S. Department of State*, Vašingtonas, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-german-foreign-minister-annalena-baerbock-at-a-joint-press-availability/>
- Blinken, Antony J. ir Gabrielius Landsbergis. „Secretary Antony J. Blinken and Lithuanian Foreign Minister Gabrielius Landsbergis at a Joint Press Availability“ *U.S. Department of State*, Vilnius, 2022 m. kovo 7 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-lithuanian-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-at-a-joint-press-availability/>.

- Blinken, Antony J., Secretary of State. „A Foreign Policy for the American People“ *U.S. Department of State*, Vašingtonas, 2021 m. kovo 3 d., <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>.
- Blockmans, Steven, Dylan Macchiarini Crosson ir Zachary Paikin. „The EU’s Strategic Compass. A guide to reverse strategic shrinkage?“ *CEPS Policy Insights*, No. 14 (2022), 3, https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-eus-strategic-compass/?mc_cid=ef38c6b81c&mc_eid=ab14dec552.
- BNS. „Estonia to start screening background of foreign investments“ 2021 m. gruodžio 14 d., <https://news.err.ee/1608435566/estonia-to-start-screening-background-of-foreign-investments>.
- BNS. „Su JAV Valstybės sekretoriaus pavaduotoju Šimonytė aptarė prekybą, taip pat Kinijos spaudimą Lietuvai“, LRT.lt, 2022 sausio 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1602875/su-jav-valstybes-sekretoriaus-pavaduotoju-simonyte-aptare-prekyba-taip-pat-kinijos-spaudima-lietuvai>.
- BNS. „Taivanas ir Lietuva atidarė bendrą puslaidininkų mokslo centrą“ Delfi.lt, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/taivanas-ir-lietuva-atidare-bendra-puslaidininkiu-mokslo-centra>.
- BNS, 15min. „G. Nausėda: Taivano atstovybės pavadinimas buvo klaida“ 15min.lt, 2022 m. sausio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidentas-ne-taivanieciu-atstovybes-atidarymas-buvo-klaida-o-pavadinimas-56-1622886>.
- Boruta, Raigirdas. „Crossing Beijing’s “red line”? China’s response To Lithuania’s values-based foreign policy“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 40 (2021–2022), 17–21.
- Börzel, Tanja A. „Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization“ *Journal of Common Market Studies*, 40, No. 2 (2002), 193–214.
- Botos, Kart. „Estonia’s new coalition government: a continuation of previous policies?“ *Aperio Intelligence*, 2021 m. vasario 8 d., <https://www.aperio-intelligence.com/2021/02/08/estonias-new-coalition-government-a-continuation-of-previous-policies/>.
- Bown, Chad P. „China bought none of the extra \$200 billion of US exports in Trump's trade deal“ *Peterson Institute for International Economics (PIIE)*, 2022 m. kovo 8 d., <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/china-bought-none-extra-200-billion-us-exports-trumps-trade>.
- Broka, Sintija ir Andris Sprūds (sud.). *Latvian Foreign and Security Policy Yearbook 2022* (Riga: Latvian Institute of International Affairs, 2022), 1–231. https://www.liia.lv/en/publications/latvian-foreign-and-security-policy-yearbook-2022-956?get_file=2.
- Brunalas, Benas, ELTA. „Adomėnas apie užsienio politikos posūkį: Kinija siekia sukurti alternatyvų vystymosi modelį“ LRT.lt, 2021 m. spalio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1519839/adomenas-apie-uzsienio-politikos-posuki-kinija-siekia-sukurti-alternatyvu-vystymosi-modeli>.

- Brunalas, Benas, ELTA. „Nausėda tvirtina, kad siekio atidaryti Taivano atstovybę Lietuva neišsižada: tai yra suverenios valstybės pozicija“ Delfi.lt, 2021 m. spalio 27 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nauseda-tvirtina-kad-siekio-atidaryti-taivano-atstovybe-lietuva-neissizada-tai-yra-suverenios-valstybes-pozicija.d?id=88537213>.
- Brunnstrom, David ir Daphne Psaledakis. „U.S. imposes sanctions on Hong Kong's Lam, other officials over crackdown“ Reuters, 2020 m. rugpjūčio 7 d., <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-hong-kong-sanctions/us-imposes-sanctions-on-hong-kongs-lam-other-officials-over-crackdown-idUSKCN253215>.
- Buckley, Chris. „Bristling Against the West, China Rallies Domestic Sympathy for Russia“ *The New York Times*, 2022 m. balandžio 4 d., <https://www.nytimes.com/2022/04/04/world/asia/china-russia-ukraine.html>.
- Budzinauskas, Vytautas. „Konflikte su Kinija – ir niūriausias scenarijus: rizikuojama netekti vietos įmonių bei kitų rinkų“ Delfi.lt., 2022 m. sausio 2 d., <https://m.delfi.lt/verslas/verslas/article.php?id=89056749>.
- Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia. „Declaration of the Intended Activities of the Cabinet of Ministers headed by Arturs Krišjānis Kariņš“, <https://www.mk.gov.lv/en/media/1089/download>.
- Cartwright, Joshua ir Robert Delaney, „US trade representative says efforts on a phase-two deal with China have faltered“ *South China Morning Post*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3172477/us-trade-representative-says-efforts-phase-two-deal-china-have>.
- CCDCOE – The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. „About us“, <https://ccdcoe.org/about-us/>.
- Chen Weiss, Jessica ir Jeremy L. Wallace. „Domestic Politics, China’s Rise, and the Future of the Liberal International Order“ *International Organization*, No. 75 (2021), 635–664.
- Chi Hui Lin, „China denounces visit by US delegation to Taiwan as tensions simmer“ *The Guardian*, 2022 m. kovo 2 d., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/02/china-denounces-visit-by-us-delegation-to-taiwan-as-tensions-simmer>.
- Chris Devonshire-Ellis. „The EU Suspends Ratification of CAI Investment Agreement with China: Business and Trade Implications“ *China Briefing*, 2021 m. gegužės 5 d., <https://www.china-briefing.com/news/the-eu-suspends-ratification-of-cai-investment-agreement-with-china-business-and-trade-implications/>.
- City Nation Place, „Two Countries that prove Nation Branding works“, 2020 m. sausio 10 d., <https://www.citynationplace.com/two-countries-that-prove-nation-branding-works>.
- Congress.gov, „United States Innovation and Competition Act of 2021“ 2021 m. birželio 8 d., <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/1260>.
- Congress.gov. „Export Control Reform Act of 2018“ 2018 m. vasario 15 d., <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/5040>.

Congress.gov. „National Critical Capabilities Defense Act of 2021“ ERR.ee, 2021 m. gruodžio 14 d., <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/1854/text>.

Council of the European Union. „A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security“ Briuselis, 2022 m. kovo 21 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf>.

Council of the European Union. „EU Strategy for cooperation in the Indo-Pacific - Council conclusions“ 2021 m. balandžio 16 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7914-2021-INIT/en/pdf>.

Čelutka, Simas (ved.). „Homo cultus. Tarp praeities ir ateities. Albinas Januška: vertybinė užsienio politika Lietuvai yra realistišė politika“, LRT.lt, 2021 m. liepos 23 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000159927/tarp-praeities-ir-ateities-albinas-januska-vertybine-uzsienio-politika-lietuvai-yra-realistine-politika>.

Dadush, Uri. „Is the post-war trading system ending?“ *Bruegel*, Policy contribution No. 4 (2022 m. vasaris) <https://www.bruegel.org/2022/02/is-the-post-war-trading-system-ending/>.

Daukševič, Ana, Gintaras Radauskas. „Taivano atstovybė Lietuvoje: tarp kovos už demokratiją ir Kinijos erzino“ 15min.lt, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/taivano-atstovybe-pradedo-darba-salininkai-triumfuoja-kritikai-perspeja-apie-atsakomybe-56-1599642>.

Delfi.lt. „G. Surplis, Lietuva-Kinija: kaip (ne)bendrausime su milžinu titano kojomis“, Delfi.lt, 2021 m. gegužės 25 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/giedrius-surplis-lietuva-kinija-kaip-nebendrausime-su-milzinu-titano-kojomis.d?id=87275563>.

Deveikis, Jonas, LRT.lt „Taivanas tiesia pagalbos ranką: Lietuvoje žada investuoti 200 mln. JAV dolerių, perims Kinijos nepriimtus krovinius“ LRT.lt, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1581373/taivanas-tiesia-pagalbos-ranka-lietuvoje-zada-investuoti-200-mln-jav-doleriu-perims-kinijos-nepriimtus-krovinius>.

Deveikis, Jonas. „LRT trumpai. Lietuvos bankas suskaičiavo praradimus dėl Kinijos: nuostoliai nebūtų dideli, galima gauti ir naudos“ LRT.lt, 2022 m. sausio 19 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1592776/lrt-trumpai-lietuvos-bankas-suskaiciavo-praradimus-del-kinijos-nuostoliai-nebutu-dideli-galima-gauti-ir-naudos>.

Deveikis, Jonas. „Mokslininkas Vizbaras: kurti Lietuvai yra gyvenimo prasmė ir pasididžiavimas, bet jau priėmė sprendimą 20 mln. eurų investuoti ne čia“ LRT.lt, 2022 m. sausio 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1591808/mokslininkas-vizbaras-kurti-lietuvai-yra-gyvenimo-prasme-ir-pasididziavimas-bet-jau-priememe-sprendima-20-mln-euru-investuoti-ne-cia>.

Dobrovolskas, Ignas, ELTA. „Seimas priėmė Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo pataisas“ LRT.lt, 2022 m. kovo 17 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1647037/seimas-prieme-nacionaliniam-saugumui-uztikrinti-svarbiu-objektu-apsaugos-istatymo-pataisas>.

- Duchâtel, Mathieu. „The New Landscape of Investment Screening in Europe“ *Institut Montaigne*, 2021 m. birželio 21 d., <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/new-landscape-investment-screening-europe>.
- DW. „Russia’s invasion of Ukraine“ DW, 2022 m. vasario 24 d., <https://www.dw.com/en/russias-invasion-of-ukraine/t-60931789>.
- Economy, Elizabeth. „Xi Jinping’s New World Order. Can China Remake the International System?“ *Foreign Affairs*, 101, No. 1 (2022), 52–67.
- Editorial Board, „Opinion: Lithuania stood with Taiwan against China. Europe and the U.S. should stand with Lithuania“ *Washington Post*, 2022 m. sausio 29 d., <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/01/29/lithuania-stood-with-taiwan-against-china-europe-us-should-stand-with-lithuania/>.
- Eisen, Norman, Andrew Kenealy ir Mario Picon. „The Biden Democracy Summit: Will it actually work?“ *Brookings*, 2021 m. gruodžio 21 d., <https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2021/12/21/the-biden-democracy-summit-will-it-actually-work/>.
- ERR News. „Coalition agreement: Center-Reform government 2021-2023“ 2021 m. sausio 26 d., <https://news.err.ee/1608086476/coalition-agreement-center-reform-government-2021-2023>.
- ERR, ERR News. „Estonian politicians to join Beijing Olympics boycott“ 2022 m. sausio 17 d., <https://news.err.ee/1608468908/estonian-politicians-to-join-beijing-olympics-boycott>.
- ERR, ERR News. „MP: Estonia should move ‘step by step’ towards recognizing Taiwan“ ERR, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://news.err.ee/1608419069/mp-estonia-should-move-step-by-step-towards-recognizing-taiwan>.
- ERR. „Foreign committee chair: Estonia should leave 16+1 format“ ERR, 2021 m. gruodžio 23 d., <https://news.err.ee/1608444908/foreign-committee-chair-estonia-should-leave-16-1-format>.
- ERR. „Liimets: No decision made on Estonia’s future 17+1 participation“ ERR, 2021 m. gegužės 24 d., <https://news.err.ee/1608222910/liimets-no-decision-made-on-estonia-s-future-17-1-participation#:~:text=Estonia%20has%20reduced%20its%20participation,and%20interests%20of%20the%20EU>.
- ES Taryba, „Pasauliniu mastu sujungta Europa: Taryba patvirtino išvadas“, 2021 m. liepos 12 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/07/12/a-globally-connected-europe-council-approves-conclusions/>.
- Estonian Foreign Intelligence Service. „International Security and Estonia 2019“ <https://www.valisluureamet.ee/doc/raport/2019-en.pdf>.
- Euronews. „MEPs defy Chinese pressure with visit to Taiwan“ *Euronews*, 2021 m. lapkričio 3 d., <https://www.euronews.com/my-europe/2021/11/03/meps-defy-chinese-pressure-with-visit-to-taiwan>.

- European Commission. „EU and China reach agreement in principle on investment“ 2020 m. gruodžio 30 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2541.
- European Commission. „EU strengthens protection against economic coercion“ 2021 m. gruodžio 8 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6642.
- European Commission. Commission staff working document „Strategic dependencies and capacities. Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Updating the 2020 New Industrial Strategy: Building a stronger Single Market for Europe's recovery“ Briuselis, 2021 m. gegužės 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:52021SC0352>.
- European Sources Online, „NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE)“, <https://www.europeansources.info/record/nato-strategic-communications-centre-of-excellence-nato-stratcom-coe/>.
- European Union External Action Service. „EU Statement on the WHO-led COVID-19 origins study“ 2021 m. kovo 30 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-statement-who-led-covid-19-origins-study_en.
- European Union External Action Service. „EU-U.S.: Joint Press Release by the EEAS and Department of State on the Second High-Level Meeting of the EU-U.S. Dialogue on China“ Briuselis, 2021 m. gruodžio 2 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-us-joint-press-release-eeas-and-department-state-second-high-level-meeting-eu-us-dialogue_en.
- European Union External Action Service. „United States: Consultations between Secretary General Stefano Sannino and Deputy Secretary Wendy Sherman“ Briuselis, 2021 m. gegužės 26 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/united-states-consultations-between-secretary-general-stefano-sannino-and-deputy-secretary_en.
- Europos Komisija ir Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai. „Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai. ES ir Kinija. Strateginė perspektyva“ Strasbūras, 2019 m. kovo 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005&from=en>.
- Europos Komisija, „„Global Gateway“: iki 300 mlrd. EUR Europos Sąjungos parengtai skatinimo visame pasaulyje kurti tvirtas sąsajas strategijai“, 2021 m. gruodžio 1 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_21_6433.
- Europos Komisija, „Klausimai ir atsakymai. Komisijos pasiūlymas dėl kovos su prievarta priemonės“, 2021 m. gruodžio 8 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_21_6643.
- Europos Komisija. Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai „ES ir Kinija. Strateginė perspektyva“ Strasbūras, 2019 m. kovo 12 d., https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook_lt.pdf.

- Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Strateginio prognozavimo ataskaita. ES pajėgumas ir laisvė veikti“ Briuselis, 2021 m. rugsėjo 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0750&from=EN>.
- Europos Komisija. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui ir Regionų Komitetui „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigavimo“ Briuselis, 2021 m. gegužės 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52021DC0350>.
- Europos Komisija, „Valstybės pagalba. Komisija patvirtino 130 mln. EUR vertės Lietuvos schemą, skirtą paremti įmones, nukentėjusias nuo diskriminacinių prekybos apribojimų“ 2022 m. balandžio 26 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_22_2665?fbclid=IwAR0WdGoWyslNS6BuNrETB5x8BBg182XtfkKuT1Akn1QIGtFBmkkqgM8l9mg.
- Europos Parlamentas, „2021 m. spalio 21 d. Europos Parlamento rekomendacija Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl ES ir Taivano politinių santykių ir bendradarbiavimo“ Strasbūras, 2021 m. spalio 21 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0431_LT.html.
- Europos Parlamentas. „2020 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl priverstinio darbo ir uigūrų padėties Sindziango uigūrų autonominiame regione“ Briuselis, 2020 m. gruodžio 17 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0375_LT.html.
- Europos Parlamentas. „2021 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Kinijos atsakomųjų sankcijų, taikomų ES subjektams ir Europos Parlamento nariams bei nacionalinių parlamentų nariams“ Briuselis, 2021 m. gegužės 20 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0255_LT.html.
- Europos Parlamentas. „2021 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl naujos ES ir Kinijos strategijos“ Strasbūras, 2021 m. rugsėjo 16 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0382_LT.html.
- Europos Parlamentas. „2022 m. sausio 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pagrindinių laisvių pažeidimų Honkonge“ Strasbūras, 2022 m. sausio 20 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0011_LT.html.
- Europos Sąjungos oficialusis leidinys. „2019 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl uigūrų padėties Kinijoje“ OJ C 255, 2021 m. birželio 29 d., 60–64, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019IP0110&from=EN>.
- Forgey, Quint. „White House announces diplomatic boycott of Beijing Olympics“ *Politico*, 2022 m. gruodžio 6 d., <https://www.politico.com/news/2021/12/06/white-house-boycott-beijing-olympics-523817>.
- Garamone, Jim. „Fiscal 2023 Budget Funds Military for Today, Future“ *US Department of Defense*, 2022 m. kovo 28 d., <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2980669/fiscal-2023-budget-funds-military-for-today-future/>.

- Gaučaitė-Znutienė, Modesta, LRT.lt, „Lietuvos vardas vėl skamba užsienio žiniasklaidoje – šįkart dėl tarpusavio vaidų: tai yra tai, ko Pekinas ir laukia“ LRT.lt, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581609/lietuvos-vardas-vel-skamba-uzsienio-ziniasklaidoje-sikart-del-tarpusavio-vaidu-tai-yra-tai-ko-pekinas-ir-laukia>.
- „Ginčų dėl Taivano atgarsiai: Vakarų spauda kalba apie vienybės žlugimą, Kinija džiūgauja“ 15min.lt, 2022 sausio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/uzsienio-ziniasklaidoje-reakcija-i-g-nausedos-zodzius-apie-taivana-sugriauta-trapi-vienybe-57-1623566>.
- Girnius, Kęstutis. „Kęstutis Girnius. Konfliktas su Kinija – strateginė, ne taktinė ar komunikacijos klaida“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/kestutis-girnius-konfliktas-su-kinija-strategine-ne-taktine-ar-komunikacijos-klaida.d?id=89212179>.
- Glenza, Jessica. „Biden summons history in sweeping call for renewed alliance of democracies“ The Guardian, 2022 m. kovo 26 d., <https://www.theguardian.com/us-news/2022/mar/26/joe-biden-poland-speech-russia-ukraine-nato>.
- Global Times. „Lithuania risks trouble with geopolitical move: Global Times editorial“, 2021 m. gegužės 23 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202105/1224253.shtml>.
- Government of the Republic of Estonia. „Prime Minister“, <https://www.valitsus.ee/en/prime-minister-ministers/prime-minister-kaja-kallas>.
- Gvosdev, Nikolas K. „Reconceptualizing Lithuania’s Importance For U.S. Foreign Policy“, *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. liepa, <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2021/07/reconceptualizing-lithuanias-importance-for-us-foreign-policy.pdf>.
- Higgins, Andrew. „In an Uneven Fight With China, a Tiny Country’s Brand Becomes Toxic“ *The New York Times*, 2022 m. vasario 21 d., <https://www.nytimes.com/2022/02/21/world/europe/china-lithuania-taiwan-trade.html>.
- Hille, Kathrin, „Lithuania shows China’s coercive trade tactics are hard to counter“ *Financial Times*, 2021 m. gruodžio 15 d., <https://www.ft.com/content/3aac7a5f-7a1e-42f7-9c9b-22a5859d0669>.
- Iržikevičius, Ruslanas. „Nuogas dilgėlėse dėl vertybinės užsienio politikos“ LRT.lt, 2022 m. sausio 27 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1597045/ruslanas-irzikevicius-maudynes-nuogam-dilgelese-del-vertybines-uzsienio-politikos>.
- Iveson, Ali. „Belgium joins diplomatic boycott of Beijing 2022, Latvia will not“ *Inside the Games*, 2021 m. gruodžio 18 d., <https://www.insidethegames.biz/articles/1116974/belgium-beijing-2022>.
- Jačauskas, Ignas ir Jurgita Andriejauskaitė. „Politologai: neigiamą gyventojų požiūrį į politiką dėl Kinijos lėmė komunikacijos stoka“ LRT.lt, 2022 m. sausio 12 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1586616/politologai-neigiama-gyventoju-poziori-i-politika-del-kinijos-leme-komunikacijos-stoka>.

- Jain, Ash. „Biden has laid out a new vision for democracies to succeed. Here’s how to implement it“ Atlantic Council, 2022 m. balandžio 1 d., <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/biden-has-laid-out-a-new-vision-for-democracies-to-succeed-heres-how-to-implement-it/>.
- Jakniūnaitė, Dovilė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 7–30.
- Jakniūnaitė, Dovilė, sud. *Ambicingas dešimtmetis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 1–503.
- Jakučionis, Saulius et al. „Blinkenas: į Lietuvą atvyks 400 papildomų amerikiečių karių“ LRT.lt, 2022 m. kovo 7 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1637200/blinkenas-i-lietuva-atvyks-400-papildomu-amerikieciu-kariu>.
- Jakučionis, Saulius et al. „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“ LRT.lt, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradedo-darba>.
- Jakučionis, Saulius, BNS. „Kilus ginčams dėl Taivano, Kinija apribojo diplomatinį atstovavimą su Lietuva“ LRT.lt, 2021 m. lapkričio 21 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1547061/kilus-gincams-del-taivano-kinija-apribojo-diplomatini-atstovavima-su-lietuva>.
- Janeliūnas, Tomas, „Gruzijos saugumo politikos pokyčiai po 2012 metų ir kintanti saugumo tapatybė“ *Politologija*, 85, No. 1 (2017), 56–101, DOI: <https://doi.org/10.15388/Polit.2017.1.10670>.
- Janeliūnas, Tomas. „Changes and adjustment in the foreign policy of Lithuania during Dalia Grybauskaitė’s presidency“ *Journal of Baltic Studies* (2021), DOI: 10.1080/01629778.2021.1876120, 1–24.
- Jastramskis, Mažvydas. „Kokios yra lietuvių vertybės užsienio politikoje?“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 13 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/mazvydas-jastramskis-kokios-yra-lietuviu-vertybes-uzsienio-politikoje.d?id=89188175>.
- „JAV Kongreso atstovai išreiškė paramą vertybinei Lietuvos užsienio politikai“ 15min.lt, 2021 m. rugsėjo 15 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/jav-kongreso-atstovai-isreiske-parama-vertybinei-lietuvos-uzsienio-politikai-56-1565392>.
- Jiangtao, Shi. „China says it will hit US officials with visa restrictions over ‘vile lies’ about Xinjiang“ *South China Morning Post*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3172624/china-says-it-will-hit-us-officials-visa-restrictions-over>.
- Kempe, Frederick. „Op-ed: Xi and Putin tout a ‘redistribution of power in the world,’ and they aren’t shy about their ambitions“ *CNBC*, 2022 m. vasario 6 d., <https://www.cNBC.com/2022/02/06/op-ed-xi-and-putin-tout-a-redistribution-of-power-in-the-world-and-they-arent-shy-about-their-ambitions>.

- Keohane, Robert O. „The Big Influence of Small Allies“ *Foreign Policy*, No. 2 (1971), 161–182.
- Keohane, Robert O. ir Joseph S. Nye. *Power and Interdependence*. Boston: Longman, 2012, 1–330.
- Kremlin.ru. „Joint Statement of the Russian Federation and the People’s Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development“, Kremlin.ru, 2022 m. vasario 4 d., http://en.kremlin.ru/supplement/5770?mkt_tok=NjU5LVdaWC0wNzUAAAGCb28tB5bh4-y0QHCEni0KXNj77hI1Gv5lmg1rlSFpDhnW44Tq8uMtPij3JjXQeXZ5aHhWtOLj6rTH3XfKMJy8MNI7sDp-k2i37n8Rr2_O.
- Kubilius, Andrius. „Kinija, Taivanas, Lietuva: kelios pastabos“ *Facebook*, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.facebook.com/kubilius.lt>.
- Kundnani, Hans. „What is the Liberal International Order?“ *The German Marshal Fund of the United States, Liberal International Order Project*, No. 17 (2017), 1–10.
- Lake, David A., Lisa L. Martin ir Thomas Risse. „Challenges to the Liberal Order: Reflections on *International Organization*“ *International Organization*, No. 75 (2021), 225–257.
- Latvian State Security Service. „Annual Report for 2018“ Ryga, 2019 m. balandis, <https://vdd.gov.lv/uploads/materials/2/en/annual-report-2018.pdf>.
- Lau, Stuart ir Barbara Moens. „China’s trade attack on Lithuania exposes EU’s powerlessness“ *Politico*, 2021 m. gruodžio 16 d., <https://www.politico.eu/article/china-trade-attack-on-lithuania-exposes-eu-powerlessness/>.
- Lau, Stuart ir Jacopo Barigazzi. „EU imposes sanctions on four Chinese officials“ *Politico*, 2021 m. kovo 22 d., <https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials/>.
- Lau, Stuart ir Laurens Cerulus. „Lithuania wins microchip windfall from Taiwan in China clash“, *Politico*, 2022 m. sausio 9 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-taiwan-china-microchip-windfall-clash/>.
- Lau, Stuart. „How little Lithuania dragged the EU into its showdown with China“ *Politico*, 2021 m. spalio 6 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/>.
- Lau, Stuart. „China Direct: Charm defensive — US-EU talks, round 3 — Chained supply“, *Politico*, 2022 m. balandžio 21 d., <https://www.politico.eu/newsletter/china-direct/charm-defensive-us-eu-talks-round-3-chained-supply/>.
- Lau, Stuart. „China slaps retaliatory sanctions on EU officials“ *Politico*, 2021 m. kovo 22 d., <https://www.politico.eu/article/china-slaps-retaliatory-sanctions-on-eu-officials/>.
- Lau, Stuart. „Lithuania secures extra \$1B pledge from Taiwan amid China blockade“ *Politico*, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-secures-extra-1-b-pledge-from-taiwan-amid-china-blockade/>.

- Lau, Stuart. „Russia crisis gives EU a grim sense of what’s to come with China“ *Politico*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.politico.eu/article/china-xi-jinping-has-europe-eu-summit-russia/>.
- Laurinavičius, Marius. „Marius Laurinavičius. Priešo primestos diskusijos spąstuose: trys svarbiausi mitai apie Taivaniečių atstovybės atidarymą“ LRT.lt, 2022 sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1587088/marius-laurinavicius-prieso-primestos-diskusijos-spastuose-trys-svarbiausi-mitai-apie-taivanieciu-atstovybes-atidaryma>.
- „Leading with our Values – H.E. Gabrielius Landsbergis“ nufilmuota 2021 m., Youtube vaizdo įrašas, 0:00–3:57, paskelbta „CEPA“, 2021 m. spalio 22 d., <https://www.youtube.com/watch?v=9AoDsg3rDg4>.
- Legal Acts of the Republic of Latvia. „National Security Law“ 2021 m. sausio 1 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/14011-national-security-law>.
- Legal Acts of the Republic of Latvia. Republic of Latvia Cabinet Regulation No. 606 „Regulations Regarding the Information to be Submitted to the Authority Determined in the National Security Law and the Handling of Information on Foreign Direct Investments“ 2021 m. vasario 4 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/294210>.
- Leonard, Mark (sud.). *The Power Atlas. Seven battlegrounds of a networked world* (Berlin: the European Council on Foreign Relations (ECFR) (2021), 1–171.
- Leonard, Mark. „Welcome to the age of unpeace“ *Politico*, 2021 m. spalio 18 d., <https://www.politico.eu/article/welcome-to-the-age-of-unpeace-geopolitics-conflict/>.
- Lietuvos Respublikos Seimas. „Apie 2020–2024 m. Seimą“, https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35354&p_k=1.
- Lietuvos Respublikos Seimas. „Seimas pritarė, kad nepatikimi gamintojai ir tiekėjai Lietuvoje negalėtų dalyvauti elektroninių ryšių rinkoje, ypač diegiant penktos kartos mobilųjį 5G ryšį“ 2021 m. gegužės 25 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_k=1&p_t=276622.
- Lietuvos Respublikos Seimas. „Seimas rezoliucija pasisakė dėl uigūrų padėties Kinijoje“ 2021 m. gegužės 20 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=276510.
- Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. „G. Landsbergis ES ambasadoriams akcentavo vertybėmis paremtos ES lyderystės svarbą“ 2021 sausio 21 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/g-landsbergis-es-ambasadoriams-akcentavo-vertybemis-paremtos-es-lyderystes-svarba>.
- Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. „G. Landsbergis: Lietuvos gynybai reikalingas ir transatlantinis ryšys, ir stipri Europa“, 2021 m. lapkričio 15 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/g-landsbergis-lietuvos-gynybai-reikalingas-ir-transatlantinis-rysys-ir-stipri-europa>.
- Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. „Lietuvoje bus atidaroma Taivaniečių atstovybė“ 2021 m. liepos 20 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvoje-bus-atidaroma-taivanieciu-atstovybe>.

- „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nuostatai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 1155, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.63481>.
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“. Vilnius, 2019 m., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>.
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Vilnius, 1–64, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>.
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021“, Vilnius, 1–75, https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf.
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2022“, Vilnius, 1–73, https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2022/04/LT-el_.pdf.
- „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 metų veiklos ataskaita“ 2022 m. kovo 30 d., Vilnius, [https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Vyriausybes%202021%20m_%20veiklos%20ataskaita\(2\)\(1\).pdf](https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Vyriausybes%202021%20m_%20veiklos%20ataskaita(2)(1).pdf).
- „Lietuvos užsienio politika: vertybės, strategija, perspektyvos“ nufilmuota 2021 m., Facebook vaizdo įrašas, 0:00–1:18:57, paskelbta „Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai“, 2021 m. spalio 13 d., <https://www.facebook.com/events/564438094650232/>.
- Lindell, Ulf ir Stefan Persson. „The Paradox of Weak State Power: A Research and Literature Overview“ *Cooperation and Conflict*, 21, No. 2 (1986), 79–97.
- Lingevičius, Justinas. „Dydžio apibrėžimai tarptautiniuose santykiuose: kas yra mažos valstybės mažumas?“ (Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2016).
- Lingevičius, Justinas. „Kaip kalbėti apie mažas valstybes? Mažumo reikšmių analizė“, *Politologija*, 2, No. 82, (2016), 32–74.
- Liptak, Kevin, CNN. „Biden uses call with Xi to lay out consequences for China if it supports Russia attack on Ukraine“ CNN, 2022 m. kovo 18 d., <https://edition.cnn.com/2022/03/18/politics/joe-biden-xi-jinping-call/index.html>.
- Liu, Nicolle et al. „China imposes sanctions on US officials in retaliation for Hong Kong measures“ *Financial Times*, 2020 m. rugpjūčio 20 d., <https://www.ft.com/content/c2d78da3-1fcf-4678-b65d-e1d02aa48ae6>.

- LNK. „Politologė: Vakarų spaudai pasirodė, kad įvyko Lietuvos užsienio politikos lūžis“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 7 d. https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/politologe-vakaru-spaudai-pasirode-kad-ivyko-lietuvos-uzsienio-politikos-luzis.d?id=89138951#cxrecs_s.
- Lobosco, Katie, CNN. „Why Biden is keeping Trump’s China tariffs in place“ CNN, 2022 m. sausio 26 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/26/politics/china-tariffs-biden-policy/index.html>.
- LRT.lt. „Lithuania has no long-term plan on China, says Estonian MP“ LRT.lt, 2021 m. rugsėjo 27 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1504919/lithuania-has-no-long-term-plan-on-china-says-estonian-mp>.
- LRT.lt. „Šimonytė kalbėjosi su JAV viceprezidente Harris: Putino karas yra lūžio momentas tarp nužmogėjimo ir žmogiškumo“ LRT.lt, 2022 m. kovo 1 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1631870/simonyte-kalbejosi-su-jav-viceprezidente-harris-putino-karas-yra-luzio-momentas-tarp-nuzmogejimo-ir-zmogiskumo>.
- LRT.lt, BNS. „Kinija paruošė staigmeną Lietuvos verslui: pranešama, kad šios šalies uostai nepriima lietuviškų prekių“ LRT.lt, 2021 m. gruodžio 2 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1555609/kinija-paruose-staigmena-lietuvos-verslui-pranesama-kad-sios-salies-uostai-nepriima-lietuvisku-prekiu>.
- LRT.lt, Erika Alonderytė ir BNS. „Gilėjant nesutarimams dėl Taivano, Kinija stabdo lietuviškos jautienos, pieno ir alaus importą“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612212/gilejant-nesutarimams-del-taivano-kinija-stabdo-lietuviskos-jautienos-pieno-ir-alaus-importa>.
- LRT.lt, LRT RADIJAS, BNS. „Kinija atšaukia ambasadorių Lietuvoje, reikalauja Vilniaus atšaukti pasiuntinį iš Pekino“ LRT.lt, 2021 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1466052/kinija-atsaukia-ambasadoriu-lietuvoje-reikalauja-vilniaus-atsaukti-pasiuntini-is-pekino>.
- Lucas, Edward. „Edwardas Lucasas: Kiniškas dalgis atsitrenkė į Baltijos akmenį“ LRT.lt, 2021 m. vasario 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1347453/edwardas-lucasas-kiniskas-dalgis-atsitrenke-i-baltijos-akmeni>.
- Lum, Alvin. „Chinese ambassador summoned in Lithuania over ‘deplorable behaviour’ by officials during Vilnius’ show of support for Hong Kong protesters“ *South China Morning Post*, 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://www.scmp.com/news/hong-kong/politics/article/3025417/chinese-ambassador-summoned-lithuania-over-deplorable>.
- Makaraitytė, Indrė. „Landsbergio interviu BBC kaip takoskyra feisbuko burbuluose“ LRT.lt, 2022 m. vasario 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1614644/indre-makaraityte-landsbergio-interviu-bbc-kaip-takoskyra-feisbuko-burbuluose>.
- Maldeikis, Matas. „Facebook“ straipsnis, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.facebook.com/matas.maldeikis>.

- Maldeikis, Matas. „Maldeikis: mes turime tapti Europos Izraeliu – tam turime gerus trejus metus“ Delfi.lt, 2022 m. kovo 6 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/maldeikis-mes-turime-tapti-europos-izraeliu-tam-turime-gerus-trejus-metus.d?id=89630275>.
- „Managing strategic competition to avoid a US-China war: Former Australian Prime Minister Kevin Rudd“ nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, 0:00–1:05:29, paskelbta „AtlanticCouncil“, 2022 m. balandžio 7 d., <https://www.atlanticcouncil.org/event/a-new-china-russia-alliance/>.
- Mano vyriausybė, „Drąši šalis – įvaizdžio tikslas, o ne šūkis ar pavadinimo keitimas“ 2008 m. vasario 4 d., <https://lrv.lt/lt/naujienos/drasi-salis-ivaizdzio-tikslas-o-ne-sukis-ar-pavadinimo-keitimas>; Birutė Žemaitytė, „„Lietuva – drąši šalis“ įvaizdžio kūrimo fiasko?“ TV3.lt, 2011 m. rugpjūčio 12 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/lietuva-drasi-salis-ivaizdzio-kurimo-fiasko-n550624>.
- Mardell, Jacob. „The ‘Community of Common Destiny’ in Xi Jinping’s New Era“ *The Diplomat*, 2017 m. spalio 25 d., <https://thediplomat.com/2017/10/the-community-of-common-destiny-in-xi-jinpings-new-era/>.
- Milne, Richard ir Kathrin Hille, „Taiwan to support Lithuania with \$200m fund after dispute with China Investment plan follows harsh measures taken by Beijing against the Baltic state“ *Financial Times*, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.ft.com/content/c4ce76f9-fe3f-4db6-aefa-1163a11b09a5?emailId=61d5dd5669d3520004d8adbe&segmentId=488e9a50-190e-700c-cc1c-6a339da99cab>.
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania. „Lithuania joins two international statements on the WHO-convened COVID-19 origins study“ 2021 m. kovo 31 d., <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuania-joins-two-international-statements-on-the-who-convened-covid-19-origins-study>.
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania. „Lithuania is organising a high level forum on resisting authoritarianism – Future of Democracy“ 2021 m. lapkričio 5 d., <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuania-is-organising-a-high-level-forum-on-resisting-authoritarianism-future-of-democracy>.
- Moravcsik, Andrew. „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics“ *International Organization*, No. 51 (4) (1997), 513–553.
- „Nacionalinio saugumo strategija“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 (Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. gruodžio 16 d. nutarimo Nr. XIV-795 redakcija), 11.3, 49.1. dalys, <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=f54863b0623a11eca9ac839120d251c4>
- Nathan, Andrew J. „What Exactly is America’s China Policy?“ *Foreign Policy*, 2022 m. balandžio 14 d., <https://foreignpolicy.com/2022/04/14/us-china-biden-strategy-geopolitics/>.
- Nekrošius, Šarūnas. „Rupšys: pasiruošti blogiausiam scenarijui mes dar turime laiko“ LRT.lt, 2022 m. kovo 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1651978/rupsys-pasiruosti-blogiausiam-scenarijui-mes-dar-turime-laiko>.

- Nevett, Joshua. „Lithuania: The European state that dared to defy China then wobbled“ *BBC*, 2022 m. sausio 7 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59879762>.
- Ng, Iverson ir Oliver Loode. „Estonia must recognise Chinese genocide in Xinjiang“ *Estonian World*, 2022 m. balandžio 20 d., <https://estonianworld.com/opinion/estonia-must-recognise-chinese-genocide-in-xinjiang/>.
- Nye, Joseph S. Jr. „Why China Won't Mediate an End to the Ukraine War“ *Project Syndicate*, 2022 m. balandžio 1 d., <https://www.project-syndicate.org/commentary/why-china-wont-mediate-end-to-russia-ukraine-war-by-joseph-s-nye-2022-04>.
- Office of the Under Secretary of Defense (Comptroller). „Defense Budget Overview. United States Department of Defense. Fiscal Year 2023 Budget Request“, 2022 m. kovas, https://comptroller.defense.gov/Portals/45/Documents/defbudget/FY2023/FY2023_Budget_Request.pdf.
- Office of the United States Trade Representative. „United States-China Phase One Trade Agreement“ 2020 m. sausio 15 d., <https://ustr.gov/phase-one>.
- Panke, Diana. „Dwarfs in international negotiations: how small states make their voices heard“ *Cambridge Review of International Affairs*, 25, No. 3 (2012), 313–328, DOI: 10.1080/09557571.2012.710590.
- Pankūnas, Gytis. „Landsbergis: visi veiksmai dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo su prezidentu buvo derinti“ *LRT.lt*, 2022 sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581276/landsbergis-visi-veiksmai-del-taivanieciu-atstovybes-atidarymo-su-prezidentu-buvo-derinti>.
- Pankūnė, Dainora. „Kinija baiminasi, kad Lietuva ras pasekėjų: gali panaudoti visą savo galią surengti tikrą šou“ *Delfi.lt*, 2021 m. spalio 27 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/kinija-baiminasi-kad-lietuva-ras-pasekeju-gali-panaudoti-visa-savo-galia-surengti-tikra-sou.d?id=88526057>.
- Parker, Jessica. „Lithuania-China row: EU escalates trade dispute with Beijing“ *BBC*, 2022 m. sausio 27 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60140561>.
- Pleek, Samuel ir Mikaela Gavas. „A New Global Connectivity Strategy: The EU's Response to the BRI“ *Center for Global Development*, 2021 m. rugpjūčio 4 d., <https://www.cgdev.org/blog/new-global-connectivity-strategy-eus-response-bri>.
- Psaledakis, Daphne, David Brunnstrom ir Simon Lewis. „U.S. imposes sweeping human rights sanctions on China, Myanmar and North Korea“ *Reuters*, 2021 m. gruodžio 13 d., <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-issues-human-rights-related-sanctions-adds-sensetime-blacklist-2021-12-10/>.
- Qi, Wang. „Estonian FM stresses one-China principle in meeting with Wang Yi, in sharp contrast to Lithuania“ *Global Times*, 2022 m. sausio 18 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1246244.shtml>.

- Rachman, Gideon. „Russia and China’s plans for a new world order“ *Financial Times*, 2022 m. sausio 23 d., <https://www.ft.com/content/d307ab6e-57b3-4007-9188-ec9717c60023>.
- Radio Free Asia, „US Congress passes bill barring goods produced by forced labor in Xinjiang“ *Radio Free Asia*, 2021 gruodžio 8 d., <https://www.rfa.org/english/news/uyghur/labor-12082021195328.html>.
- Reivytytė, Elzbieta, ELTA. „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“ LRT.lt, 2021 m. gegužės 22 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>.
- Rettman, Andrew. „Only Poland, Luxembourg expected at China Olympics opening“ *EUobserver*, 2022 m. vasario 4 d., <https://euobserver.com/world/154290>.
- Reuters. „China imposes sanctions on U.S. officials over Xinjiang“ NBC, 2021 m. gruodžio 21 d., <https://www.nbcnews.com/news/world/china-imposes-sanctions-us-officials-xinjiang-rca9468>.
- Reuters. „Estonia passes ‘Huawei law’ for telecom security reviews“ Reuters, 2020 m. gegužės 12 d., <https://www.reuters.com/article/us-estonia-telecoms-law-idUSKBN22O22I>.
- Reuters. „EU: refers China to WTO following trade restrictions on Lithuania“ Reuters, 2022 m. sausio 27 d., <https://www.reuters.com/article/china-lithuania-eu-wto-idINFWN2U61YY>.
- Reuters. „Taiwan to launch \$1 billion Lithuania credit fund amid Beijing pressure“ Reuters, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.reuters.com/article/china-lithuania-taiwan-idCAKBN2JL10K>.
- Sacks, David. „Don’t Pivot From the Pivot to Asia“ *Council on Foreign Relations*, 2022 m. kovo 21 d., <https://www.cfr.org/blog/dont-pivot-pivot-asia>.
- Schoeller, Magnus G. ir Falkner Gerda, „Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Smaller States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)“ *German Politics* (2021), 1–21, DOI: 10.1080/09644008.2021.2005028.
- Seaman, John et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 1–171.
- Sytas, Andrius. „Lithuania to get U.S. trade support as it faces China fury over Taiwan“ Reuters, 2021 m. lapkričio 19 d., <https://www.reuters.com/business/lithuania-get-us-trade-support-it-faces-china-fury-over-taiwan-2021-11-19/>.
- Snowdon Smith, Zachary. „U.S. Will Restrict Visas For Chinese Officials Involved In Uyghur Repression, Blinken Says“ *Forbes*, 2022 m. kovo 21 d., <https://www.forbes.com/sites/zacharysmith/2022/03/21/us-will-restrict-visas-for-chinese-officials-involved-in-uyghur-repression-blinken-says/>.
- Spalding III, Robert S. „The American Perspective on the Relations with China“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 38 (2019–2020), 23–25, <http://lfpr.lt/archive/#details-0-1>.

- Sprenger, Sebastian. „First-ever defense talks between US, EU near amid Ukraine war“ 2022 m. balandžio 19 d., <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/04/19/first-ever-defense-talks-between-us-eu-near-amid-ukraine-war/>.
- Statement by NSC Spokesperson Emily Horne on the U.S.-Lithuania Strategic Dialogue on the Indo-Pacific“ *The White House*, 2021 m. lapkričio 23 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/11/23/statement-by-nsc-spokesperson-emily-horne-on-the-u-s-lithuania-strategic-dialogue-on-the-indo-pacific/>.
- Surplys, Giedrius. „O juk visiškai nieko ypatingo Lietuvoje neatsitiko, tik žmonės iš Taivano salos norėjo save vadinti taivaniečiais“ Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.lvzs.lt/lt/lvzsnaujienos/giedrius-surplys-%E2%80%9Eo-juk-visi%C5%A1kai-nieko-ypatingo-lietuvoje-neatsitiko,-tik-%C5%BEmon%C4%97s-i%C5%A1-taivano-salos-nor%C4%97jo-save-vadinti-taivanie%C4%8Diais%E2%80%9C>.
- Šemelis, Augustinas et al., „Verslininkas apie valdžios paramą dėl Kinijos veiksmų: duokit tuos 10 milijonų, ką aš su jais darysiu, jei rinkos netekau?“ LRT.lt, 2021 m. gruodžio 30 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1572545/verslininkas-apie-valdžios-parama-del-kinijos-veiksmu-duokit-tuos-10-milijonu-ka-as-su-jais-darysiu-jei-rinkos-netekau>.
- Šemelis, Augustinas. „Vertybinė Lietuvos užsienio politika kelia klausimų: vieniems ji per brangi, kiti pabrėžia nuoseklumo trūkumą“, LRT.lt, 2021 m. gruodžio 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1576147/vertybine-lietuvos-uzsienio-politika-kelia-klausimu-vieniems-ji-per-brangi-kiti-pabrezia-nuoseklumo-trukuma>.
- Šešelgytė, Margarita ir Neringa Bladaitė. „Building a Multiple ‘Security Shelter’ in the Baltic States after the EU and NATO Accession“, *Europe-Asia Studies*, 72, No. 6 (2020), 1010–1032.
- Šimašius, Remigijus ir Ramūnas Vilpišauskas. „Ekonominio saugumo samprata ir politikos principai Lietuvoje“. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 4, 2006, 251–267.
- Šimalčík, Matej. „Slovakia: Changing Approach to China Driven by Domestic Political Change“ kn. *China’s Engagement in Central and Eastern European Countries* (Austrian Institute for European and Security Policy, 2021), 92–103.
- Švedas, Aurimas (ved.). „Homo cultus. Istoriko teritorija. Lietuva kaip idėja“, LRT.lt, 2022 m. kovo 30 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000207801/homo-cultus-istoriko-teritorija-lietuva-kaip-ideja>.
- Tammik, Ott. „China Rebukes Estonian Lawmakers for Voicing Support for Taiwan“ *Bloomberg*, 2021 m. gruodžio 1 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-12-01/china-rebukes-estonian-lawmakers-for-voicing-support-for-taiwan>.
- Tan, Su-Lin. „Lithuania won’t back down over Taiwan, says minister in Australia as row with Beijing grows“ *South China Morning Post*, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3166528/lithuania-wont-back-down-over-taiwan-says-minister-australia-row>.

- Taussig Torrey. „A Common Front on China? A View from the United States“ *Internationale Politik Quarterly*, No. 4 (2021), <https://ip-quarterly.com/en/common-front-china-view-united-states>.
- The White House, „Remarks by President Biden on America’s Place in the World“ Vašingtonas, 2021 m. vasario 4 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>.
- The White House. „Executive Order on America’s Supply Chains“ 2021 m. vasario 24 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/24/executive-order-on-americas-supply-chains/>.
- The White House. „Indo-Pacific Strategy of the United States“, 2022 m. vasaris, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.
- The White House. „Indo-Pacific Strategy of the United States“, 2022 m. vasaris, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.
- The White House. „Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine“ 2022 m. kovo 26 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/>.
- Thorhallsson, Baldur ir Anders Wivel, „Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?“ *Cambridge Review of International Affairs*, 19, No. 4 (2006), 651–668, DOI: 10.1080/09557570601003502.
- Thorhallsson, Baldur ir Sverrir Steinsson, „Small State Foreign Policy“ *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (2017), 1–24, DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.484.
- Thorhallsson, Baldur, „How Do Little Frogs Fly? Small States in the European Union“ *Norwegian Institute of International Affairs* (2015), 1–4.
- Thorhallsson, Baldur, „Studying small states: A review“. *Small States & Territories*, 1, No. 1 (2018), 17–34.
- Thorhallsson, Baldur, „The Size of States in the European Union: Theoretical and Conceptual Perspectives“ *European Integration*, 28, No. 1 (2006), 7–31, DOI:10.1080/07036330500480490.
- Tiezzi, Shannon. „China-EU Summit Highlights Diverging Paths“ *The Diplomat*, 2022 m. balandžio 1 d., <https://thediplomat.com/2022/04/china-eu-summit-highlights-diverging-paths/>.
- U. S. Department of State. „Joint Statement on the WHO-Convened COVID-19 Origins Study“ 2021 m. kovo 30 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-who-convened-covid-19-origins-study/>.

- U.S. Treasury. „Foreign investment risk review modernization act of 2018“ https://home.treasury.gov/sites/default/files/2018-08/The-Foreign-Investment-Risk-Review-Modernization-Act-of-2018-FIRRMA_0.pdf.
- U. S. Treasury. Executive Order 14032 of June 3, 2021 „Addressing the Threat From Securities Investments that Finance Certain Companies of the People’s Republic of China“ *Federal Register. Presidential Documents*, Vol. 86, No. 107, 2021 m. birželio 7 d. <https://home.treasury.gov/system/files/126/14032.pdf>.
- U.S. Department of Defense. „Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy“, 2022 m. kovo 28 d., <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>.
- U.S. Department of Defense. „The Department of Defense Releases the President’s Fiscal Year 2023 Defense Budget. Statement by Secretary of Defense Lloyd J. Austin III on the President’s Fiscal Year 2023 Budget“ 2022 m. kovo 28 d., <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/2980014/the-department-of-defense-releases-the-presidents-fiscal-year-2023-defense-budg/>.
- U.S. Department of State. „Joint Statement on U.S.-Estonia Relations“ 2022 m. vasario 16 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-u-s-estonia-relations/#:~:text=The%20following%20is%20the%20joint,and%20the%20rule%20of%20law.>
- U.S. Department of State. „Joint Statement on United States-Latvia Joint Declaration on 5G Security“ 2020 m. vasario 27 d., <https://2017-2021.state.gov/joint-statement-on-united-states-latvia-joint-declaration-on-5g-security/index.html>.
- U.S. Department of State. „Secretary Antony J. Blinken and German Foreign Minister Annalena Baerbock at a Joint Press Availability. Remarks“. Benjamin Franklin Room, Vašingtonas, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-german-foreign-minister-annalena-baerbock-at-a-joint-press-availability/>.
- U.S. Department of State. „United States – Estonia Joint Statement on Secure Telecommunications Infrastructure“ 2020 m. rugsėjo 23 d., <https://2017-2021.state.gov/united-states-estonia-joint-statement-on-secure-telecommunications-infrastructure/index.html>.
- U.S. Department of State. „United States – Republic of Lithuania Memorandum of Understanding on 5G Security“ 2020 m. rugsėjo 17 d., <https://2017-2021.state.gov/united-states-republic-of-lithuania-memorandum-of-understanding-on-5g-security/index.html>.
- Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „„Go with the Devil You Don’t Know”? Latvians still Believe in Economic Cooperation with China“ *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. balandžio 7 d., <https://www.fpri.org/article/2021/04/go-with-the-devil-you-dont-know-latvians-still-believe-in-economic-cooperation-with-china/>.
- United States Senate Committee on Foreign Relations. „Risch, Shaheen introduce Resolution in support of Lithuania’s relationship with Taiwan“ 2021 m. lapkričio 5 d., <https://www.foreign.senate.gov/press/ranking/release/risch-shaheen-introduce-resolution-in-support-of-lithuanias-relationship-with-taiwan.>

- Važgauskaitė, Jūratė. „Gynybos analitikas įvardijo, kas labiausiai Rusiją atbaidytų nuo Lietuvos“ TV3.lt, 2019 rugpjūčio 20 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/gynybos-analitikas-ivardijo-kas-labiausiai-rusija-atbaidytu-nuo-lietuvos-n999267>.
- Veenendaal, Wouter P. ir Jack Corbett, „Why Small States Offer Important Answers to Large Questions“ *Comparative Political Studies*, 48, No. 4 (2015), 527–549.
- Vela, Jakob Hanke, Giorgio Leali ir Stuart Lau, „France eyes quick anti-China action to bail out Lithuania in trade war“ *Politico*, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.politico.eu/article/france-china-measures-lithuania-new-trade-weapons/>.
- Vilpišauskas, Ramūnas. „National Preferences and Bargaining during the First Five Years of Lithuania’s EU Membership: Policy Taker, Mediator, Initiator“ kn. Zuzana Lisoňová (ed.), *Preference Formation in the New EU Member States* (Comenius University ir Friedrich Ebert Foundation, 2010), 74–99.
- Vilpišauskas, Ramūnas. „Regioninė integracija: Baltijos šalių bendradarbiavimas integracijos į Europos Sąjungą kontekste“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2000).
- Vilpišauskas, Ramūnas „The Baltic States in the Economic and Monetary Union: Standing in the Shadow of Germany or Helping to Counterbalance the ‘South’?“ *German Politics* (2021), 1–18, DOI: 10.1080/09644008.2021.2002848.
- VOA News. „US, EU, Britain, Canada Impose Sanctions on Chinese Officials Over Uyghurs“ VOA News, 2021 m. kovo 22 d., https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_us-eu-britain-canada-impose-sanctions-chinese-officials-over-uyghurs/6203627.html.
- Westcott, Ben. „Squeezed Lithuania Urges World to Stand Up Against China, Russia“ *Bloomberg*, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-10/squeezed-lithuania-urges-world-to-stand-up-against-china-russia>.
- Westendarp, Louis. „Who’s boycotting the Winter Olympics?“ *Politico*, 2022 m. sausio 20 d., <https://www.politico.eu/article/boycott-winter-olympics-beijing-2022/>.
- Whitmore, Brian. „The Security of Small States: the Baltics and US Interests“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 38 (2019-2020), 20–22, <http://lfr.lt/archive/#details-0-1>.
- Widmann, Manuel, „The EU Connectivity Strategy: Putting Words into Action“ *The European Institute for Asian Studies (EIAS)*, 2021 m. rugpjūčio 9 d., <https://eias.org/briefing-paper/the-eu-connectivity-strategy/>.
- Wivel, Anders ir Matthew Crandall. „Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship“ *Journal of Transatlantic Studies*, No. 17 (2019), 392–419.
- Wivel, Anders ir Baldur Thorhallsson. „Brexit and Small States in Europe: Hedging, Hiding or Seeking Shelter?“ kn. *The Routledge Handbook of the Politics of Brexit*, sud. P. Diamond, P. Nedergaard ir B. Rosamond (London: Routledge, 2019).

Wray, Christopher, Director, Federal Bureau of Investigation. „Countering Threats Posed by the Chinese Government Inside the U.S.“ *FBI*, 2022 m. sausio 31 d., <https://www.fbi.gov/news/speeches/countering-threats-posed-by-the-chinese-government-inside-the-us-wray-013122>.

Zalamane, Daina (Latvijas Radio), eng.lsm.lv (Latvian Public Broadcasting), „Work continues to decide Latvia’s ‘national image’“ *ENG.LSM.lv*, 2022 m. sausio 3 d., <https://eng.lsm.lv/article/economy/business/work-continues-to-decide-latvias-national-image.a437159/>.

Zeneli, Valbona. „Russia’s Long Shadow and the Future of Europe“, *Foreign Policy and Research Institute*, 2022 m. vasario 24 d., <https://www.fpri.org/article/2022/02/russias-long-shadow-and-the-future-of-europe/>.

PRIEDAI

1 priedas. Paveikslai

	Prioritetų nukrypimas nuo status quo	mažas ←————→ didelis			
Galios asimetrija hegemono atžvilgiu	Strategija	Vilkinimas	Neutralumas	Bendradarbiavimas	Tempo diktavimas
maža 	derėjimosi	<i>Vetavimas</i> <i>Grasinimas vetuoti</i> <i>Kontrakoalicijos būrimas</i> <i>Įtakingų postų TO užėmimas</i> <i>Atidėliojimas</i> <i>Viešinimas</i> <i>Gėdinimas</i> <i>Lobizmas</i>	<i>Pasyvus dalyvavimas koalicijose</i>	<i>Klausimų susiejimas</i> <i>Išankstinės derybos</i> <i>Aktyvus koalicijų būrimas</i> <i>Įtakingų postų TO užėmimas</i> <i>Tarpininkavimas</i> <i>Viešinimas</i> <i>Gėdinimas</i> <i>Lobizmas</i>	<i>Vienašališki veiksmai</i> <i>Įtakingų postų TO užėmimas</i> <i>Darbotvarkės nustatymas</i> <i>Viešinimas</i> <i>Lobizmas</i>
didelė 	įtikinėjimo	<i>Formulavimas / argumentavimas</i>		<i>Formulavimas / argumentavimas</i>	<i>Formulavimas / argumentavimas</i>

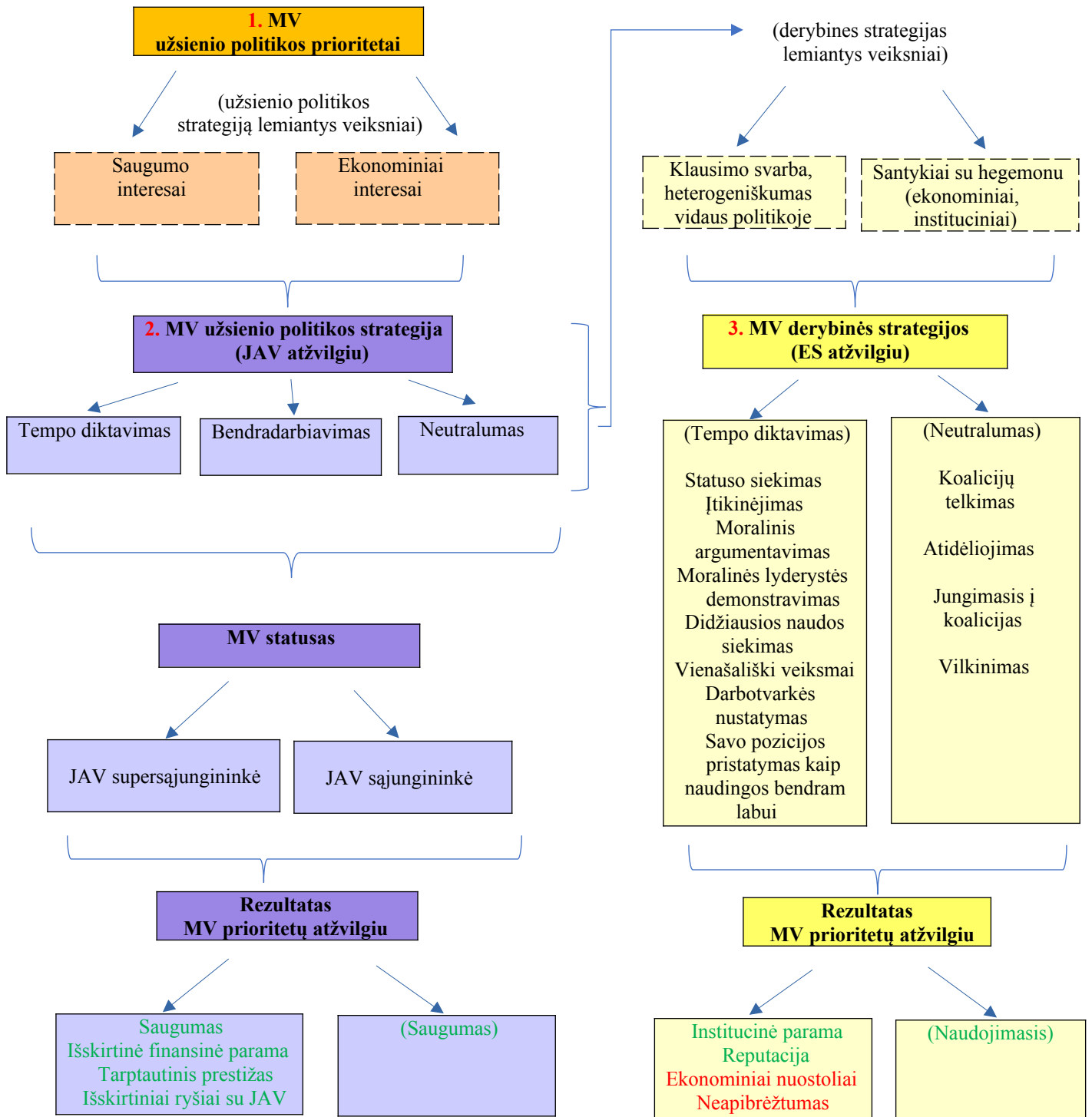
1 paveikslas. Mažųjų valstybių strategijos hegemono atžvilgiu (strategijos pažymėtos kursyvu, dvišalė sąveika su hegemonu nuspalvinta pilkai)

Šaltinis: Magnus G. Schoeller ir Gerda Falkner

		Dvišalių santykių su hegemonu institucinė struktūra	
		silpna	tvirta
Prioritetų išsiskyrimas su hegemonu	mažas 	<i>Naudojimasis Pasyvus dalyvavimas koalicijose</i> <u>Hegemono apėjimas</u> <i>Įtakingų postų TO užėmimas</i> <i>Tarpininkavimas</i> <i>Atidėliojimas</i> <i>Vetavimas</i> <i>Vienašaliai veiksmai</i> <i>Koalicijų būrimas</i> <i>Viešinimas</i>	<hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> <div style="text-align: center;"> <u>Itakos darymas hegemonui</u> <u>Formulavimas/argumentavimas</u> <u>Lobizmas</u> <u>Darbotvarkės nustatymas</u> <u>Išankstinės derybos</u> <u>Klausimų susiejimas</u> <u>Gėdinimas</u> <u>Grasinimas vetuoti</u> </div> <p style="text-align: right;">intensyvumas</p>
	didelis		

2 paveikslas. Daugiašalės ir dvišalės strategijos hegemono atžvilgiu

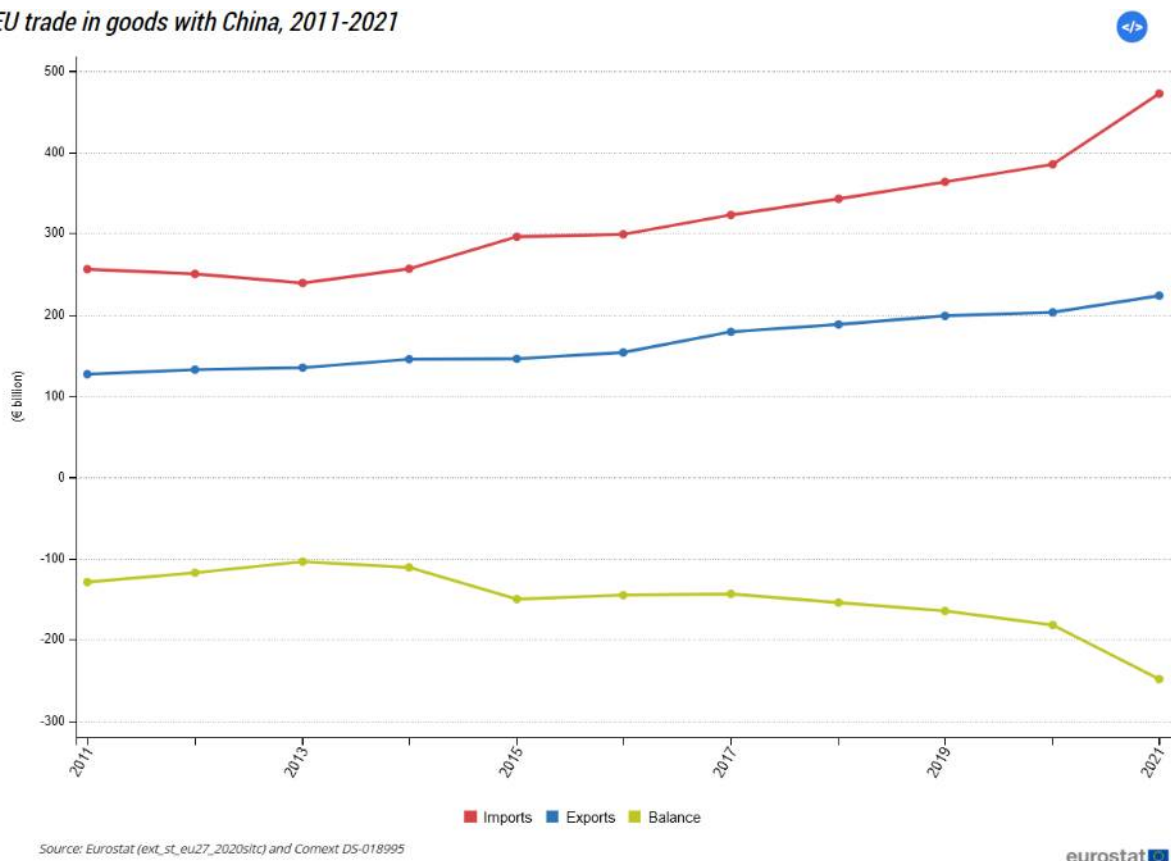
Šaltinis: Magnus G. Schoeller ir Gerda Falkner

3 paveikslas. Analitinis modelis: mažosios valstybės (MV) užsienio politikos ir derybinę strategiją hegemono atžvilgiu lemiantys veiksniai, susiformuojantis statusas ir rezultatai

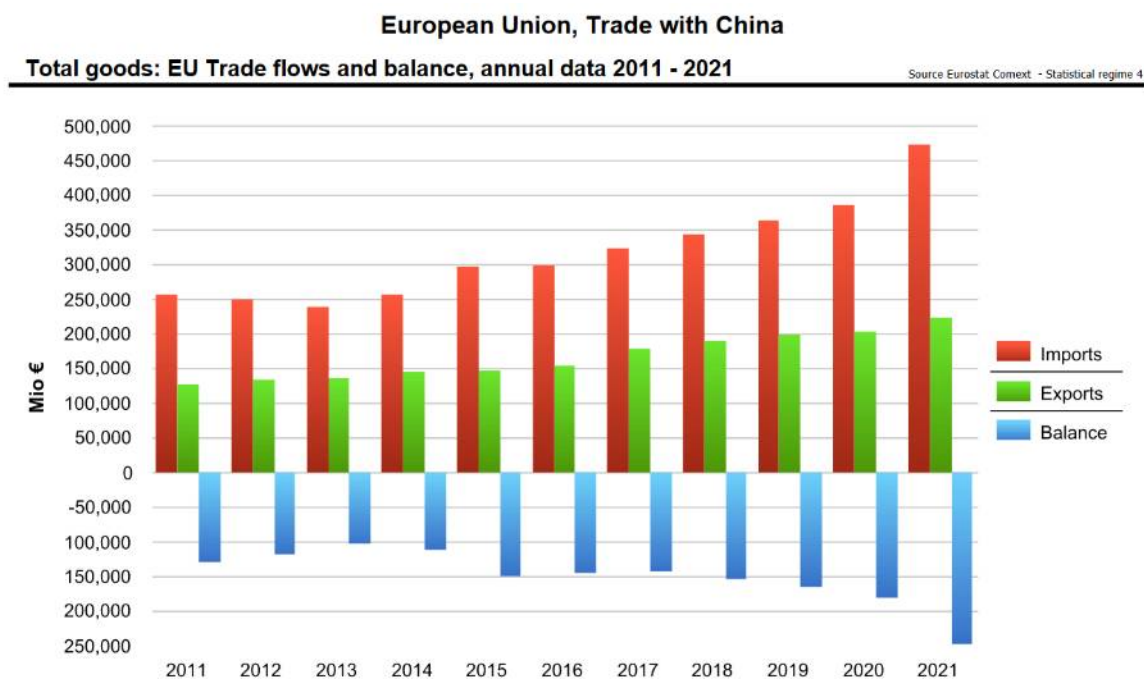
Šaltinis: Sudaryta autorės, remiantis Moravcsik, Schoeller ir Falkner, Chen Weiss ir Wallace, Keohane, Wivel ir Crandall

EU trade in goods with China, 2011-2021

4 paveikslas. ES prekyba prekėmis su Kinija, 2011–2021

Šaltinis: Eurostat

5 paveikslas. ES prekyba su Kinija, 2011–2021

Šaltinis: Eurostat

<p>Significant concern, significant priority</p> <p>Active level of debate in national media and public policy circles; significant level of engagement in the public policy sphere, from comprehensively assessing dependency to formulating policy.</p> <p>Denmark France Germany Lithuania Netherlands</p>	<p>Significant concern, limited priority</p> <p>Active level of debate in media and public policy circles; limited amount of engagement in public policy sphere to assess dependencies and formulate policy.</p> <p>Austria Croatia Czechia Spain Sweden United Kingdom</p>
<p>Limited concern, significant priority</p> <p>Limited level of debate and consideration in the media and public, political debate; significant level of engagement in the public policy sphere to assess and formulate policy.</p> <p>Belgium Finland Poland Romania</p>	<p>Limited concern, limited priority</p> <p>Limited level of debate in media and public policy circles; little to no engagement in public policy sphere to assess dependencies and formulate policy.</p> <p>Greece Latvia Portugal</p>

6 paveikslas. *Diskusijos ir veiksmai dėl priklausomybės nuo Kinijos Europoje*

Šaltinis: Dimitri Von Büren © Ifri, John Seaman et al. (sud.), Dependence in Europe's Relations with China. Weighing Perceptions and Reality

Type	#	Risk Overview
Political	R.1	Chinese investments in sensitive/strategic assets in Europe may affect security/public order
	R.2	Individual Member States concluding Memoranda of Understanding (MoUs) on BRI cooperation may undermine EU unity
	R.3	BRI projects may weaken Member States' strategic national infrastructure ownership, with geopolitical implications
	R.4	Chinese investments expand cross-border connectivity infrastructure which is exploited by transnational organized crime/trafficking
Economic	R.5	Lack of reciprocity in EU-China relationship due to unfair economic advantage of Chinese companies
	R.6	Lack of coordination between infrastructure programmes of the EU and China, which may generate gaps in connectivity infrastructure, or investment projects which compete with or duplicate others (*)
	R.7	Chinese SOEs financing unmanageable debts in EU and third countries, resulting in default with the loss of strategic collateral
	R.8	EU long-term competitiveness damaged from forced technology transfer to China
	R.9	EU importing goods from China priced below production costs
	R.10	EU economy impacted by negative shocks to its supply chains with key Chinese suppliers
Social	R.11	Workers labour/social rights not respected by Chinese companies engaged in foreign investments
Tech	R.12	BRI is not sufficiently compliant with EU data security rules, leaving EU vulnerable to cyber-attacks
	R.13	Chinese transport infrastructure does not adhere to EU/international standards, loss of positive effects
Legal	R.14	Chinese investments do not comply with EU financial regulations, e.g. money laundering
	R.15	Infrastructure projects in EU are irregularly awarded to Chinese bids that are artificially low
	R.16	Calculation of EU own resources affected by fraud on customs duty and VAT in Chinese imports
Enviro	R.17	Chinese companies do not comply with EU/international environmental or governance standards fostering sustainability
	R.18	Public health being affected by increased interconnectedness in a globalised world (including Chinese transport routes along the BRI) expediting the transmission of disease

7 paveikslas. Kinijos investavimo strategijos keliama rizika ES (Europos Audito Rūmai)

Šaltinis: John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe's Relations with China. Weighing Perceptions and Reality*

Dependent Country	Source of dependency	Number of dependent products	Potential for diversification (% of dependent products)	Share in total import value
		260 products	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;">18% <small>Low</small></div> <div style="text-align: center;">34% <small>Medium Low</small></div> <div style="text-align: center;">28% <small>Medium High</small></div> <div style="text-align: center;">20% <small>High</small></div> </div>	3.1%
		15 products	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;">0% <small>Low</small></div> <div style="text-align: center;">7% <small>Medium Low</small></div> <div style="text-align: center;">13% <small>Medium High</small></div> <div style="text-align: center;">80% <small>High</small></div> </div>	0.1%
 		20 products	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;">61% <small>Low</small></div> <div style="text-align: center;">9% <small>Medium Low</small></div> <div style="text-align: center;">9% <small>Medium High</small></div> <div style="text-align: center;">21% <small>High</small></div> </div>	EU: 2.8% US: 4.1%
 		70 products	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;">25% <small>Low</small></div> <div style="text-align: center;">8% <small>Medium Low</small></div> <div style="text-align: center;">22% <small>Medium High</small></div> <div style="text-align: center;">45% <small>High</small></div> </div>	EU: 4.6% US: 5.1%

8 paveikslas. ES ir JAV priklausomybių jautriose srityse apžvalga

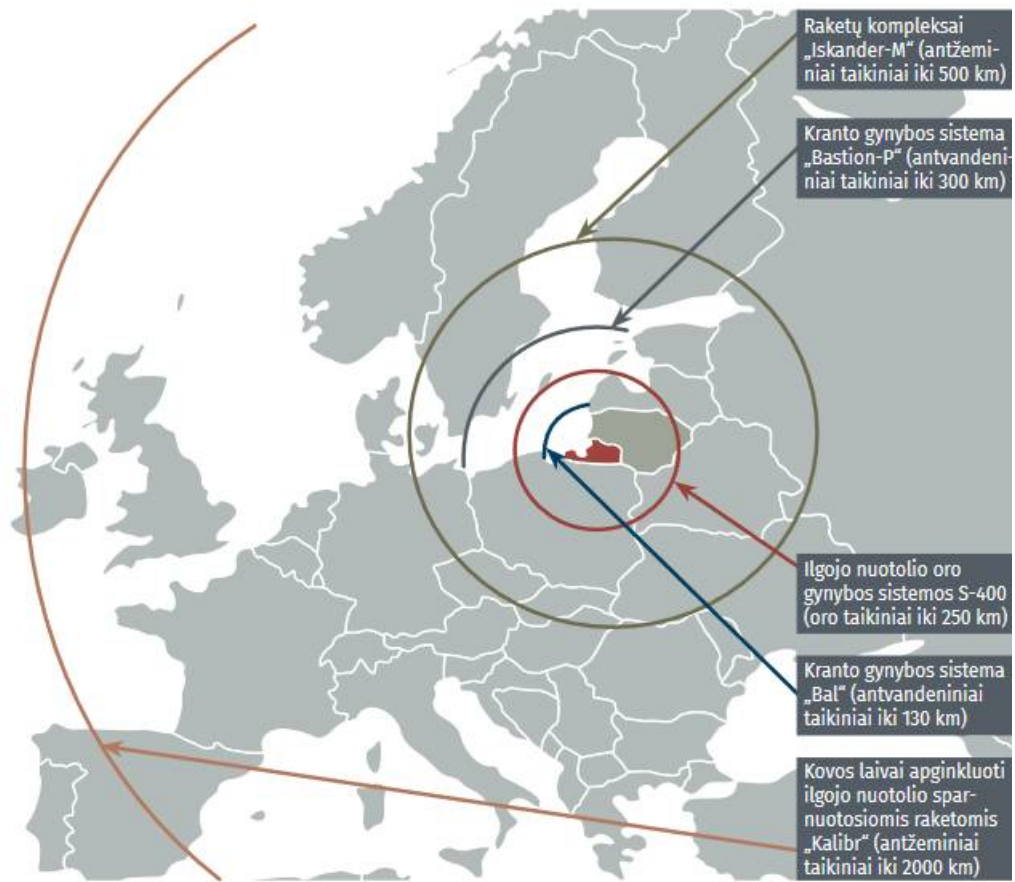
Šaltinis: John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe's Relations with China. Weighing Perceptions and Reality*

Dependent Country	Source of dependency	Health	Energy-intensive industries (EII)	Renewables	Digital/Electronics
		Active Pharmaceutical Ingredients (APIs) (e.g. types of antibiotics) Medical apparatus (e.g. pacemakers)	(Critical) Raw materials (e.g. types of steel/phosphates)	Wind-powered electric generating sets	
		APIs (e.g. hormones, vitamins)	(Critical) Raw materials (e.g. lithium oxide, beryllium)	Types of electric motors and generators	Optical devices
 		Covid-19 related goods (face masks and gloves) APIs (e.g. types antibiotics)	(Critical) Raw materials (e.g. tungstates, ferroalloys)	Permanent magnets	Laptops, cellphones, radio-broadcast receivers
 		Covid-19 related goods (face masks and gloves) APIs (e.g. antibiotics, vitamins, alkaloids)	Various (Critical) Raw Materials	Permanent magnets Type electric accumulators	Laptops, cellphones, radio-broadcast receivers

9 paveikslas. Įprastos ir atvirkštinės priklausomybės (ES ir JAV) jautriose srityse: pavyzdžiai produktų lygiu

Šaltinis: John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe's Relations with China. Weighing Perceptions and Reality*

PAGRINDINĖS KALININGRADO SRITYJE DISLOKUOTOS
IR A2 / AD EFEKTĄ SUKURIANČIOS GINKLŲ SISTEMOS

10 paveikslas: Kaliningrado militarizacijos keliamos grėsmės

Šaltinis: „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“

200 mln. JAV dolerių

200 mln. JAV dolerių investicinio fondo strateginėms Lietuvos pramonės šakoms įsteigimas.

1 mlrd. JAV dolerių

1 mlrd. JAV dolerių dydžio paskolų fondą bendriems Lietuvos ir Taivano verslo projektams

Puslaidininkių gamyba

Ministrų kabineto lygio darbo grupės sudarymas bendradarbiavimui su Lietuva ir kitomis Europos šalimis puslaidininkių srityje vystyti.

Stipendijos

Stipendijų programa 20-čiai Lietuvos studentų puslaidininkių technologijų studijoms.

120 konteinerių

120 konteinerių Lietuvos prekių, neteisėtai užblokuotų Kinijos, nukreipimas į Taivaną.

Dvišalė prekyba

Dvišalės prekybos skatinimas ir lietuviškų prekių reklamavimas Taivane, įskaitant Lietuvos paviljoną elektroninės prekybos platformoje.

10 mln. JAV dolerių paskolų programa

Taivano banko įsteigta 10 mln. JAV dolerių paskolų programa Lietuvos verslui finansuoti.

11 paveikslas. Taivano pagalbos paketas Lietuvai

Šaltinis: Jonas Deveikis

2022 m. 0,1 p.p. BVP sumažėjimas

Jei būtų visiškai nutrauktas eksportas į Kiniją

2023 m. 0,2 p.p. BVP sumažėjimas

Jei būtų visiškai nutrauktas eksportas į Kiniją

2022 m. 0,1–0,5 p.p. BVP sumažėjimas

Jei būtų patiriami dar ir netiesioginiai nuostoliai dėl prekybos ir investicijų

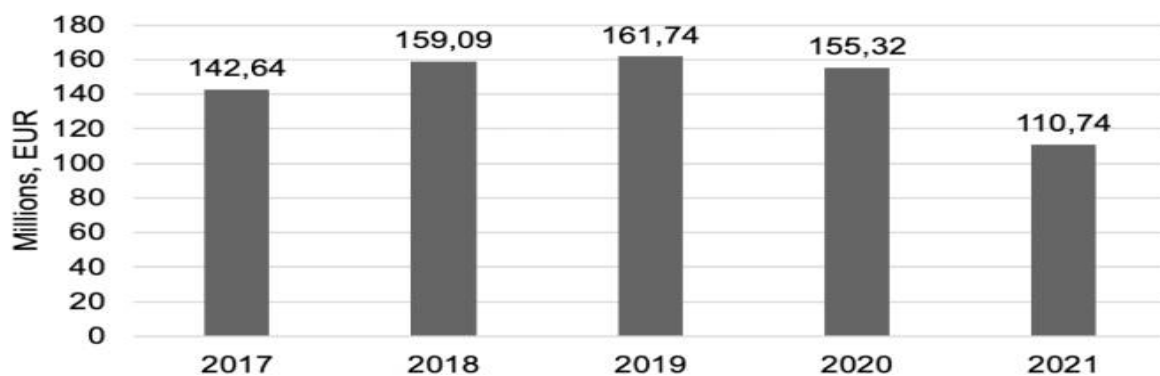

2023 m. 0,3–1,3 p.p. BVP sumažėjimas

Jei būtų patiriami dar ir netiesioginiai nuostoliai dėl prekybos ir investicijų

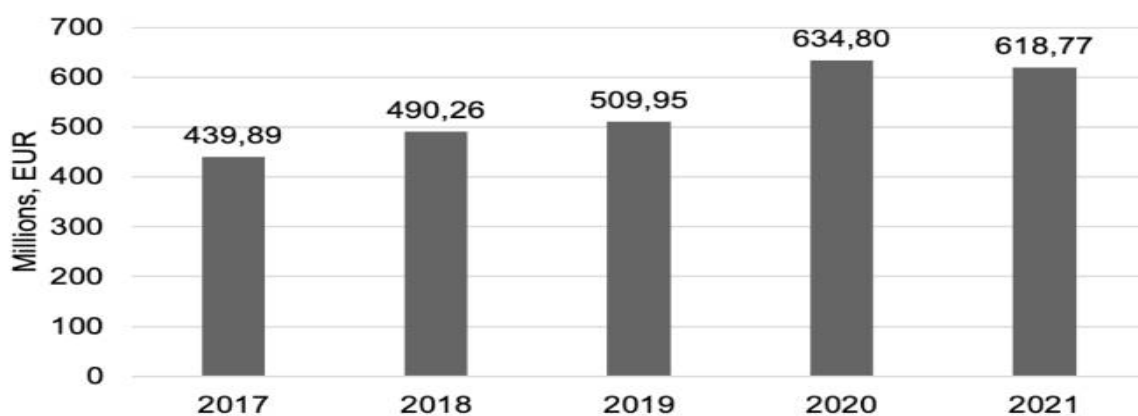
12 paveikslas. Lietuvos galimi nuostoliai dėl Kinijos taikomų ribojimų

Šaltinis: Jonas Deveikis.

13 paveikslas. Latvijas prekiu ģ Kinijā eksporto vertē, 2017–2021

Šaltinis: Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences

14 paveikslas. Latvijas prekiu ģ Kinijā importo vertē, 2017–2021

Šaltinis: Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences

EU exports of goods to China, 2021

	€ million	% of China in extra EU exports
Germany	104 655	16.5
France	24 028	10.7
Netherlands	15 906	7.3
Italy	15 691	6.4
Ireland	11 006	11.1
Spain	8 659	7.1
Belgium	8 029	5.2
Sweden	6 654	9.0
Denmark	5 963	11.9
Austria	4 869	9.2
Finland	3 639	12.0
Poland	3 064	4.3
Czechia	2 462	6.6
Slovakia	2 185	12.8
Hungary	1 643	6.2
Bulgaria	1 116	9.8
Romania	908	4.6
Greece	712	3.9
Portugal	686	3.8
Slovenia	448	2.9
Lithuania	228	1.6
Luxembourg	224	8.3
Estonia	195	3.2
Latvia	162	2.5
Croatia	89	1.5
Malta	61	4.5
Cyprus	52	2.2

Source: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2020sitc and DS-018995)

eurostat

15 paveikslas. ES prekių eksporto į Kiniją vertė, 2021

Šaltinis: Eurostat

EU imports of goods from China, 2021

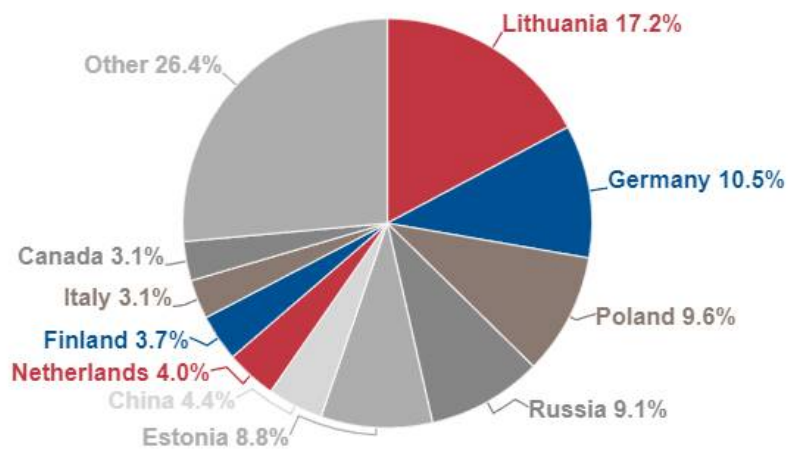
	€ million	% of China in extra EU imports
Netherlands	110 420	29.3
Germany	98 031	22.5
France	40 744	20.0
Italy	38 525	19.4
Poland	31 121	31.9
Spain	30 522	19.0
Belgium	24 785	14.9
Czechia	18 561	39.4
Sweden	10 787	20.5
Hungary	9 849	28.5
Denmark	8 570	25.4
Austria	7 902	18.0
Ireland	6 992	11.2
Romania	6 198	22.9
Slovenia	5 871	27.4
Greece	5 009	16.0
Portugal	3 889	17.8
Slovakia	3 581	18.7
Finland	3 361	15.2
Bulgaria	2 107	13.7
Lithuania	1 595	13.0
Croatia	1 036	13.8
Estonia	922	16.5
Latvia	861	15.5
Cyprus	426	14.0
Malta	298	12.2
Luxembourg	284	11.8

Source: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2020sitc and DS-018995)

eurostat

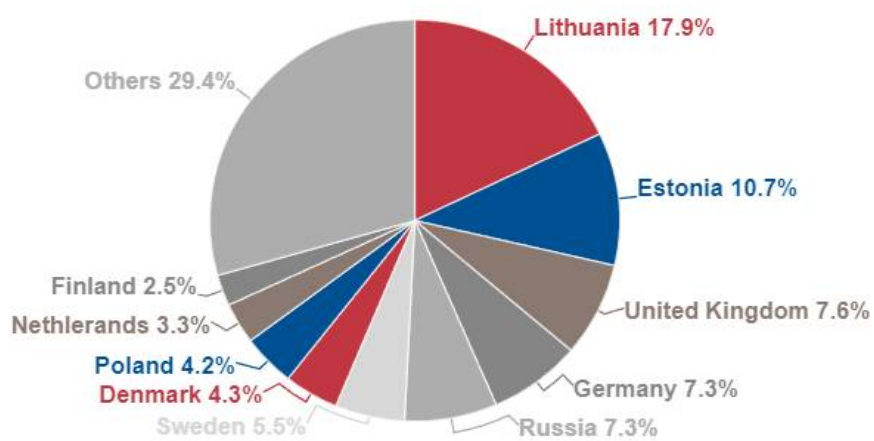
16 paveikslas. ES prekių importo iš Kinijos vertė, 2021

Šaltinis: Eurostat

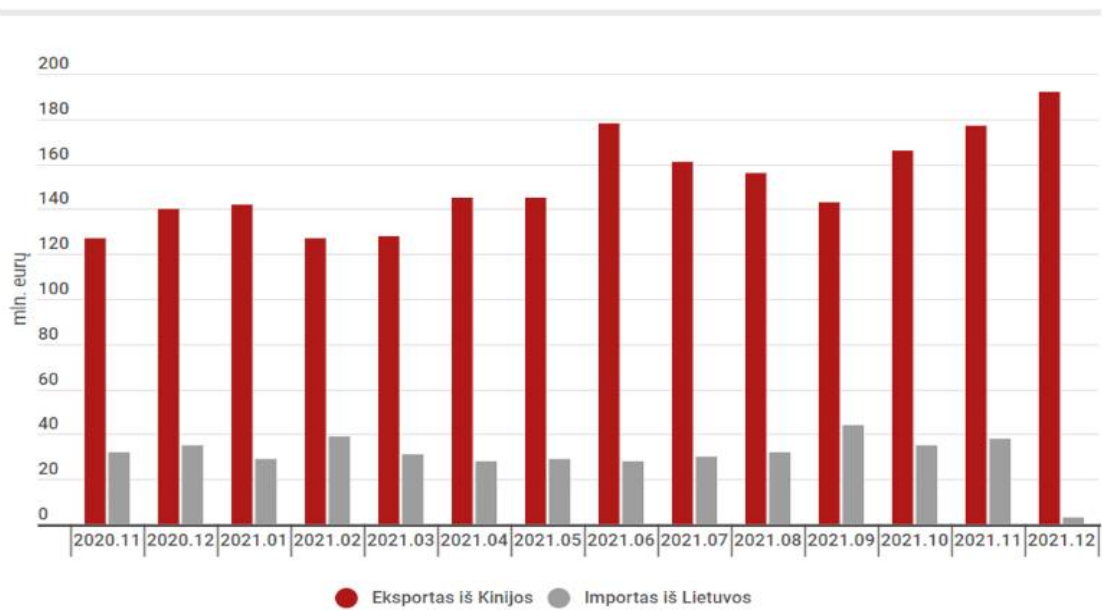
17 paveikslas. Pagrindinės Latvijos eksporto šalys, 2021, %.

Šaltinis: Investment and Development Agency of Latvia

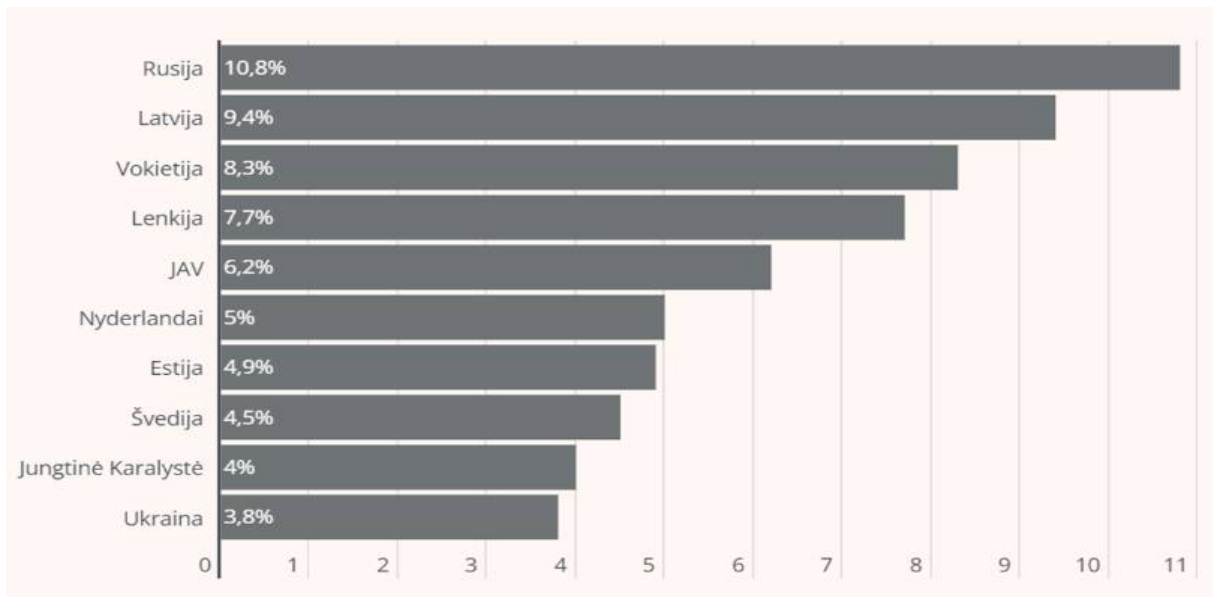
18 paveikslas. Pagrindinės Latvijos importo šalys, 2021, %.

Šaltinis: Investment and Development Agency of Latvia

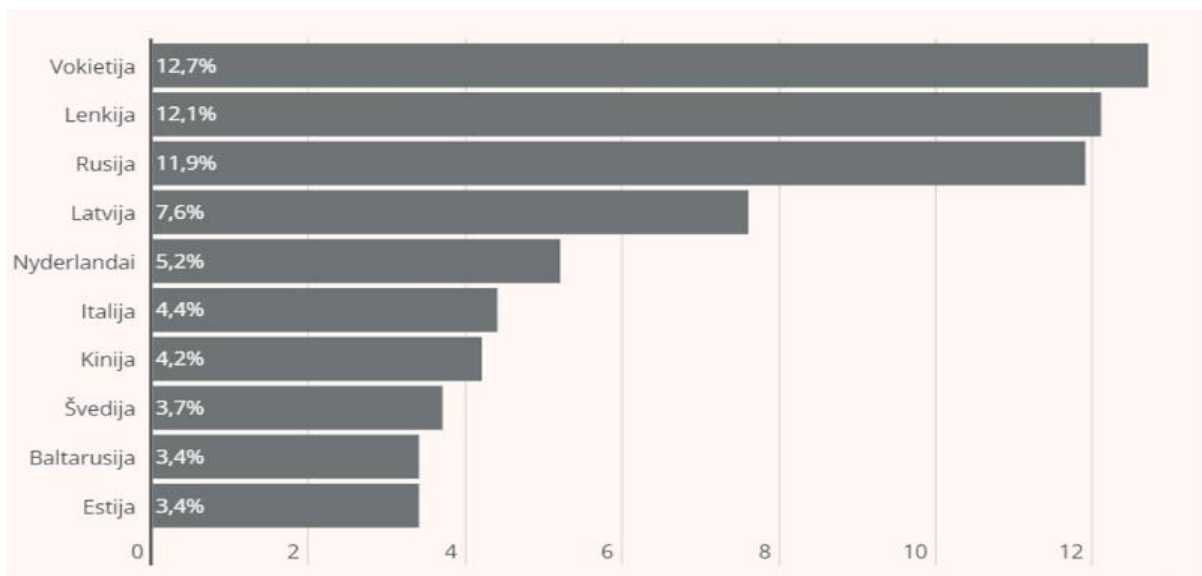
19 paveikslas. Lietuvos ir Kinijos prekyba (Kinijos muitinės duomenys), mln. EUR (2020–2021)

Šaltinis: Jonas Deveikis

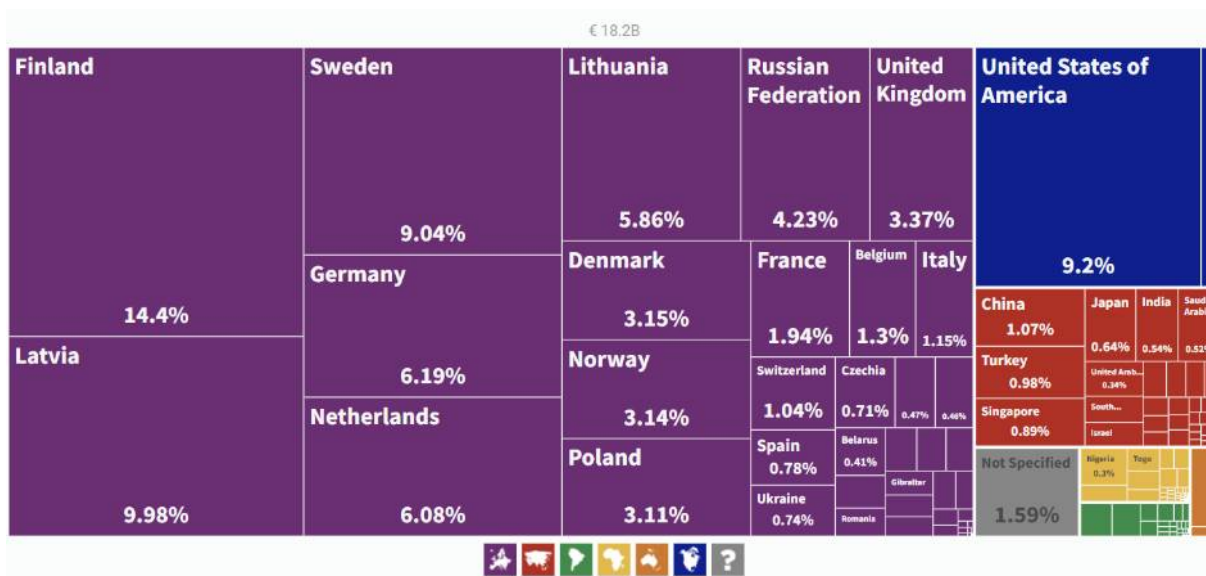
20 paveikslas. Pagrindinės Lietuvos eksporto šalys, 2021, %.

Šaltinis: Eglė Markevičienė ir Jovita Budreikienė

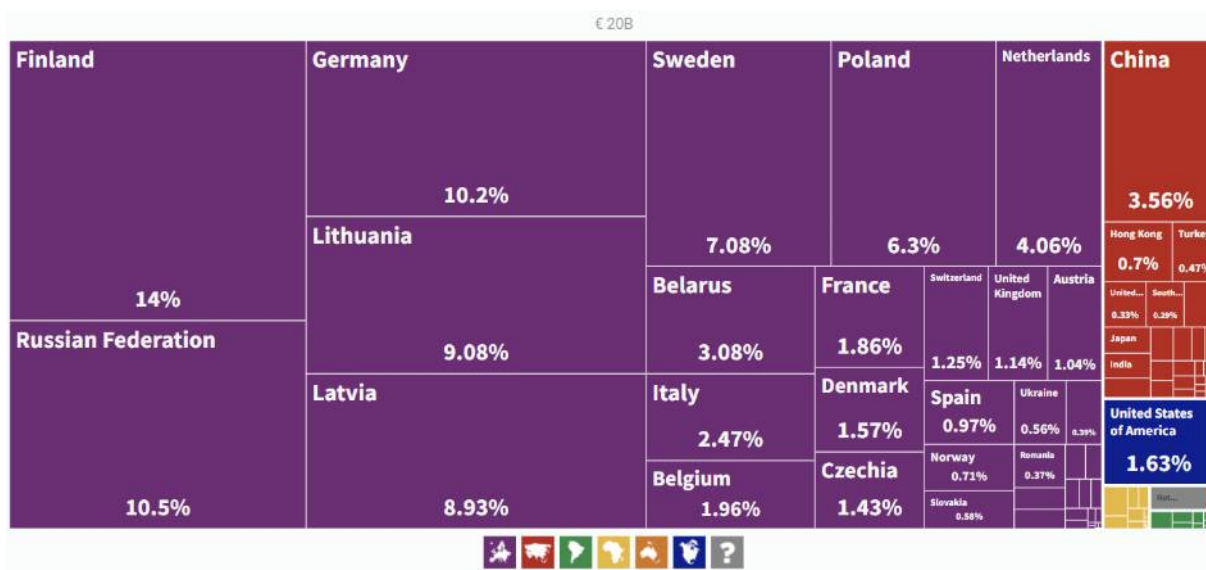
21 paveikslas. Pagrindinės Lietuvos importo šalys, 2021, %.

Šaltinis: Eglė Markevičienė ir Jovita Budreikienė

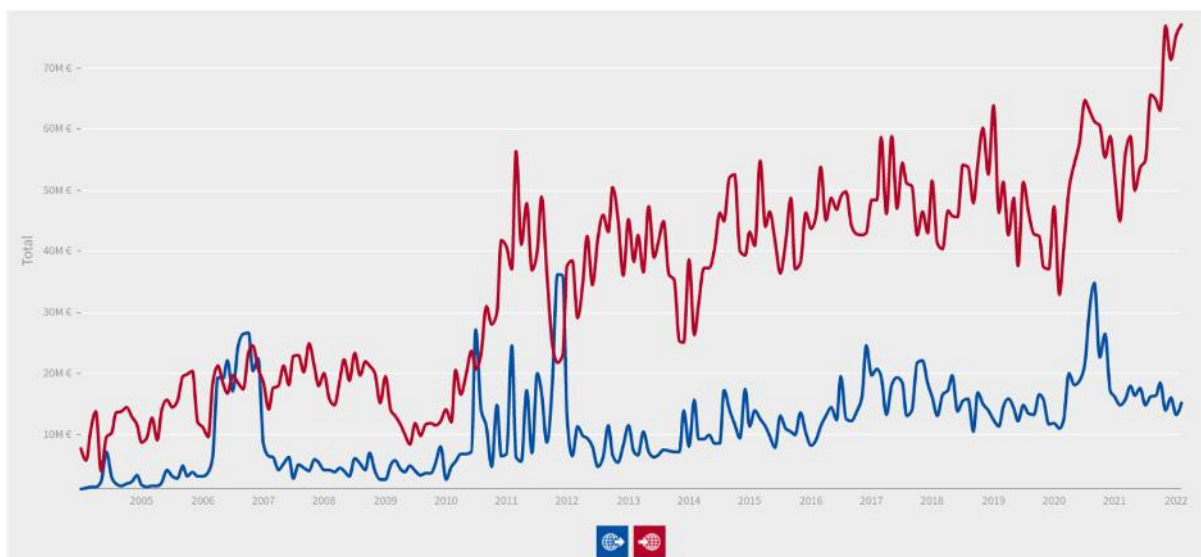
22 *paveikslas*. Pagrindinēs Estijos eksporto šalys, 2021, %.

Šaltinis: Statistics Estonia

23 *paveikslas*. Pagrindinēs Estijos importo šalys, 2021, %

Šaltinis: Statistics Estonia

24 paveikslas. Estijos prekyba su Kinija, 2005–2021

Šaltinis: Statistics Estonia

EU trade balance of goods with China, 2021
(€ million)

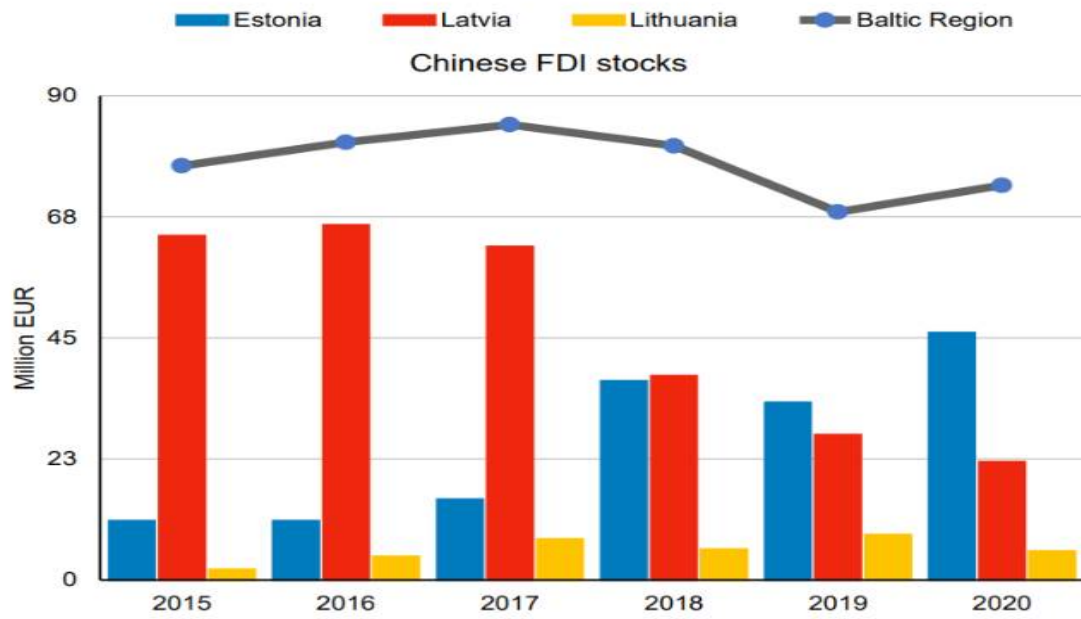
	€ million
Germany	6 624
Ireland	4 014
Finland	277
Luxembourg	-59
Malta	-237
Cyprus	-374
Latvia	-699
Estonia	-727
Croatia	-947
Bulgaria	-991
Lithuania	-1 367
Slovakia	-1 396
Denmark	-2 608
Austria	-3 034
Portugal	-3 203
Sweden	-4 133
Greece	-4 298
Romania	-5 290
Slovenia	-5 423
Hungary	-8 206
Czechia	-16 099
France	-16 716
Belgium	-16 755
Spain	-21 862
Italy	-22 834
Poland	-28 057
Netherlands	-94 514

Source: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2020sitc and DS-018995)

eurostat

25 paveikslas. ES prekybos prekėmis balansas su Kinija pagal valstybę narę, 2021

Šaltinis: Eurostat

26 paveikslas. Kinijos TUI Baltijos valstybėse, 2015–2020

Šaltinis: Liisi Karindi

1 lentelė. Tarptautinio klausimo svarbos ir heterogeniškumo vidaus politikoje pasiskirstymas

	Nedidelis heterogeniškumas	Didelis heterogeniškumas
Didelė svarba	<i>(Tarptautinis klausimas)</i>	<i>(Tarptautinis klausimas)</i>
Nedidelė svarba	<i>(Tarptautinis klausimas)</i>	<i>(Tarptautinis klausimas)</i>

Šaltinis: Jessica Chen Weiss ir Jeremy L. Wallace

2 lentelė. JAV, ES, Lietuvos, Estijos ir Latvijos santykių su Kinija palyginamoji laiko juosta (2019–2022)
(sudaryta autorės)

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
2017	Xi Jinpingo kiniškasis socializmas naujajai erai ³³⁸					
2018		JAV pirmą kartą pavadina CN strategine konkurente ³³⁹				
		Užsienio investicijų rizikos įvertinimo atnaujinimo įstatymas ³⁴⁰				
		Eksporto kontrolės reformos įstatymas ³⁴¹				
		JAV tarifai CN prekėms CN atsakomieji tarifai (keli etapai) ³⁴²				
2019				LT nacionalinio saugumo ataskaita pirmą kartą nurodo CN grėsmes ³⁴³	EE nacionalinio saugumo ataskaita pirmą kartą nurodo CN grėsmes ³⁴⁴	LV nacionalinio saugumo ataskaita pirmą kartą nurodo CN grėsmes ³⁴⁵
			EK komunikatas „ES ir CN. Strateginė perspektyva“ ³⁴⁶			
				<i>Honkongą palaikantis mitingas Vilniuje ir CN ambasados atstovų protestas, LT URM diplomatinė nota CN ambasadoriui</i> ³⁴⁷		
				EP rezoliucija dėl uigūrų padėties Kinijoje ³⁴⁸		
		JAV nustato vizų apribojimus CN pareigūnams dėl elgesio su uigūrais ³⁴⁹				
2020		Pirmasis JAV-CN prekybos				LV-JAV deklaracija dėl 5G

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
		susitarimo etapas ³⁵⁰				saugumo ³⁵¹
					EE-JAV pareiškimas dėl saugios telekomunikacijų infrastruktūros ³⁵²	
				<i>LT parama TW dalyvavimui Pasaulio sveikatos asamblėjoje</i> ³⁵³		
					EE elektroninių ryšių įstatymas dėl saugių technologijų („Huawei įstatymas“) ³⁵⁴	
			Reglamentas, nustatantis TUI į ES tikrinimo sistemą ³⁵⁵			
				LT-JAV susitarimo memorandumas dėl 5G ryšio saugumo ³⁵⁶		
		FBI: CN yra didžiausia grėsmė JAV ³⁵⁷				
		Sankcijos CN pareigūnams dėl laisvių apribojimo Honkonge ³⁵⁸				
		CN atsakomosios sankcijos JAV pareigūnams ³⁵⁹				
			EP rezoliucija dėl uigūrų padėties ³⁶⁰			
			ES-CN principinis susitarimas dėl investicijų (CAI) ³⁶¹	<i>CN sustabdo LT grūdų importą</i> ³⁶²		
2021						LV nacionalinio saugumo įstatymas (nuostatos dėl kritinės IT infrastruktūros) ³⁶³
		Pirmoji Prezidento Bideno kalba apie užsienio politiką: CN – svarbiausia				LV Vyriausybės nutarimas dėl teikiamos informacijos apie

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
		JAV konkurentė ³⁶⁴				TUI ³⁶⁵
		Bideno kalba Miuncheno saugumo konferencijoje ³⁶⁶		<i>LT dalyvauja 17+1 žemesniu lygiu (pirmą kartą)³⁶⁷</i>	EE paseka LT iniciatyva dalyvauti 17+1 žemesniu lygiu	LV paseka LT iniciatyva dalyvauti 17+1 žemesniu lygiu
		JAV Prezidento įsakymas dėl Amerikos tiekimo grandinių ³⁶⁸				
		Nacionalinio saugumo gairės ³⁶⁹				
		JAV bendros sankcijos CN pareigūnams dėl prievartinio darbo Sindziange ³⁷⁰	ES bendros sankcijos CN pareigūnams dėl prievartinio darbo Sindziange ³⁷¹			
			CN atsakomosios sankcijos ES subjektams ³⁷²			
		JAV bendras pareiškimas dėl PSO COVID-19 kilmės tyrimo ³⁷³	ES pareiškimas dėl PSO COVID-19 kilmės tyrimo ³⁷⁴	LT prisijungia prie ES ir JAV tarptautinių pareiškimų dėl COVID-19 kilmės tyrimo ³⁷⁵	EE prisijungia prie ES ir JAV tarptautinių pareiškimų dėl COVID-19 kilmės tyrimo	LV prisijungia prie ES ir JAV tarptautinių pareiškimų dėl COVID-19 kilmės tyrimo
			ES bendradarbiavimo Indijos ir Ramiojo vandenyno regione strategija ³⁷⁶			
			CAI susitarimo ratifikavimo suspendavimas ³⁷⁷			
			EK komunikatas „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas“ ³⁷⁸			
			EK darbinis dokumentas „Strateginės priklausomybės ir pajėgumai“ ³⁷⁹			
			EP rezoliucija dėl CN atsakomųjų sankcijų ES subjektams ³⁸⁰	LT Seimo rezoliucija dėl CN žmogaus teisių pažeidimų ir uigūrų genocido ³⁸¹	[EE neturi rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties CN] ³⁸²	[LV neturi rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties CN]
				<i>LT pasitraukia iš 17+1 (pirmoji)³⁸³</i>	[EE delsia, galvoja EE turėtų išėiti]	[LV nesvarsto, tikisi ekonominės

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
					<i>kolektyviai</i> ³⁸⁴	<i>naudos</i> ³⁸⁵
				LT elektroninių ryšių įstatymas (pataisos) ³⁸⁶		
		Pirmasis JAV-ES aukšto lygio dialogas dėl CN ³⁸⁷	Pirmasis ES-JAV aukšto lygio dialogas dėl CN ³⁸⁸			
		JAV Prezidento įsakymas dėl vertybinių popierių investicijų, kurios finansuoja tam tikras CN įmones, grėsmės šalinimo ³⁸⁹				
		Inovacijų ir konkurencijos įstatymas ³⁹⁰				
				<i>LT paskelbia apie TW atstovybės būsimą atidarymą</i> ³⁹¹		
				CN atšaukia ambasadorių iš LT, reikalauja atšaukti LT ambasadorę iš CN ³⁹²		
			EK strateginio prognozavimo ataskaita „ES pajėgumas ir laisvė veikti“ ³⁹³			
			EP rezoliucija dėl naujos ES ir CN strategijos (raginant parengti ryžtingesnę strategiją) ³⁹⁴			
			EP rekomendacija dėl ES ir TW bendradarbiavimo (pritariant būsimam TW atstovybės atidarymui LT) ³⁹⁵			
			7 EP narių vizitas į TW ³⁹⁶			
		JAV Senato rezoliucija,				

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
		remianti LT santykius su TW ³⁹⁷				
				<i>Taivaniečių atstovybės atidarymas LT³⁹⁸</i>	<i>[EE svarstyty tik ekonominės misijos atidarymo galimybę TW prašymu]³⁹⁹</i>	<i>[LV nesvarsto, kritikuoja LT]⁴⁰⁰</i>
				CN įspėja apie atsakomąsias priemones LT ⁴⁰¹		
		JAV eksporto ir importo bankas pasirašo USD 600 mln. eksporto kredito sutartį su LT		JAV eksporto ir importo bankas pasirašo USD 600 mln. eksporto kredito sutartį su LT ⁴⁰²		
				<i>„Demokratijos ateities“ forumas Vilniuje⁴⁰³</i>		
				CN pažemina diplomatinio atstovavimo lygį iki reikalų patikėtinių ⁴⁰⁴		
				Baltijos valstybių parlamentarų vizitas į TW ⁴⁰⁵	Baltijos valstybių parlamentarų vizitas į TW ⁴⁰⁶	Baltijos valstybių parlamentarų vizitas į TW ⁴⁰⁷
				CN išbraukia LT iš CN muitinės sistemos ⁴⁰⁸ , uždraudžiant ir LT kilmės prekių importą į CN ⁴⁰⁹		
		JAV diplomatinis Pekino žaidynių boikotas ⁴¹⁰	<i>[ES nėra bendros pozicijos dėl Pekino žaidynių boikoto]⁴¹¹</i>	LT diplomatinis Pekino žaidynių boikotas ⁴¹²	EE diplomatinis Pekino žaidynių boikotas ⁴¹³	<i>[LV neboikotuoja Pekino žaidynių]⁴¹⁴</i>
		Įstatymas dėl uigūrų pagamintų prekių importo draudimo, rezoliucijos dėl uigūrų genocido ir Pekino žaidynių boikoto ⁴¹⁵	EK inicijuotas kovos su ekonomine prievarta instrumentas ⁴¹⁶		EE užsienio investicijų patikros įstatymo projektas ⁴¹⁷	

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
		Antrasis JAV-ES aukšto lygio dialogas dėl CN ⁴¹⁸	Antrasis ES-JAV aukšto lygio dialogas dėl CN ⁴¹⁹			
		„Demokratijos forumas“ ⁴²⁰				
		JAV sankcijos CN dėl žmogaus teisių pažeidimų ⁴²¹				
		JAV nacionalinių kritinių pajėgumų apsaugos įstatymo projektas (svarstomas) ⁴²²				
		CN atsakomosios sankcijos JAV pareigūnams ⁴²³				
		Baigė galioti pirmasis JAV-CN prekybos susitarimo etapas, nuostolingas abiem pusėms ⁴²⁴				
2022		JAV išlaiko tarifus CN prekėms (nuo 2018) ⁴²⁵		TW perima LT krovinius, kurių neįsileidžia CN ⁴²⁶		
				TW skiria pagalbos paketą LT ⁴²⁷		
				TW skiria USD 1 mlrd. paskolų fondą bendriems projektams ⁴²⁸		
			EP rezoliucija dėl laisvių pažeidimų Honkonge ⁴²⁹			
			EK kreipimasis į PPO dėl CN varžymų importui iš LT ⁴³⁰			
		FBI: CN kelia didžiausią grėsmę JAV ⁴³¹				
	CN-RU plataus masto bendradarbiavimo susitarimas ⁴³²			CN stabdo LT jautienos, pieno ir alaus importą ⁴³³		

Metai	Kinija (CN)	JAV	ES	Lietuva (LT)	Estija (EE)	Latvija (LV)
	(RU karas prieš UKR) ⁴³⁴	Indijos ir Ramiojo vandenyno strategija ⁴³⁵				
		JAV gynybos pareigūnų vizitas į TW ⁴³⁶				
		Bideno ir Xi pokalbis dėl RU (nuotolinis) ⁴³⁷		LT nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymas (pataisos) ⁴³⁸		
		JAV apriboja vizų išdavimą CN pareigūnams (dėl uigūrų represijų) ⁴³⁹	ES strateginis kelrodis saugumo ir gynybos srityje (strateginė autonomija) ⁴⁴⁰			
		CN atsakomosios sankcijos JAV pareigūnams ⁴⁴¹				
		Stringa derybos dėl antrojo JAV-CN prekybos susitarimo etapo ⁴⁴²				
		Bideno kalba Varšuvoje palaikant UKR ⁴⁴³				
		JAV nacionalinė gynybos strategija ⁴⁴⁴				
	CN nepasmerkia RU karo prieš UKR ⁴⁴⁵		ES-CN vadovų susitikimas (nuotolinis) ⁴⁴⁶			
		Pirmasis JAV-ES dialogas saugumo ir gynybos klausimais	Pirmasis ES-JAV dialogas saugumo ir gynybos klausimais ⁴⁴⁷			
		Trečiasis JAV-ES aukšto lygio dialogas dėl CN ⁴⁴⁸	Trečiasis ES-JAV aukšto lygio dialogas dėl CN ⁴⁴⁹			

Pastaba:

žaliai pavaizduoti JAV ir ES bendrai koordinuoti veiksmai, valstybių bendri veiksmai ir Lietuvai palankūs veiksmai;
raudonai pavaizduoti CN neigiami veiksmai ir kitų valstybių Lietuvai nepalankūs veiksmai;
mėlynai pavaizduoti ES sprendimai ir VN jų įgyvendinimas;
rudai pavaizduoti JAV-CN ir ES-CN prekybos susitarimai;
paryškintu šriftu pavaizduoti Lietuvos proaktyvūs veiksmai.

Šaltinis: sudaryta autorės

3 lentelė. Pagrindiniai JAV prekybos partneriai, 2021

Total Goods: Top trading partners 2021

Source IMF

Imports			Exports			Total trade		
Partner	Value Mio €	% World	Partner	Value Mio €	% World	Partner	Value Mio €	% World
World	2,401,642	100.0	World	1,486,925	100.0	World	3,888,567	100.0
1 China	428,145	17.8	1 Canada	259,984	17.5	1 EU27	645,828	16.6
2 EU27	415,588	17.3	2 Mexico	233,752	15.7	2 Canada	561,970	14.5
3 Mexico	325,277	13.5	3 EU27	230,241	15.5	3 Mexico	559,030	14.4
4 Canada	301,987	12.6	4 China	127,729	8.6	4 China	555,874	14.3
5 Japan	114,258	4.8	5 Japan	63,389	4.3	5 Japan	177,647	4.6
6 Vietnam	86,166	3.6	6 South Korea	55,612	3.7	6 South Korea	135,898	3.5
7 South Korea	80,286	3.3	7 United Kingdom	51,968	3.5	7 United Kingdom	99,629	2.6
8 Taiwan	65,222	2.7	8 Brazil	39,640	2.7	8 Taiwan	96,459	2.5
9 India	61,944	2.6	9 India	33,931	2.3	9 India	95,875	2.5
10 Switzerland	53,485	2.2	10 Taiwan	31,237	2.1	10 Vietnam	95,422	2.5
2 EU27	415,588	17.3	3 EU27	230,241	15.5	1 EU27	645,828	16.6

Šaltinis: TVF

4 lentelė. Pagrindiniai ES prekybos partneriai, 2011

Total Goods: Top trading partners 2021

Source Eurostat, Comext - Statistical regime 4

Imports			Exports			Total trade		
Partner	Value Mio €	% Extra-EU	Partner	Value Mio €	% Extra-EU	Partner	Value Mio €	% Extra-EU
World	2,112,458	100.0	World	2,180,402	100.0	World	4,292,859	100.0
1 China	472,348	22.4	1 USA	399,321	18.3	1 China	695,728	16.2
2 USA	232,482	11.0	2 United Kingdom	283,581	13.0	2 USA	631,803	14.7
3 Russia	158,699	7.5	3 China	223,380	10.2	3 United Kingdom	430,406	10.0
4 United Kingdom	146,825	7.0	4 Switzerland	156,563	7.2	4 Switzerland	280,201	6.5
5 Switzerland	123,638	5.9	5 Russia	89,272	4.1	5 Russia	247,972	5.8
6 Turkey	77,983	3.7	6 Turkey	79,239	3.6	6 Turkey	157,222	3.7
7 Norway	74,447	3.5	7 Japan	62,353	2.9	7 Norway	130,978	3.1
8 Japan	62,361	3.0	8 Norway	56,531	2.6	8 Japan	124,714	2.9
9 South Korea	55,427	2.6	9 South Korea	51,852	2.4	9 South Korea	107,279	2.5
10 India	46,172	2.2	10 India	41,847	1.9	10 India	88,020	2.1
1 China	472,348	22.4	3 China	223,380	10.2	1 China	695,728	16.2

Šaltinis: Eurostat

5 lentelė. Pagrindiniai Kinijos prekybos partneriai, 2021

Total Goods: Top trading partners 2021

Source IMF

Imports			Exports			Total trade		
Partner	Value Mio €	% World	Partner	Value Mio €	% World	Partner	Value Mio €	% World
World	2,265,035	100.0	World	2,847,918	100.0	World	5,112,953	100.0
1 EU27	262,231	11.6	1 USA	488,405	17.2	1 EU27	701,211	13.7
2 Taiwan	212,616	9.4	2 EU27	438,981	15.4	2 USA	641,308	12.5
3 South Korea	180,565	8.0	3 Hong Kong	297,320	10.4	3 Japan	314,581	6.2
4 Japan	174,307	7.7	4 Japan	140,274	4.9	4 South Korea	307,862	6.0
5 USA	152,904	6.8	5 South Korea	127,297	4.5	5 Hong Kong	305,582	6.0
6 Australia	137,129	6.1	6 Vietnam	116,643	4.1	6 Taiwan	278,891	5.5
7 Brazil	92,156	4.1	7 India	82,513	2.9	7 Vietnam	194,656	3.8
8 Malaysia	82,996	3.7	8 United Kingdom	73,667	2.6	8 Australia	193,341	3.8
9 Vietnam	78,013	3.4	9 Malaysia	66,727	2.3	9 Malaysia	149,723	2.9
10 Russia	66,247	2.9	10 Taiwan	66,276	2.3	10 Brazil	137,504	2.7
1 EU27	262,231	11.6	2 EU27	438,981	15.4	1 EU27	701,211	13.7

Šaltinis: TVF

6 lentelė. Pagrindinės autonominės ES ir JAV priemonės, kurių buvo imtasi sprendžiant su Kinija susijusius iššūkius, 2016–2021

Politikos sritis	ES priemonės	JAV priemonės
Konkurencijos politika	siūloma	siūloma
Prekybos apsauga	yra	yra
Investicijų patikra	yra	yra
Naujų ir pagrindinių technologijų eksporto kontrolė	yra	yra
Sąžiningi ir abipusiai viešieji pirkimai	siūloma	netaikytina
Žmogaus teisės ir priverstinis darbas	yra + siūloma	yra + siūloma
Tiekimo grandinių atsparumas	yra + siūloma	yra + siūloma
Informacinių ir ryšių technologijų ir paslaugų saugumas	yra + siūloma	yra
Finansinių investicijų apribojimai	netaikytina	yra
Reagavimas į Kinijos „Juostos ir kelio“ iniciatyvą	yra + siūloma	yra
Kovos su ekonomine prievarta priemonė	siūloma	yra

Šaltinis: Noah Barkin ir Agatha Kratz

7 lentelė. JAV, Kinijos ir Taivano svarba Lietuvos politikai; nuomonių heterogeniškumas

Svarba	Užsienio politikos prioritetas	Užsienio politikos prioritetas	Užsienio politikos prioritetas	
Didelė	JAV			
Vidutinė			Kinija	
Nedidelė			Taivanas	
	Nedidelis	Vidutinis	Didelis	Heterogeniškumas

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis empiriniu tyrimu ir atlikta apklausa

8 lentelė. Lietuvos, Latvijos ir Estijos politikos ir derybinės strategijos Kinijos klausimu

	Lietuva	Estija	Latvija
Politikos strategija JAV atžvilgiu	Tempo diktavimo	Neutrali (apsidraudžia)	Neutrali (slepiasi)
Statusas JAV atžvilgiu	JAV supersąjungininkė	<i>JAV supersąjungininkė kitu klausimu</i>	<i>JAV sąjungininkė kitu klausimu</i>
Derybinė strategija ES lygiu	Tempo diktavimo	Neutrali (delsia)	Neutrali (vilkina)
Taktinė strategija ES lygiu	<p>Vidinės politikos prioritetų perkėlimas į ES lygį</p> <p>Darbotvarkės nustatymas</p> <p>Statuso siekimas</p> <p>Įtikinėjimas</p> <p>Savos pozicijos pateikimas kaip teikiančios bendrą naudą</p> <p>Moralinis argumentavimas</p> <p>Moralinė lyderystė</p> <p>Didžiausios naudos siekimas</p> <p>Veikimas vienašališkai</p>	Koalicijų telkimas	Jungimasis į koalicijas

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis atliktu tyrimu

9 lentelė. Baltijos valstybių prekybos prekėmis su Kinija palyginimas, 2021 m., mln. EUR

Eil. Nr.	Valstybė	Eksportas į Kiniją	Importas iš Kinijos	Prekybos balansas
1.	Lietuva	EUR 228 mln.	EUR 1 595 mln.	EUR -1 367 mln.
2.	Estija	EUR 195 mln.	EUR 922 mln.	EUR -727 mln.
3.	Latvija	EUR 162 mln.	EUR 861 mln.	EUR -699 mln.

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal Eurostat

10 lentelė. Baltijos valstybių prekybos prekėmis su Kinija palyginimas, 2021 m., mln. EUR, vieta

	Eksportas į Kiniją	Importas iš Kinijos	Prekybos balansas
Lietuva	228 0,7% (2021 gruodis) Nr. 22 (2020)	1595 3,7% Nr. 6	-1367
Estija	195 1,07% Nr. 17	922 3,56% Nr. 9	-727
Latvija	162 4,4% Nr. 6	861	-699

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal Eurostat, „Statistics Estonia“, Latvian Investment Development Agency, LRT.

11 lentelė. Baltijos valstybių prekybos su Kinija dalis, %; Kinija Baltijos valstybių prekybos partnerių sąraše, vieta

Eil. Nr.	Valstybė	Eksportas į Kiniją	Importas iš Kinijos	Prekybos balansas
1.	Latvija	4,4% Nr. 6		neigiamas
2.	Estija	1,07% Nr. 17	3,56% Nr. 9	neigiamas
3.	Lietuva	0,7% (2021 m. gruodis) Nr. 22 (2020 m.)	3,7% Nr. 6	neigiamas

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal „Statistics Estonia“, Latvian Investment Development Agency, LRT

3 priedas. Apklausų klausimai

1. Apklausa

Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir strategijos Kinijos bei JAV atžvilgiu

Sveiki,

Būčiau dėkinga, jei sutiktumėte atsakyti į apklausą apie Lietuvos užsienio politikos prioritetų ir strategijų Kinijos bei JAV atžvilgiu pasirinkimo procesą.

Jūsų atsakymai padėtų atlikti tyrimą rengiant tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro studijų VU TSPMI diplominį darbą tema "Baltijos valstybių santykiai su Kinija JAV šešėlyje: neutralumas, bendradarbiavimas ar tempo diktavimas?"⁴⁵⁰ (darbo vadovas – Prof. Ramūnas Vilpišauskas).

Apklausa metu gauti duomenys bus naudojami tik magistro baigiamojo darbo tyrimo tikslais. Jūsų pageidavimu bus užtikrintas anonimiškumas.

Apklausą sudaro 41 klausimas, pildymo trukmė ~35-60 min.

Klausimai su Prof. R. Vilpišausku iš anksto nederinti, prisiimu atsakomybę už galimus netikslumus.

Iš anksto dėkoju už skirtą laiką.

Klausimai:

1. Ar prisidėjote prie XVIII-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos dalies apie Lietuvos užsienio politiką (XII skyrius) (toliau – Užsienio politikos strategija) rengimo?

Taip

Ne

Komentaras

2. Kas, Jūsų manymu, inicijavo Užsienio politikos strategijos pagrindines idėjas? (nurodytos dabartinės pareigos, galimi keli variantai)

LR užsienio reikalų ministras

LR užsienio reikalų viceministras/ -ai

Platesnė URM komanda

LR Prezidentas

LR Prezidentūra

LR Seimo Užsienio reikalų komiteto nariai

Valdančiosios partijų koalicijos nariai

Kita

Komentaras

3. Kas, Jūsų manymu, aktyviai prisidėjo rengiant Užsienio politikos strategiją, siūlydami idėjas? (nurodytos dabartinės pareigos, galimi keli variantai)

LR užsienio reikalų ministras

LR užsienio reikalų viceministras/ -ai

Platesnė URM komanda

LR Prezidentas

LR Prezidentūra

LR Seimo Užsienio reikalų komiteto nariai

Valdančiosios partijų koalicijos nariai

Kita

Komentaras

4. Jau parengtos Užsienio politikos strategijos projektas buvo derintas su (galimi keli variantai)

LR užsienio reikalų ministru

LR užsienio reikalų viceministru/ -ais

Platesne URM komanda

LR Prezidentu

LR Prezidentūra

LR Seimo Užsienio reikalų komiteto nariais

Valdančiosios partijų koalicijos nariais

Kita

Komentaras

5. Jei LR Prezidentas (Prezidentūra) nedalyvavo Užsienio politikos strategijos rengimo procese, ar parengus strategiją Prezidentas/Prezidentūra buvo tiesiogiai supažindintas/-a su ja?

Taip

Ne

Komentaras

6. Ar Prezidentas/Prezidentūra turėjo pastabų rengiamam/parengtam Užsienio politikos strategijos projektui?

Taip

Ne

Komentaras

7. Koks, Jūsų manymu, yra pagrindinis Lietuvos užsienio politikos strategijos tikslas/tiksiai?

Komentaras

8. Kuo rėmėtės, formuodami Užsienio politikos strategiją? (galimi keli variantai)

Susiklosčiusia LR užsienio politikos tradicija

Geopolitine padėtimi

VSD grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimais

Kita

Komentaras

9. Ar formuojant Užsienio politikos strategiją atsižvelgta į JAV užsienio politikos prioritetus?

Taip

Ne

Komentaras

10. Jei formuojant Užsienio politikos strategiją atsižvelgta į JAV užsienio politikos prioritetus, koks buvo to tikslas? (galimi keli variantai)

Sutampa su Lietuvos užsienio politikos prioritetais

Siekiant ekonominės naudos

Siekiant užsitikrinti paramą Lietuvos saugumui Rusijos atžvilgiu

Siekiant didinti Lietuvos prestižą regione/pasaulyje

Siekiant Lietuvos lyderystės regione/ES/pasaulyje

Kita

Komentaras

11. Ar formuojant Užsienio politikos strategiją buvo žinoma apie JAV ekspertų siūlomas idėjas apie tai, kaip Lietuva galėtų tapti įdomi JAV (pvz., N. Gvosdevo studija „Reconceptualizing Lithuania’s Importance For U.S. Foreign Policy“, nors pastaroji paskelbta tik 2021 m.)?

Taip

Ne

Komentaras

12. Jei formuojant Užsienio politikos strategiją žinota apie JAV ekspertų siūlomas idėjas Lietuvai, ar į jas buvo atsižvelgta?

Taip

Ne

Komentaras

13. Koks yra Lietuvos užsienio politikos tikslas JAV atžvilgiu?

Komentaras

14. Kiek svarbi Lietuvai yra Lietuvos užsienio politika JAV atžvilgiu?

Lietuvos užsienio politika JAV atžvilgiu Lietuvai

-nesvarbi

-beveik nesvarbi

-šiek tiek svarbi

-vidutiniškai svarbi

-svarbi

-labai svarbi

15. Koks yra Lietuvos (užsienio) politikos tikslas Kinijos atžvilgiu?

Komentaras

16. Kiek svarbi Lietuvai yra Lietuvos (užsienio) politika Kinijos atžvilgiu?

Lietuvos (užsienio) politika Kinijos atžvilgiu Lietuvai

-nesvarbi

- beveik nesvarbi
- šiek tiek svarbi
- vidutiniškai svarbi
- svarbi
- labai svarbi

17. Rengiant Užsienio politikos strategiją, Kinija joje tiesiogiai paminėta dėl šių veiksnių (galimi keli variantai):

VSD grėsmių vertinime nustatytos Kinijos keliamos grėsmės Lietuvai

Geopolitinės priežastys

Kinijos svarba JAV užsienio politikai

Kita

Komentaras

18. Ar vykdant Lietuvos užsienio politikos praktinius žingsnius jie yra iš anksto derinami su Prezidentu/Prezidentūra?

Taip

Ne

Komentaras

19. Ar vykdant Lietuvos užsienio politikos praktinius žingsnius Prezidentas/Prezidentūra apie juos yra informuojami post factum?

Taip

Ne

Komentaras

20. Ar vykdant Lietuvos užsienio politikos praktinius žingsnius jie yra derinami su tarptautiniais ar nacionaliniais subjektais (pvz., JAV, ES valstybėmis narėmis, Lietuvos verslo asociacijomis)?

Taip

Ne

Komentaras

21. Ar Lietuvos pasitraukimas iš 17+1 formato buvo derintas su kitomis ES valstybėmis narėmis?

Taip

Ne

Komentaras

22. Ar Lietuvos pasitraukimas iš 17+1 formato buvo derintas su JAV?

Taip

Ne

Komentaras

23. Lietuvoje nuspręsta vertinti „Huawei“ ir kitų Kinijos įmonių keliamas grėsmes, vadovaujantis šiais sumetimais (galimi keli variantai):

Kinijos agresyvi veikla kitose ES valstybėse

Kinijos agresyvi veikla JAV

Sekant JAV pavyzdžiu

Kita

Komentaras

24. Koks yra Lietuvos užsienio politikos tikslas Taivano atžvilgiu?

Komentaras

25. Kiek svarbi Lietuvai yra Lietuvos užsienio politika Taivano atžvilgiu?

Lietuvos užsienio politika Taivano atžvilgiu Lietuvai

-nesvarbi

-beveik nesvarbi

-šiek tiek svarbi

-vidutiniškai svarbi

-svarbi

-labai svarbi

26. Koks buvo Lietuvos užsienio politikos tikslas sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje?

Komentaras

27. Ar sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje buvo derinta su Prezidentu/Prezidentūra?

Taip

Ne

Komentaras

28. Ar sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje konsultuotasi su kitomis ES valstybėmis narėmis?

Taip

Ne

Komentaras

29. Ar sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje konsultuotasi su JAV?

Taip

Ne

Komentaras

30. Ar sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje buvo atliktas poveikio vertinimas/tyrimas dėl galimos Kinijos reakcijos Lietuvai?

Taip

Ne

Komentaras

31. Sutinkant atidaryti Taivaniečių atstovybę Vilniuje, analizuota (galimi keli variantai):

Taivano svarbos Kinijai suvokimas

Lietuvos-Kinijos prekybos apimtys

Poveikis verslui dėl galimo ekonominio jautrumo ir pažeidžiamumo

Poveikis dėl pasaulinių tiekimo grandinių tarpusavio priklausomybių

Kita

Komentaras

32. Ar po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje Kinijai ėmusis ekonominio spaudimo Lietuvai per tiekimo grandines Lietuva kreipėsi pagalbos į ES?

Taip

Ne, ES ėmėsi priemonių savo iniciatyva

Komentaras

33. Jei Lietuva kreipėsi pagalbos į Europos Komisiją (kitas ES tarnybas) dėl Kinijos pradėto ekonominio spaudimo, kokias strategijas Lietuva taikė? (galimi keli variantai)

Aktyvus koalicijų telkimas ES

Pasyvus dalyvavimas koalicijose ES

Įtikinėjimas

Viešinimas (klausimo kėlimas)

Gėdinimas

Argumentavimas (teisinis, moralinis)

Lobizmas

Vienašališki veiksmai

Lyderystės demonstravimas

Kita

Komentaras

34. Kaip praktiškai vykdomas Lietuvos Užsienio politikos strategijoje nustatytas užsienio politikos proaktyvumo bei veikimo „virš savo svorio kategorijos“ siekis? (Kinijos, Taivano, JAV atžvilgiu)

Komentaras

35. Ar veikdama proaktyviai, Lietuva derina savo žingsnius su JAV, ES valstybėmis narėmis?

Taip

Ne

Komentaras

36. Kokias strategijas taiko Lietuva santykiuose su JAV, siekdama užsienio politikos tikslų? (galimi keli variantai)

Aktyvus koalicijų telkimas su kitomis valstybėmis

Pasyvus dalyvavimas koalicijose

Įtikinėjimas

Viešinimas (klausimo kėlimas)

Gėdinimas

Argumentavimas (teisinis, moralinis)

Lobizmas

Vienašališki veiksmai

Lyderystės demonstravimas

Kita

Komentaras

37. Kokias strategijas taiko Lietuva santykiuose su ES valstybėmis narėmis bei ES institucijomis, siekdama užsienio politikos tikslų? (galimi keli variantai)

Aktyvus koalicijų telkimas ES

Pasyvus dalyvavimas koalicijose

Įtikinėjimas

Viešinimas (klausimo kėlimas)

Gėdinimas

Argumentavimas (teisinis, moralinis)

Lobizmas

Vienašališki veiksmai

Lyderystės demonstravimas

Kita

Komentaras

38. Kokiuose formatuose šiuo metu vyksta Lietuvos institucinis bendradarbiavimas su JAV? (galimi keli variantai)

JAV administracija

JAV Kongresas

JAV Senatas

Kita

Komentaras

39. Ko siekiama Lietuvos instituciniu bendradarbiavimu su JAV?

Komentaras

40. Ar Lietuvos institucinis bendradarbiavimas su JAV yra pakankamas?

Taip

Reikėtų plėsti

Komentaras

41. Ar keisis Lietuvos užsienio politikos prioritetai dėl Rusijos pradėto karo Ukrainoje?

Taip

Ne

Komentaras

42. Jūsų vardas, pavardė?

Įrašykite

Pageidauju anonimiškumo

Komentaras

2. Survey

Estonia's foreign policy priorities and strategies towards China and the United States

I would be grateful if you could respond to a survey on the process of choosing Estonia's foreign policy priorities and strategies towards China and the United States.

Your answers would help conduct my research on the Master's thesis of International Relations and Diplomacy programme at the Vilnius University Institute of International Relations and Political Sciences on the topic 'Relations between Estonia, Latvia, and Lithuania, and China in the Shadow of the United States: Fence-Sitting, Co-Shaping or Pace-Setting?'⁴⁵¹ (Thesis Supervisor: Professor Ramūnas Vilpišauskas).

The data obtained during the survey will be used only for the purposes of the master's thesis research. Anonymity will be guaranteed at your request.

There are 20 questions in the survey, it will take 15-20 minutes.

Thank you for your time.

Viktorija Bylaite

Questions

1. To your knowledge, who has contributed the main ideas for the Part "Foreign Policy" of "Coalition agreement: Center-Reform government 2021-2023" and "Estonian Foreign Policy Strategy 2030" (hereinafter, the Foreign Policy Strategy)? (current positions indicated, several options available)

Prime Minister of the Republic of Estonia
Minister of Foreign Affairs of the Republic of Estonia
MFA team
Office of the Prime Minister of the Republic of Estonia
Members of the Foreign Affairs Committee of the Riigikogu of the Republic of Estonia
Members of the ruling coalition of parties
Other
Please comment

2. To your knowledge, what was the basis for the Foreign Policy Strategy?

The established foreign policy tradition of Estonia
Geopolitical situation
Annual Reports on International Security by Estonian Foreign Intelligence Service
Other
Please comment

3. In your opinion, what is the main goal (goals) of Estonia's foreign policy?

Please comment

4. Were the US foreign policy priorities taken into account in the formulation of the Foreign Policy Strategy?

Yes
No
Please comment

5. If the US foreign policy priorities were taken into account while formulating the Foreign Policy Strategy, what was the purpose of that?

Because they coincide with Estonia's foreign policy priorities

Seeking economic benefit

In order to ensure support for Estonia's security vis-à-vis Russia

In order to enhance Estonia's prestige in the region/world

Seeking Estonia's leadership in the region/EU/world

Other

Please comment

6. What is the goal of Estonia's foreign policy towards the US?

Please comment

7. How important to Estonia is its foreign policy towards the US?

Estonia's foreign policy towards the US is:

-not at all important

-slightly Important

-fairly Important

-important

-very important

Please comment

8. What is the purpose of Estonia's (foreign) policy towards China?

Please comment

9. How important to Estonia is its (foreign) policy towards China?

Estonia's foreign policy towards China is:

-not at all important

-slightly Important

-fairly Important

-important

-very important

Please comment

10. China could be important to Estonia because of:

Threats posed by China to Estonia, as identified in Annual Reports on International Security by Estonian Foreign Intelligence Service

Geopolitical reasons

Importance of China to US foreign policy

Other

Please comment

11. Are practical steps of Estonia's foreign policy coordinated with international / national stakeholders (US, EU Member States, Estonian business associations)?

Yes

No

Please comment

12. What is Estonia's opinion on 16+1?

Please comment

13. What is Estonia's opinion on Huawei and other Chinese companies possibly operating in Estonia?

Please comment

14. How important to Estonia is its foreign policy towards Taiwan?

Estonia's foreign policy towards Taiwan is:

-not at all important

-slightly Important

-fairly Important

-important

-very important

Please comment

15. Would Estonia consider opening a mission of Taiwan/Taipei in Estonia?

Yes

No

Please comment

16. How is the goal to increase "Estonia's contribution in various cooperation formats" (p. 11), "raise Estonia's profile in the EU and third countries" (p. 12), and "ensure United States' active participation in all aspects of Estonia's security" (p.12), as laid down in "Estonian Foreign Policy Strategy 2030", realised? Estonia engages in:

Active coalition-building with other states

Passive participation in coalitions

Persuasion

Publicity

Shaming

Argumentation (legal, moral)

Lobbying

Unilateral action

Demonstration of leadership

Other

Please comment

17. In what formats is Estonia's institutional cooperation with the US currently taking place?

US Administration

US Congress

US Senate

Other

Please comment

28. Is Estonia's institutional cooperation with the US sufficient?

Yes

No, more cooperation is needed

Please comment

19. Will Estonia's foreign policy priorities change due to Russia's war in Ukraine?

Yes

No

Please comment

20. Your name, surname / anonymous

3. Survey

Latvia's foreign policy priorities and strategies towards China and the United States

I would be grateful if you could respond to a survey on the process of choosing Latvia's foreign policy priorities and strategies towards China and the United States.

Your answers would help conduct my research on the Master's thesis of International Relations and Diplomacy programme at the Vilnius University Institute of International Relations and Political Sciences on the topic 'Relations between Latvia, Lithuania, and Estonia and China in the Shadow of the United States: Fence-Sitting, Co-Shaping or Pace-Setting?'⁴⁵² (Supervisor: Professor Ramūnas Vilpišauskas).

The data obtained during the survey will be used only for the purposes of the master's thesis research. Anonymity will be guaranteed at your request.

There are 24 questions in the survey, it will take 20-30 minutes.

Thank you for your time.

Viktorija Bylaite

1. To your knowledge, who has contributed the main ideas for the Part "Foreign Policy" of the Declaration of the Intended Activities of the Cabinet of Ministers headed by Arturs Krišjānis Kariņš (hereinafter, Foreign Policy Strategy)? (current positions indicated, several options available)

Minister of Foreign Affairs of the Republic of Latvia

MFA team

President of the Republic of Latvia

Office of the President of the Republic of Latvia

Members of the Foreign Affairs Committee of the Saeima of the Republic of Latvia

Members of the ruling coalition of parties

Other

Please comment

2. To your knowledge, what was the basis for the Foreign Policy Strategy?

The established foreign policy tradition of Latvia

Geopolitical situation

Annual Reports by Latvian State Security Service

Other

Please comment

3. In your opinion, what is the main goal (goals) of Latvia's foreign policy?

Please comment

4. Were the US foreign policy priorities taken into account in the formulation of the Foreign Policy Strategy?

Yes

No

Please comment

5. If the US foreign policy priorities were taken into account while formulating the Foreign Policy Strategy, what was the purpose of that?

Because they coincide with Latvia's foreign policy priorities
Seeking economic benefit
In order to ensure support for Latvia's security vis-à-vis Russia
In order to enhance Latvia's prestige in the region/world
Seeking Latvia's leadership in the region/EU/world
Other
Please comment

6. What is the goal of Latvia's foreign policy towards the US?

Please comment

7. How important to Latvia is its foreign policy towards the US?

Latvia's foreign policy towards the US is:

-not at all important
-slightly Important
-fairly Important
-important
-very important

Please comment

8. What is the purpose of Latvia's (foreign) policy towards China?

Please comment

9. How important to Latvia is its (foreign) policy towards China?

Latvia's foreign policy towards China is:

-not at all important
-slightly Important
-fairly Important
-important
-very important

10. China could be important to Latvia because of:

Threats posed by China to Latvia, as identified in Annual Reports by Latvian State Security Service
Geopolitical reasons
Importance of China to US foreign policy
Other
Please comment

11. Are practical steps of Latvia's foreign policy coordinated with international / national stakeholders (US, EU Member States, Latvian business associations)?

Yes
No
Please comment

12. What is Latvia's opinion on 16+1?

Please comment

13. What is Latvia's opinion on Huawei and other Chinese companies possibly operating in Latvia?

Please comment

14. What is the goal of Latvia's foreign policy towards Taiwan?

Please comment

15. How important to Latvia is its foreign policy towards Taiwan?

Latvia's foreign policy towards Taiwan is:

-not at all important

-slightly Important

-fairly Important

-important

-very important

16. Would Latvia consider opening a mission of Taiwan/Taipei in Latvia?

Yes

No

Please comment

17. Would Latvia consult with international partners (EU, US) if it considers opening a mission of Taiwan/Taipei in Latvia?

Yes

No

Please comment

18. How is the goal of ensuring "active membership of Latvia in international organisations" set in the Latvian Foreign Policy Strategy (2019) implemented in practice? Latvia engages in:

Active coalition-building with other states

Passive participation in coalitions

Persuasion

Publicity

Shaming

Argumentation (legal, moral)

Lobbying

Unilateral action

Demonstration of leadership

Other

Please comment

19. In what formats is Latvia's institutional cooperation with the US currently taking place?

US Administration

US Congress

US Senate

Other

Please comment

20. What strategies does Latvia employ in dealing with the US?

Active coalition-building with other states

Passive participation in coalitions

Persuasion

Publicity

Shaming

Argumentation (legal, moral)

Lobbying

Unilateral action

Demonstration of leadership

Other

Please comment

21. What is Latvia's institutional cooperation with the US aiming for?

Please comment

22. Is Latvia's institutional cooperation with the US sufficient?

Yes

No, more cooperation is needed

Please comment

23. Will Latvia's foreign policy priorities change due to Russia's war in Ukraine?

Yes

No

Please comment

24. Your name, surname / anonymous

NUORODOS

- ¹ Phil Levy, „The Verdict On Trump Trade Policy: Challenging China“ *Forbes*, 2020 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.forbes.com/sites/phillevy/2020/08/10/the-verdict-on-trump-trade-policy-part-2-challenging-china/?sh=74fbd340df01>.
- ² European Commission and HR/VP contribution to the European Council, „EU-China – A strategic outlook“ 2019 m. kovo 12 d., <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>.
- ³ Antony J. Blinken, Secretary of State, „Foreign Policy for the American People” Speech at Ben Franklin Room, Washington, D.C., 2021 m. kovo 3 d., <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>.
- ⁴ U.S. Department of Defense, „Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy“, 2022 m. kovo 28 d., <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>.
- ⁵ Martin Hála, „A New Invisible Hand. Authoritarian Corrosive Capital and the Repurposing of Democracy“ *National Endowment for Democracy (NED), International Forum for Democratic Studies*, 2020 m. kovas, https://www.ned.org/wp-content/uploads/2020/03/New-Invisible-Hand-Authoritarian-Corrosive-Capital-Repurposing-Democracy-Hala.pdf?utm_source=forum-landing-page&utm_medium=site&utm_campaign=corrosive-capital.
- ⁶ Ramūnas Vilpišauskas, „National Preferences and Bargaining during the First Five Years of Lithuania’s EU Membership: Policy Taker, Mediator, Initiator“ kn. Zuzana Lisoňová (ed.), *Preference Formation in the New EU Member States* (Comenius University ir Friedrich Ebert Foundation, 2010), 75.
- ⁷ Plg. Robert O. Keohane ir Joseph S. Nye. *Power and Interdependence*. Boston: Longman, 2012, 1–330.
- ⁸ Ramūnas Vilpišauskas, „Regioninė integracija: Baltijos šalių bendradarbiavimas integracijos į Europos Sąjungą kontekste“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2000); Vaidas Morkevičius, „Lyginamieji tyrimai“ Kauno technologijos universitetas, 2012 balandžio 17 d., www.lidata.eu.
- ⁹ Brian Wong, „China’s Mask Diplomacy“. *The Diplomat*, 2020 m. kovo 25 d. <https://thediplomat.com/2020/03/chinas-mask-diplomacy/>.
- ¹⁰ Plg. Jinghao Zhou, „China’s Core Interests and Dilemma in Foreign Policy Practice“ *Pacific Focus*, XXXIV(1), 2019 m. balandis, 31–54.
- ¹¹ David Scott, „China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia“ *Journal on Baltic Security*, 4(1), 2018, 25–37.
- ¹² Remigijus Šimašius, Ramūnas Vilpišauskas, „Ekonominio saugumo samprata ir politikos principai Lietuvoje“. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 4, 2006, 251–267.
- ¹³ Konstantinas Andrijauskas, „The Dragon and the Knight: China’s Growing Presence in Lithuania“ *Eastern Europe Studies Centre, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University*, Vilnius, 2020 m. vasario 16 d., https://www.eesc.lt/uploads/news/id1137/v07_Dragon-and-Knight_leidinys_A4.pdf.
- ¹⁴ Konstantinas Andrijauskas, „Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: nusimetant kaukes?“ *Rytų Europos studijų centras, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*, Vilnius, 2021 m. sausis, https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/01/SINO-LITHUANIAN-RELATIONS_leidinys_A4_LT.pdf.
- ¹⁵ Konstantinas Andrijauskas, „The Impact of East Asia’s Rising Powers on European Security: The Chinese Factor“. Kn. Irmina Matonytė et al. (sud.), *Lithuania in the Global Context: National Security and Defence Policy Dilemmas* (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, 2020), 100–116.
- ¹⁶ Konstantinas Andrijauskas, „Lietuvos ir Kinijos atsisiejimas transatlantinio suartėjimo sąlygomis“ *Rytų Europos studijų centras, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*, Vilnius, 2021 m. rugpjūtis, <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC.-Lietuvos-ir-Kinijos-atsisiejimas-2021-rugpjutis.pdf>.

- ¹⁷ Konstantinas Andrijauskas, „Context Behind Lithuania’s Review Of Its Relationship With China“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 40 (2021–2022), 14–16; Konstantinas Andrijauskas, „The Sino-Lithuanian Crisis Going beyond the Taiwanese Representative Office Issue“ *Briefings de l’Ifri*, Ifri, 2022 m. kovo 8 d., https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/andrijauskas_sino_lithuanian_crisis_2022.pdf.
- ¹⁸ Maya Guzdar, Tomas Jermalavičius, „Between the Chinese Dragon and American Eagle. 5G Development in the Baltic States“ *International centre for Defence and Security*, Talinas, 2020 m. rugpjūtis, <https://icds.ee/en/between-the-chinese-dragon-and-american-eagle-5g-development-in-the-baltic-states/>.
- ¹⁹ Ivana Karásková (sud.), „Huawei in Central and Eastern Europe: Trends and Forecast“ *Association for International Affairs (AMO)*, Praha, 2020, https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2021/01/briefing-paper_huawei_A4_03_web-1.pdf.
- ²⁰ John Seaman et al. (sud.), „Chinese Investment in Europe. A Country-Level Approach“ *French Institute of International Relations (Ifri), Elcano Royal Institute, Mercator Institute for China Studies*, 2017 m. gruodis, https://merics.org/sites/default/files/2020-04/171216_ETNC%20Report%202017_0.pdf.
- ²¹ Tamás Matura, „Chinese Investment in Central and Eastern Europe. A reality check“. *Central and Eastern European Center for Asian Studies*, Budapest, 2021 m. balandis, https://bird.tools/wp-content/uploads/2021/04/72d38a_373928ea28c44c7f9c875ead7fc49c44.pdf.
- ²² Ivana Karásková et al. (sud.), „Empty shell no more: China’s growing footprint in Central and Eastern Europe“ *Association for International Affairs (AMO)*, Praha, 2020, https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2020/04/CHOICE_Empty-shell-no-more.pdf.
- ²³ John Seaman (sud.), „Covid-19 and Europe-China Relations. A country-level analysis“ *European Think-Tank Network on China*, 2020 m. balandžio 29 d., https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_special_report_covid-19_china_europe_2020.pdf.
- ²⁴ Ties Dams et al. (sud.), „China’s Soft Power in Europe. Falling on Hard Times“ *European Think-Tank Network on China*, 2021 m. balandis, <https://merics.org/sites/default/files/2021-04/ETNC%202021%20-%20China%27s%20Soft%20Power%20in%20Europe%20-%20Falling%20on%20Hard%20Times.pdf>.
- ²⁵ John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 1–171.
- ²⁶ Margarita Šešelgytė, Neringa Bladaitė. „Building a Multiple ‘Security Shelter’ in the Baltic States after the EU and NATO Accession“, *Europe-Asia Studies*, 72, 6, 2020 m. liepa, 1010–1032.
- ²⁷ Pvz., Stuart Lau, „How little Lithuania dragged the EU into its showdown with China“ *Politico*, 2021 m. spalio 6 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/>; U.S. Department of State, „Secretary Antony J. Blinken and German Foreign Minister Annalena Baerbock at a Joint Press Availability. Remarks“ Benjamin Franklin Room, Vašingtonas, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-german-foreign-minister-annalena-baerbock-at-a-joint-press-availability/>; Jakob Hanke Vela, Giorgio Leali ir Stuart Lau, „France eyes quick anti-China action to bail out Lithuania in trade war“ *Politico*, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.politico.eu/article/france-china-measures-lithuania-new-trade-weapons/>; Joshua Nevett, „Lithuania: The European state that dared to defy China then wobbled“ *BBC*, 2022 m. sausio 7 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59879762>.
- ²⁸ Pvz., Ramūnas Vilpišauskas, „The Baltic States in the Economic and Monetary Union: Standing in the Shadow of Germany or Helping to Counterbalance the ‘South’?“ *German Politics* (2021), DOI: 10.1080/09644008.2021.2002848.
- ²⁹ Wouter P. Veenendaal ir Jack Corbett, „Why Small States Offer Important Answers to Large Questions“ *Comparative Political Studies*, 48, No. 4 (2015), 527.
- ³⁰ Baldur Thorhallsson ir Anders Wivel, „Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?“ *Cambridge Review of International Affairs*, 19, No. 4 (2006), DOI: 10.1080/09557570601003502, 653.

- ³¹ Baldur Thorhallsson ir Sverrir Steinsson, „Small State Foreign Policy“ *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (2017), DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.484, 3; Baldur Thorhallsson, „Studying small states: A review“. *Small States & Territories*, 1, No. 1 (2018), 18–19.
- ³² Thorhallsson ir Wivel, 654.
- ³³ Baldur Thorhallsson, „The Size of States in the European Union: Theoretical and Conceptual Perspectives“ *European Integration*, 28, No. 1 (2006), 7–31, DOI:10.1080/07036330500480490.
- ³⁴ Thorhallsson ir Steinsson, 3.
- ³⁵ Thorhallsson ir Wivel, 654.
- ³⁶ Diana Panke, „Dwarfs in international negotiations: how small states make their voices heard“ *Cambridge Review of International Affairs*, 25, No. 3 (2012), DOI: 10.1080/09557571.2012.710590, 315–316.
- ³⁷ Justinas Lingevičius, „Dydžio apibrėžimai tarptautiniuose santykiuose: kas yra mažos valstybės mažumas?“ (Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2016) ir Justinas Lingevičius, „Kaip kalbėti apie mažas valstybes? Mažumo reikšmių analizė“ *Politologija*, 2, No. 82, (2016), 32–74. Lingevičius klasifikuoja mažųjų valstybių tyrimus šioje srityje į kelias grupes. Klasikai, daugiausia (neo)realistai (Davidas Vitalis, Robertas Rothsteinas ir Robertas O. Keohane’as), matuoja valstybės dydį materialiais kriterijais – teritorijos dydžiu, populiacija, bendroju vidaus produktu (BVP), kariniais pajėgumais, kai maži šalies išteklių yra tapatinami su silpnumu ir poreikiu išlikti siekiant didžiųjų galių paramos. Kita grupė autorių, rašiusių po Šaltojo karo pabaigos, remiasi subjektyviais kriterijais, tokiais kaip tapatybė ar elito idėjos, siekiant aiškintis valstybių įtaką tarptautinėse organizacijose; atsiranda išmanios valstybės sąvoka (Andersas Wivelis). Paskesnė tyrimų grupė mėgina derinti objektyvius ir subjektyvius kriterijus (Christosas Kassimerisas). Dar viena tyrėjų grupė nagrinėja ne kokią galią mažoji valstybė turi, bet kokią parodo tam tikrame laiko ir erdvės kontekste, įvesdama santykinumo veiksnį (Balduras Thorhallssonas).
- ³⁸ Thorhallsson, „The Size of States“, 24.
- ³⁹ Plg. Lingevičius, 73: „maža valstybė ne kaip konceptualinė ar empirinė, bet politinė kategorija, formuojama, palaikoma ar reprodukuojama šalių lyderių ir kitų reikšmingų vidaus bei išorės veikėjų“.
- ⁴⁰ Panke, 316–317; Baldur Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly? Small States in the European Union“ *Norwegian Institute of International Affairs* (2015), 1.
- ⁴¹ Thorhallsson ir Steinsson, 4.
- ⁴² *Ibid.*, 5.
- ⁴³ Thorhallsson ir Steinsson, 6–7.
- ⁴⁴ *Ibid.*, 7.
- ⁴⁵ Janeliūnas, 63.
- ⁴⁶ *Ibid.*
- ⁴⁷ *Ibid.*, 7–8. *Politinis prieglobstis* – tai kitos valstybės ar organizacijos diplomatinė ar karinė parama, padedanti pasiekti palankių tarptautinių rezultatų; *ekonominis prieglobstis* – tai sąjungos su didelėmis valstybėmis, gaunant ekonominę paramą, palankias galimybes patekti į rinką ar bendrąją rinką; *socialinis prieglobstis* – tai siekis tapti inovacinių, akademinų, kultūrinių tinklų dalimi, siekiant gauti informacijos, kurios maža valstybė dėl savo dydžio negali turėti, taip turtinant visuomenę ir vystantis (Thorhallsson, „Studying small states, 26–27).

- ⁴⁸ Anders Wivel ir Baldur Thorhallsson, „Brexit and Small States in Europe: Hedging, Hiding or Seeking Shelter?“ kn. *The Routledge Handbook of the Politics of Brexit*, sud. P. Diamond, P. Nedergaard ir B. Rosamond (London: Routledge, 2019).
- ⁴⁹ Janeliūnas, 64.
- ⁵⁰ Thorhallsson ir Steinsson, 8–9.
- ⁵¹ Panke, 317; Thorhallsson ir Steinsson, 9; Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 2.
- ⁵² Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 2.
- ⁵³ Thorhallsson ir Steinsson, 10.
- ⁵⁴ Plg. Thorhallsson, „Studying small states“, 23–25.
- ⁵⁵ Janeliūnas, 64.
- ⁵⁶ Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 4, Thorhallsson ir Steinsson, 11.
- ⁵⁷ Thorhallsson ir Steinsson, 10.
- ⁵⁸ Pagal *statuso siekimo* teoriją, statuso siekimas mažosioms valstybėms yra ypač svarbus, nes jos negali konkuruoti kitaip. Jos siekia įgyti moralinį autoritetą padėdamos didžiosioms galioms išlaikyti esamą tarptautinę tvarką per tarpininkavimą, taikos palaikymą ir humanitarines misijas (Thorhallsson, „Studying small states, 26).
- ⁵⁹ *Ibid*, 15–17.
- ⁶⁰ Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 4.
- ⁶¹ Plg. Magnus G. Schoeller ir Gerda Falkner, „Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Smaller States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)“ *German Politics* (2021), DOI: 10.1080/09644008.2021.2005028, 10; Tomas Janeliūnas, „Gruzijos saugumo politikos pokyčiai po 2012 metų ir kintanti saugumo tapatybė“ *Politologija*, 85, No. 1 (2017), DOI: <https://doi.org/10.15388/Polit.2017.1.10670>, 66.
- ⁶² Ulf Lindell ir Stefan Persson, „The Paradox of Weak State Power: A Research and Literature Overview“ *Cooperation and Conflict*, 21, No. 2 (1986), 79–97.
- ⁶³ *Ibid*, 88–91.
- ⁶⁴ Panke, 318.
- ⁶⁵ Naudą iš tokio bendradarbiavimo gauna abi pusės: pavyzdžiui, Europos Komisijai naudinga palaikyti komunikaciją su mažųjų valstybių pareigūnais, nes dėl mažo administracinio aparato komunikacija sklandesnė, lankstesnė ir greitesnė lyginant su didžiosiomis valstybėmis, o tai taip pat didina Komisijos veikimo efektyvumą. Atitinkamai, mažosioms valstybėms tai atveria kelią įtraukti jų pozicijas į Komisijos pasiūlymus bei daryti įtaką ES lygiu (Thorhallsson ir Steinsson, 14; Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 3).
- ⁶⁶ Plg. Thorhallsson, „How Do Little Frogs Fly?, 3.
- ⁶⁷ Dažnai į lietuvių k. verčiama „įrėminimas“, plg. Laima Nevinskaitė, *Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011), 81.
- ⁶⁸ Panke, 317–322.

⁶⁹ *Ibid*, 324–325.

⁷⁰ *Ibid*, 319.

⁷¹ Tanja A. Börzel, „Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization“ *Journal of Common Market Studies*, 40, No. 2 (2002), 193–214.

⁷² *Ibid*, 194.

⁷³ *Ibid*, 208–209.

⁷⁴ Magnus G. Schoeller ir Gerda Falkner, „Acting in the Shadow of German Hegemony? The Role of Smaller States in the Economic and Monetary Union (Introduction to the Special Issue)“ *German Politics* (2021), 1–21, DOI: 10.1080/09644008.2021.2005028.

⁷⁵ Schoeller ir Falkner, 7.

⁷⁶ *Ibid*, 9.

⁷⁷ *Ibid*.

⁷⁸ *Ibid*.

⁷⁹ *Ibid*, 10.

⁸⁰ Ramūnas Vilpišauskas, „The Baltic States in the Economic and Monetary Union: Standing in the Shadow of Germany or Helping to Counterbalance the ‘South’?“ *German Politics* (2021), DOI: 10.1080/09644008.2021.2002848.

⁸¹ *Ibid*, 4.

⁸² *Ibid*, 6, 9.

⁸³ *Ibid*, 15–16.

⁸⁴ *Ibid*, 16.

⁸⁵ Jessica Chen Weiss ir Jeremy L. Wallace. „Domestic Politics, China’s Rise, and the Future of the Liberal International Order“ *International Organization*, No. 75 (2021), 635–664. Nors straipsnio autorių sukurtas modelis yra panaudotas autoritarinių režimų vykdymui politikai tirti, šis magistro darbas pasinaudoja autorių pasiūlymu taikyti šį modelį ir kitų politinių santvarkų analizei.

⁸⁶ Andrew Moravcsik, „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics“ *International Organization*, No. 51 (4) (1997), 513–553.

⁸⁷ Anders Wivel ir Matthew Crandall, „Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship“ *Journal of Transatlantic Studies*, No. 17 (2019), 392–419.

⁸⁸ Chen Weiss ir Wallace, 642–643. Plg., Moravcsik, Andrew, „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics“ *International Organization*, No. 51 (4) (1997), 513–553.

⁸⁹ *Ibid*, 644.

⁹⁰ *Ibid*, 651–652.

⁹¹ *Ibid*, 655.

⁹² *Ibid*.

⁹³ Andrew Moravcsik, „Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics“ *International Organization*, No. 51 (4) (1997), 513.

⁹⁴ *Ibid*, 517.

⁹⁵ *Ibid*, 518.

⁹⁶ *Ibid*, 519–521.

⁹⁷ *Ibid*, 544.

⁹⁸ Ramūnas Vilpišauskas, „National Preferences and Bargaining during the First Five Years of Lithuania’s EU Membership: Policy Taker, Mediator, Initiator“ kn. Zuzana Lisoňová (ed.), *Preference Formation in the New EU Member States* (Comenius University ir Friedrich Ebert Foundation, 2010), 77.

⁹⁹ Anders Wivel ir Matthew Crandall, „Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship“ *Journal of Transatlantic Studies*, No. 17 (2019), 392–419.

¹⁰⁰ *Ibid*, 392–393.

¹⁰¹ *Ibid*, 407.

¹⁰² *Ibid*, 413.

¹⁰³ Robert O. Keohane, „The Big Influence of Small Allies“ *Foreign Policy*, No. 2 (1971), 161–182.

¹⁰⁴ Ulf Lindell ir Stefan Persson, „The Paradox of Weak State Power: A Research and Literature Overview“ *Cooperation and Conflict*, 21, No. 2 (1986), 89.

¹⁰⁵ Ramūnas Vilpišauskas, „Regioninė integracija: Baltijos šalių bendradarbiavimas integracijos į Europos Sąjungą kontekste“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2000); Vaidas Morkevičius, „Lyginamieji tyrimai“ Kauno technologijos universitetas, 2012 balandžio 17 d., www.lidata.eu.

¹⁰⁶ Lina Strupinskienė, „Tarptautinio baudžiamojo tribunolo buvusiai Jugoslavijai įtaka susitaikymui Bosnijoje ir Hercegovinoje“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2015), 27.

¹⁰⁷ *Ibid*, 28.

¹⁰⁸ Tim Nicholas Rühlig, „Technical standardisation, China and the future international order. A European perspective“ Briuselis: Heinrich-Böll-Stiftung, 2020, 7.

¹⁰⁹ Evan Medeiros, „How to Craft a Durable China Strategy. Washington Must Reconcile Interdependence and Conflict“ *Foreign Affairs*, 2021 m. kovo 17 d., <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-03-17/how-craft-durable-china-strategy>, 7–8.

¹¹⁰ Michael Haas ir Oliver Thränert (ed.), „Strategic Trends 2020“ *Center for Security Studies (CSS)*, ETH Zurich, 2020, https://css.ethz.ch/en/publications/strategic-trends/details.html?id=/s/t/r/a/strategic_trends_2020, 11.

¹¹¹ Audrye Wong, „How Not to Win Allies and Influence Geopolitics. China’s Self-Defeating Economic Statecraft“ *Foreign Affairs*, 2021 m. balandžio 21 d., <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-04-20/how-not-win-allies-and-influence->

geopolitics, 47.

¹¹² *Ibid*, 49.

¹¹³ Frederico Mollet, „China’s grand industrial strategy and what it means for Europe“ *European Policy Centre*, 2021 m. balandžio 21 d., <https://www.epc.eu/en/publications/Chinas-grand-industrial-strategy-and-what-it-means-for-Europe~3ded84>, 2.

¹¹⁴ John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 15.

¹¹⁵ *Ibid*, 22.

¹¹⁶ Hal Brands ir Zack Cooper, „U.S.-Chinese Rivalry is a Battle Over Values. Great-Power Competition can’t be Won on Interests Alone“ *Foreign Affairs*, 2021 m. kovo 16 d., <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-03-16/us-china-rivalry-battle-over-values>, 1.

¹¹⁷ *Ibid*, 4.

¹¹⁸ Antony J. Blinken, Secretary Of State, „Foreign Policy for the American People“. Speech at Ben Franklin Room, Washington, D.C., 2021 m. kovo 3 d. <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>.

¹¹⁹ Jim Brunsten et al., „EU and China agree new investment treaty“. *Financial Times*, 2020 m. gruodžio 30 d. <https://www.ft.com/content/6a429460-4bfb-42d4-9191-73ba97dde130?desktop=true&segmentId>.

¹²⁰ Matthew Karnitschnig „Europe gives Biden a one-finger salute“. *Politico*, 2021 m. sausio 29 d. <https://www.politico.eu/article/europe-gives-us-president-joe-biden-a-one-finger-salute/>.

¹²¹ European Commission, „Commission publishes market access offers of the EU-China investment agreement“. Briuselis, 2021 m. kovo 12 d. <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2253>.

¹²² Uri Dadush, André Sapir, „Is the European Union’s investment agreement with China underrated?“. *Bruegel*, 2021 m. balandis. https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2021/04/PC-09-2021_.pdf.

¹²³ Michael Everyet al., „Implications of the EU China investment deal (CAI)“. *RaboResearch*, 2021 m. sausio 21 d. <https://economics.rabobank.com/publications/2021/january/implications-of-the-eu-china-investment-deal-cai/>.

¹²⁴ Gideon Rachman, „Europe has handed China a strategic victory“. *Financial Times*, 2021 m. sausio 4 d. <https://www.ft.com/content/2d759671-0b1d-4587-ba63-7480990f0438>.

¹²⁵ Stuart Lau, „China slaps retaliatory sanctions on EU officials“. *Politico*, 2021 m. kovo 22 d. <https://www.politico.eu/article/china-slaps-retaliatory-sanctions-on-eu-officials/>.

¹²⁶ Europos Parlamentas, „Europos Parlamento rezoliucija dėl Kinijos atsakomųjų sankcijų, taikomų ES subjektams ir Europos Parlamento nariams bei nacionalinių parlamentų nariams“. 2021 m. gegužės 20 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2021-0269_LT.html.

¹²⁷ Pepijn Bergsen, „The EU’s unsustainable China strategy“. *Chatham House*, 2021 m. liepa, 20. <https://www.chathamhouse.org/2021/07/eus-unsustainable-china-strategy>.

¹²⁸ Niklas Helwig (sud.), „Strategic Autonomy and the Transformation of the EU. New Agendas for Security, Diplomacy, Trade and Technology“. *FIIA*, 2021 m. balandis. https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2021/04/fiia-report-67_niklas-helwig-et-al_strategic-autonomy-and-the-transformation-of-the-eu.pdf.

- ¹²⁹ Lucas, Edward, „Edwardas Lucasas: Kiniškas dalgis atsitrenkė į Baltijos akmenį“. *15min.lt*, 2021 m. vasario 18 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/edwardas-lucasas-kiniskas-dalgis-atsitrenke-i-baltijos-akmeni-18-1457784>.
- ¹³⁰ Stuart Lau, „Lithuania pulls out of China’s ‘17+1’ bloc in Eastern Europe“. *Politico*, 2021 m. gegužės 21 d. <https://www.politico.eu/article/lithuania-pulls-out-china-17-1-bloc-eastern-central-europe-foreign-minister-gabrielius-landsbergis/>.
- ¹³¹ Elzbieta Reivytytė, „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“. *Lrt.lt*, 2021 m. gegužės 22 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>.
- ¹³² NKSC prie KAM, „Lietuvoje tiekiamų 5G ryšio technologiją palaikančių mobiliųjų įrenginių kibernetinio saugumo vertinimas. Gamintojų „Huawei“, „Xiaomi“ ir „OnePlus“ produkcijos analizė“. *Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerija*, 2021 m. rugpjūčio 23 d. http://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/ka_daro_ismanusis_telefonas_jums_nezinant_triju_kinijoje_pagamintu_5g_mobiliju_renginiu_tyrimas.html.
- ¹³³ Saulius Jakučionis et al. „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“. *Lrt.lt*, 2021 m. lapkričio 18 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradeda-darba>.
- ¹³⁴ LRT.lt, „Kinija atšaukia ambasadorių Lietuvoje, reikalauja Vilniaus atšaukti pasiuntinį iš Pekino“. LRT.lt, 2021 m. rugpjūčio 10 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1466052/kinija-atsaukia-ambasadoriu-lietuvoje-reikalauja-vilniaus-atsaukti-pasiuntini-is-pekino>.
- ¹³⁵ Saulius Jakučionis, „Kilus ginčams dėl Taivano, Kinija apribojo diplomatinį atstovavimą su Lietuva“. LRT.lt, 2021 m. lapkričio 21 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1547061/kilus-gincams-del-taivano-kinija-apribojo-diplomatini-atstovavima-su-lietuva>.
- ¹³⁶ Andrew Higgins, „In an Uneven Fight With China, a Tiny Country’s Brand Becomes Toxic“ *The New York Times*, 2022 m. vasario 21 d., <https://www.nytimes.com/2022/02/21/world/europe/china-lithuania-taiwan-trade.html>.
- ¹³⁷ Estonian Foreign Intelligence Service, „International Security and Estonia 2021“, <https://www.valisluureamet.ee/pdf/raport/2021-ENG.pdf>; Latvian State Security Service, „Annual Report for 2020“, <https://vdd.gov.lv/en/useful/annual-reports/>; Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2021“, https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2021/03/2021-LT-el_.pdf.
- ¹³⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Seimo rezoliucija dėl masinių, sistemingų ir sunkių Kinijos vykdomų žmogaus teisių pažeidimų ir uigūrų genocido“. 2021 gegužės 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/91597b30b6f711ebb83ad5fbec9dd554?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=f28f9097-9fdd-4b6c-b5d6-0493649ddb6c>.
- ¹³⁹ Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.
- ¹⁴⁰ Augustinas Šemelis, „Vertybinė Lietuvos užsienio politika kelia klausimų: vieniems ji per brangi, kiti pabrėžia nuoseklumo trūkumą“, LRT.lt, 2021 m. gruodžio 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1576147/vertybine-lietuvos-uzsienio-politika-kelia-klausimu-vieniems-ji-per-brangi-kiti-pabrezia-nuoseklumo-trukuma>.
- ¹⁴¹ Mantas Adomėnas ir Gabrielius Landsbergis, „Lietuvai ateina metas rinktis“, *15min.lt*, 2020 m. birželio 2 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/mantas-adomenas-gabrielius-landsbergis-lietuvai-ateina-metas-rinktis-18-1326900>.
- ¹⁴² Elzbieta Reivytytė, ELTA, „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“ LRT.lt, 2021 m. gegužės 22 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>.

- ¹⁴³ Sniegė Balčiūnaitė, BNS, „Seimas užkirto kelią: ryšių rinkoje, ypač diegiant 5G, nepatikimų tiekėjų neturi būti“ LRT.lt, 2021 m. gegužės 25 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1417390/seimas-uzkirto-kelia-rysiu-rinkoje-ypac-diegiant-5g-nepatikimu-tiekejy-neturi-buti>.
- ¹⁴⁴ Saulius Jakučionis et al., „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“ LRT.lt, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradeda-darba>.
- ¹⁴⁵ Sniegė Balčiūnaitė, BNS, „Seimas sugriežtino strateginių įmonių sandorių patikrą“ 15min.lt, 2022 m. kovo 17 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/seimas-sugrieztino-strateginiu-imoniu-sandoriu-patikra-662-1654858>.
- ¹⁴⁶ Konstantinas Andrijauskas, „The Dragon and the Knight: China’s Growing Presence in Lithuania“. *Eastern Europe Studies Centre, Institute of International Relations and Political Science*, Vilnius University, Vilnius, 2020 m. vasario 16 d., https://www.eesc.lt/uploads/news/id1137/v07_Dragon-and-Knight_leidiny_A4.pdf; Konstantinas Andrijauskas, „Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: nusimetant kaukes?“ *Rytų Europos studijų centras, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*, Vilnius, 2021 m. sausis, https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/01/SINO-LITHUANIAN-RELATIONS_leidiny_A4_LT.pdf; Konstantinas Andrijauskas, „Lietuvos ir Kinijos atsisiejimas transatlantinio suartėjimo sąlygomis“ *Rytų Europos studijų centras*, 2021 m. rugpjūtis, <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC.-Lietuvos-ir-Kinijos-atsisiejimas-2021-rugpjutis.pdf>; Konstantinas Andrijauskas, „Context Behind Lithuania’s Review Of Its Relationship With China“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 40 (2021–2022), 14–16; Konstantinas Andrijauskas, „The Sino-Lithuanian Crisis Going beyond the Taiwanese Representative Office Issue“ *Briefings de l’Ifri*, Ifri, 2022 m. kovo 8 d., https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/andrijauskas_sino_lithuanian_crisis_2022.pdf.
- ¹⁴⁷ *Ibid*, 24.1 dalis.
- ¹⁴⁸ *Ibid*, 23 dalis (kursyvas autorės).
- ¹⁴⁹ Dovilė Jakniūnaitė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“ kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 19.
- ¹⁵⁰ *Ibid*, 20–21.
- ¹⁵¹ *Ibid*, 21–22.
- ¹⁵² *Plg.* Robert O. Keohane ir Joseph S. Nye. *Power and Interdependence*. Boston: Longman, 2012, 1–330; Mark Leonard, „Welcome to the age of unpeace“ *Politico*, 2021 m. spalio 18 d., <https://www.politico.eu/article/welcome-to-the-age-of-unpeace-geopolitics-conflict/>; Mark Leonard, „The Power Atlas,“ kn. *The Power Atlas. Seven battlegrounds of a networked world*, Mark Leonard (sud.) (Berlin: the European Council on Foreign Relations (ECFR), 2021).
- ¹⁵³ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“, Vilnius, 1–64. Kinijos keliamos grėsmės nurodomos ir 2020 bei 2021 m. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaitose.
- ¹⁵⁴ Raimundas Lopata, Nortautas Statkus, „Imperijos, pasaulio tvarka ir mažosios valstybės“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005*, 27–84, cituota iš Valentinas Beržiūnas, „Lietuvos užsienio politikos tyrimai iki 2004 m.“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 43.
- ¹⁵⁵ Gediminas Vitkus, „Rusijos–JAV–ES „trikampis“ ir mažesnės valstybės 2003–2004 metais“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004*, 129–152, cituota iš Valentinas Beržiūnas, „Lietuvos užsienio politikos tyrimai iki 2004 m.“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 44.
- ¹⁵⁶ Ramūnas Vilpišauskas, „Lietuvos Europos politika: prioritetai ir jų (ne)įgyvendinimas“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 266.
- ¹⁵⁷ Karolis Aleksa, „Lietuvos saugumo ir gynybos politika“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 440.

¹⁵⁸ Pvz., D. Grybauskaitė siekė, kad JAV laikytų Lietuvą ne tiek lojalia JAV sąjungininke, kiek lygiaverte partnere, pabrėžiant pagarbą nacionalinio saugumo interesams (Tomas Janeliūnas, „Changes and adjustment in the foreign policy of Lithuania during Dalia Grybauskaitė’s presidency“ *Journal of Baltic Studies* (2021), DOI: 10.1080/01629778.2021.1876120, 19).

¹⁵⁹ Janeliūnas, 12.

¹⁶⁰ *Ibid*, 2.

¹⁶¹ Dovilė Jakniūnaitė, „Kaip kalbėsime apie 2004–2014 m. Lietuvos užsienio politiką?“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 26.

¹⁶² Antony J. Blinken, Secretary of State, „A Foreign Policy for the American People“ *U.S. Department of State*, 2021 m. kovo 3 d., <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>.

¹⁶³ „Managing strategic competition to avoid a US-China war: Former Australian Prime Minister Kevin Rudd“ nufilmuota 2022 m., Youtube vaizdo įrašas, 0:00–1:05:29, paskelbta „AtlanticCouncil“, 2022 m. balandžio 7 d., <https://www.atlanticcouncil.org/event/a-new-china-russia-alliance/>; Plačiau apie liberaliajai pasaulio tvarkai kylančius iššūkius bei Kinijos vaidmenį ją kvestionuojant žr. David A. Lake, Lisa L. Martin ir Thomas Risse, „Challenges to the Liberal Order: Reflections on *International Organization*“ *International Organization*, No. 75 (2021), 225–257; Hans Kundnani, „What is the Liberal International Order?“ *The German Marshal Fund of the United States, Liberal International Order Project*, No. 17 (2017), 1–10; taip pat žr. Konstantinas Andrijauskas, „The Impact of East Asia’s Rising Powers on European Security: The Chinese Factor“, kn. Irmina Matonytė et al. (sud.), *Lithuania in the Global Context: National Security and Defence Policy Dilemmas* (Vilnius: General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, 2020), 100–116.

¹⁶⁴ , Elizabeth Economy, „Xi Jinping’s New World Order. Can China Remake the International System?“ *Foreign Affairs*, 101, No. 1 (2022), 52–67; taip pat žr. Viktorija Bylaitė, „Regional Hegemony in Eurasia. Which model will prove more efficient: Putin’s Eurasianism or Xi’s Community of Common Destiny?“ (magistro studijų rašto darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020 m. birželio 7 d.), 1–15.

¹⁶⁵ Christopher Wray, Director, Federal Bureau of Investigation „Countering Threats Posed by the Chinese Government Inside the U.S.“ *FBI*, 2022 m. sausio 31 d., <https://www.fbi.gov/news/speeches/countering-threats-posed-by-the-chinese-government-inside-the-us-wray-013122>.

¹⁶⁶ „Leading with our Values – H.E. Gabrielius Landsbergis“ nufilmuota 2021 m., Youtube vaizdo įrašas, 0:00–3:57, paskelbta „CEPA“, 2021 m. spalio 22 d., <https://www.youtube.com/watch?v=9AoDsg3rDg4>; „Lietuvos užsienio politika: vertybės, strategija, perspektyvos“ nufilmuota 2021 m., Facebook vaizdo įrašas, 0:00–1:18:57, paskelbta „Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai“, 2021 m. spalio 13 d., <https://www.facebook.com/events/564438094650232/>; Benas Brunalas, ELTA, „Adomėnas apie užsienio politikos posūkį: Kinija siekia sukurti alternatyvų vystymosi modelį“ LRT.lt, 2021 m. spalio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1519839/adomenas-apie-uzsienio-politikos-posuki-kinija-siekia-sukurti-alternatyvu-vystymosi-modeli>; Matas Maldeikis, „Facebook“ straipsnis, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.facebook.com/matas.maldeikis>; Dainora Pankūnė, „Kinija baiminasi, kad Lietuva ras pasekėjų: gali panaudoti visą savo galią surengti tikrą šou“ Delfi.lt, 2021 m. spalio 27 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/kinija-baiminasi-kad-lietuva-ras-pasekeju-gali-panaudoti-visa-savo-galia-surengti-tikra-sou.d?id=88526057>.

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, „Nacionalinio saugumo strategija“ patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 (Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. gruodžio 16 d. nutarimo Nr. XIV-795 redakcija), <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.167925/asr>.

¹⁶⁸ U.S. Department of Defense, „Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy“, 2022 m. kovo 28 d., <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>.

¹⁶⁹ President Joseph R. Biden, Jr., „Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine“ *The White House*, 2022 m. kovo 26 d., Varšuva, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/>.

¹⁷⁰ Ash Jain, „Biden has laid out a new vision for democracies to succeed. Here’s how to implement it“ *Atlantic Council*, 2022 m. balandžio 1 d., <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/biden-has-laid-out-a-new-vision-for-democracies-to-succeed-heres-how-to-implement-it/>.

¹⁷¹ Jessica Glenza, „Biden summons history in sweeping call for renewed alliance of democracies“ *The Guardian*, 2022 m. kovo 26 d., <https://www.theguardian.com/us-news/2022/mar/26/joe-biden-poland-speech-russia-ukraine-nato>.

¹⁷² Ankstesnių JAV administracijų iškeltą Kinijos prioritetą patvirtino naujausia JAV nacionalinė gynybos strategija (2022) bei Bideno programinė kalba Varšuvoje, kurioje Bidenas kalbėjo apie taisyklėmis grįstai pasaulio tvarkai kylančius iššūkius. Šioje kalboje pagrindinis dėmesys skirtas Rusijai, tačiau, pasak Jaino, Bidenas joje rėmėsi ir savo ankstesnėmis kalbomis, pvz., pasakyta Saugumo konferencijoje Miunchene (2021), kurioje jis skalbėjo apie būtinybę ruošti strateginei konkurencijai su Kinija. Ši Kinijos svarba dar labiau išryškėjo po jos pasirašyto visapusiško bendradarbiavimo susitarimo su Rusija prieš pat šios invaziją į Ukrainą 2022 m. vasarį.

¹⁷³ Torrey Taussig, „A Common Front on China? A View from the United States“ *Internationale Politik Quarterly*, No. 4 (2021), <https://ip-quarterly.com/en/common-front-china-view-united-states>.

¹⁷⁴ Nikolas K. Gvosdev, „Reconceptualizing Lithuania’s Importance For U.S. Foreign Policy“, *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. liepa, 1–31, <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2021/07/reconceptualizing-lithuanias-importance-for-us-foreign-policy.pdf>.

¹⁷⁵ Ieškant, kaip Lietuva galėtų užsitikrinti JAV dėmesį, Gediminas Vitkus taip pat teigė, jog Lietuvos ir kitų regiono valstybių svarba JAV priklauso nuo šios valstybės regiono strateginės reikšmės globalioje JAV strategijoje (Gediminas Vitkus, „Rusijos–JAV–ES „trikampis“ ir mažesnės valstybės 2003–2004 metais“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004*, 129–152, cituota iš Valentinas Beržiūnas, „Lietuvos užsienio politikos tyrimai iki 2004 m.“, kn. *Ambicingas dešimtmetis*, sud. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015), 44.

¹⁷⁶ *Ibid*, 12–14.

¹⁷⁷ *Ibid*, 17–20. Plg. Antony J. Blinken, Secretary of State, „A Foreign Policy for the American People“ *U.S. Department of State*, 2021 m. kovo 3 d., <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>; U.S. Department of Defense, „Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy“, 2022 m. kovo 28 d., <https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF>; Christopher Wray, Director, Federal Bureau of Investigation „Countering Threats Posed by the Chinese Government Inside the U.S.“ *FBI*, 2022 m. sausio 31 d., <https://www.fbi.gov/news/speeches/countering-threats-posed-by-the-chinese-government-inside-the-us-wray-013122>; The White House, „Indo-Pacific Strategy of the United States“, 2022 m. vasaris, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.

¹⁷⁸ Plg. Noah Barkin, „Watching China in Europe – April 2022“ *The German Marshal Fund of the United States*, 2022 m. balandis, <https://email.gmfus.org/rv/ff008e537b4346a710e8181864449a36204491bc>: pastaruoju metu pripažįstama, jog „amerikiečiai vėl suvokia Europos svarbą. Jie mato sąjungininko, kuris gali perduoti pranešimus Pekinui taip, kaip jie negali, pranašumus“. Todėl Lietuva gali būti svarbi JAV partnerė, stengdamasi kaupti ES darbotvarkę, kurią ši gali komunikuoti trečiosioms šalims (Kinijai) taip pat ir JAV vardu, kai JAV to negali daryti.

¹⁷⁹ Gvosdev, 27–31.

¹⁸⁰ Plg. Anders Wivel ir Matthew Crandall, „Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship“ *Journal of Transatlantic Studies*, No. 17 (2019), 392–419.

¹⁸¹ Pvz., Matas Maldeikis kalba apie „pikto dygliuoto ežio taktiką“ Lietuvai, Tomas Jermalavičius teigia, kad „turime būti spygliuotas ežys“, Laurynas Kasčiūns išreiškia tą pačią idėją: „Esminė žinutė, kad turime turėti tokią atgrasymo ir gynybos architektūrą mūsų regione, kad testuoti Baltijos šalių ir NATO erdvės Rusija neišdrįstų (Matas Maldeikis, „Maldeikis: mes turime tapti Europos Izraeliu – tam turime gerus trejus metus“ *Delfi.lt*, 2022 m. kovo 6 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/maldeikis-mes-turime-tapti-europos-izraeliu-tam-turime-gerus-trejus-metus.d?id=89630275>; Jūratė Važgauskaitė, „Gynybos analitikas įvardijo, kas labiausiai Rusiją atbaidytų nuo Lietuvos“ *TV3.lt*, 2019 rugpjūčio 20 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/gynybos-analitikas-ivardijo-kas-labiausiai-rusija-atbaidytu-nuo-lietuvos-n999267>; Šarūnas Nekrošius, „Rupšys: pasiruošti blogiausiam scenarijui mes dar turime laiko“ *LRT.lt*, 2022 m. kovo 23 d.,

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1651978/rupsys-pasiruosti-blogiausiam-scenarijui-mes-dar-turime-laiko>).

¹⁸² Stuart Lau, „Russia crisis gives EU a grim sense of what’s to come with China“ *Politico*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.politico.eu/article/china-xi-jinping-has-europe-eu-summit-russia/>.

¹⁸³ Noah Barkin, „Watching China in Europe – April 2022“ *The German Marshal Fund of the United States*, 2022 m. balandis, <https://email.gmfus.org/rv/ff008e537b4346a710e8181864449a36204491bc>.

¹⁸⁴ Council of the European Union, „A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security“, Briuselis, 2022 m. kovo 21 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf>.

¹⁸⁵ „Kinija yra bendradarbiavimo partnerė, ekonominė konkurentė ir sisteminė varžovė“ („ES strateginis kompasas 2022“). Plg. 2019 m.: „Kinija [...] veikia įvairiose politikos srityse kaip bendradarbiavimo partnerė, [...] derybų partnerė, [...] ekonomikos konkurentė, [...] ir sisteminė varžovė [...]. Tad reikalingas lankstus ir pragmatiškas bendras ES požiūris, pagal kurį būtų galima principingai ginti interesus ir vertybes“ (Europos Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai „Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai. ES ir Kinija. Strateginė perspektyva“ Strasbūras, 2019 m. kovo 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005&from=en>).

¹⁸⁶ Steven Blockmans, Dylan Macchiarini Crosson, Zachary Paikin, „The EU’s Strategic Compass. A guide to reverse strategic shrinkage?“ *CEPS Policy Insights*, No. 14 (2022), 3, https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-eus-strategic-compass/?mc_cid=ef38c6b81c&mc_eid=ab14dec552.

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: Lietuvos gynybai reikalingas ir transatlantinis ryšys, ir stipri Europa“, 2021 m. lapkričio 15 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/g-landsbergis-lietuvos-gynybai-reikalingas-ir-transatlantinis-rysys-ir-stipri-europa>.

¹⁸⁸ *Ibid.*

¹⁸⁹ Marius Monkevičius, LRT.lt, „LRT trumpai. Kodėl dėl Kaliningrado tranzito per Lietuvą sprendžiame ne mes patys, o ES?“ LRT.lt, 2022 m. kovo 22 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/eismas/7/1650863/lrt-trumpai-kodel-del-kaliningrado-tranzito-per-lietuva-sprendziame-ne-mes-patys-o-es>; Ramūnas Jakubauskas, „Kaliningrado traukinių tranzito saugumui užtikrinti bus prašoma papildomų 24 mln. eurų“ 15min.lt, 2022 m. kovo 30 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/kaliningrado-traukiniu-tranzito-saugumui-uztikrinti-bus-prasoma-papildomu-24-mln-euru-662-1660390>.

¹⁹⁰ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Vilnius, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-.pdf>, 21–24.

¹⁹¹ Vytautas Keršanskas, Vilius Ivanauskas ir Laurynas Kasčiūnas, „Kaliningrado veiksnys Lietuvos ir Rusijos santykiuose“, Vilius Ivanauskas et al., kn. *Rusijos raidos scenarijai: implikacijos Lietuvos ir regiono saugumui* (Rytų Europos studijų centras, 2016), 161–196, https://www.eesc.lt/uploads/news/id973/Rusijos%20raidos%20scenarijai%20RESC_LT.pdf, 186.

¹⁹² Anders Wivel ir Matthew Crandall, „Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship“ *Journal of Transatlantic Studies*, No. 17 (2019), 392–419.

¹⁹³ Robert O. Keohane, „The Big Influence of Small Allies“ *Foreign Policy*, No. 2 (1971), 161–182.

¹⁹⁴ Plg. President Joseph R. Biden, Jr., „Interim National Security Strategic Guidance“ *The White House*, 2021 m. kovas, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>; Antony J. Blinken, Secretary of State, „A Foreign Policy for the American People“ *U.S. Department of State*, 2021 m. kovo 3 d., <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>, ir kt.

¹⁹⁵ Ana Daukševič, Gintaras Radauskas, „Taivano atstovybė Lietuvoje: tarp kovos už demokratiją ir Kinijos erzینimo“ 15min.lt, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/taivano-atstovybe-pradedada-darba-salininkai-triumfuoja-kritikai-perspeja-apie-atsakomybe-56-1599642>; Gytis Pankūnas, „Landsbergis: visi veiksmai dėl Taivaniečių

atstovybės atidarymo su prezidentu buvo derinti“ LRT.lt, 2022 sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581276/landsbergis-visi-veiksmai-del-taivanieciu-atstovybes-atidarymo-su-prezidentu-buvo-derinti>;

¹⁹⁶ Viktorija Bylaitė (sud.), „Apklausa: Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir strategijos Kinijos bei JAV atžvilgiu“ 2022 m. kovo 24 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeSZ9cURVJyufveeGZVMx7ye93JuvqysnDwKNIHuZs_f0jmug/viewform?usp=sf_link.

¹⁹⁷ Joshua Nevett, „Lithuania: The European state that dared to defy China then wobbled“ BBC, 2022 m. sausio 7 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-59879762>.

¹⁹⁸ Jonas Deveikis, „Mokslininkas Vizbaras: kurti Lietuvai yra gyvenimo prasmė ir pasididžiavimas, bet jau priėmė sprendimą 20 mln. eurų investuoti ne čia“ LRT.lt, 2022 m. sausio 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1591808/mokslininkas-vizbaras-kurti-lietuvai-yra-gyvenimo-prasme-ir-pasididziavimas-bet-jau-priememe-sprendima-20-mln-euru-investuoti-ne-cia>.

¹⁹⁹ Kathrin Hille, „Lithuania shows China’s coercive trade tactics are hard to counter“ *Financial Times*, 2021 m. gruodžio 15 d., <https://www.ft.com/content/3aac7a5f-7a1e-42f7-9c9b-22a5859d0669>; „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 metų veiklos ataskaita“ 2022 m. kovo 30 d., Vilnius, [https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Vyriausybes%202021%20m_%20veiklos%20ataskaita\(2\)\(1\).pdf](https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Vyriausybes%202021%20m_%20veiklos%20ataskaita(2)(1).pdf).

²⁰⁰ Pvz., Antony J. Blinken ir Annalena Baerbock „Secretary Antony J. Blinken and German Foreign Minister Annalena Baerbock at a Joint Press Availability“ *U. S. Department of State*, Vašingtonas, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-german-foreign-minister-annalena-baerbock-at-a-joint-press-availability/>.

²⁰¹ Andrius Sytas, „Lithuania to get U.S. trade support as it faces China fury over Taiwan“ Reuters, 2021 m. lapkričio 19 d., <https://www.reuters.com/business/lithuania-get-us-trade-support-it-faces-china-fury-over-taiwan-2021-11-19/>.

²⁰² Demetri Sevastopulo et al., „US wades into spat between China and Lithuania over Taiwanese office“ *Financial Times*, 2022 m. sausio 21 d., <https://www.ft.com/content/e646155d-6d8c-482a-8dfb-e4ef7d081bd8>.

²⁰³ Ulf Lindell ir Stefan Persson, 89.

²⁰⁴ Stuart Lau ir Laurens Cerulus, „Lithuania wins microchip windfall from Taiwan in China clash“, *Politico*, 2022 m. sausio 9 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-taiwan-china-microchip-windfall-clash/>; Richard Milne ir Kathrin Hille, „Taiwan to support Lithuania with \$200m fund after dispute with China Investment plan follows harsh measures taken by Beijing against the Baltic state“ *Financial Times*, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.ft.com/content/c4ce76f9-fe3f-4db6-aefa-1163a11b09a5?emailId=61d5dd5669d3520004d8adbe&segmentId=488e9a50-190e-700c-cc1c-6a339da99cab>; Stuart Lau, „Lithuania secures extra \$1B pledge from Taiwan amid China blockade“ *Politico*, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-secures-extra-1-b-pledge-from-taiwan-amid-china-blockade/?fbclid=IwAR2p7GYRQATxHYuZbNBsDF8F3M1RhDvV3qVrFIOKWtY9Q1wRgo1zGR8y70I>.

²⁰⁵ BNS, „Taivanas ir Lietuva atidarė bendrą puslaidininkų mokslo centrą“ Delfi.lt, 2022 m. vasario 18 d., <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/taivanas-ir-lietuva-atidare-bendra-puslaidininkiu-mokslo-centra>.

²⁰⁶ Saulius Jakučionis, BNS, Gytis Pankūnas, LRT.lt, „Blinkenas: į Lietuvą atvyks 400 papildomų amerikiečių karių“ LRT.lt, 2022 m. kovo 7 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1637200/blinkenas-i-lietuva-atvyks-400-papildomu-amerikieciu-kariu>.

²⁰⁷ Pvz., „Statement by NSC Spokesperson Emily Horne on the U.S.-Lithuania Strategic Dialogue on the Indo-Pacific“ *The White House*, 2021 m. lapkričio 23 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/11/23/statement-by-nsc-spokesperson-emily-horne-on-the-u-s-lithuania-strategic-dialogue-on-the-indo-pacific/>; Antony J. Blinken ir Gabrielius Landsbergis, „Secretary Antony J. Blinken and Lithuanian Foreign Minister Gabrielius Landsbergis at a Joint Press Availability“ *U.S. Department of State*, Vilnius, 2022 m. kovo 7 d. <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-lithuanian-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-at-a-joint-press-availability/>.

- ²⁰⁸ Viktorija Bylaitė (sud.), „Apklausa: Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir strategijos Kinijos bei JAV atžvilgiu“ 2022 m. kovo 24 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeSZ9cURVJyufveeGZVMx7ye93JuvqysnDwKNIHuZs_f0jmug/viewform?usp=sf_link
- ²⁰⁹ Tokius priekaištus atmetė Andrius Kubilius 2022 m. sausio 5 d. savo „Facebook“ paskyroje paskelbtame straipsnyje „Kinija, Taivanas, Lietuva: kelios pastabos“, <https://www.facebook.com/kubilius.lt>.
- ²¹⁰ Kęstutis Girnius, „Kęstutis Girnius. Konfliktas su Kinija – strateginė, ne taktinė ar komunikacijos klaida“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/kestutis-girnius-konfliktas-su-kinija-strategine-ne-taktine-ar-komunikacijos-klaida.d?id=89212179>.
- ²¹¹ Žyngintas Abromaitis, LRT TV naujienų tarnyba, LRT.lt, „Verslininkai apie Kinijos blokadą mūsų produktams: siūloma Taivano alternatyva yra nereali“ LRT.lt, 2022 m. vasario 15 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612830/verslininkai-apie-kinijos-blokada-musu-produktams-siuloma-taivano-alternatyva-yra-nereali>; plg. Raigirdas Boruta, „Crossing Beijing’s “red line”? China’s response To Lithuania’s values-based foreign policy“ *Lithuanian Foreign Policy Review*, No. 40 (2021–2022), 17–21.
- ²¹² Giedrius Surplys, „O juk visiškai nieko ypatingo Lietuvoje neatsitiko, tik žmonės iš Taivano salos norėjo save vadinti taivaniečiais“ *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga*, 2022 m. sausio 17 d., <https://www.lvzs.lt/lt/lvzsnaujienos/giedrius-surplys-%E2%80%9Eo-juk-visi%C5%A1kai-nieko-ypatingo-lietuvoje-neatsitiko,-tik-%C5%BEmon%C4%97s-i%C5%A1-taivano-salos-nor%C4%97jo-save-vadinti-taivanie%C4%8Diais%E2%80%9C>.
- ²¹³ Viktorija Bylaitė (sud.), „Apklausa: Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir strategijos Kinijos bei JAV atžvilgiu“ 2022 m. kovo 24 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeSZ9cURVJyufveeGZVMx7ye93JuvqysnDwKNIHuZs_f0jmug/viewform?usp=sf_link
- ²¹⁴ Teigiamai įvertino 13 proc., neigiamai – 60 proc. gyventojų. Vaidotas Beniušis, „Apklausa: dauguma Lietuvos gyventojų nepritaria politikai Kinijos atžvilgiu“ 2022 m. sausio 11 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-dauguma-lietuvos-gyventoju-nepitaria-politikai-kinijos-atzvilgiu-56-1626212>.
- ²¹⁵ Mažvydas Jastramskis. „Kokios yra lietuvių vertybės užsienio politikoje?“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 13 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/mazvydas-jastramskis-kokios-yra-lietuviu-vertybes-uzsienio-politikoje.d?id=89188175>.
- ²¹⁶ Ignas Jačauskas, Jurgita Andriejauskaitė, „Politologai: neigiamą gyventojų požiūrį į politiką dėl Kinijos lėmė komunikacijos stoka“ LRT.lt, 2022 m. sausio 12 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1586616/politologai-neigiama-gyventoju-poziri-i-politika-del-kinijos-leme-komunikacijos-stoka>.
- ²¹⁷ Jonas Deveikis, „LRT trumpai. Lietuvos bankas suskaičiavo praradimus dėl Kinijos: nuostoliai nebūtų dideli, galima gauti ir naudos“ LRT.lt, 2022 m. sausio 19 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1592776/lrt-trumpai-lietuvos-bankas-suskaiciavo-praradimus-del-kinijos-nuostoliai-nebutu-dideli-galima-gauti-ir-naudos>.
- ²¹⁸ Augustinas Šemelis et al., „Verslininkas apie valdžios paramą dėl Kinijos veiksmų: duokit tuos 10 milijonų, ką aš su jais darysiu, jei rinkos netekau?“ LRT.lt, 2021 m. gruodžio 30 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1572545/verslininkas-apie-valdzios-parama-del-kinijos-veiksmu-duokit-tuos-10-milijonu-ka-as-su-jais-darysiu-jei-rinkos-netekau>.
- ²¹⁹ Marius Laurinavičius, „Marius Laurinavičius. Priešo primestos diskusijos spąstuose: trys svarbiausi mitai apie Taivaniečių atstovybės atidarymą“ LRT.lt, 2022 sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1587088/marius-laurinavicius-prieso-primestos-diskusijos-spastuose-trys-svarbiausi-mitai-apie-taivanieciu-atstovybes-atidaryma>.
- ²²⁰ Benas Brunalas, ELTA, „Nausėda tvirtina, kad siekio atidaryti Taivano atstovybę Lietuva neišsizada: tai yra suverenios valstybės pozicija“ Delfi.lt, 2021 m. spalio 27 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nauseda-tvirtina-kad-siekio-atidaryti-taivano-atstovybe-lietuva-neissizada-tai-yra-suverenios-valstybes-pozicija.d?id=88537213>.
- ²²¹ BNS, 15min, „G. Nausėda: Taivano atstovybės pavadinimas buvo klaida“ 15min.lt, 2022 m. sausio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidentas-ne-taivanieciu-atstovybes-atidarymas-buvo-klaida-o-pavadinimas-56-1622886>.

- ²²² Modesta Gaučaitė-Znutienė, LRT.lt, „Lietuvos vardas vėl skamba užsienio žiniasklaidoje – šįkart dėl tarpusavio vaidų: tai yra tai, ko Pekinas ir laukia“ LRT.lt, 2022 m. sausio 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1581609/lietuvos-vardas-vel-skamba-uzsienio-ziniasklaidoje-sikart-del-tarpusavio-vaidu-tai-yra-tai-ko-pekinas-ir-laukia>.
- ²²³ LNK, „Politologė: Vakarų spaudai pasirodė, kad įvyko Lietuvos užsienio politikos lūžis“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 7 d. https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/politologe-vakaru-spaudai-pasirode-kad-ivyko-lietuvos-uzsienio-politikos-luzis.d?id=89138951#cxrecs_s; „Ginčų dėl Taivano atgarsiai: Vakarų spauda kalba apie vienybės žlugimą, Kinija džiūgauja“ 15min.lt, 2022 sausio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/uzsienio-ziniasklaidoje-reakcija-i-g-nausedos-zodzius-apie-taivana-sugriauta-trapi-vienybe-57-1623566>.
- ²²⁴ Su-Lin Tan, „Lithuania won't back down over Taiwan, says minister in Australia as row with Beijing grows“ *South China Morning Post*, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3166528/lithuania-wont-back-down-over-taiwan-says-minister-australia-row>.
- ²²⁵ P vz., Editorial Board, „Opinion: Lithuania stood with Taiwan against China. Europe and the U.S. should stand with Lithuania“ *Washington Post*, 2022 m. sausio 29 d., <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/01/29/lithuania-stood-with-taiwan-against-china-europe-us-should-stand-with-lithuania/>; 15min, „JAV Kongreso atstovai išreiškė paramą vertybinei Lietuvos užsienio politikai“ 15min.lt, 2021 m. rugsėjo 15 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/jav-kongreso-atstovai-isreiske-parama-vertybinei-lietuvos-uzsienio-politikai-56-1565392>; BNS, „Su JAV Valstybės sekretoriaus pavaduotoju Šimonytė aptarė prekybą, taip pat Kinijos spaudimą Lietuvai“ LRT.lt, 2022 sausio 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1602875/su-jav-valstybes-sekretoriaus-pavaduotoju-simonyte-aptare-prekyba-taip-pat-kinijos-spaudima-lietuvai>; LRT.lt, „Šimonytė kalbėjosi su JAV viceprezidente Harris: Putino karas yra lūžio momentas tarp nužmogėjimo ir žmogiškumo“ LRT.lt, 2022 m. kovo 1 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1631870/simonyte-kalbėjosi-su-jav-viceprezidente-harris-putino-karas-yra-luzio-momentas-tarp-nuzmogejimo-ir-zmogiskumo>;
- ²²⁶ Stuart Lau, „How little Lithuania dragged the EU into its showdown with China“ *Politico*, 2021 m. spalio 6 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/>.
- ²²⁷ Jessica Parker, „Lithuania-China row: EU escalates trade dispute with Beijing“ BBC, 2022 m. sausio 27 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-60140561>.
- ²²⁸ Europos Komisija, „Valstybės pagalba. Komisija patvirtino 130 mln. EUR vertės Lietuvos schemą, skirtą paremti įmones, nukentėjusias nuo diskriminacinių prekybos apribojimų“ 2022 m. balandžio 26 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_22_2665?fbclid=IwAR0WdGoWyslNS6BuNrETB5x8BBg182XtfkKuT1AknIQIGtFBmkkqgM819mg.
- ²²⁹ Stuart Lau ir Barbara Moens, „China's trade attack on Lithuania exposes EU's powerlessness“ *Politico*, 2021 m. gruodžio 16 d., <https://www.politico.eu/article/china-trade-attack-on-lithuania-exposes-eu-powerlessness/>.
- ²³⁰ P vz., Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis ES ambasadoriams akcentavo vertybėmis paremtos ES lyderystės svarbą“ 2021 sausio 21 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/g-landsbergis-es-ambasadoriams-akcentavo-vertybemis-paremtos-es-lyderystes-svarba>.
- ²³¹ Ben Westcott, „Squeezed Lithuania Urges World to Stand Up Against China, Russia“ *Bloomberg*, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-10/squeezed-lithuania-urges-world-to-stand-up-against-china-russia>.
- ²³² Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, „Declaration of the Intended Activities of the Cabinet of Ministers headed by Arturs Krišjānis Kariņš“ <https://www.mk.gov.lv/en/media/1089/download>.
- ²³³ *Ibid*, 21–23.
- ²³⁴ Legal Acts of the Republic of Latvia, „National Security Concept 2019“, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/309647-on-approval-of-the-national-security-concept>.
- ²³⁵ U.S. Department of State, „Joint Statement on United States-Latvia Joint Declaration on 5G Security“ 2020 m. vasario 27 d., <https://2017-2021.state.gov/joint-statement-on-united-states-latvia-joint-declaration-on-5g-security/index.html>.

- ²³⁶ NATO Strategic Communications Centre of Excellence, „About NATO StratCom COE“ žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5.
- ²³⁷ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia, „NATO Enhanced Forward Presence“ žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://www.mfa.gov.lv/en/nato-enhanced-forward-presence>.
- ²³⁸ Ministry of Defence of the Republic of Latvia, „Latvia and NATO“ žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://www.mod.gov.lv/en/nato/latvia-and-nato>.
- ²³⁹ Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „NATO’s Spotlight on China: Implications for Latvia“ kn. *Latvian Foreign and Security Policy Yearbook 2022*, sud. Sintija Broka ir Andris Sprūds (Rīga: Latvian Institute of International Affairs, 2022), 164, https://www.liia.lv/en/publications/latvian-foreign-and-security-policy-yearbook-2022-956?get_file=2.
- ²⁴⁰ *Ibid*, 166.
- ²⁴¹ Mārtiņš Vargulis, „Latvia at the Crossroads of Transatlantic Relations: Opportunities and Challenges in 2022“, kn. *Latvian Foreign and Security Policy Yearbook 2022*, 90–91.
- ²⁴² *Ibid*, 92.
- ²⁴³ Rihards Kols, „A Calculated Risk in a Changing International Environment“, kn. *Latvian Foreign and Security Policy Yearbook 2022*, 32.
- ²⁴⁴ *Ibid*, 36.
- ²⁴⁵ *Ibid*, 42.9
- ²⁴⁶ Daina Zalamane (Latvijas Radio), eng.lsm.lv (Latvian Public Broadcasting), „Work continues to decide Latvia’s ‘national image’“ ENG.LSM.lv, 2022 m. sausio 3 d., <https://eng.lsm.lv/article/economy/business/work-continues-to-decide-latvias-national-image.a437159/>.
- ²⁴⁷ City Nation Place, „Two Countries that prove Nation Branding works“, 2020 m. sausio 10 d., <https://www.citynationplace.com/two-countries-that-prove-nation-branding-works>.
- ²⁴⁸ Mano vyriausybė, „Drąši šalis – įvaizdžio tikslas, o ne šūkis ar pavadinimo keitimas“ 2008 m. vasario 4 d., <https://lrv.lt/lt/naujienos/drasi-salis-ivaizdzio-tikslas-o-ne-sukis-ar-pavadinimo-keitimas>; Birutė Žemaitytė, „Lietuva – drąši šalis“ įvaizdžio kūrimo fiasko?“ TV3.lt, 2011 m. rugpjūčio 12 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/lietuva-drasi-salis-ivaizdzio-kurimo-fiasko-n550624>.
- ²⁴⁹ European Sources Online, „NATO Strategic Communications Centre of Excellence (NATO StratCom COE)“, <https://www.europeansources.info/record/nato-strategic-communications-centre-of-excellence-nato-stratcom-coe/>.
- ²⁵⁰ Investment and Development Agency of Latvia, „Foreign Trade Statistics“ <https://www.liaa.gov.lv/en/foreign-trade-statistics>.
- ²⁵¹ Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences.
- ²⁵² Jonas Deveikis, „LRT trumpai. Lietuvos bankas suskaičiavo praradimus dėl Kinijos: nuostoliai nebūtų dideli, galima gauti ir naudos“ LRT.lt, 2022 m. sausio 19 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1592776/lrt-trumpai-lietuvos-bankas-suskaiciavo-praradimus-del-kinijos-nuostoliai-nebutu-dideli-galima-gauti-ir-naudos>.
- ²⁵³ Jonas Deveikis.

- ²⁵⁴ Raminta Rakauskė, „Lietuvos konfliktas su Kinija jau atsispindi šalių prekyboje: galimai leidžia eksportuoti tik tai – kas jai naudinga“ Delfi.lt, 2022 m. sausio 12 d., <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/lietuvos-konfliktas-su-kinija-jau-atsispindi-saliu-prekyboje-galimai-leidzia-eksportuoti-tik-tai-kas-jai-naudinga.d?id=89170521>.
- ²⁵⁵ Versli Lietuva, „Lietuvos – Kinijos dvišalė prekyba“ 2021 m. balandžio 15 d., <https://www.verslilietuva.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-15-LT-Kinija.pdf>.
- ²⁵⁶ Eglė Markevičienė ir Jovita Budreikienė, „Lietuvos eksportas augo sparčiai, o importas – dar sparčiau“ *Verslo žinios*, 2022 m. sausio 7 d., <https://www.vz.lt/finansai-apskaita/2022/01/07/lietuvos-eksportas-augo-sparciai-o-importas--dar-sparciau>.
- ²⁵⁷ Jovita Budreikienė ir Rūta Vizbarienė, „Eksporto ir importo statistika: prekybos perteklius didžiausias istorijoje“ *Verslo žinios*, 2021 m. vasario 9 d., <https://www.vz.lt/prekyba/2021/02/09/eksporto-ir-importo-statistika-2020-m-buvo-kuklesni>.
- ²⁵⁸ Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Lietuviškos kilmės prekių eksportas pagal šalis“ <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/eksportas/eksportas-2>.
- ²⁵⁹ *Ibid.*
- ²⁶⁰ Statistics Estonia, <https://data.stat.ee/profile/partner/cn/?locale=en#:~:text=HS6-,In%202021%2C%20Estonia's%20exports%20to%20China%20amounted%20to%20%E2%82%AC195M,%2C%20which%20account%20for%208.9%25>.
- ²⁶¹ Statistics Estonia, <https://data.stat.ee/profile/country/ee/?locale=en#exporters>.
- ²⁶² Statistics Estonia, „Estonia Trade Balance with China“ žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://data.stat.ee/profile/partner/cn/?locale=en#:~:text=HS6-,In%202021%2C%20Estonia's%20exports%20to%20China%20amounted%20to%20%E2%82%AC195M,%2C%20which%20account%20for%208.9%25>.
- ²⁶³ Statistics Estonia.
- ²⁶⁴ *Ibid.*
- ²⁶⁵ LRT.lt, „Baltics among EU’s smallest recipients of Chinese investment – statistics“ LRT.lt, 2020 m. rugsėjo 15 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1232689/baltics-among-eu-s-smallest-recipients-of-chinese-investment-statistics>.
- ²⁶⁶ Agatha Kratz, Max Zenglein ir Gregor Sebastian, „Chinese FDI in Europe – 2020 Update“ *Rhodium Group*, 2021 m. birželio 16 d., <https://rhg.com/research/china-europe-2020/#:~:text=China's%20FDI%20in%20Europe%20continued,to%20a%2010%2Dyear%20low>.
- ²⁶⁷ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Kinija: dvišalė prekyba (2020)“ 2021 m. birželio 7 d., <https://urm.lt/default/lt/lietuva-kinija>.
- ²⁶⁸ Lietuvos bankas, „Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje pagal šalį: Kinija“ https://www.lb.lt/lt/tiesiogines-uzsienio-investicijos-lietuvoje-pagal-sali-1?sids=122984-A-line_123180-A-column_123180-B-column_123180-C-column.
- ²⁶⁹ Liisi Karindi, „German, Chinese & Korean Investments in the Baltic Region“, EU-Japan Centre for Industrial Cooperation, 2022 m. kovas, https://www.eu-japan.eu/sites/default/files/imce/seminars/commissionedreports/BalticInvestmentReport2022_final_en.pdf, 16.
- ²⁷⁰ Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences, „Latvian-Chinese relations in view of the 2021 China International Import Expo“ 2021 m. lapkritis, <https://china-cee.eu/2021/12/01/latvia-economy-briefing-latvian-chinese-relations-in-view-of-the-2021-china-international-import-expo/#:~:text=According%20to%20the%20Central%20Statistical,98%25%20between%202016%20and%202020>.
- ²⁷¹ *Ibid.*

²⁷² Logistics CEEC-China Cooperation Secretariat, „Latvia“, žiūrėta 2022 m. balandžio 25 d., <http://www.ceec-china-logistics.org/en/countries/latvia/>.

²⁷³ *Ibid.*

²⁷⁴ *Ibid.*

²⁷⁵ *Ibid.*

²⁷⁶ Samuel Kramer, „What Ratas’ removal means for Estonia“ *New Eastern Europe*, 2021 m. sausio 26 d., <https://neweasterneurope.eu/2021/01/26/what-ratas-removal-means-for-estonia/>.

²⁷⁷ ERR News, „Coalition agreement: Center-Reform government 2021-2023“ 2021 m. sausio 26 d., <https://news.err.ee/1608086476/coalition-agreement-center-reform-government-2021-2023>.

²⁷⁸ Government of the Republic of Estonia, „Prime Minister“, <https://www.valitsus.ee/en/prime-minister-ministers/prime-minister-kaja-kallas>.

²⁷⁹ ERR News, „Coalition agreement“.

²⁸⁰ *Ibid.*

²⁸¹ *Ibid.*

²⁸² *Ibid.*

²⁸³ Kart Botos, „Estonia’s new coalition government: a continuation of previous policies?“ *Aperio Intelligence*, 2021 m. vasario 8 d., <https://www.aperio-intelligence.com/2021/02/08/estonias-new-coalition-government-a-continuation-of-previous-policies/>.

²⁸⁴ *Ibid.*

²⁸⁵ Viktorija Bylaitė (sud.), „Survey: Estonia’s foreign policy priorities and strategies towards China and the United States“ 2022 m. kovo 25 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfgpjrRpskIBCBoDQfh9yCGpIbzStMuupcFfVanTgh3yo2qXg/viewform?usp=sf_link.

²⁸⁶ Republic of Estonia, Ministry of Foreign Affairs, „Estonian Foreign Policy Strategy 2030“ Talinas, 2020, https://vm.ee/sites/default/files/Estonia_for_UN/Rasmus/estonian_foreign_policy_strategy_2030_final.pdf.

²⁸⁷ *Ibid.*, 4.

²⁸⁸ *Ibid.*, 20.

²⁸⁹ *Ibid.*, 13–19.

²⁹⁰ Ministry of Defence of the Republic of Estonia, „National Security Concept of Estonia 2017“ https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/national_security_concept_2017_0.pdf.

²⁹¹ Wivel ir Crandall, 411.

²⁹² Vaidotas Beniušis, BNS, „L. Linkevičius: Kinijos diplomatai peržengė leidžiamas ribas“ *Diena.lt*, 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://www.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/del-incidento-honkongo-palaikymo-akcija-lietuva-iteike-nota-kinijos-ambasadoriui-928589>.

- ²⁹³ CCDCOE – The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence, „About us“, <https://ccdcoe.org/about-us/>.
- ²⁹⁴ *Ibid.*
- ²⁹⁵ Wivel ir Crandall, 408.
- ²⁹⁶ U.S. Department of State, „Joint Statement on U.S.-Estonia Relations“ 2022 m. vasario 16 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-u-s-estonia-relations/#:~:text=The%20following%20is%20the%20joint,and%20the%20rule%20of%20law.>
- ²⁹⁷ Plg. G. Landsbergis: „Lietuva tampa šalimi, kuri rodo pavyzdį, ką reiškia ginti globalią taisyklėmis grįstą tvarką, nesvarbu, ar ji būtų geopolitinė ar ekonominė“ (Antony J. Blinken ir Gabrielius Landsbergis. „Secretary Antony J. Blinken and Lithuanian Foreign Minister Gabrielius Landsbergis at a Joint Press Availability“ U.S. Department of State, Vilnius, 2022 m. kovo 7 d., <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-lithuanian-foreign-minister-gabrielius-landsbergis-at-a-joint-press-availability/>).
- ²⁹⁸ Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „„Go with the Devil You Don’t Know”? Latvians Still Believe in Economic Cooperation with China“ *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. balandžio 7 d., <https://www.fpri.org/article/2021/04/go-with-the-devil-you-dont-know-latvians-still-believe-in-economic-cooperation-with-china/>.
- ²⁹⁹ Andrius Balčiūnas, LRT.lt, „Latvian MP on Lithuania’s Taiwan mission: do you want to foster ties or just ‘piss off China’?“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1612407/latvian-mp-on-lithuania-s-taiwan-mission-do-you-want-to-foster-ties-or-just-piss-off-china.>
- ³⁰⁰ *Ibid.*
- ³⁰¹ U.S. Department of State, „Joint Statement on United States-Latvia Joint Declaration on 5G Security“ 2020 m. vasario 27 d., <https://2017-2021.state.gov/joint-statement-on-united-states-latvia-joint-declaration-on-5g-security/index.html>.
- ³⁰² Legal Acts of the Republic of Latvia, „National Security Law“ 2021 m. sausio 1 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/14011-national-security-law>.
- ³⁰³ Mathieu Duchâtel, „The New Landscape of Investment Screening in Europe“ *Institut Montaigne*, 2021 m. birželio 21 d., <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/new-landscape-investment-screening-europe>.
- ³⁰⁴ Legal Acts of the Republic of Latvia, Republic of Latvia Cabinet Regulation No. 606 „Regulations Regarding the Information to be Submitted to the Authority Determined in the National Security Law and the Handling of Information on Foreign Direct Investments“ 2021 m. vasario 4 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/294210>.
- ³⁰⁵ U. S. Department of State, „Joint Statement on the WHO-Convened COVID-19 Origins Study“ 2021 m. kovo 30 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-who-convened-covid-19-origins-study/>.
- ³⁰⁶ AP, „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>.
- ³⁰⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas rezoliucija pasisakė dėl uigūrų padėties Kinijoje“ 2021 m. gegužės 20 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=276510.
- ³⁰⁸ Europos Parlamentas, „2020 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl priverstinio darbo ir uigūrų padėties Sindziango uigūrų autonominiame regione“ Briuselis, 2020 m. gruodžio 17 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0375_LT.html.
- ³⁰⁹ Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „„Go with the Devil You Don’t Know”? Latvians still Believe in Economic Cooperation with China“ *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. balandžio 7 d., <https://www.fpri.org/article/2021/04/go-with-the-devil-you-dont-know-latvians-still-believe-in-economic-cooperation-with-china/>.

- ³¹⁰ Andrius Balčiūnas, LRT.lt, „Latvian MP on Lithuania’s Taiwan mission: do you want to foster ties or just ‘piss off China’?“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1612407/latvian-mp-on-lithuania-s-taiwan-mission-do-you-want-to-foster-ties-or-just-piss-off-china>.
- ³¹¹ Ali Iveson, „Belgium joins diplomatic boycott of Beijing 2022, Latvia will not“ *Inside the Games*, 2021 m. gruodžio 18 d., <https://www.insidethegames.biz/articles/1116974/belgium-beijing-2022>.
- ³¹² Andrew Rettman, „Only Poland, Luxembourg expected at China Olympics opening“ *EUobserver*, 2022 m. vasario 4 d., <https://euobserver.com/world/154290>.
- ³¹³ U.S. Department of State, „United States – Estonia Joint Statement on Secure Telecommunications Infrastructure“ 2020 m. rugsėjo 23 d., <https://2017-2021.state.gov/united-states-estonia-joint-statement-on-secure-telecommunications-infrastructure/index.html>.
- ³¹⁴ Reuters, „Estonia passes ‘Huawei law’ for telecom security reviews“ Reuters, 2020 m. gegužės 12 d., <https://www.reuters.com/article/us-estonia-telecoms-law-idUSKBN22O22I>.
- ³¹⁵ U. S. Department of State, „Joint Statement on the WHO-Convened COVID-19 Origins Study“ 2021 m. kovo 30 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-who-convened-covid-19-origins-study/>.
- ³¹⁶ BNS, „Estonia to start screening background of foreign investments“ 2021 m. gruodžio 14 d., <https://news.err.ee/1608435566/estonia-to-start-screening-background-of-foreign-investments>.
- ³¹⁷ AP, „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>.
- ³¹⁸ Iverson Ng ir Oliver Loode, „Estonia must recognise Chinese genocide in Xinjiang“ *Estonian World*, 2022 m. balandžio 20 d., <https://estonianworld.com/opinion/estonia-must-recognise-chinese-genocide-in-xinjiang/>.
- ³¹⁹ ERR, ERR News, „Estonian politicians to join Beijing Olympics boycott“ 2022 m. sausio 17 d., <https://news.err.ee/1608468908/estonian-politicians-to-join-beijing-olympics-boycott>.
- ³²⁰ ERR, „Foreign committee chair: Estonia should leave 16+1 format“ ERR, 2021 m. gruodžio 23 d., <https://news.err.ee/1608444908/foreign-committee-chair-estonia-should-leave-16-1-format>.
- ³²¹ Viktorija Bylaitė (sud.), „Survey: Estonia’s foreign policy priorities and strategies towards China and the United States“ 2022 m. kovo 25 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfgpjrRpskIBCBODQfh9yCGpIbzStMuupcFfVanTgh3yo2qXg/viewform?usp=sf_link.
- ³²² Andrius Balčiūnas, LRT.lt, „Latvian MP on Lithuania’s Taiwan mission: do you want to foster ties or just ‘piss off China’?“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1612407/latvian-mp-on-lithuania-s-taiwan-mission-do-you-want-to-foster-ties-or-just-piss-off-china>.
- ³²³ Kathrin Hille ir Richard Milne, „Central and eastern Europe turn to Taiwan as China relations cool“ *Financial Times*, 2021 m. rugsėjo 22 d., <https://www.ft.com/content/50e8b6c0-e913-4464-b7ed-a89e22a71274>.
- ³²⁴ ERR, „Foreign committee chair: Estonia should leave 16+1 format“ ERR, 2021 m. gruodžio 23 d., <https://news.err.ee/1608444908/foreign-committee-chair-estonia-should-leave-16-1-format>.
- ³²⁵ ERR, „Liimets: No decision made on Estonia’s future 17+1 participation“ ERR, 2021 m. gegužės 24 d., <https://news.err.ee/1608222910/liimets-no-decision-made-on-estonia-s-future-17-1-participation#:~:text=Estonia%20has%20reduced%20its%20participation,and%20interests%20of%20the%20EU>.

- ³²⁶ LRT.lt, „Lithuania has no long-term plan on China, says Estonian MP“ LRT.lt, 2021 m. rugsėjo 27 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1504919/lithuania-has-no-long-term-plan-on-china-says-estonian-mp>.
- ³²⁷ Viktorija Bylaitė (sud.), „Survey: Estonia’s foreign policy priorities and strategies towards China and the United States“ 2022 m. kovo 25 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfgpjrRpskIBCBoDQfh9yCGPlbzStMuupcFfVanTgh3yo2qXg/viewform?usp=sf_link.
- ³²⁸ Apie partijų ideologijos svarbą požiūriui į bendradarbiavimą su Kinija yra rašęs Matej Šimalčík, „Slovakia: Changing Approach to China Driven by Domestic Political Change“ kn. *China’s Engagement in Central and Eastern European Countries* (Austrian Institute for European and Security Policy, 2021), 92–103.
- ³²⁹ Iverson Ng ir Oliver Loode, „Estonia must recognise Chinese genocide in Xinjiang“ *Estonian World*, 2022 m. balandžio 20 d., <https://estonianworld.com/opinion/estonia-must-recognise-chinese-genocide-in-xinjiang/>.
- ³³⁰ Tanja A. Börzel, „Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization“ *Journal of Common Market Studies*, 40, No. 2 (2002), 194, 208–209.
- ³³¹ Europos Komisija, „ES išlaidos ir pajamos“ (2014–2020), https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2014-2020/spending-and-revenue_lt.
- ³³² Jau po šio tyrimo užbaigimo išleista studija apie kai kurių ES valstybių santykių su Kinija vertinimą atskirose šalyse patvirtino esminius šio tyrimo rezultatus Latvijos atžvilgiu. Žr. Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „Latvia: No direct dependence, but a case of break-up anxiety“ kn. John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 109–114.
- ³³³ Dalia Bankauskaitė ir Dominykas Milašius, „The Smart Power of Lithuanian Foreign Policy“ *CEPA*, 2022 m. balandžio 27 d., <https://cepa.org/the-smart-power-of-lithuanian-foreign-policy/>.
- ³³⁴ John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 1–171.
- ³³⁵ Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „Latvia: No direct dependence, but a case of break-up anxiety“ kn. John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 109–114.
- ³³⁶ Konstantinas Andrijauskas, „Lithuania: Illusory (in)dependence in the diplomatic showdown with China“ kn. John Seaman et al. (sud.), *Dependence in Europe’s Relations with China. Weighing Perceptions and Reality* (European Think-Tank Network on China (ETNC) Annual Report, 2022 m. balandis), 114–120.
- ³³⁷ Ramūnas Vilpišauskas, „National Preferences and Bargaining“, 95.
- ³³⁸ Jacob Mardell, „The ‘Community of Common Destiny’ in Xi Jinping’s New Era“ *The Diplomat*, 2017 m. spalio 25 d., <https://thediplomat.com/2017/10/the-community-of-common-destiny-in-xi-jinpings-new-era/>.
- ³³⁹ Andrew J. Nathan, „What Exactly is America’s China Policy?“ *Foreign Policy*, 2022 m. balandžio 14 d., <https://foreignpolicy.com/2022/04/14/us-china-biden-strategy-geopolitics/>.
- ³⁴⁰ U. S. Treasury, „Foreign investment risk review modernization act of 2018“ https://home.treasury.gov/sites/default/files/2018-08/The-Foreign-Investment-Risk-Review-Modernization-Act-of-2018-FIRRMA_0.pdf.
- ³⁴¹ Congress.gov, „Export Control Reform Act of 2018“ 2018 m. vasario 15 d., <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/5040>.
- ³⁴² Uri Dadush, „Is the post-war trading system ending?“ *Bruegel*, Policy contribution No. 4 (2022 m. vasaris) <https://www.bruegel.org/2022/02/is-the-post-war-trading-system-ending/>.

- ³⁴³ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“. Vilnius, 2019 m., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>
- ³⁴⁴ Estonian Foreign Intelligence Service, „International Security and Estonia 2019“ <https://www.valisluureamet.ee/doc/raport/2019-en.pdf>
- ³⁴⁵ Latvian State Security Service, „Annual Report for 2018“ Ryga, 2019 m. balandis, <https://vdd.gov.lv/uploads/materials/2/en/annual-report-2018.pdf>
- ³⁴⁶ Europos Komisija, Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai „ES ir Kinija. Strateginė perspektyva“ Strasbūras, 2019 m. kovo 12 d., https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook_lt.pdf
- ³⁴⁷ Alvin Lum, „Chinese ambassador summoned in Lithuania over ‘deplorable behaviour’ by officials during Vilnius’ show of support for Hong Kong protesters“ *South China Morning Post*, 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://www.scmp.com/news/hong-kong/politics/article/3025417/chinese-ambassador-summoned-lithuania-over-deplorable>
- ³⁴⁸ Europos Sąjungos oficialusis leidinys, „2019 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl uigūrų padėties Kinijoje“ OJ C 255, 2021 m. birželio 29 d., 60–64, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019IP0110&from=EN>
- ³⁴⁹ Eric Beech, David Shepardson, „U.S. imposes visa restrictions on Chinese officials over Muslim treatment“ Reuters, 2019 m. spalio 8 d., <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-muslims/u-s-imposes-visa-restrictions-on-chinese-officials-over-muslim-treatment-idUSKBN1WN29H>
- ³⁵⁰ Office of the United States Trade Representative, „United States-China Phase One Trade Agreement“ 2020 m. sausio 15 d., <https://ustr.gov/phase-one>
- ³⁵¹ U.S. Department of State, „Joint Statement on United States-Latvia Joint Declaration on 5G Security“ 2020 m. vasario 27 d., <https://2017-2021.state.gov/joint-statement-on-united-states-latvia-joint-declaration-on-5g-security/index.html>
- ³⁵² U.S. Department of State, „United States – Estonia Joint Statement on Secure Telecommunications Infrastructure“ 2020 m. rugsėjo 23 d., <https://2017-2021.state.gov/united-states-estonia-joint-statement-on-secure-telecommunications-infrastructure/index.html>
- ³⁵³ Vaidotas Beniušis, BNS, „Kinijos ambasada reiškia „griežtą nepasitenkinimą“ dėl Linkevičiaus paramos Taivai“ LRT.lt, 2020 m. gegužės 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1178186/kinijos-ambasada-reiskia-griezta-nepasitenkinima-del-linkeviciaus-paramos-taivai>
- ³⁵⁴ Reuters, „Estonia passes ‘Huawei law’ for telecom security reviews“ Reuters, 2020 m. gegužės 12 d., <https://www.reuters.com/article/us-estonia-telecoms-law-idUSKBN220221>
- ³⁵⁵ Mathieu Duchâtel, „The New Landscape of Investment Screening in Europe“ *Institut Montaigne*, 2021 m. birželio 21 d., <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/new-landscape-investment-screening-europe>
- ³⁵⁶ „United States – Republic of Lithuania Memorandum of Understanding on 5G Security“ U.S. Department of State, 2020 m. rugsėjo 17 d., <https://2017-2021.state.gov/united-states-republic-of-lithuania-memorandum-of-understanding-on-5g-security/index.html>
- ³⁵⁷ BBC, „FBI director: China is ‘greatest threat’ to US“ BBC, 2020 m. liepos 8 d., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53329755>
- ³⁵⁸ David Brunnstrom ir Daphne Psaledakis, „U.S. imposes sanctions on Hong Kong's Lam, other officials over crackdown“ Reuters, 2020 m. rugpjūčio 7 d., <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-hong-kong-sanctions/us-imposes-sanctions-on-hong-kongs-lam-other-officials-over-crackdown-idUSKCN253215>
- ³⁵⁹ Nicolle Liu et al., „China imposes sanctions on US officials in retaliation for Hong Kong measures“ *Financial Times*, 2020 m. rugpjūčio 20 d., <https://www.ft.com/content/c2d78da3-1fcf-4678-b65d-e1d02aa48ae6>
- ³⁶⁰ Europos Parlamentas, „2020 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl priverstinio darbo ir uigūrų padėties Sindziango uigūrų autonominiame regione“ Briuselis, 2020 m. gruodžio 17 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0375_LT.html
- ³⁶¹ European Commission, „EU and China reach agreement in principle on investment“ 2020 m. gruodžio 30 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2541

- ³⁶² „G. Surplys, Lietuva-Kinija: kaip (ne)bendrausime su milžinu titano kojomis“, Delfi.lt, 2021 m. gegužės 25 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/giedrius-surplys-lietuva-kinija-kaip-nebendrausime-su-milziniu-titano-kojomis.d?id=87275563>
- ³⁶³ Legal Acts of the Republic of Latvia, „National Security Law“ 2021 m. sausio 1 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/14011-national-security-law>
- ³⁶⁴ The White House, „Remarks by President Biden on America’s Place in the World“ Vašingtonas, 2021 m. vasario 4 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>
- ³⁶⁵ Legal Acts of the Republic of Latvia, Republic of Latvia Cabinet Regulation No. 606 „Regulations Regarding the Information to be Submitted to the Authority Determined in the National Security Law and the Handling of Information on Foreign Direct Investments“ 2021 m. vasario 4 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/294210>
- ³⁶⁶ Joseph R. Biden Jr., President. „Remarks by President Biden at the 2021 Virtual Munich Security Conference“ *The White House*, Vašingtonas, 2021 m. vasario 19 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/19/remarks-by-president-biden-at-the-2021-virtual-munich-security-conference/>
- ³⁶⁷ Edward Lucas, „Edwardas Lucasas: Kiniškas dalgis atsitrenkė į Baltijos akmenį“ LRT.lt, 2021 m. vasario 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1347453/edwardas-lucasas-kiniskas-dalgis-atsitrenke-i-baltijos-akmeni>
- ³⁶⁸ The White House, „Executive Order on America’s Supply Chains“ 2021 m. vasario 24 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/24/executive-order-on-americas-supply-chains/>
- ³⁶⁹ President Joseph R. Biden, Jr., „Interim National Security Strategic Guidance“ *The White House*, 2021 m. kovas, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>.
- ³⁷⁰ VOA News, „US, EU, Britain, Canada Impose Sanctions on Chinese Officials Over Uyghurs“ VOA News, 2021 m. kovo 22 d., https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_us-eu-britain-canada-impose-sanctions-chinese-officials-over-uyghurs/6203627.html
- ³⁷¹ Stuart Lau ir Jacopo Barigazzi, „EU imposes sanctions on four Chinese officials“ *Politico*, 2021 m. kovo 22 d., <https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials/>
- ³⁷² Stuart Lau, „China slaps retaliatory sanctions on EU officials“ *Politico*, 2021 m. kovo 22 d., <https://www.politico.eu/article/china-slaps-retaliatory-sanctions-on-eu-officials/>
- ³⁷³ U. S. Department of State, „Joint Statement on the WHO-Convened COVID-19 Origins Study“ 2021 m. kovo 30 d., <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-who-convened-covid-19-origins-study/>
- ³⁷⁴ European Union External Action Service, „EU Statement on the WHO-led COVID-19 origins study“ 2021 m. kovo 30 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-statement-who-led-covid-19-origins-study_en
- ³⁷⁵ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, „Lithuania joins two international statements on the WHO-convened COVID-19 origins study“ 2021 m. kovo 31 d., <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuania-joins-two-international-statements-on-the-who-convened-covid-19-origins-study>
- ³⁷⁶ Council of the European Union, „EU Strategy for cooperation in the Indo-Pacific - Council conclusions“ 2021 m. balandžio 16 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7914-2021-INIT/en/pdf>
- ³⁷⁷ Chris Devonshire-Ellis, „The EU Suspends Ratification of CAI Investment Agreement with China: Business and Trade Implications“ *China Briefing*, 2021 m. gegužės 5 d., <https://www.china-briefing.com/news/the-eu-suspends-ratification-of-cai-investment-agreement-with-china-business-and-trade-implications/>
- ³⁷⁸ Europos Komisija, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui ir Regionų Komitetui „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigravimą“ Briuselis, 2021 m. gegužės 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52021DC0350>
- ³⁷⁹ European Commission, Commission staff working document „Strategic dependencies and capacities. Accompanying the

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Updating the 2020 New Industrial Strategy: Building a stronger Single Market for Europe's recovery“ Briuselis, 2021 m. gegužės 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:52021SC0352>.

³⁸⁰ Europos Parlamentas, „2021 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Kinijos atsakomųjų sankcijų, taikomų ES subjektams ir Europos Parlamento nariams bei nacionalinių parlamentų nariams“ Briuselis, 2021 m. gegužės 20 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0255_LT.html

³⁸¹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas rezoliucija pasisakė dėl uigūrų padėties Kinijoje“ 2021 m. gegužės 20 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=276510

³⁸² Iverson Ng ir Oliver Loode, „Estonia must recognise Chinese genocide in Xinjiang“ *Estonian World*, 2022 m. balandžio 20 d., <https://estonianworld.com/opinion/estonia-must-recognise-chinese-genocide-in-xinjiang/>

³⁸³ Elzbieta Reivytytė, ELTA, „Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis“ LRT.lt, 2021 m. gegužės 22 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis>

³⁸⁴ ERR, „Foreign committee chair: Estonia should leave 16+1 format“ ERR, 2021 m. gruodžio 23 d., <https://news.err.ee/1608444908/foreign-committee-chair-estonia-should-leave-16-1-format>

³⁸⁵ Una Aleksandra Bērziņa-Čerenkova, „„Go with the Devil You Don't Know“? Latvians still Believe in Economic Cooperation with China“ *Foreign Policy Research Institute*, 2021 m. balandžio 7 d., <https://www.fpri.org/article/2021/04/go-with-the-devil-you-dont-know-latvians-still-believe-in-economic-cooperation-with-china/>

³⁸⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas pritarė, kad nepatikimi gamintojai ir tiekėjai Lietuvoje negalėtų dalyvauti elektroninių ryšių rinkoje, ypač diegiant penktos kartos mobilųjų 5G ryšį“ 2021 m. gegužės 25 d., https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_k=1&p_t=276622

³⁸⁷ European Union External Action Service, „United States: Consultations between Secretary General Stefano Sannino and Deputy Secretary Wendy Sherman“ Briuselis, 2021 m. gegužės 26 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/united-states-consultations-between-secretary-general-stefano-sannino-and-deputy-secretary_en

³⁸⁸ European Union External Action Service, „United States: Consultations between Secretary General Stefano Sannino and Deputy Secretary Wendy Sherman“ Briuselis, 2021 m. gegužės 26 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/united-states-consultations-between-secretary-general-stefano-sannino-and-deputy-secretary_en

³⁸⁹ U. S. Treasury, Executive Order 14032 of June 3, 2021 „Addressing the Threat From Securities Investments that Finance Certain Companies of the People's Republic of China“ *Federal Register. Presidential Documents*, Vol. 86, No. 107, 2021 m. birželio 7 d. <https://home.treasury.gov/system/files/126/14032.pdf>

³⁹⁰ Congress.gov, „United States Innovation and Competition Act of 2021“ 2021 m. birželio 8 d., <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/1260>

³⁹¹ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuvoje bus atidaroma Taivaniečių atstovybė“ 2021 m. liepos 20 d., <https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/lietuvoje-bus-atidaroma-taivanieciu-atstovybe>

³⁹² LRT.lt, LRT RADIJAS, BNS, „Kinija atšaukia ambasadorių Lietuvoje, reikalauja Vilniaus atšaukti pasiuntinį iš Pekino“ LRT.lt, 2021 m. rugpjūčio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1466052/kinija-atsaukia-ambasadoriu-lietuvoje-reikalauja-vilniaus-atsaukti-pasiuntini-is-pekinio>

³⁹³ Europos Komisija, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Strateginio prognozavimo ataskaita. ES pajėgumas ir laisvė veikti“ Briuselis, 2021 m. rugsėjo 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0750&from=EN>

³⁹⁴ Europos Parlamentas, „2021 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl naujos ES ir Kinijos strategijos“ Strasbūras, 2021 m. rugsėjo 16 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0382_LT.html

³⁹⁵ Europos Parlamentas, „2021 m. spalio 21 d. Europos Parlamento rekomendacija Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl ES ir Taivano politinių santykių ir

bendradarbiavimo“ Strasbūras, 2021 m. spalio 21 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0431_LT.html.

³⁹⁶ Euronews, „MEPs defy Chinese pressure with visit to Taiwan“ *Euronews*, 2021 m. lapkričio 3 d., <https://www.euronews.com/my-europe/2021/11/03/meps-defy-chinese-pressure-with-visit-to-taiwan>

³⁹⁷ United States Senate Committee on Foreign Relations, „Risch, Shaheen introduce Resolution in support of Lithuania’s relationship with Taiwan“ 2021 m. lapkričio 5 d., <https://www.foreign.senate.gov/press/ranking/release/risch-shaheen-introduce-resolution-in-support-of-lithuanias-relationship-with-taiwan>

³⁹⁸ Saulius Jakučionis et al., „Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pradeda darbą“ LRT.lt, 2021 m. lapkričio 18 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1545263/taivanieciu-atstovybe-lietuvoje-pradeda-darba>

³⁹⁹ Viktorija Bylaitė (sud.), „Survey: Estonia’s foreign policy priorities and strategies towards China and the United States“ 2022 m. kovo 25 d., https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfgpirRpskIBCBoDQfh9yCGplbzStMuupcFvVanTgh3yo2qXg/viewform?usp=sf_link

⁴⁰⁰ Andrius Balčiūnas, LRT.lt. „Latvian MP on Lithuania’s Taiwan mission: do you want to foster ties or just ‘piss off China’?“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1612407/latvian-mp-on-lithuania-s-taiwan-mission-do-you-want-to-foster-ties-or-just-piss-off-china>

⁴⁰¹ Agencies, „China condemns opening of Taiwan office in Lithuania as ‘egregious act’“ *The Guardian*, 2021 m. lapkričio 19 d., <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/19/china-condemns-opening-of-taiwan-office-in-lithuania-as-egregious-act>

⁴⁰² Andrius Sytas, „Lithuania to get U.S. trade support as it faces China fury over Taiwan“ Reuters, 2021 m. lapkričio 19 d., <https://www.reuters.com/business/lithuania-get-us-trade-support-it-faces-china-fury-over-taiwan-2021-11-19/>

⁴⁰³ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, „Lithuania is organising a high level forum on resisting authoritarianism – Future of Democracy“ 2021 m. lapkričio 5 d., <https://www.urm.lt/default/en/news/lithuania-is-organising-a-high-level-forum-on-resisting-authoritarianism-future-of-democracy>

⁴⁰⁴ Saulius Jakučionis, BNS, „Kilus ginčams dėl Taivano, Kinija apribojo diplomatinį atstovavimą su Lietuva“ LRT.lt, 2021 m. lapkričio 21 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1547061/kilus-gincams-del-taivano-kinija-apribojo-diplomatini-atstovavima-su-lietuva>

⁴⁰⁵ AP, „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>

⁴⁰⁶ AP, „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>

⁴⁰⁷ AP, „Baltic lawmakers meet Taiwan’s Tsai, stepping up cooperation“ Euronews, 2021 m. lapkričio 29 d., <https://www.euronews.com/2021/11/29/baltic-lawmakers-meet-taiwan-s-tsai-stepping-up-cooperation>

⁴⁰⁸ LRT.lt, BNS, „Kinija paruošė staigmeną Lietuvos verslui: pranešama, kad šios šalies uostai nepriima lietuviškų prekių“ LRT.lt, 2021 m. gruodžio 2 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1555609/kinija-paruose-staigmena-lietuvos-verslui-pranesama-kad-sios-salies-uostai-nepriima-lietuvisku-prekiu>

⁴⁰⁹ Andrew Higgins, „In an Uneven Fight With China, a Tiny Country’s Brand Becomes Toxic“ *The New York Times*, 2022 m. vasario 21 d., <https://www.nytimes.com/2022/02/21/world/europe/china-lithuania-taiwan-trade.html>

⁴¹⁰ Quint Forgey, „White House announces diplomatic boycott of Beijing Olympics“ *Politico*, 2022 m. gruodžio 6 d., <https://www.politico.com/news/2021/12/06/white-house-boycott-beijing-olympics-523817>

⁴¹¹ Andrew Rettman, „Only Poland, Luxembourg expected at China Olympics opening“ *EUobserver*, 2022 m. vasario 4 d., <https://euobserver.com/world/154290>

⁴¹² Louis Westendorp, „Who’s boycotting the Winter Olympics?“ *Politico*, 2022 m. sausio 20 d., <https://www.politico.eu/article/boycott-winter-olympics-beijing-2022/>

⁴¹³ ERR, ERR News, „Estonian politicians to join Beijing Olympics boycott“ 2022 m. sausio 17 d., <https://news.err.ee/1608468908/estonian->

⁴¹⁴ Ali Iveson, „Belgium joins diplomatic boycott of Beijing 2022, Latvia will not“ *Inside the Games*, 2021 m. gruodžio 18 d., <https://www.insidethegames.biz/articles/1116974/belgium-beijing-2022>

⁴¹⁵ „US Congress passes bill barring goods produced by forced labor in Xinjiang“ *Radio Free Asia*, 2021 gruodžio 8 d., <https://www.rfa.org/english/news/uyghur/labor-12082021195328.html>

⁴¹⁶ European Commission, „EU strengthens protection against economic coercion“ 2021 m. gruodžio 8 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6642

⁴¹⁷ BNS, „Estonia to start screening background of foreign investments“ 2021 m. gruodžio 14 d., <https://news.err.ee/1608435566/estonia-to-start-screening-background-of-foreign-investments>

⁴¹⁸ European Union External Action Service, „EU-U.S.: Joint Press Release by the EEAS and Department of State on the Second High-Level Meeting of the EU-U.S. Dialogue on China“ Briuselis, 2021 m. gruodžio 2 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-us-joint-press-release-eeas-and-department-state-second-high-level-meeting-eu-us-dialogue_en

⁴¹⁹ European Union External Action Service, „EU-U.S.: Joint Press Release by the EEAS and Department of State on the Second High-Level Meeting of the EU-U.S. Dialogue on China“ Briuselis, 2021 m. gruodžio 2 d., https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-us-joint-press-release-eeas-and-department-state-second-high-level-meeting-eu-us-dialogue_en

⁴²⁰ Norman Eisen, Andrew Kenealy ir Mario Picon, „The Biden Democracy Summit: Will it actually work?“ *Brookings*, 2021 m. gruodžio 21 d., <https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2021/12/21/the-biden-democracy-summit-will-it-actually-work/>

⁴²¹ Daphne Psaedakis, David Brunnstrom ir Simon Lewis, „U.S. imposes sweeping human rights sanctions on China, Myanmar and North Korea“ Reuters, 2021 m. gruodžio 13 d., <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-issues-human-rights-related-sanctions-adds-sensetime-blacklist-2021-12-10/>

⁴²² Congress.gov, „National Critical Capabilities Defense Act of 2021“ ERR.ee, 2021 m. gruodžio 14 d., <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/1854/text>

⁴²³ Reuters, „China imposes sanctions on U.S. officials over Xinjiang“ NBC, 2021 m. gruodžio 21 d., <https://www.nbcnews.com/news/world/china-imposes-sanctions-us-officials-xinjiang-rcna9468>

⁴²⁴ Chad P. Bown, „China bought none of the extra \$200 billion of US exports in Trump's trade deal“ *Peterson Institute for International Economics (PIIE)*, 2022 m. kovo 8 d., <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/china-bought-none-extra-200-billion-us-exports-trumps-trade>

⁴²⁵ Katie Lobosco, CNN, „Why Biden is keeping Trump's China tariffs in place“ CNN, 2022 m. sausio 26 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/26/politics/china-tariffs-biden-policy/index.html>

⁴²⁶ BBC, „Taiwan buys 20,000 bottles of Lithuania rum destined for China“ BBC, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.bbc.com/news/world-asia-59877917#:~:text=Taiwan%20is%20sharing%20tips%20with,be%20blocked%20from%20entering%20China>

⁴²⁷ Jonas Deveikis, LRT.lt, „Taivanas tiesia pagalbos ranką: Lietuvoje žada investuoti 200 mln. JAV dolerių, perims Kinijos nepriimtus krovinius“ LRT.lt, 2022 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1581373/taivanas-tiesia-pagalbos-ranka-lietuvoje-zada-investuoti-200-mln-jav-doleriu-perims-kinijos-nepriimtus-krovinius>

⁴²⁸ Reuters, „Taiwan to launch \$1 billion Lithuania credit fund amid Beijing pressure“ Reuters, 2022 m. sausio 11 d., <https://www.reuters.com/article/china-lithuania-taiwan-idCAKBN2JL10K>

⁴²⁹ Europos Parlamentas, „2022 m. sausio 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pagrindinių laisvių pažeidimų Honkonge“ Strasbūras, 2022 m. sausio 20 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0011_LT.html

⁴³⁰ Reuters, „EU: refers China to WTO following trade restrictions on Lithuania“ Reuters, 2022 m. sausio 27 d., <https://www.reuters.com/article/china-lithuania-eu-wto-idINFWN2U61YY>

- ⁴³¹ Christopher Wray, Director, Federal Bureau of Investigation. „Countering Threats Posed by the Chinese Government Inside the U.S.“ *FBI*, 2022 m. sausio 31 d., <https://www.fbi.gov/news/speeches/countering-threats-posed-by-the-chinese-government-inside-the-us-wray-013122>
- ⁴³² Kremlin.ru, „Joint Statement of the Russian Federation and the People’s Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development“, Kremlin.ru, 2022 m. vasario 4 d., [http://en.kremlin.ru/supplement/5770?](http://en.kremlin.ru/supplement/5770?mkt_tok=NjU5LVdaWC0wNzUAAAGCb28tB5bh4-y0QHCEni0KXNj77h1Gv5lmg1rlSFpDhnW44Tq8uMtPij3JjXQeXZ5aHhWtOLj6rTH3XfKMJy8MNI7sDp-k2i37n8Rr2_O)
- ⁴³³ LRT.lt, Erika Alonderytė, BNS, „Gilėjant nesutarimams dėl Taivano, Kinija stabdo lietuviškos jautienos, pieno ir alaus importą“ LRT.lt, 2022 m. vasario 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1612212/gilejant-nesutarimams-del-taivano-kinija-stabdo-lietuviskos-jautienos-pieno-ir-alaus-importa>
- ⁴³⁴ DW, „Russia’s invasion of Ukraine“ DW, 2022 m. vasario 24 d., <https://www.dw.com/en/russias-invasion-of-ukraine/t-60931789>
- ⁴³⁵ The White House, „Indo-Pacific Strategy of the United States“, 2022 m. vasaris, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>
- ⁴³⁶ Chi Hui Lin, „China denounces visit by US delegation to Taiwan as tensions simmer“ *The Guardian*, 2022 m. kovo 2 d., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/02/china-denounces-visit-by-us-delegation-to-taiwan-as-tensions-simmer>
- ⁴³⁷ Kevin Liptak, CNN, „Biden uses call with Xi to lay out consequences for China if it supports Russia attack on Ukraine“ CNN, 2022 m. kovo 18 d., <https://edition.cnn.com/2022/03/18/politics/joe-biden-xi-jinping-call/index.html>
- ⁴³⁸ Ignas Dobrovolskas, ELTA, „Seimas priėmė Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo pataisą“ LRT.lt, 2022 m. kovo 17 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1647037/seimas-prieme-nacionaliniam-saugumui-uztikrinti-svarbiu-objektu-apsaugos-istatymo-pataisas>
- ⁴³⁹ Zachary Snowdon Smith, „U.S. Will Restrict Visas For Chinese Officials Involved In Uyghur Repression, Blinken Says“ *Forbes*, 2022 m. kovo 21 d., <https://www.forbes.com/sites/zacharysmith/2022/03/21/us-will-restrict-visas-for-chinese-officials-involved-in-uyghur-repression-blinken-says/>
- ⁴⁴⁰ Council of the European Union, „A Strategic Compass for Security and Defence - For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security“ Briuselis, 2022 m. kovo 21 d., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf>
- ⁴⁴¹ Shi Jiangtao, „China says it will hit US officials with visa restrictions over ‘vile lies’ about Xinjiang“ *South China Morning Post*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3172624/china-says-it-will-hit-us-officials-visa-restrictions-over>
- ⁴⁴² Joshua Cartwright ir Robert Delaney, „US trade representative says efforts on a phase-two deal with China have faltered“ *South China Morning Post*, 2022 m. kovo 31 d., <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3172477/us-trade-representative-says-efforts-phase-two-deal-china-have>
- ⁴⁴³ The White House, „Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine“ 2022 m. kovo 26 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/>
- ⁴⁴⁴ U.S. Department of Defense, „Fact Sheet: 2022 National Defense Strategy“, 2022 m. kovo 28 d., [https://media.de](https://media.defense.gov/2022/Mar/28/2002964702/-1/-1/1/NDS-FACT-SHEET.PDF)
- ⁴⁴⁵ Chris Buckley, „Bristling Against the West, China Rallies Domestic Sympathy for Russia“ *The New York Times*, 2022 m. balandžio 4 d., <https://www.nytimes.com/2022/04/04/world/asia/china-russia-ukraine.html>
- ⁴⁴⁶ Shannon Tiezzi, „China-EU Summit Highlights Diverging Paths“ *The Diplomat*, 2022 m. balandžio 1 d., <https://thediplomat.com/2022/04/china-eu-summit-highlights-diverging-paths/>
- ⁴⁴⁷ Sebastian Sprenger, „First-ever defense talks between US, EU near amid Ukraine war“ 2022 m. balandžio 19 d., <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/04/19/first-ever-defense-talks-between-us-eu-near-amid-ukraine-war/>
- ⁴⁴⁸ Stuart Lau, „China Direct: Charm defensive — US-EU talks, round 3 — Chained supply“, *Politico*, 2022 m. balandžio 21 d., <https://www.politico.eu/newsletter/china-direct/charm-defensive-us-eu-talks-round-3-chained-supply/>
- ⁴⁴⁹ Stuart Lau, „China Direct: Charm defensive — US-EU talks, round 3 — Chained supply“, *Politico*, 2022 m. balandžio 21

d., <https://www.politico.eu/newsletter/china-direct/charm-defensive-us-eu-talks-round-3-chained-supply/>.

⁴⁵⁰ Šis darbinis pavadinimas vėliau patikslintas.

⁴⁵¹ Šis darbinis pavadinimas vėliau patikslintas.

⁴⁵² Šis darbinis pavadinimas vėliau patikslintas.